# الصَّرف المُسَهَّل

## پښـــتـــو

تاليف

استاذ الحدیث **حضرت مولانا عبد الحلیم** (صاحب حق) صاحب

خلیفہ مجاز:

شفیق الامۃ حضرت پیر **عزیز الرحمٰن ھزاروی** نوراللہ مرقدہٗ

مدرسہ امام اعظم ابو حنیفہؒ ملحقہ انغاپور تورورسک بونیر

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

# فهرست

بسم الله الرحمن الرحيم

# اول سبق

پیژنگلو او اشنایئ- مونږ د علم الصرف نه نا اشنا یو نو اول د علم الصرف پیژنگلوضروری ده ځکه چه څوک پیژنیےنه او ته یئ ګورے نو دیته نامعلومه طلب وایئ دا بی فائدے دے- نوتاته څوک وایئ ته څه وائے ته واپے چه څه علم الصرف وایم نو ستا نه به هغو تپوس کوی چه داکوم علم دی نو تا سره به جواب نه وی نو ځکه اول د علم الصرف پیژنگلو پکار ده-

**د علم الصرف پیژنگلو-** دا هغه علم دے چه په دی علم سره دلفظونوګردان،د صیغوعلم یعنی د کلمه دخاص شکل وصورت علم او د یوی صیغه نه بله صیغه جوړولوطریقه یعنی کلمه د یو صورت او شکل نه بل صورت او شکل جوړولو طریقه معلومه شی- نو د وړومبی سبق خلاصه دا ده چه د دریوؤ خبرو معلومولوته علم الصرف وایئ- اول د صیغو پیژندل، دویم د کلماتو د ګردانولو طریقه او دریم د یوی صیغه نه بله صیغه جوړولو قاعده-

# دویم سبق

**موضوع او غرض-** موضوع د علم پیژندل هم ضروری دی چه مقصدی خبره او بے مقصده خبره معلومه شی- نو مقصدی خبری ته به قصد کوے او بے مقصده خبره به پریږدے- نو موضوع د علم الصرف کلمه ده چه دا کومه صیغه ده- یعنی کوم یو خاص شکل دے اوکوم صورت دے نو موضوع هغه شی ته وایئ چه د کوم یو شی د احوالو بیان کولے کیږی- لکه جلسه د سیرت النبی صلی الله علیه وسلم یعنی دا جلسه د سیرت په

موضوع ده- نو علم الصرف د کلمه په موضوع دے- د کلمه احوال، شکل و صورت پکښ بیانیږی نو خلاصه دری خبری شوی-

اول موضوع څه ته وایئ ؟ دوئم موضوع پیژندل ولی ضروری دی ؟ دریئم موضوع د علم الصرف څه ده ؟ جوابونه یئ واضح شو که دویم سبق په غور سره بیا ؤلولے-

**غرض د علم الصرف-** غرض پیژندل ځکه ضروری دی چه عمل ضائع نشی- فضول او عبث کښ مشغول نشی اویا فاسد غرض په نیت کښ رانشی مثلا علم دین ځله حاصلوے نو ته جواب کوے چه الله رانه رضا شی نو علم الصرف ځله حاصلوے ته جواب کوی چه کلمه غلطه اوخطا اونه لولم یعنی ضَرَبَ چرته ضَرِبَ او یَضرِبُ چرته یُضْرِبُ اونه وائم لکه صحیح اِشْرَبْ دی او ته اِشْرِبْ وایئ-

# څلورم سبق

تیر شوی دریواړوسبقونو په عربئ کښ خلاصه او د هغه ترجمه ذکر کیږی دا په یادو یاد کړئ-

**تعریف یعنی پیژنګلو د علم الصرف-** اَلصَّرْفُ عِلْمٌ بِأُصُوْلٍ يُّعْرَفُ بِهَااَحْوالُ صِيَغِ الْكَلِمِ- اَلصَّرْفُ علم الصرف عِلْمٌ بِأُصُوْلٍ د داسی قوانین پیژندلو نوم دی يُعْرَفُ بِهَااَحْوالُ صِيَغِ الْكَلِمِ چه د دغه قوانین په ذریعه یوه کلمه د بله کلمه نه د جوړولو طریقه معلومه شی-

**موضوع د علم الصرف-** مَوْضُوْعُ عِلْمِ الصَرْفِ اَلْكَلِمَةُ مِنْ حَيْثُ الصِيْغَةِ

مَوْضُوْعُ عِلْمِ الصَرْفِ موضوع د علم الصرف اَلْكَلِمَةُ کلمه ده مِنْ حَيْثُ الصِيْغَةِ چه د دی کلمه صیغه څه ده یعنی کوم خاص شکل یئ دے-

**غرض د علم الصرف-** غَرَضُ عِلْمِ الصَّرْفِ صِيَا نَةُ الذِّهْنِ عَنِ الْخَطَاءِ اللَّفظِيِّ فِي الصِّيْغَةِ

غَرَضُ عِلْمِ الصَرْفِ غرض د علم الصرف صِيَا نَةُ الْذِّهْنِ ذهن بچ کول عَنِ الْخَطَاءِ د خطا کیدو نه اَلْلَفْظِیِّ د لفظ د غلط ویئلونه فِی الصِیْغَةِ په صیغه کښ-

نکته- زرګر ته صیاغ وايئ دی د زرو نه یو شکل جوړوی هغه ته کالی وايئ د بنګړی، امیل او والئ په شکل کښ – د علم الصرف غرض د کلمه خاص شکل پیژندل دغه خاص شکل وصورت ته صیغه وايئ-

نو معلومه شوه چه صیغه لفظ ته وايئ چه هغه لفظ په یوخاص شکل وصورت کښ جوړ کړے شوے وی-

## پنځم سبق

دے سبق کښ یو څو بنیادی اصطلاحات ذکر کیږی-

**ضمه** ُ **پیښ ته وايئ،فتحه**زور َ **او کسره** ِ **زیر ته وايئ-**

مضموم پیښ والا حرف، مفتوح زوروالا حرف او مکسور زیروالا حرف ته وايئ-

**تنوین-** دوه زورونه،دوه زیرونه او دوه پیښونو ته وايئ – لکه: (ً ، ٍ ، ٌ )

**حرکت- زور،زیر او پیښ ته وايئ-**

**متحرک- هغه حرف دے چه حرکت والا يئ-**

**سکون او جزم- د حرکت نیش والی ته وايئ-**

**ساکن- هغه حرف دے چه په هغې حرکت نه وی-**

**تشدید-** یو حرف دوه ویئل لکه رَبٌّ کښ ب لیکلو کښ یوه ده ویئلو کښ دوه رَبْ بُ نْ او دا حرف مشدّد دے-علامت د حرف مشدّد ( ّ )دا دے

**نکته:** تنوین اصل کښ نون ساکن ته وايۍ آواز کښ دوه حرکته پيداشی لکه زَيْدٌ زَيْدُنْ ويئل کيږی۔

**حروف علت-** واؤ،الف،يا ته حروف علت وايۍ مجموعه يۍ (وای) ده- علت بيمارۍ ته وايۍ دا حروف بيمارۍ والا دی او بيمار په بيمارۍ کښ وائ وائ کوی-

**حروف لين-** واؤ ساکن وی مخکښ ترينه زور وی لکه خَوْفٌ او يا ساکن وی مخکښ ترينه زور وی لکه صَيْفٌ يا لکه لاَرَيْبَ / دے قسم واؤ او يا ته لين وايۍ-

**حروف مده-** حرف علت ساکن وی مخکښ ترينه حرکت موافق وی يعنی واؤ ساکن مخکښ ترينه پيښ ،الف ساکن مخکښ ترينه زور او يا ساکن مخکښ ترينه زير وی- نو دے واؤ ،يا او الف ته مده وايۍ لکه سُوْءٌ،جِيْء، شآء چه مجموعه په نُوْحِيْهَاَ کښ ده – دے مجموعه کښ واؤ مده يائے مده او الف مده دريواړه دی-

حرکت موافق- الف سره زور موافق دے-

واؤ سره پيښ موافق دے-

ياء سره زير موافق دے-

ځکه چه الف د دوؤ زورونو نه جوړ دے واؤ د دوؤ پيښونو نه جوړ دے او يا د دوؤ زيرونو نه جوړه ده بَ چه زور ولاړ کښ نو با الف به ترينه جوړ شی- بُ چه پيښ اُلټه کښ بُوواؤ به ترينه جوړ شی- بِ چه زير ولاړ کښ نو بِي يا ساکن به ترينه جوړ شی-

# شپږم سبق

**لفظ-** چه د انسان د خلے نه څه ګفت او وينا راوؤزی هغے ته لفظ وايۍ-

**مفرد-** چه لفظ يووی او معنی ے يوه وی دی ته مفردوايۍ- لفظ مفرد ته کلمه وايۍ او د دے درے قسمه دی- اول اسم دويم فعل او دريم حرف-

**اسم-** اسم هغه مفرد لفظ دے چه یوه معنی خایئ او په خپله معنی خودلو کښ بله کلمه ته محتاجه نه وی او په دریوؤ زمانو(ماضی،حال،مستقبل) کښ پکښ یوه هم نه وی- لکه قَلَمٌ، حَامِدٌ، زَیْدٌ، هُوَ، آنَا، آنتَ-

**فعل-** فعل هغه لفظ مفرد دے چه د یو کارکولومعنی ترینه فهم شی او په دریوؤ زمانو کښ پکښ یوه زمانه هم وی- لکه سَمِعَ ،حَمِدَ، ضَرَبَ، کَرُمَ، یَسْمَعُ، یَحْمَدُ، یَضْرِبُ، یَکْرُمُ-

**حرف-** حرف هغه لفظ مفرد دے چه هغه په خپله معنی خودلو کښ د بله کلمه ، اسم او یا فعل ملاویدوته محتاجه وی یعنی د اسم یا فعل سره یوځائے راشی نو هله خپله معنی ورکوی- لکه مِنْ چه د ابتداء معنی خایئ خو پخپله څه معنی نشی خودلے تر څو چه ورسره هغه شے ذکر نه شی د کوم نه چه ابتداء کیږی- لکه مِنَ الْبَیْت – إِلٰی د انتها معنی خایئ خو چه کوم شی پورے چه انتها وی هغه ورسره ذکر شی- لکه إِلٰی الْمَسْجِدْ –

مِنَ الْبَیْت( د کور نه) إِلَی الْمَسْجِدِ (جومات ته)

# اوؤم سبق

زمانه- زمانه وخت ته وایئ او زمانے درے دی-

اول ماضی- تیره شوی زمانه

دویم حال- موجوده زمانه

دریم مستقبل- راتلونکے زمانه

فعل- فعل کارته وایئ- فاعل- فاعل کارکونکی ته وایئ-

فعل ماضی- هغه فعل دے چه تیره شوے زمانه خایئ لکه ضَرَبَ (هغه وهل کړیدی) تیره شوے زمانه کښ-

فعل مضارع-هغه فعل دے چه موجوده یا ائینده زمانه خایئ لکه یَضْرِبُ هغه فی الحال وهل کوی یا ائینده زمانه کښ به وهل کوی-

فعل امر- هغه فعل چه په هغې سره د يو کار حکم اوکړے شی لکه اِضْرِبْ اووهه ته –

فعل نهی- هغه فعل دے چه په هغې سره د يو کارنه د منع کولو حکم وی لکه لاَتَضْرِبْ وهل مه کوه ته-

فعل معروف- هغه فعل دے چه فاعل ئے معلوم وی لکه ضَرَبَ زَيْدٌ زيد وهل کړيدی-

فعل مجهول- هغه فعل دے چه فاعل ئے معلوم نه وی لکه ضُرِبَ زَيْدٌ زيدوهلے شويدو ے-

فعل مثبت- هغه فعل دے چه د کار کولو خبر پکښ وی- لکه ضَرَبَ هغه وهل کړی دی-

فعل منفی- هغه فعل دے چه د کارنه کولو خبروی پکښ لکه مَا ضَرَبَ هغه وهل نه دی کړی-

# اتم سبق

اشخاص درے دی غائب ، حاضر او متکلم

غائب- هغه شخص دے چه د خبره کولو په وخت کښ موجود نه وی-

حاضر- هغه شخص دے چه د هغه سره خبره کولے شی ده ته مخاطب هم وايئ-

متکلم- هغه شخص دے چه خبره کوی او دا اشخاص د شمار په صورت کښ هم درے دی- واحد، تثنيه او جمع- واحد يو شخص ته تثنيه دوؤ ته او جمع دوؤ نه زياتو ته وايئ-

**اشخاص د جنس په اعتبار-**

اشخاص د جنس/ذات په صورت کښ دوه دی-

**١ مذکر ٢ مؤنث**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| واحد مذکرغائب | تثنیه مذکرغائب | جمع مذکرغائب | واحد مؤنث غائب | تثنیه مؤنث غائب | جمع مؤنث غائب | واحد مذکرحاضر |
| تثنیه مذکرحاضر | جمع مذکرحاضر | واحد مؤنث حاضر | تثنیه مؤنث حاضر | جمع مؤنث حاضر | واحد متکلم مذکر و مؤنث | جمع متکلم مذکر و مؤنث |

دماضی او مضارع صیغې- دماضی او مضارع څوارلس صیغې دی- درې د مذکر غائب، درې د مؤنث غائب، درې د مذکرحاضر، درې د مؤنث حاضراو دوه د متکلم دی-

# نهم سبق

دمذکر غائب ړومبۍ صیغه واحد دپاره،دوئمه تثنیه د پاره او دریمه د جمع د پاره دغه شانې مؤنث غائب،مذکر حاضر اومؤنث حاضر صیغې فهم کړه-او دمتکلم ړومبۍ صیغه واحد مذکر او واحد مؤنث دواړو دپاره ده او دویمه صیغه د څلورو د پاره ده یعنی تثنیه مذکر،تثنیه مؤنث جمع مذکر او جمع مؤنث د پاره ده-

# لسم سبق

د ماضی معروف مثبت د غائب شپږ صیغې دا دی-

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| فَعَلَ | فَعَلَا | فَعَلُوْا | فَعَلَتْ | فَعَلَتَا | فَعَلْنَ |

یا

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| ضَرَبَ | ضَرَبَا | ضَرَبُوْا | ضَرَبَتْ | ضَرَبَتَا | ضَرَبْنَ |

یا

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| نَصَرَ | نَصَرَا | نَصَرُوا | نَصَرَتْ | نَصَرَتَا | نَصَرنَ |

د فعل ماضی معروف مثبت صرف کبیر څوارلس صیغې دی – مونږ به يئ په دوؤ سبقونو کښې جدا جدا ذکر کوؤ– دلته شپږ صیغېذکر شوې- باقی اته صیغې به بل سبق کښې ذکر شی –

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۱ | ړومبۍ | فَعَلَ یا لکه ضَرَبَ یا لکه نَصَرَ | صیغه د واحد مذکرغائب |
| ۲ | دوئم | فَعَلَا یا ضَرَبَا یا نَصَرَا | صیغه د تثنیه مذکرغائب |
| ۳ | درئم | فَعَلُوْا یا ضَرَبُوْا یا نَصَرُوْا | صیغه د جمع مذکرغائب |
| ۴ | څلورم | فَعَلَتْ یا ضَرَبَتْ یا نَصَرَتْ | صیغه د واحد مؤنث غائب |
| ۵ | پنځم | فَعَلَتَا یا ضَرَبَتَا یا نَصَرَتَا | صیغه د تثنیه مؤنث غائب |
| ۶ | شپږم | فَعَلْنَ یا ضَرَبْنَ یا نَصَرْنَ | صیغه د جمع مؤنث غائب |

اول دا شپږ واړه صیغې بغیر ترجمه کلکې یادے کړے شی او بیا د مشق سوالونه حل شی نو یوؤلسم سبق به ؤروستو ویئل شی -

## سوالات-

س ۱ - د ماضی معروف مثبت شپږ صیغې ګردان ؤکړۍ-

س ۲ – ضَرَبْنَ د څه صیغه ده- س ۳ – ضَرَبُوْا د څه صیغه ده-

س ۴- تثنیه مؤنث غائب صیغه جوړه کړۍ ؟جواب پنځم نمبر صیغه ده-

س ۵ – هغې دوؤ سړو وهل کړی دی دد ے عربی جوړه کړۍ- جواب ئے د ضرب نه ورکړۍ تثنیه مذکرغائب دوئم نمبر صیغه-

س ۶ – هغې یو ے ښځے مدد کړ ے د ے د د ے عربی جوړه کړۍ – جواب یۍ د نَصَرَ د ګردان نه ورکړۍ واحد مؤنث غائب څلورم نمبر صیغه –

كَتَبَ- قَتَلَ- شَغَلَ- فَتَحَ- ظَهَرَ- شَكَرَ- ذَكَرَ- دَخَلَ- خَرَجَ- طَلَعَ- مَنَعَ-

دد ے شپږو صیغو دغائبګردان اوکړۍ- (مثلًا كَتَبَ كَتَبَا كَتَبُوا كَتَبَتْ كَتَبَتَا كَتَبْنَ دغه شان ددی نورو هم ګردان وکړۍ!

هغې یو ے ښځے قرآن اولوستو- د قَرَءَ نه څلورم نمبر صیغه دد ے عربی ده-جوړه ئې کړه-

هغې دوؤ ښځو خوراک اوکو- د اَكَلَ نه پنځم نمبر صیغه دد ے عربی ده- جوړه ئې کړه-

هغې دوؤسړو لیکل کړیدی - د کَتَبَ نه دوئم نمبر صیغه دد ے عربی ده- جوړه ئی کړه۔

هغې ټولو ښځو کهولاؤ کړو - د فَتَحَ نه شپږم نمبر صیغه دد ے عربی ده- جوړه ئی کړه۔

# یؤلسم سبق

د ماضی معروف مثبت د حاضر شپږ صیغې-

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| فَعَلْتَ | فَعَلْتُمَا | فَعَلْتُمْ | فَعَلْتِ | فَعَلْتُمَا | فَعَلْتُنَّ |

یا

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| ضَرَبْتَ | ضَرَبْتُمَا | ضَرَبْتُمْ | ضَرَبْتِ | ضَرَبْتُمَا | ضَرَبْتُنَّ |

یا

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| نَصَرْتَ | نَصَرْتُمَا | نَصَرْتُمْ | نَصَرْتِ | نَصَرْتُمَا | نَصَرْتُنَّ |

د فعل ماضی مثبت صرف کبیر څوارلس صیغې دی- شپږ په لسم سبق کښ تیری شوی او شپږ دلته ذکر کولے شی -

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۷ | اووم | فَعَلْتَ یا لکه ضَرَبْتَ یا لکه نَصَرْتَ | صیغه واحد مذکر حاضر |
| ۸ | اتم | فَعَلْتُمَا یا لکه ضَرَبْتُمَا یا لکه نَصَرْتُمَا | صیغه تثنیه مذکر حاضر |
| ۹ | نهم | فَعَلْتُمْ یا لکه ضَرَبْتُمْ یا لکه نَصَرْتُمْ | صیغه جمع مذکر حاضر |
| ۱۰ | لسم | فَعَلْتِ یا لکه ضَرَبْتِ یا لکه نَصَرْتِ | صیغه واحد مؤنث حاضر |
| ۱۱ | یولسم | فَعَلْتُمَا یا لکه ضَرَبْتُما یا لکه نَصَرْتُمَا | صیغه تثنیه مؤنث حاضر |
| ۱۲ | دولسم | فَعَلْتُنَّ یا لکه ضَرَبْتُنَّ یا لکه نَصَرْتُنَّ | صیغه جمع مؤنث حاضر |

اوس دا شپږ واړه صیغې بغیر ترجمے نه یادے کړئ بیا سوالات حل کړئ-

# سوالات

س ۱ – دماضی حاضر شپږ صیغې بغیر ترجمې ګردان کړئ؟

س ۲ – د غائب او حاضر دولس واړه صیغې ګردان کړئ؟

س ۳ - فَعَلْتِ یا ضَرَبْتِ یا نَصَرْتِ د څه صیغه ده؟

س ۴- تاسو دوؤ سړو وهل کړیدی – عربي يئ څه ده – جواب يئ د ضَرَبَ نه ورکړئ تثنیه مذکر حاضر اتم نمبر صیغه ده- د فَعَلْتُمَا په شکل کښ-

س۵- فَعَلْتُم یا ضَرَبْتُم یا نَصَرْتُم د څه صیغه ده ؟

س ۶- تا یوے ښځے وهل کړیدی – دا عربئ ته نقل کړئ - جواب يئ د ضَرَبَ نه ورکړئ واحد مؤنث حاضر لسم نمبر صیغه ده –

س ۷- ضَرَبْتُنَّ د څه صیغه ده او ترجمه ئې څه ده ؟ جواب کښ وهل ترجمه کوه – تیره زمانه کښ ټولو زنانؤ مؤنث حاضر ترجمه کښ اووایه – نو جواب دا شو چه تاسو ټولو ښځو وهل کړیدی-

س ۸- تاسو دوؤ ښځو مدد کړید ے ،عربي يئ څه ده ؟ جواب يئ د نَصَرَ ګردان نه ورکه صیغه تثنیه مؤنث حاضریوؤلسم نمبر صیغه-د فَعَلْتُمَا په شکل۔

س ۹- تَرَکَ، وَجَدَ، غَسَلَ، بَلَغَ، کَسَبَ، طَلَبَ، رَفَعَ، خَدَمَ، قَصَدَ، قَطَعَ، ظَلَمَ-

دد ے ټولو نه د ماضی حاضر شپږصیغې اووایه- جواب يئ مثلاً تَرَکْتَ، تَرَکْتُمَا، تَرَکْتُمْ، تَرَکْتِ، تَرَکْتُمَا، تَرَکْتُنَّ- دغه شان دا نور ے جوړ ے کئ-

<u>س ۱۰- د دی جملو عربي جوړه کئ-</u>

۱- تا یو ے ښځے پریخود ے د ے- د تَرَکَ نه واحد مؤنث حاضر صیغه لکه تَرَکْتِ دد ے عربي ده-د فَعَلْتِ په شکل۔

۲- تاسو ټول سړی اورسیدئ- عربئ جواب کښ د بَلَغَ نه جمع مذکر حاضر صیغه-د فَعَلْتُمْ په شکل۔

۳- تاسو دواړو ظلم کړيدے- عربي جواب کښ د ظَلَمَ نه تثنيه مخاطب صيغه-د فَعَلْتُمَا په شکل۔

۴- ته يو سړے داخل شوے- جواب يې عربئ کښ فَعَلْتَ د دَخَلَ نه ورکه- فَعَلْتَ په وزن دَخَلْتَ راغے نو دائے عربي شوه چه ته يو سړے داخل شوے-

۵- تاسو ټولو سړو قصد کړے دے. فَعَلْتُم په شکل۔ د قَصَدَ نه جواب ورکه دغه بيئ عربي شی يعنی قَصَدْتُم-

# دولسم سبق

د متکلم دوه صيغے د فعل ماضی معروف مثبت-

| | |
|---|---|
| فَعَلْتُ | فَعَلْناَ |

يا

| | |
|---|---|
| ضَرَبْتُ | ضَرَبْناَ |

يا

| | |
|---|---|
| نَصَرْتُ | نَصَرْناَ |

د فعل ماضی معروف مثبت صرف کبير څوارلس صيغے پوره شوے -

ديارلسم - فَعَلْتُ يا لکه ضَرَبْتُ يا لکه نَصَرْتُ صيغه واحد متکلم-

څوارلسم – فَعَلْناَ يا لکه ضَرَبْناَ يا لکه نَصَرْناَ صيغه تثنيه ،جمع متکلم-

اوس دا دوه صيغه غور سره يادے کړئ-

**سوالات**

س ۱ د فعل ماضی معروف مثبت څوارلس واړه صيغو ګردان اوکړئ ؟

س ۲ د غائب څو صيغے دی ؟ د حاضر څو صيغے دی؟ د متکلم څو صيغے دی ؟

س۳ ما وهل کړیدی د دی عربی جوړه کۀ ،جواب یۀ د ضَرَبَ نه ور کړۀ- د صیغه واحد متکلم د فَعَلْتُ په شکل کښ-

ما یو ے ښځے وهل کړیدی د دی عربی جوړه کۀ ؟جواب یۀ یو دے-دا هم د فَعَلْتُ په شکل د ضَرَبَ نه جوړ که۔

مونږ دوؤ سړو وهل کړیدی- مونږ دوؤ ښځو وهل کړیدی-

مونږ ډیرو سړو وهل کړیدی- مونږ ډیرو ښځو وهل کړیدی-

جواب یۀ یو دے د ضَرَبَ نه یۀ جوړ کۀ د فَعَلْنا په شکل- صیغه تثنیه ،جمع متکلم-

ما یو ے ښځے پریخودل کړیدی- ما یو سړی پریخودل کړیدی- ددی عربی جوړه کۀ- جواب یۀ یو دے د تَرَکَ نه د فَعَلْتُ په شکل جوړ کۀ صیغه واحد متکلم فعل ماضی معروف مثبت-

مونږ ټولو سړو وینځلی دی- مونږ ټولو ښځو وینځلی دی-

مونږ دوؤ سړو وینځلی دی- مونږ ټولوښځو وینځلی دی- جواب یۀ یو دے د غَسَلَ نه د فَعَلْناَ په شکل جوړ کۀ څوارلسمه صیغه ده-

مونږ دوه سړی خارج شوی یو - مونږ دوه ښځی خارج شوی یو- مونږ ټول سړی خارج شوی یو - مونږ ټولے ښځے وتلی یو-د دے عربی څه ده ؟ جواب یۀ یو دے د خَرَجَ نه د فَعَلْناَ په شکل جوړ که څوارلسمه صیغه ده-

څه یو سړے داخل شوے یم- څه یوه ښځه داخل شوے یم- د دی عربی جوړه که؟

جواب یۀ یو دے د دَخَلَ نه د فَعَلْتُ په شکل جوړ که دیارلسمه صیغه ده-

مونږ مدد کړیدے دوؤ سړو یا دوؤ ښځو یا ډیرو سړو یا ډیرو ښځو د دے عربی جوړه که؟ جواب یۀ یو دے د نَصَرَ نه د فَعَلْنَا په شکل جوړ که څوارلسمه صیغه جمع متکلم-

# دیارلسم سبق

ماضی معروف کښ عین دریواړه حرکته َ ، ِ ، ُ راتلے شی – نو د ماضی معروف وزنونه درے دی- فَعَلَ ، فَعِلَ او فَعُلَ لکه نَصَرَ ، سَمِعَ ، کَرُمَ چه په عین زور یۓ دغه ګردان تیرشو یعنی د فَعَلَ ، نَصَرَ ، ضَرَبَ وغیره څوارلس صیغے تیرے شوے – اوس فَعِلَ ګردان دا دے-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| فَعِلَ | فَعِلَا | فَعِلوُا | فَعِلَتْ | فَعِلَتاَ | فَعِلنَ | فَعِلْتَ |
| فَعِلْتُمَا | فَعِلْتُمْ | فَعِلْتِ | فَعِلْتُمَا | فَعِلْتُنَّ | فَعِلْتُ | فَعِلْناَ |

یا لکه

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| سَمِعَ | سَمِعَا | سَمِعُوْا | سَمِعَتْ | سَمِعَتاَ | سَمِعْنَ | سَمِعْتَ |
| سَمِعْتُمَا | سَمِعْتُمْ | سَمِعْتِ | سَمِعْتُمَا | سَمِعْتُنَّ | سَمِعْتُ | سَمِعْناَ |

یا لکه

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| شَرِبَ | شَرِبَا | شَرِبُوْا | شَرِبَتْ | شَرِبَتَا | شَرِبْنَ | شَرِبْتَ |
| شَرِبْتُمَا | شَرِبْتُمْ | شَرِبْتِ | شَرِبْتُمَا | شَرِبْتُنَّ | شَرِبْتُ | شَرِبْنَا |

دغه شان حَفِظَ، رَحِمَ، حَمِدَ، قَرِبَ، عَمِلَ ماضی مکسورالعین دے یعنی عین باندی زیر دے د

فَعِلَ په شکل دی-

د فَعِلَ ګردان اوشو اوس د فَعُلَ ګردان-

ماضی معروف مضموم العین چه په عین یۓ پیښ وی-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| فَعُلَ | فَعُلَا | فَعُلُوْا | فَعُلَتْ | فَعُلَتَا | فَعُلْنَ | فَعُلْتَ |
| فَعُلْتُمَا | فَعُلْتُمْ | فَعُلْتِ | فَعُلْتُمَا | فَعُلْتُنَّ | فَعُلْتُ | فَعُلْنَا |

یا لکه

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| کَرُمَ | کَرُمَا | کَرُمُوْا | کَرُمَتْ | کَرُمَتَا | کَرُمْنَ | کَرُمْتَ |
| کَرُمْتُمَا | کَرُمْتُمْ | کَرُمْتِ | کَرُمْتُمَا | کَرُمْتُنَّ | کَرُمْتُ | کَرُمْنَا |

یا لکه

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| شَرُفَ | شَرُفَا | شَرُفُوْا | شَرُفَتْ | شَرُفَتَا | شَرُفْنَ | شَرُفْتَ |
| شَرُفْتُمَا | شَرُفْتُمْ | شَرُفْتِ | شَرُفْتُمَا | شَرُفْتُنَّ | شَرُفْتُ | شَرُفْنَا |

دغه شان كَثُرَ - قَرُبَ – بَعُدَ –عَظُمَ - صَعُبَ - بَصُرَ –

د ماضی معروف عین درے قسمه راغے- فَعَلَ، فَعِلَ، فَعُلَ خو معنی کښ یۓ فرق نشته او صیغے یۓ هم یوشان دی-

مثلاً اوریدلی هغے یوی ښځے د دے عربی جوړه که نو جواب یۓ سَمِعَ نه جوړ که د فَعِلَتْ په شکل-

څکلی دی تا یو سړی- دد ے عربی جوړه که نو جواب یۓ شَرِبَ نه جوړ که د فَعِلْتَ په شکل-

نزدے شویدی هغه ټول سړی- دد ے عربی جوړه که نو جواب یۓ د قَرُبَ نه جوړ که د فَعُلُوْا په شکل-

# څوارلسم سبق

د فعل ماضی پوره ګردان د ترجمه او صیغه بیان- صرف کبیر فعل ماضی معروف مثبت-

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۱ | فَعَلَ | هغه یو سړی کار کړیدے | صیغه واحد مذکر غائب |
| ۲ | فَعَلَا | هغه دوؤ سړو کار کړیدے | صیغه تثنیه مذکر غائب |
| ۳ | فَعَلُوا | هغه ټولو سړو کار کړیدے | صیغه جمع مذکرغائب |
| ۴ | فَعَلَتْ | هغے یو ے ښځے کار کړیدے | صیغه واحد مؤنث غائب |
| ۵ | فَعَلَتَا | هغے دوؤ ښځو کار کړیدے | صیغه تثنیه مؤنث غائب |
| ۶ | فَعَلْنَ | هغے ټولو ښځو کار کړیدے | صیغه جمع مؤنث غائب |
| ۷ | فَعَلْتَ | تا یو سړی کار کړیدے | صیغه واحد مذکر حاضر |
| ۸ | فَعَلْتُمَا | تاسودوؤ سړو کار کړیدے | صیغه تثنیه مذکرحاضر |
| ۹ | فَعَلْتُمْ | تاسو ټولو سړو کار کړیدے | صیغه جمع مذکر حاضر |
| ۱۰ | فَعَلْتِ | تا یو ے ښځے کار کړیدے | صیغه واحد مؤنث حاضر |

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۱۱ | فَعَلْتُمَا | تاسو دوؤ ښځو کار کړیدے | صیغه تثنیه مؤنث حاضر |
| ۱۲ | فَعَلْتُنَّ | تاسو ټولو ښځو کار کړیدے | صیغه جمع مؤنث حاضر |
| ۱۳ | فَعَلْتُ | ما یو سړی او یا ما یوے ښځے کار کړیدے | صیغه واحد متکلم |
| ۱۴ | فَعَلْنَا | مونږ دوؤ سړو یا دوؤ ښځو یا مونږ ټولو سړو یا ټولو ښځو کار کړیدے | صیغه جمع متکلم |

دغه شان څوارلس صیغے د ضَرَبَ ،ضَرَبَا ،ضَرَبُوْا اخیر پورے – نَصَرَ ،نَصَرَا ،نَصَرُوْا ..............

كَتَبَ ،كَتَبَا ، كَتَبُوْا............ حَمِدَ ،حَمِدَا،حَمِدُوْا......... فَعِلَ ،فَعِلَا، فَعِلُوْا ......... شَرِبَ ، شَرِبَا ،شَرِبُوْا ........

عَمِلَ ، عَمِلَا ، عَمِلُوْا ......... دغه شان څوارلس صیغے د فَعُلَ ، فَعُلَا ،فَعُلُوْا ........ شَرُفَ ،شَرُفَا ، شَرُفُوْا ...... تر اخراپورے سره د ترجمه او صیغے اووایه-

ماضی معروف کښ فَعَلْتُمَا صیغه دوه پیرے راغلیده دا شریکه ده صیغه تثنیه مذکر حاضر هم ده او صیغه تثنیه مؤنث حاضر هم ده- که څوک تاته وایئ چه تاسو دوؤ سړو وهل کړیدی او یا تاسو دوؤښځو وهل کړیدی د دے عربی څه ده نوجواب یئ یو دے د فَعَلْتُمَا په شکل – د ضَرَبَ نه یئ جواب ورکه وایه ضَرَبْتُمَا-

تاسو دوؤ سړو حمد کړیدے یا تاسو دوؤ ښځو حمد کړیدے د دے عربی یو شان ده د فَعِلْتُمَا په شکل د عین زیر وایه د حَمِدَ نه یئ عربی جوړه که وایه حَمِدْتُمَا-

تاسو دوه سړی شرافت والا شوی یئ – تاسو دوه ښځےشریفانے شوے یئ- د دے عربی یو شان ده د فَعُلْتُمَا په شکل دشَرُفَ نه جوړه که او عین له پیښ ورکه وایه شَرُفْتُمَا-

تاسو ټولو سړو حفظ کړیدے عربی یئ څه ده ؟ صیغه جمع مذکر حاضر د فَعِلْتُم په شکل د حَفِظَ نه جوړ که وایه حَفِظْتُمْ-

دغه شان تاسو ټولو ښځو حفظ کړیدے- صیغه جمع مؤنث حاضر ماضی معروف د فَعِلْتُنَّ په شکل د حَفِظَ نه جوړ که وایه حَفِظْتُنَّ-

## سوالات

س۱- سسَمِعَ نه پوره ګردان اوکړئ ؟  س۲- د حَسُنَ نه پوره ګردان اوکړئ ؟

س۳- حَسِبْتُمْ د څه صیغه ده ؟ س ۴- د ذَکَرُوْا ترجمه اوکړئ ؟

س ۵- رَبِحَتْ د څه صیغه ده ؟ س ۶- د رَبِحُوا ترجمه اوکړئ ؟

س ۷- خَسِرُوْا د څه صیغه ده ؟ ترجمه يې اوکړئ – س۸- حَسُنَتْ د څه صیغه ده ؟
س۹- ظَلَمْتُمَا ،ظَلَمْتُمْ ، ظَلَمُوْا د څه صیغې دی ترجمه يې اوکړئ؟

س ۱۰- كَسَبَتْ ، كَسَبْتُمْ ، كَسَبْنَا ، قَتَلُوا ، قَتَلْتُمْ ترجمه اوکړئ-

س۱۱- عربئ کښ ترجمه اوکړئ مونږ ټولو سړو حمد ؤکو- مونږ ټولو ښځو حمد ؤکه - جواب يې يو دے د فَعِلْنَا په شکل دے-

مونږ دواړو سړو حمد ؤکه- مونږ دواړو ښځو حمد ؤکه- جواب يې يو دے د فَعِلْنَا په شکل دے- د حَمِدَ نه-

ما يوسړی اوبه اوڅښلے- ما يوے ښځے اوبه اوڅښلے- جواب يې يو دے د فَعِلْتُ په شکل د شَرِبَ نه-

تاسو ټولو سړو قتل کړیدے- شکل: فَعَلْتُم۔

تاسو ټولو ښځو قتل کړیدے-شکل: فَعَلْتُنَّ۔

هغو دوؤ سړو ظلم کړیدے- شکل :فَعَلَا۔

هغو دوؤ ښځو ظلم کړیدے- شکل :فَعَلَتَا۔

تاسو دوؤ سړو حفظ کړیدے- شکل :فَعِلْتُما۔

تاسو دوؤ ښځو حفظ کړیدے-شکل :فَعِلْتُما۔

هغه يوسړے لرے شویدے- شکل :فَعُلَ د بَعُدَ نه۔

هغه يوه ښځه لرے شوی ده-شکل :فَعُلَتْ د بَعُدَ نه۔

ته یوسړے لرے شوے يئ-شکل :فَعُلْتَ د بعُدَ نه۔

ته یوه ښځه لرے شوے يئ- فَعُلْتِ د بعُدَ نه۔

# پنځلسم سبق

د ماضی مجهول جوړولو طریقه – دماضی معروف آخری حرف پخپل حال پرېږده او د

اخر نه مخکښ زیر ورکړه – که زیر نه وؤ باقی حرکت والا حرف که وی هغه له پیښ ورکه نو ماضی مجهول به جوړ شی- لکه ضَرَبَ نه ضُرِبَ سَمِعَ نه سُمِعَ گردان فعل ماضی مثبت مجهول-

| | | |
|---|---|---|
| فُعِلَ | ؤکړےشوهغه یوسړے- | صیغه واحد مذکرغائب فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلَا | کړی شویدی هغه دوه سړی | صیغه تثنیه مذکر غائب فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلُوْا | کړی شویدی هغوی ټول سړی | صیغه جمع مذکر غائب فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلَتْ | کولے شویده هغه یوه ښځه | صیغه واحد مؤنث غائب فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلَتَا | کولے شویدی هغه دوه ښځے | صیغه تثنیه مؤنث غائب فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلْنَ | کولے شویدی هغه ټولے ښځے | صیغه جمع مؤنث غائب فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلْتَ | ته یوسړے کولے شوے يئ | صیغه واحد مذکر حاضرفعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلْتُمَا | تاسو دوه سړی کولے شوے يئ | صیغه تثنیه مذکر حاضر فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلْتُمْ | تاسو ټول سړی کولے شوے يئ | صیغه جمع مذکر حاضر فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلْتِ | ته یوه ښځه کولے شوے يئ | صیغه واحد مؤنث حاض فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلْتُنَا | تاسو دوه ښځے کولے شوے يئ | صیغه تثنیه مؤنث حاض فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلْتُنَّ | تاسو ټولے ښځےکولے شوے يئ | صیغه جمع مؤنث حاضر فعل ماضی مثبت مجهول |

| | | |
|---|---|---|
| فُعِلْتُ | څه کولے شوے یم یا ځه کولے شوی یمه | صیغه واحد متکلم مذکرومؤنث فعل ماضی مثبت مجهول |
| فُعِلْنَا | مونږ کولےشوے یو | صیغه تثنیه جمع متکلم مذکرومؤنث فعل ماضی مثبت مجهول |

نُصِرَ ، ضُرِبَ ، سُمِعَ ،فُتِحَ ،کُتِبَ ،قُتِلَ نه پوره پوره گردان ،ترجمه او صیغه فعل ماضی مثبت

مجهول لره ذکر کړئ-

مثلاً نُصِرَ مدد کړے شویدے هغه یو سړے - صیغه واحد مذکرغائب - فعل ماضی مثبت مجهول-

نُصِرَا مدد کړےشویدی هغه دوه سړی- صیغه تثنیه مذکر غائب - فعل ماضی مثبت مجهول- دغه شان اخر پورے-

**سوالات-**

س ۱- فعل ماضی مجهول مثبت گردان ؤکه-

س۲- ته یوسړے وهلے یئ د دے عربی څه ده؟ فُعِلْتَ په شکل یئ د ضُرِبَ نه جواب جوړ کئ-

س۳- ضُرِبْنَ د څه صیغه ده ؟ هغه ډیرے ښځے وهلے شوی دی د دے عربی څه ده ؟جواب یئ د فُعِلْنَ په شکل جوړکه دغه به یئ عربی شی-

س۴- قُتِلَ ،ذُکِرَ،حُمِدَ ،حُفِظَ ،اُمِرَ نه صرف کبیر اووایه د فعل ماضی مجهول مثبت څوارلس صیغے د ټولو گردان اوکئ-

س۵- طَلَبَ ،عَلِمَ ،مُنِعَ ،سُمِعَ، عَرَفَ ، تُرِکَ ،وَجَدَ ،نَصَرَ ، قُرِءَ ،کَتَبَ ،حَفِظَ د دے صیغو که معروف ے مجهول ے جوړ کئ که مجهول یئ معروف یئ جوړ کئ-

س۶-مَنَعْنَ ،مُنِعْنَ د څه صیغے دی کوم معروف کوم مجهول ده؟

س۷- هغه ټولے ښځے منع کړے شوی دی – عربی څه ده ؟ جواب یئ ده فُعِلْنَ په شکل جوړ کئ دغه به یئ عربی شی –

هغه دوه سړی پیژندلے شویدی – عربی یٸ څه ده ؟ جواب یٸ د فُعِلَا په شکل دے د عُرِفَ نه-

هغه ښولے ښځے پیژندلے شویدی- عربی ده فُعِلْنَ په شکل ده څه ده؟

تاسو دوه سړی طلب کړی شوی یٸ- تاسو دوه ښځے طلب کړی شوی یٸ- جواب یٸ عربیٸ کښ یو دے فُعِلْتُمَا په شکل د طَلَبَ نه څه دے ؟

تاسو ټول سړی مدد کړی شوی ئٸ– څه عربی ده؟ فُعِلْتُمْ شکل دے- د نَصَرَ نه۔

تاسو ټولی ښځے مدد کړی شوی ئٸ- څه عربی ده؟ فُعِلْتُنَّ شکل دے- د نَصَرَ نه۔

مونږ ټول سړی لیکل شوی یو- مونږ ټولے ښځے لیکل شوی یو-

مونږ دوه سړی لیکل شوی یو- مونږ دوه ښځے لیکل شوی یو- عربی جوړه که جواب ئٸ یو دے د فُعِلْنَا شکل دے د کُتِبَ نه-

تاسوسړو وهل کړیدی- تاسو ټول سړی وهلی شوی ئٸ- عربی ئٸ یوه ده صرف وزن کښ فرق دے جوړه که-د یَو وزن د فَعَلُوا دے د بل د فُعِلُوا دے د ضَرَبَ نه ۔

تاسو قتل کړیدے- تاسو وژلی شوی ئٸ-

فَعَلْتُمْ د قَتَلَ نه- فُعِلْتُمْ د قُتِلَ نه اووایه دغه به ئی عربی شی ۔

هغوئ ټولے ښځے وهلے شوی دی- عربی څه ده؟ فُعِلْنَ د ضُرِبَ نه جوړه که!

هغوئ ټولو ښځو وهل کړیدی- عربی څه ده؟ فَعَلْنَ د ضَرَبَ نه – جواب ۓ یو دے فرق په معروف او په مجهول کښ دے- صیغه د جمع مؤنث غائب ده-

هغه دوه ښځے طلب کړی شوی دی- هغه دوؤ ښځو طلب کړیدے-

فُعِلَتَا د طُلِبَ نه فَعَلَتَا د طَلَبَ نه د دے عربی یو شان ده فرق په معروف او په مجهول کښ دے- عربی ئٸ جوړکه-

عُرِفَا، عُرِفَتَا، عَرَفَ، عَرَفَتَا ترجمه اوکئ-

سُئِلَتْ ، سُطِحَتْ ، رُفِعَتْ ، نُصِبَتْ ترجمه اوکئ-

ظَلَمْنَا، ظُلِمْنَا، غَفَرَ، غُفِرَ، رُحِمَ، ظَلَمْنَ، ظُلِمْنَ، غَفَرْتُ، غُفِرْتُ، رَحِمَ ترجمه اوکړئ-

# شپاړسم سبق

فعل ماضی منفی معروف- فعل ماضی منفی مجهول- فعل ماضی منفی جوړولو طریقه دا ده چه د هرے صیغے نه مخکښ مَا اولږوه- دیته مانا فیه وائ فعل ماضی معروف فعل ماضی مجهول مثبت ټولو صیغو نه مخکښ مانا فیه راشی- فعل ماضی منفی معروف او فعل ماضی منفی مجهول به جوړ شی- ترجمه کښی به ئ ندے لفظ سیواشی- چه کار نه دے شوے- مدد نه دے کړے- یا کار نه دے کړے شوے یا مدد نه دے کړےشوے-

مثلاً فَعَلَ سره مَا اولږی نو مَا فَعَلَ به شی-

فُعِلَ سره مَا اولږی نو مَافُعِلَ به شی-

نَصَرَ سره مَا اولږی نو مَانَصَرَ به شی-

نُصِرَ سره مَا اولږی نو مَانُصِرَ به شی-

دغه شان معلوم څوارلسو او مجهول څوارلسو صیغو کښ به اول مَا اولږی ماضی معروف منفی او ماضی مجهول منفی به جوړ شی – دا خواری د طالب علم ده چی تیر شوی د مثبت گردانونو باندی بیا واپس شی اود هرے صیغے سره مَا نا فیه اولږئ او ترجمه کښ د ندے اضافه اوکړی-

مثلاً فَعَلَ دے ترجمه ئ داده چه هغے یو سړی کار کړیدے – مَافَعَلَ ترجمه هم دغه ده چه هغے یو سړی کارندے کړیدے –صرف د ندے اضافه اوشوه- او بیا به ئ هم هغه شان وائ صیغه واحد مذکر غائب فعل ماضی منفی معلوم یعنی اخر کښ به فعل ماضی مثبت په ځائے منفی وائی -

<u>سوالات-</u>

س۱- فعل ماضی منفی معلوم گردان اوکه؟

س۲- فعل ماضی منفی مجهول گردان اوکه- جواب ئے اسان دے فَعَلَ ،فَعَلَا ، فَعَلُوْا اخیره پورے- اووایه سره د مَا نه مَافَعَلَ، مَافَعَلَا، مَافَعَلُوْا اخیره پورے-

دوئم جواب هم اسان دے فُعِلَ، فُعِلَا، فُعِلُوْا ټول گردان اوکئ مخکښ ترینه مَا لږوه مَافُعِلَ، مَافُعِلَا، مَافُعِلُوْا اخیره پورے-

س۳- نَصَرَ ، سَمِعَ ، مَنَعَ ، مَرِضَ ، حَسَدَ ټولو نه منفی معلوم جوړ که- جواب ئے آسان دے- دهرے صیغے نه د گردان څوارلس صیغے پوره کړئ او دهرے صیغے سره مَانَا فیه وائی -

س۴- هغه حسد ندے کړے- تا حسد نه دےکړے عربی څه ده؟

جواب یئ مَافَعَلَ د حَسَدَ نه - جواب یئ مَافَعَلْتَ د حَسَدَ نه-

ما حسد ندے کړے- مونږ حسد ندے کړے- عربی یئ څه ده ؟

جواب یئ مَافَعَلْتُ د حَسَدَ نه- جواب یئ مَافَعَلْنَا د حَسَدَ نه-جوړ که!

س۵- هغه سره حسد ندے کړے شوے- عربی څه دهٔ؟ جواب یئ مَافُعِلَ دے د حُسِدَ نه -
تاسره حسد ندے کړے شوے- عربی څه ده؟ جواب یئ مّافُعِلْتَ دے د مَاحُسِدَ نه-

تاسو ښځو حسد ندےکړے- عربی ئۓ د حَسَدَ نه جوړه که مَافَعَلْتُنَّ په شکل-

تاسو ښځو سره حسد ندےکړےشوے - عربی ئۓ د حُسِدَ نه مَافُعِلْتُنَّ په شکل جوړه که -

هغه ټولو ښځو سره حسد ندے کړےشوے- عربی یئ مَا فُعِلْنَ د حُسِدَ نه-

هغے ټولو ښځو حسد ندے کړے – عربی یئ مَافَعَلْنَ د حَسَدَ نه-

تاسو دواړه نه ئۓ ناجوړه شوی عربی څه ده ؟ جواب یئے مَافَعِلْتُمَا د مَرِضَ نه یعنی مَامَرِضْتُمَا-

اولسم سبق-

دفعل مضارع معروف مثبت گردان-

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| يَفْعَلُ | يَفْعَلَانِ | يَفْعَلُونَ | تَفْعَلُ | تَفْعَلَانِ | يَفْعَلْنَ |

دفعل مضارع معروف مثبت لوئ گردان کښ هم ځوارلس صيغې دی خومونږ دلته ړومبئ شپږ صيغې راؤړی او باقی اته صيغې به بل سبق کښ راؤړو-

| | | | |
|---|---|---|---|
| ١ | يَفْعَلُ | هغه يو سړے اوس کار کوی يا به ايئنده زمانه کښ کوی | صيغه واحد مذکرغائب فعل مضارع معلوم |
| ٢ | يَفْعَلَانِ | هغه دوه سړی اوس کار کوئ يا به ايئنده زمانه کښ کوئ | صيغه تثنيه مذکرغائب فعل مضارع معلوم |
| ٣ | يَفْعَلونَ | هغه ټول سړی اوس کار کوئ يا به ايئنده زمانه کښ کوئ | صيغه جمع مذکرغائب فعل مضارع معلوم |
| ۴ | تَفْعَلُ | هغه يوه ښځه اوس کار کوی يا به ايئنده زمانه کښ کوی | صيغه واحد مؤنث غائب فعل مضارع معلوم |
| ۵ | تَفْعَلَانِ | هغه دوه ښځے اوس کار کوئ يا به ايئنده زمانه کښ کوئ | صيغه تثنيه مؤنث غائب فعل مضارع معلوم |
| ۶ | يَفْعَلْنَ | هغه ټولے ښځے اوس کار کوئ يا به ايئنده زمانه کښ کوئ | صيغه جمع مؤنث غائب فعل مضارع معلوم |

دا شپږواړه صيغې اول بغير ترجمې نه پخې کړه بيا سره د ترجمه اوسره د صيغې د بيان نه په ښه شان سره حل کوئ اوروستو به سوالات حل کړئ-

هم دغه شانِ

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| يَفْتَحُ | يَفْتَحَانِ | يَفْتَحُوْنَ | تَفْتَحُ | تَفْتَحَانِ | يَفْتَحْنَ |
| يَمْنَعُ | يَمْنَعَانِ | يَمْنَعُوْنَ | تَمْنَعُ | تَمْنَعَانِ | يَمْنَعْنَ |
| يَحْمَدُ | يَحْمَدَانِ | يَحْمَدُوْنَ | تَحْمَدُ | تَحْمَدَانِ | يَحْمَدْنَ |

**سوالات-**

س١-فعل مضارع مثبت معلوم شپږ صيغې بغير د معنی نه اووايه؟

س٢- د فعل مضارع جمع مذکرغائب صيغه څه ده؟

س٣- يَفْتَحنَ د څه صيغه ده معنی ئې څه ده؟

س۴- د مضارع غائب دکومو صيغو نه مخکښ ی راغلے ده؟

س۵- دکومو صيغو په اول کښ ت راغلے ده ؟

س۶- هغه دوه ښځے اوس مَنَعَ کوی- د دی عربی جوړه که؟ جواب ئے د تَفْعَلَانِ په شکل د منع نه جوړ که-

س۷- يَمْنَعَانِ د څه صيغه ده؟ تَسْمَعُ څه ترجمه ده؟ يَسْمَعُوْنَ ترجمه؟ يَحْمَدْنَ ترجمه ؟

هغه يوه ښځه به قرآن اوری- عربی ئې څه ده ؟ د تَفْعَلُ په وزن د يَسْمَعُ نه جواب جوړکه وايه تَسْمَعُ الْقُرْآنَ-

هغه يو سړے اوس قرآن اوری عربی ئې څه ده ؟ د يَفْعَلُ په وزن د سَمِعَ نه جواب جوړکه-

هغه ټولے ښځے دروازه کھولاوئ عربي ئی څه ده؟ د يَفْعَلْنَ په وزن د فَتَحَ نه جواب ؤکه وايه يَفْتَحْنَ الْبَابَ-

هغه يو سړے دروازه کھولاوئ - جواب يَفْعَلُ کښ د فَتَحَ نه-

هغه دوه سړی دروازه کھولاوئ - جواب يَفْعَلَانِ کښ د فَتَحَ نه-

هغه ټول سړی دروازه کھولاوئ - جواب يَفْعَلُوْنَ کښ د فَتَحَ نه-

هغه ټولے ښځے مدح کوی- جواب يَفْعَلُنَ کښ د مَدَحَ نه-

هغه دوه ښځے حمد کوی- جواب تَفْعَلَانِ کښ د حَمِدَ نه-

# اتلسم سبق

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| تَفْعَلُ | تَفْعَلَانِ | تَفْعَلُوْنَ | تَفْعَلِيْنَ | تَفْعَلَانِ | تَفْعَلْنَ |

د فعل مضارع مثبت معلوم لوئے گردان کښ ټولے څوارلس صيغے دی- شپږ د غائب تيرے شوے او شپږ د حاضر ذکر دی دا ټولے دولس شوے دوه د متکلم پاتيے دی-

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۷ | تَفْعَلُ | ته یو سړے اوس کار کوی یا به ائینده زمانه کښ کوی | صیغه واحد مذکرحاضر فعل مضارع معلوم |
| ۸ | تَفْعَلَانِ | تاسو دوه سړی اوس کار کوئ یا به ائینده زمانه کښ کوئ | صیغه تثنیه مذکرحاضر فعل مضارع معلوم |
| ۹ | تَفْعَلُوْنَ | تاسو ټول سړی اوس کار کوئ یا به ائینده زمانه کښ کوئ | صیغه جمع مذکرحاضر فعل مضارع معلوم |
| ۱۰ | تَفْعَلِیْنَ | ته یوه ښځه اوس کار کوی یا به ائینده زمانه کښ کوی | صیغه واحد مؤنث حاضر فعل مضارع معلوم |
| ۱۱ | تَفْعَلَانِ | تاسو دوه ښځےاوس کار کوئ یا به ائینده زمانه کښ کوئ | صیغه تثنیه مؤنث حاضر فعل مضارع معلوم |
| ۱۲ | تَفْعَلْنَ | تاسو ټولے ښځے اوس کار کوئ یا به ائینده زمانه کښ کوئ | صیغه جمع مؤنث حاضر فعل مضارع معلوم |

فعل مضارع کښ تَفْعَلُ – تَفْعَلُ دوه ځله راغے –غائب کښ هم تیر شو۔ دلته هم ذکر شو - دا شریکه شوه د واحد مؤنث غائب د پاره هم راغله اود واحد مذکر د پاره هم راغله – نو ددے عربی یوه ده چه هغه یوه ښځه کارکوی اوته یو سړے کارکوے ددواړو عربی تَفْعَلُ رازی-

دغه شان فعل مضارع کښ تَفْعَلَانِ ، تَفْعَلَانِ ، تَفْعَلَانِ درے ځله راغے یو غائب کښ تثنیه مؤنث غائب ، دوئم حاضرکښ تثنیه مذکر حاضر او دریم حاضرکښ تثنیه مؤنث حاضرنودادرے ځایه شریکه شوه- ځکه تاته څوک وائ چه هغه دوه ښځے کار کوی- یا تاسو دوه سړی کار کوئ- یا تاسے دوه ښځے کار کوئ- عربی څه ده؟ تَفْعَلَانِ، تَفْعَلَانِ، تَفْعَلَانِ-

**سوالات-**

س۱- د فعل مضارع حاضر شپږ صیغے اووایه؟

س۲- د فعل مضارع غائب،حاضر دولس واړه صیغے اووایه؟

س۳- تَسْمَعُوْنَ د څه صیغه ده ؟ یَسْمَعُوْنَ د څه صیغه ده؟

س۴- د مضارع حاضر په اول کښ ی رازی که ت رازی؟

س۵- یَمْنَعُ نه مضارع جمع حاضر مؤنث جوړ که- یَفْعَلْنَ په شکل ئے جواب دے-

س۶- یَمْنَعُ نه مضارع جمع غائب مؤنث جوړ که- تَفْعَلْنَ په شکل ئے جواب دے-

س۷- ته یوه ښځه حمد کوے- عربی څه ده ؟تَفْعَلِیْنَ ئے جواب دے دحمد نه-

س۸- ته یو سړے اوبه څښے- هغه یوه ښځه اوبه څښی عربی ئی څه ده؟ جواب ئے یو دے تَفْعَلُ د شَرِبَ نه تَشْرَبُ الْمَاءَ-

س۹- تاسو دوه سړی قراٰن لولئ- تاسو دوه ښځے قراٰن لولئ- هغه دوه ښځے قراٰن لولی –عربی څه ده جواب ئې دے تَفْعَلَانِ د قَرَأَ نه-

س۱۰- ته یوه ښځه اوری یا به واؤرے- جواب ئې دے تَفْعَلِیْنَ د سَمِعَ نه-

س۱۱- تاسو ټول سړی قراٰن اورئ- جواب ئې دے تَفْعَلُوْنَ د سَمِعَ نه-

س۱۲- تاسو ټولے ښځے دروازه کولاؤ وئ- جواب ئې دے تَفْعَلْنَ د فَتَحَ نه-

س۱۳- تاسو دوه ښځے خبره اورئ- جواب ئې دے تَفْعَلَانِ د سَمِعَ نه- كَلَامًا خبره-

س۱۴- تاسو دوه سړی قراٰن اورئ- جواب ئې دے تَفْعَلَانِ (دسَمِعَ نه) قُرْاٰنًا-

# نولسم سبق

د مضارع متکلم دوه صیغے-

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۱۳ | اَفْعَلُ | **څه یو سړے یا یوه ښځه کار کؤم یا به کومه** | صیغه واحد متکلم مذکر و مؤنث فعل مضارع معلوم |
| ۱۴ | نَفْعَلُ | مونږ کار کوؤ یا به اوکو | صیغه تثنیه وجمع متکلم مذکر و مؤنث فعل مضارع معلوم |

دغه شان - اَمْنَعُ ، نَمْنَعُ ، اَحْمَدُ ، نَحْمَدُ ، اَشْرَبُ ، نَشْرَبُ

**سوالات-**

س۱- د غائب ، حاضر او متکلم صیغے یوڅا ئے اووایه؟

س۲- څه يو سړے مدح کؤم؟

س۳- څه يوه ښځه مدح کؤم ؟ جواب ئے يو دے اَفْعَلُ د مَدَحَ نه-

س۴- مونږ دوه ښځے حمد کوؤ- مونږ دوه سړی حمد کوؤ-

مونږ ټولے ښځے حمد کوؤ- مونږ ټول سړی حمد کوؤ-

مونږ دوه ښځےبه حمد کوؤ- مونږ دوه سړی به حمد کوؤ-

مونږ ټولے ښځےبه حمد کوؤ- مونږ ټول سړی به حمد کوؤ- عربی څه ده ؟ جواب يے يو دے – نَفْعَلُ د حَمِدَ نه يعنی نَحْمَدُ –

س۵- مضارع واحد متکلم کښ اول حرف څه دے؟ او جمع متکلم مضارع کښ اول حرف څه دے؟

س۶- د مضارع په اول کښ کم کم حرفونه رازی؟ جواب ی- ت- أ- ن-

أ يوځائ أَفْعَلُ، ن هم يو ځائ نَفْعَلُ، ی څلور ځايه يَفْعَلُ، يَفْعَلَانِ، يَفْعَلُونَ او يَفْعَلْنَ او تا اته ځايه تَفْعَلُ، تَفْعَلُ، تَفْعَلاَنِ، تَفْعَلاَنِ، تَفْعَلاَنِ، تَفْعَلُوْنَ، تَفْعَلِيْنَ او تَفْعَلْنَ-

واحد متکلم کښ أ- جمع متکلم کښ ن- واحد مذکرغائب کښ ی، تثنيه مذکر غائب کښ ی، تثنيه مؤنث غائب کښ ی او جمع مذکر غائب کښ هم ی-

واحد مذکرحاضر کښ ت، واحد مؤنث غائب کښ ت، تثنيه مذکر حاضرتثنيه مؤنث حاضرکښ ت، جمع مذکر حاضر کښ ت، واحد مؤنث حاضر کښ ت او جمع مؤنث حاضر کښ هم ت-

س۷- د مضارع مشترکه صيغے بيان کړ ؟ په يَفْعَلْنَ- تَفْعَلْنَ کښ نون ته نون د جمع مؤنث وائ- دا دوه ځايه راغلے دے – باقی صيغو اخر کښ نون ته نون اعرابی وائ او

نون اعرابی اووه ځايه دے-

س۸- نون اعرابی اووه ځايه بيان کره؟ جواب ئے آسان دے- څلور ځايه څلور واړه تثنيه يَفْعَلَانِ – درے پيرے تَفْعَلَانِ دوه جمع مذکر،غائب حاضرکښ يَفْعَلُونَ – تَفْعَلُوْنَ او بل مؤنث حاضر تَفْعَلِينَ کښ دا ټول اووه ځايه نون اعرابی شو-

س۹- نَسْمَعُ، أَشْرَبُ، أَمْنَعُ، نَفْتَحُ ترجمه اوکه-

س ۱۰- څه یوه ښځه دروازه کولاؤم - څه یوسړے دروازه کولاؤم-

څه یوه ښځه به دروازه کولاؤم - څه یوسړے به دروازه کولاؤم- جواب ئے یو دے- أَفْعَلُ الْبَابَ د فَتَحَ نه د أَفْعَلُ شکل جوړ که نو د أَفْعَلُ په ځائے أَفْتَحُ اولړوه نو أَفْتَحُ البَاَبَ شو-

مونږ دوه ښځے قرآن اورو- مونږ دوه سړی قرآن اورو-

مونږ ټولے ښځے قرآن اورو- مونږ ټول سړی قرآن اورو-

مونږ دوه ښځے به قرآن اورو- مونږ دوه سړی به قرآن اورو-

مونږ ټولے ښځے به قرآن اورو- مونږ ټول سړی به قرآن اورو- ددے عربی څه ده؟ جواب ئې یو دے نَفْعَلُ الْقُرآنَ د نَفْعَلُ په ځائے د سَمِعَ نه د نَفْعَلُ په وزن اولړوه نو نَسْمَعُ الْقُرْآنَ-

دفعل مضارع معروف مثبت پوره گردان-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| يَفْعَلُ | يَفْعَلَانِ | يَفْعَلُونَ | تَفْعَلُ | تَفْعَلَانِ | يَفْعَلْنَ | تَفْعَلُ |
| تَفْعَلَانِ | تَفْعَلُوْنَ | تَفْعَلِيْنَ | تَفْعَلَانِ | تَفْعَلْنَ | أَفْعَلُ | نَفْعَلُ |

# شلم سبق

**د فعل مضارع د جوړولو قاعده-** د ماضی معروف شروع کښې علامت د مضارع اولګوه (ی- ت – أ – ن) اخری حرف له ئې پیښ ورکړئ او داوؤه صیغو په آخرکښې نون اعرابی اولګوئ او د دوؤ صیغو په آخر کښې نون د جمع مؤنث کوم نون چه په ماضئ کښې په فَعَلْنَ کښې وو هغه به دلته باقی پریږدئ نو د فعل مضارع معروف تمامے صیغے به جوړې شی-

ی- څلور ځایه لګی واحد مذکر غائب – تثنیه مذکر غائب – جمع مذکر غائب –

جمع مؤنث غائب-

ت- اته ځایه لګی واحد مؤنث غائب- تثنیه مؤنث غائب- او شپږ صیغے د حاضر-

أ-یو ځاې لګی واحد متکلم کښ او ن هم یو ځاې لګی جمع متکلم کښ-

هغه پنځه صیغې چه په اخر کښ پیښ ورکړ هغه دا دی-

۱-واحد مذکرغائب-۲- واحد مؤنث غائب- ۳- واحد مذکرحاضر-۴- واحد متکلم-۵-جمع متکلم- یعنی **یَفْعَلُ - تَفْعَلُ – تَفْعَلُ - اَفْعَلُ – نَفْعَلُ -**

هغه اووه صیغې چه په اخر کښ نون اعرابی رازی - څلور تثنیه صیغې د دوئ نون اعرابی مکسور وی او دوه صیغې د جمع مذکر غائب وحاضر اویوه مؤنث حاضر د دوی نون اعرابی مفتوح وی-یَفْعَلانِ، درے پیرے تَفْعَلانِ،یَفْعَلُونَ،تَفْعَلُونَ،تَفْعَلِینَ۔

هغه دوه صیغې چه په هغه کښ نون د جمع مؤنث (نون فاعلی)باقی دےهغه دا دجمع مؤنث غائب- او جمع مؤنث حاضر ،یَفْعَلْنَ، تَفْعَلْنَ۔

# یویشتم سبق

د مضارع مجهول د جوړولوقاعده- علامت د مضارع له پیښ ورکه که پیښ نه وؤاوداخر نه مخکښ حرف له زور ورکه – که زور پری نه وؤ نو باقی حروف پخپل حال پریږده مضارع مجهول به جوړ شی-

د فعل مضارع مجهول ګردان

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| یُفْعَلُ | یُفْعَلَانِ | یُفْعَلُوْنَ | تُفْعَلُ | تُفْعَلَانِ | یُفْعَلْنَ | تُفْعَلُ |
| تُفْعَلَانِ | تُفْعَلُوْنَ | تُفْعَلِیْنَ | تُفْعَلَانِ | تُفْعَلْنَ | أُفْعَلُ | نُفْعَلُ |

**د فعل مضارع منفی جوړولو قاعده-** مضارع مثبت باندی لا شروع کښ راوړه نو مضارع منفی به جوړ شی-

فعل مضارع منفی معلوم-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لاَیَفْعَلُ | لاَیَفْعَلَانِ | لاَیَفْعَلُوْنَ | لاَتَفْعَلُ | لاَتَفْعَلَانِ | لاَیَفْعَلْنَ | لاَتَفْعَلُ |
| لاَتَفْعَلَانِ | لاَتَفْعَلُوْنَ | لاَتَفْعَلِیْنَ | لاَتَفْعَلَانِ | لاَتَفْعَلْنَ | لاَأَفْعَلُ | لاَنَفْعَلُ |

فعل مضارع منفی مجهول-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لاَیُفْعَلُ | لاَیُفْعَلاَنِ | لاَیُفْعَلُوْنَ | لاَتُفْعَلُ | لاَتُفْعَلاَنِ | لاَیُفْعَلْنَ | لاَتُفْعَلُ |
| لاَتُفْعَلاَنِ | لاَتُفْعَلُوْنَ | لاَتُفْعَلِیْنَ | لاَتُفْعَلاَنِ | لاَتُفْعَلْنَ | لاَأُفْعَلُ | لاَنُفْعَلُ |

منفی معلوم ترجمه نه کړ یا به اونه کی هغه یو سړے-

منفی مجهول ترجمه نه کولے کیږی یا به اونه کړےشی هغه یو سړے-

**قاعده-** د مضارع معروف عین هم د ماضی د عین په شان درے قسمه دے-ِ ُ َ -

| | | |
|---|---|---|
| یَفْعَلُ | یَفْعِلُ | یَفْعُلُ |
| یَفْتَحُ | یَضْرِبُ | یَنْصُرُ |
| یَشرَبُ | یَحْمِلُ | یَنْقُلُ |
| یَحْمَدُ | یَنْزِلُ | یَکْرُمُ |
| یَقْرَبُ یَحْزَنُ | یَعْدِلُ | یَحْسُدُ یَشْکُرُ یَکْفُرُ |

**سوالات-**

یَضْرِبُ، یَنصُرُ، یَسْمَعُ، یَفْتَحُ، یَأْکُلُ، یَکْتُبُ دمضارع خلور واړه گردانه دد ے نه جوړ کړ مثلاً یَضْرِبُ، یَضْرِبَانِ، یَضْرِیُوْنَ اخر اپورے-

یُضْرَبُ، یُضْرَبَانِ، یُضْرَبُوْنَ اخر اپورے-

لَایَضْرِبُ، لَایَضْرِبَانِ، لَایَضْرِبُوْنَ اخر اپورے-

لَایُضْرَبُ، لَایُضْرَبَانِ، لَایُضْرَبُوْنَ اخر اپورے- دغه شان د یَسْمَعُ، یَفْتَحُ، یَأْکُلُ، یَکْتُبُ نه جوړ کړ-

# دوویشتم سبق

بیان د نفی تاکید به لن- لَنْ چه په فعل مضارع داخل شی نو مضارع منفی جوړه شی-

لفظی تبدیلی- دلَنْ د وجه نه د فعل مضارع هغه پنځه صیغې منصوبِ کرځی په کوم چه پیښ وؤ نو د لَنْ د وجه نه به پری زبر راشی دے ته لَنْ ناصبه هم وایئ-او د اوؤ صیغو نه نون اعرابی غورزئ او په دوؤ صیغو کښ یَفْعَلْنَ او تَفْعَلْنَ کوم کښ چه نون د جمع مؤنث دے لفظ کښ څه عمل نه کوی دیته لفظی تبدیلی وائ-

معنوی تبدیلی- معنوی تبدیلی داده چه لَن فعل مضارع لره مثبت نه منفی ته اړوی- او د حال معنی ترینه ختموی صرف مستقبل منفی به وی او په نفی د لَنْ د وجه نه تاکید پیداکیږی-

ګردان نفی تاکید به لَنْ در فعل مضارع معروف-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يَّفْعَلَ | لَنْ يَّفْعَلَا | لَنْ يَّفْعَلُوْا | لَنْ تَفْعَلَ | لَنْ تَفْعَلَا | لَنْ يَّفْعَلْنَ | لَنْ تَفْعَلَ |
| لَنْ تَفْعَلَا | لَنْ تَفْعَلُوْا | لَنْ تَفْعَلِىْ | لَنْ تَفْعَلَا | لَنْ تَفْعَلْنَ | لَنْ اَفْعَلَ | لَنْ نَّفْعَلَ |

ترجمه- هرګز نه به کړئ هغه یو سړے - یا هیچرے به نکوی هغه یو سړے-

ګردان نفی تاکید به لَنْ در فعل مضارع مجهول-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يُّفْعَلَ | لَنْ يُّفْعَلَا | لَنْ يُّفْعَلُوْا | لَنْ تُفْعَلَ | لَنْ تُفْعَلَا | لَنْ يُّفْعَلْنَ | لَنْ تُفْعَلَ |
| لَنْ تُفْعَلَا | لَنْ تُفْعَلُوْا | لَنْ تُفْعَلِىْ | لَنْ تُفْعَلَا | لَنْ تُفْعَلْنَ | لَنْ اُفْعَلَ | لَنْ نُّفْعَلَ |

ترجمه- هرګز به نهکولےکیږی هغه یو سړے - یا هیچرے به نه کولےکیږی هغه یوسړے-د باقی صیغو ترجمه د طالب علم په ذمه ده۔

# دریشتم سبق

نفی جحد بلم جوړولو قاعده- مضارع مثبت نه منفی جوړولو دریمه طریقه داده چه لَمْ د فعل مضارع نه مخکښ راؤړے نو مضارع منفی به جوړ شی - لَمْ فعل مضارع لفظ کښ هم تبدیلی راولی او معنی کښ هم-

لفظی تبدیلی-لَمْ د مضار ع هغه پنځه صیغو له جزم ورکړئ چه په کومو باندے پیښ ؤو

او که په دغه پنځؤ صیغو په اخر کښ حرفِ علت ؤو نو بیا به هغه غورزئ او د اوؤ صیغو نه به نون اعرابی غورزئ او دوؤ صیغو کښ په لفظ کښ تبدیلی نه رازی-

معنوی تبدیلی- لَمْ فعل مضارع مثبت له ماضی منفی معنی ته ګرزئ اوس په دی کښ به د حال او استقبال معنی نه وی بلکه په تیره شوے زمانه کښ د کار نه کولو

خبر ورکۍ- یعنی کومه ترجمه چه د مَا فَعَلَ، مَا فَعَلَا، مَافَعَلُوْا ده هم دغه ترجمه د لَمْ یَفْعَلْ، لَمْ یَفْعَلَا، لَمْ یَفْعَلُوْا ده-

گردان نفی جحد به لَمْ در فعل مضارع معروف-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ یَفْعَلْ | لَمْ یَفْعَلَا | لَمْ یَفْعَلُوْا | لَمْ تَفْعَلْ | لَمْ تَفْعَلَا | لَمْ یَفْعَلْنَ | لَمْ تَفْعَلْ |
| لَمْ تَفْعَلَا | لَمْ تَفْعَلُوْا | لَمْ تَفْعَلِیْ | لَمْ تَفْعَلَا | لَمْ تَفْعَلْنَ | لَمْ اَفعَلْ | لَمْ نَفْعَلْ |

ترجمه- کار نه دےکړے هغه یو سړی تیره زمانه کښ صیغه فعل مضارع نفی جحد معلوم-

گردان نفی جحد به لَمْ در فعل مضارع مجهول-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ یُفْعَلْ | لَمْ یُفْعَلَا | لَمْ یُفْعَلُوْا | لَمْ تُفْعَلْ | لَمْ تُفْعَلَا | لَمْ یُفْعَلْنَ | لَمْ تُفْعَلْ |
| لَمْ تُفْعَلَا | لَمْ تُفْعَلُوْا | لَمْ تُفْعَلِیْ | لَمْ تُفْعَلَا | لَمْ تُفْعَلْنَ | لَمْ اُفعَلْ | لَمْ نُفْعَلْ |

ترجمه- نه دے کړےشوے هغه یو سړے – صیغه واحد مذکرغائب نفی جحد فعل مضارع مجهول-

# خلوریشتم سبق

**لام تاکید با نون تاکید ثقیله وخفیفه**-دمضارع په معنی کښ تاکید اوکلکوالے پیدا کولو دپاره په شروع کښ لام تاکید مفتوح او په اخر کښ نون تاکید ثقیله راؤړه- لَیَفْعَلَنَّ (خوامخوا به کۍ هغه یو سړے) – یا په شروع کښ لام تاکید مفتوح او په اخر کښ نون تاکید خفیفه راؤړه لکه لَیَفْعَلَنْ (ضروربالضروربه کوی هغه یو سړے)- نون تاکید ثقیله په ټولو صیغو کښ لګی او نون تاکید خفیفه صرف په اته صیغو کښ لګی - د تثنیه په خلورو واړو صیغو کښ او جمع مؤنث غائب، حاضر په صیغو کښ نه لګی او ده دواړه مضارع له د مستقبل د معنی سره خاص کۍ یعنی ترجمه کښ به کۍ یا اوبه کی نه وائۍ- د حال معنی به ختمه شی-

**<u>گردان لام تاکید با نون تاکید ثقیله در فعل مضارع معروف-</u>**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيَفْعَلَنَّ | لَيَفْعَلَانِّ | لَيَفْعَلُنَّ | لَتَفْعَلَنَّ | لَتَفْعَلَانِّ | لَيَفْعَلْنَانِّ | لَتَفْعَلَنَّ |
| لَتَفْعَلَانِّ | لَتَفْعَلُنَّ | لَتَفْعَلِنَّ | لَتَفْعَلَانِّ | لَتَفْعَلْنَانِّ | لَاَفْعَلَنَّ | لَنَفْعَلَنَّ |

دفعل مضارع كومو پنځه صيغوچه په اخركښ پيښ وؤ اوس په هغې فتح وی-

**گردان لام تاكيد با نون تاكيد ثقيله در فعل مضارع مجهول-**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيُفْعَ لَنَّ | لَيُفْعَلَا نِّ | لَيُفْعَلُنَّ | لَتُفْعَلَنَّ | لَتُفْعَلَانِّ | لَيُفْعَلْنَانِّ | لَتُفْعَلَنَّ |
| لَتُفْعَ لَانِّ | لَتُفْعَلُ نَّ | لَتُفْعَلِنَّ | لَتُفْعَلَانِّ | لَتُفْعَلْنَانِّ | لَاُفْعَلَنَّ | لَنُفْعَلَنَّ |

قاعده- نون تاكيد او نون اعرابی دواړه نه جمع كيږی-نون اعرابی اووه واړه ځايه اوغورزيدو- واؤ د جمع مذكر غائب حاضر هم اوغورزيدو- ن تاكيد ثقيله نه چه مخكښ الف راشی نو نون به مكسور مشدد وی باقی به نون مفتوح مشدد وی-
گردان لام تاكيد با نون تاكيد خفيفه در فعل مضارع معروف-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيَفْعَلَنْ | ------ | لَيَفْعَلُنْ | لَتَفْعَلَنْ | --------- | -------- | لَتَفْعَلَنْ |
| ------ | لَتَفْعَلُنْ | لَتَفْعَلِنْ | -------- | -------- | لَاَفْعَلَنْ | لَنَفْعَلَنْ |

گردان لام تاكيد . با نون تاكيد خفيفه در فعل مضارع مجهول-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيُفْعَلَنْ | ------- | لَيُفْعَلُنْ | لَتُفْعَلَنْ | -------- | -------- | لَتُفْعَلَنْ |
| ------- | لَتُفْعَلُنْ | لَتُفْعَلِنْ | -------- | ------- | لَاُفْعَلَنْ | لَنُفْعَلَنْ |

# پنځيشتم سبق

گردان امر حاضر معروف-

| | | | |
|---|---|---|---|
| ١ | اِفْعَلْ | ؤوكه ته يو سړے | صيغه واحدمذكرحاضر،امرحاضرمعروف |
| ٢ | اِفْعَلَا | ؤوكئ تاسو دوه سړی | صيغه تثنيه مذكرحاضر،امرحاضرمعروف |
| ٣ | اِفْعَلُوْا | ؤوكئ تاسو ټول سړی | صيغه جمع مذكرحاضر،امرحاضرمعروف |
| ۴ | اِفْعَلِیْ | ؤوكه ته يوه ښځه | صيغه واحدمؤنث حاضر،امرحاضرمعروف |

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۵ | اِفْعَلَا | ؤوکۍ تاسو دوه ښځے | **صیغه تثنیه مؤنث حاضر،امرحاضرمعروف** |
| ۶ | اِفْعَلْنَ | ؤوکۍ تاسو ټولی ښځے | **صیغه جمع مؤنث حاضر۔امرحاضرمعروف** |

اِفْعَلَا په کښ دوه پیرے راغے دا صیغه مشترکه ده تثنیه مذکرحاضراو تثنیه مؤنث حاضرکښ۔

**د امر معروف د جوړولو قاعده۔** د مضارع صیغه واحدمذکر حاضر نه علامت د مضارع ت لرے کړه بیا اوګوره چه اوس ت پسے حرف ساکن پاتے شو که متحرک – که متحرک وی نو اول کښ هیڅ مه لګوه او که ساکن وی نو عین کلمه حرکت اوګوره چه په هغے فتح یا کسره وی نو اول کښ همزه مکسور اولګوه او که ضمه وی نو همزه مضموم اولګوه اوکه په اخر کښ حرف علت وی نو هغه اوغورزوه او که نه وی نو اخر ئے ساکن که۔

لکه تَضْرِبُ نه اِضْرِبْ – تَسْمَعُ نه اِسْمَعْ – تَنْصُرُ نه اُنْصُرْ – تَعِدُ نه عِدْ –تَرمِیْ نه اِرْمِ - تَدْعُوْا نه اُدْعُ – تَخْشیٰ نه اِخْشَ او تَرْضٰی نه اِرْضَ –

قاعده- په امر کښ نون د جمع مؤنث (نون فاعلی) باقی وی نه غورزیږی او نون اعرابی غورزیږی۔

قاعده- په امر کښ چه کوم همزه په اول کښ مکسور یا مضموم سواکولے کیږی دیته همزه وصل وائۍ – یعنی د کلام درمیان کښ نه ویئل کیږی البته لیکلےشی په اول کښ خو ویئل نه شی۔

لکه فَاطْلُبْ - وَادْعُ – فَاضْرِبْ۔

**<u>سوالات۔</u>**

س۱- ذیل کلماتو عربی څه ده ؟ ۱- اولیکه ۲- مدد اوکه ۳- اوسښه ۴- دننه شه ۵- ؤوزه ۶- سجده اوکه ۷- رکوع اوکه ۸- عبادت اوکه ۹- شکر اوکه ۱۰- ذکر اوکه جواب ئۍ اسان دے دفعل مضارع حاضر صیغه معلومه که او امر ئے جوړ که۔

س۲- تَکْتُبُ، تَسْلَمُ، تَحْفَظُ، تَمْنَعُ او تَنْزِلُ نه امر جوړ که۔

س۳- تَکْتُبَانِ، تَکْتُبُوْنَ، تَمْنَعْنَ، تَنْصُرَانِ، تَشْکُرُاو تَذْکُرُ نه امر جوړ که۔

س۴- تَحْمَدُ نه امر جوړ که او ګردان ئې اوکه-

# شپږیشتم سبق

**امر حاضرمجهول او امرغائب، متکلم معروف ومجهول**-دد ے ګردانونه جدا نشته د مضارع ګردانونه هم دد ے ګردانونه دی- بس صرف دومره تبدیلی غواړی چه د مضارع په شروع کښ لِ مکسور لامِ امر راوړی او په اخر کښ هغه عمل کولےشی کوم عمل چه د نفی جحد بلم په ګردان کښ کیدو – یعنی که په اخر کښ حرف علت وی نوغورزولے به شی – ورنه اخری حرف له به هم جزم ورکولے شی اونون اعرابی به غورزولے شی اونون فاعلی به باقی وی-

**ګردان امر حاضر مجهول-**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| لِتُفْعَلْ | لِتُفْعَلَا | لِتُفْعَلُوْا | لِتُفْعَلِیْ | لِتُفْعَلَا | لِتُفْعَلْنَ |

ترجمه- پکاردئ چه اوکړ ے شی ته –

**ګردان امر غائب، متکلم معروف-**

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَفْعَلْ | لِيَفْعَلَا | لِيَفْعَلُوْا | لِتَفْعَلْ | لِتَفْعَلَا | لِيَفْعَلْنَ | لِاَفْعَلْ | لِنَفْعَلْ |

ترجمه - پکاردئ چه هغوؤ اوکی-

**ګردان امر غائب، متکلم مجهول-**

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُفْعَلْ | لِيُفْعَلَا | لِيُفْعَلُوْا | لِتُفْعَلْ | لِتُفْعَلَا | لِيُفْعَلْنَ | لِاُفْعَلْ | لِنُفْعَلْ |

ترجمه - پکاردئ چه هغه اوکړےشی-

# اوویشتم سبق

د امر په معنی کښ تاکید او زور پیداکولو دپاره دد ے په اخر کښ هم نون تاکید ثقیله خفیفه لګی- په شروع کښ لام تاکید نه لګی ځکه چه د امر په شروع کښ لام امر مکسور د مخکښ نه لګیدلے دے- او دوه حرفه جمع کیدے نشی او امر حاضر معروف د دواړو لامونونه خالی وی-

**گردان امر حاضر معروف بانون تاکید ثقیله۔**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| أِفْعَلَنَّ | أِفْعَلَانِّ | أِفْعَلُنَّ | أِفْعَلِنَّ | أِفْعَلَانِّ | أِفْعَلْنَانِّ |

ترجمه۔ ضروربالضرور ؤکه۔

**گردان امر حاضر مجهول بانون تاکید ثقیله۔**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| لِتُفْعَلَنَّ | لِتُفْعَلَانِّ | لِتُفْعَلُنَّ | لِتُفْعَلِنَّ | لِتُفْعَلَانِّ | لِتُفْعَلْنَانِّ |

ترجمه۔ ضرور پکار دی چه ته اوکړے شی۔

**گردان امرغائب ومتکلم معروف بانون تاکید ثقیله۔**

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَفْعَلَنَّ | لِيَفْعَلَانِّ | لِيَفْعَلُنَّ | لِتَفْعَلَنَّ | لِتَفْعَلَانِّ | لِيَفْعَلْنَانِّ | لِاَفْعَلَنَّ | لِنَفْعَلَنَّ |

ترجمه۔ هغه له پکار دی چه ضرور ؤکی۔

**گردان امرغائب و متکلم مجهول بانون تاکید ثقیله۔**

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُفْعَلَنَّ | لِيُفْعَلَانِّ | لِيُفْعَلُنَّ | لِتُفْعَلَنَّ | لِتُفْعَلَانِّ | لِيُفْعَلْنَانِّ | لِاُفْعَلَنَّ | لِنُفْعَلَنَّ |

**گردان امر حاضر معروف بانون تاکیدخفیفه۔**

| | | |
|---|---|---|
| اِفْعَلَنْ | اِفْعَلُنْ | اِفْعَلِنْ |

**گردان امر حاضر مجهول بانون تاکیدخفیفه۔**

| | | |
|---|---|---|
| لِتُفْعَلَنْ | لِتُفْعَلُنْ | لِتُفْعَلِنْ |

**گردان امرغائب ومتکلم معروف بانون تاکیدخفیفه۔**

| | | |
|---|---|---|
| لِيَفْعَلَنْ | هغه یو سړی له پکار دی چه ضرور ؤکی | صیغه واحدمذکرغائب |
| لِيَفْعَلُنْ | هغه ټولو سړو له پکار دی چه ضرور ؤکی | صیغه جمع مذکرغائب |
| لِتَفْعَلَنْ | هغې یوی ښځے له پکار دی چه ضرور ؤکی | صیغه واحدمؤنث غائب |
| لِاَفْعَلَنْ | ماله پکار دی چه ضرور ؤکړم | صیغه واحد متکلم |
| لِنَفْعَلَنْ | مونږ له پکار دی چه ضرور ؤکړو | صیغه جمع متکلم |

گردان امرغائب متکلم مجهول بانون تاکید خفیفه۔

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| لِيُفْعَلَنْ | لِيُفْعَلُنْ | لِتُفْعَلَنْ | لِأُفْعَلَنْ | لِنُفْعَلَنْ |

ترجمه- پکار ده چه اوکړےشی هغه یو سړے-

# اتویشتم سبق

دفعل نهی ګردانونه هم نور نه دی دمضارع ګردانونه د نهی هم دی – بس دومره تبدیلی ده چه دمضارع په شروع کښ لائے نهی راؤړه او په اخر د مضارع کښ هغه د نفی جحدبلم والا عمل اوکه- مضارع منفی او مضارع نهی کښ فرق دادےچه د مضارع منفی په اخر کښ پیښ وی او نون اعرابی اوحرف علت په اخر کښ باقی وی او د نهی په اخر کښ جزم وی او نون اعرابی اوحرف علت غورزیږی- اونون تاکید ثقیله او خفیفه څنګه چه په مضارع کښ رازی دغه شان نهی کښ هم رازی خو په شروع کښ لام تاکید نه رازی څکه چه نهی په شروع کښ د مخکښ نه لانهی موجود وی او دوه حرفه نه جمع کیږی-

**ګردان فعل نهی معروف-**

| | | |
|---|---|---|
| لَايَفْعَلْ | نه کوی هغه یو سړے | **صیغه واحدمذکرغائب فعل نهی معلوم** |
| لَايَفْعَلَا | نه کوی هغه دوه سړی | **صیغه تثنیه مذکرغائب فعل نهی معلوم** |
| لَايَفْعَلُوْا | نه کوی هغه ټول سړی | **صیغه جمع مذکرغائب فعل نهی معلوم** |
| لَاتَفْعَلْ | نه کوی هغه یوه ښځه | **صیغه واحد مؤنث غائب فعل نهی معلوم** |
| لَاتَفْعَلَا | نه کوی هغه دوه ښځے | **صیغه تثنیه مؤنث غائب فعل نهی معلوم** |
| لَايَفْعَلْنَ | نه کوی هغه ټولے ښځے | **صیغه جمع مؤنث غائب فعل نهی معلوم** |
| لَاتَفْعَلْ | مه کوه ته یو سړے | **صیغه واحد مذکرحاضر فعل نهی معلوم** |
| لَاتَفْعَلَا | مه کوئ تاسو دوه سړی | **صیغه تثنیه مذکر حاضر فعل نهی معلوم** |
| لَاتَفْعَلُوْا | مه کوئ تاسو ټول سړی | **صیغه جمع مذکر حاضر فعل نهی معلوم** |
| لَاتَفْعَلِیْ | مه کوه ته یوه ښځه | **صیغه واحد مؤنث حاضر فعل نهی معلوم** |
| لَاتَفْعَلَا | مه کوئ تاسو دوه ښځے | **صیغه تثنیه مؤنث حاضر فعل نهی معلوم** |
| لَاتَفْعَلْنَ | مه کوئ تاسو ټولے ښځے | **صیغه جمع مؤنث حاضر فعل نهی معلوم** |

| | | |
|---|---|---|
| لَاَاَفْعَلْ | څه دِ اونه کړم | **صیغه واحد متکلم فعل نهی معلوم** |
| لَانَفْعَلْ | مونږ دِ اونه کړو | **صیغه جمع متکلم فعل نهی معلوم** |

گردان فعل نهی مجهول-

لَایُفْعَلْ، لَایُفْعَلَا، لَایُفْعَلُوْا اخره پورے- ؤو نه کړے شی هغه یو سړے-

گردان فعل نهی معروف بانون ثقیله-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَایَفْعَلَنَّ | لَا یَفْعَلَانِّ | لَا یَفْعَلُنَّ | لَا تَفْعَلَنَّ | لَا تَفْعَلَانِّ | لَا یَفْعَلْنَانِّ | لَا تَفْعَلَنَّ |
| لَا تَفْعَلَانِّ | لَا تَفْعَلُنَّ | لَا تَفْعَلِنَّ | لَا تَفْعَلَانِّ | لَا تَفْعَلْنَانِّ | لَا اَفْعَلَنَّ | لَا نَفْعَلَنَّ |

ترجمه- هرگز دِ نه کوی هغه یو سړے-

گردان فعل نهی مجهول بانون ثقیله-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَایُفْعَلَنَّ | لَا یُفْعَلَانِّ | لَا یُفْعَلُنَّ | لَا تُفْعَلَنَّ | لَا تُفْعَلَانِّ | لَا یُفْعَلْنَانِّ | **لَا تُفْعَلَنَّ** |
| **لَا تُفْعَلَانِّ** | لَا تُفْعَلُنَّ | لَا تُفْعَلِنَّ | لَا تُفْعَلَانِّ | لَا تُفْعَلْنَانِّ | لَا اُفْعَلَنَّ | **لَا نُفْعَلَنَّ** |

ترجمه- هرگز دِ ؤنه شی هغه یو سړے-

گردان فعل نهی معروف بانون خفیفه-

| | | |
|---|---|---|
| لَایَفْعَلَنْ | هرگز دی نه کوی هغه یو سړے | صیغه واحدمذکرغائب |
| لَایَفْعَلُنْ | هرگز دی نه کوی هغه ټول سړی | صیغه جمع مذکرغائب |
| لَاتَفْعَلَنْ | هرگز دی نه کوی هغه یوه ښځه | صیغه واحدمؤنث غائب |
| لَاتَفْعَلَنْ | هرگز مه کوه ته یو سړے | صیغه واحدمذکرحاضر |
| لَاتَفْعَلُنْ | هرگز مه کوئ تاسو ټول سړی | صیغه جمع مذکرحاضر |
| لَاتَفْعَلِنْ | هرگز مه کوه ته یوه ښځه | صیغه واحدمؤنث حاضر |
| لَاافْعَلَنْ | هرگز دی نه کوم څه | صیغه واحد متکلم |
| لَانَفْعَلَنْ | هرگز دی نه کوؤ مونږ | صیغه جمع متکلم |

گردان فعل نهی مجهول بانون خفیفه-

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| لَایُفْعَلَنْ | لَایُفْعَلَنْ | لَاتفْعَلَنْ | لَاتُفْعَلَنْ | لَاتُفْعَلُنْ | لَاتُفْعَلِنْ | لَااُفْعَلَنْ | لَانُفْعَلَنْ |

ترجمه- هرگز دی نه کولےشی هغه یو سړے-

# یوکم دیرشم سبق

**فعل ماضی-**

د ماضی قسمونه شپږدی- ۱**- ماضی مطلق -۲- ماضی قریب- ۳- ماضی بعید-۴- ماضی استمراری -۵- ماضی احتمالی-۶- ماضی تمنائۍ**-

۱-ماضی مطلق- ماضی مطلق هغه ماضی ده چه د څه خبرے دلرے والی یا نزدےوالی د قید نه خالی وی- لکه فَعَلَ – جَلَسَ دماضی مطلق گردانونه هم دغه دی چه تیر شو-

۲-ماضی قریب- دا هغه ماضی ده چه په هغه کښ قید د قریب وی یعنی هغه کار اوس اوس تیره زمانه کښ شوے وی- لکه مونږ وایو فلانے اوس اوس مړ دے وخت ډیر نه دے شوے – د ماضی قریب گردان هم هغه دے خو صرف په اول کښ د قَدْ اضافه اوشی – قَدْفَعَلَ – قَدْ سَمِعَ – اخیره پورے - قَدْ فُعِلَ – قَدْ مَا فَعَلَ وغیره-

۳- ماضی بعید- دا هغه ماضی ده چه مخکښ زمانه کښ یو کار شوے وی– پخوانے زمانه –

ماضی مطلق کښ کَانَ لگولو سره ماضی بعید جوړیږی- کَانَ فَعَلَ- کَانَا فَعَلَا – کَانُوْا فَعَلُوْا

دغه شان اخیره پورے –

دد ے دپاره د کَانَ گردان ازده کړئ-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| کَانَ | کَانَا | کَانُوْا | کَانَتْ | کَانَتَا | کُنَّ | کُنْتَ |
| کُنْتُمَا | کُنْتُمْ | کُنْتِ | کُنْتُمَا | کُنْتُنَّ | کُنْتُ | کُنَّا |

۴- ماضی استمراری- (ماضی ناتمام) دا هغه ماضی ده د کوم نه چه تیرے شوےزمانه کښ د

يو کار مسلسل کيدلو کول معلوم شي مضارع باندی کَانَ راشي ماضی استمراری جوړه شي- لکه ګردان د ماضی استمراری مثبت معروف-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| كَانَ يَفْعَلُ | كَانَا يَفْعَلَانِ | كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ | كَانَتْ تَفْعَلُ | كَانَتَا تَفْعَلَانِ | كُنَّ يَفْعَلْنَ | كُنْتَ تَفْعَلُ |
| كُنْتُمَا تَفْعَلَانِ | كُنْتُمْ تَفْعَلُوْنَ | كُنْتِ تَفْعَلِيْنَ | كُنْتُمَا تَفْعَلَانِ | كُنْتُنَّ تَفْعَلْنَ | كُنْتُ اَفْعَلُ | كُنَّا نَفْعَلُ |

دغه شانِ د ماضی استمراری مثبت مجهول ګردان-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| كَانَ يُفْعَلُ | كَانَا يُفْعَلَانِ | كَانُوْا يُفْعَلوْنَ | كَانَتْ تفعَلُ | كَانَتَا تُفْعَلَانِ | كُنَّ يُفعَلنَ | كُنْتَ تُفْعَلُ |
| كُنْتُمَا تُفْعَلَانِ | كُنْتُمْ تفْعَلوْنَ | كُنْتِ تفْعَلِيْنَ | كُنْتُمَا تُفْعَلَانِ | كُنْتُنَّ تفْعَلنَ | كُنْتُ اُفْعَلُ | كُنَّا نُفْعَلُ |

دغه شانِ د ماضی استمراری منفی معروف ګردان-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| مَاكَانَ يَفْعَلُ | مَاكَانَا يَفْعَلَانِ | مَاكَانُوْا يَفْعَلُوْنَ | مَاكَانَتْ تَفْعَلُ | مَاكَانَتَا تَفْعَلَانِ | مَاكُنَّ يَفْعَلْنَ | مَاكُنْتَ تَفْعَلُ |
| مَاكُنْتُمَا تَفْعَلَانِ | مَاكُنْتُمْ تَفْعَلُوْنَ | مَاكُنْتِ تَفْعَلِيْنَ | مَاكُنْتُمَا تَفْعَلَانِ | مَاكُنْتُنَّ تَفْعَلْنَ | مَاكُنْتُ اَفْعَلُ | مَاكُنَّا نَفْعَلُ |

دغه شانِ د ماضی استمراری منفی مجهول ګردان-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| مَاكَانَ يُفْعَلُ | مَاكَانَا يُفْعَلَانِ | مَاكَانُوْا يُفْعَلُوْنَ | مَاكَانَتْ تُفْعَلُ | مَاكَانَتَا تُفْعَلَانِ | مَاكُنَّ يُفْعَلْنَ | مَاكُنْتَ تُفْعَلُ |
| مَاكُنْتُمَا تُفْعَلَانِ | مَاكُنْتُمْ تُفْعَلُوْنَ | مَاكُنْتِ تَفْعَلِيْنَ | مَاكُنْتُمَا تَفْعَلَانِ | مَاكُنْتُنَّ تُفْعَلْنَ | مَاكُنْتُ اُفْعَلُ | مَاكُنَّا نُفْعَلُ |

۵- ماضی احتمالی (شکی)- کوم کار کښ چه شک وی تیره زمانه کښ ماضی مطلق باندی لَعَلَّمَا

راشي- ماضی احتمالی ترینه جوړه شي- لَعَلَّمَا فَعَلَ – لَعَلَّمَا فَعَلَا – لَعَلَّمَا فَعَلُوْا اخیره اپورے که معروف او که مجهول مثبت وی- او که منفی وی مخکښ ترینه لَعَلَّمَا لګوه لَعَلَّمَا مَا فَعَلَ وغیره-

**ګردان د ماضی احتمالی معروف مثبت-**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَعَلّمَافَعَلَ | لَعَلّمَافَعَلَا | لَعَلّمَافَعَلُوا | لَعَلّمَافَعَلَتْ | لَعَلّمَافَعَلَتَا | لَعَلّمَافَعَلْنَ | لَعَلّمَافَعَلْتَ |
| لَعَلّمَافَعَلْتُمَا | لَعَلّمَافَعَلْتُم | لَعَلّمَافَعَلْتِ | لَعَلّمَافَعَلْتُما | لَعَلّمَافَعَلْتُنَّ | لَعَلّمَافَعَلْتُ | لَعَلّمَافَعَلْنَا |

دغه شان د ګردان د ماضی احتمالی مجهول مثبت-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَعَلّمَافُعِلَ | لَعَلّمَافُعِلَا | لَعَلّمَافُعِلُوا | لَعَلّمَافُعِلَتْ | لَعَلّمَافُعِلَتَا | لَعَلّمَافُعِلْنَ | لَعَلّمَافُعِلْتَ |
| لَعَلّمَافُعِلْتُما | لَعَلّمَافُعِلْتُم | لَعَلّمَافُعِلْتِ | لَعَلّمَافُعِلْتُما | لَعَلّمَافُعِلْتُنَّ | لَعَلّمَافُعِلْتُ | لَعَلّمَافُعِلْنَا |

خو د ماضی احتمالی معروف او ماضی احتمالی مجهول منفی جوړولو کښ د لَعَلَّمَا نه وروستو

مَا لګولو باندی منفی جوړیږی- لکه ماضی احتمالی معروف منفی-

| | | |
|---|---|---|
| لَعَلَّمَا ما فَعَلَ | لَعَلَّمَا ما فَعَلَا | لَعَلَّمَا ما فَعَلُوا |

اخیره اپورے-

دغه شان ماضی احتمالی مجهول منفی-

| | | |
|---|---|---|
| لَعَلَّمَا مَا فُعَلَ | لَعَلَّمَا مَا فُعَلَا | لَعَلَّمَامَا فُعَلُوا |

اخیره اپورے-

۶- ماضی تمنائۍ- دا هغه ماضی ده چه د هغې نه تیره زمانه کښ دیو کار آرزو او ارمان ظاهر شی- ماضی مطلق باند لَیْتَمَا راشی ماضی تمنائۍ جوړیږی-

لکه ګردان د ماضی تمنائۍ معروف مثبت-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیْتَمَا فَعَلَ | لَیْتَمَا فَعَلَا | لَیْتَمَا فَعَلُوا | لَیْتَمَا فَعَلَتْ | لَیْتَمَا فَعَلَتَا | لَیْتَمَا فَعَلْنَ | لَیْتَمَا فَعَلْتَ |
| لَیْتَمَا فَعَلْتُمَا | لَیْتَمَا فَعَلْتُم | لَیْتَمَا فَعَلْتِ | لَیْتَمَا فَعَلْتُما | لَیْتَمَا فَعَلْتُنَّ | لَیْتَمَا فَعَلْتُ | لَیْتَمَا فَعَلْنَا |

ترجمه- کاش چه کړےوے-

دغه شان ګردان د ماضی تمنائۍ مجهول مثبت-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیْتَمَا فُعِلَ | لَیْتَمَا فُعِلَا | لَیْتَمَا فُعِلُوا | لَیْتَمَا فُعِلَتْ | لَیْتَمَا فُعِلَتَا | لَیْتَمَا فُعِلْنَ | لَیْتَمَا فُعِلْتَ |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيْتَمَا فُعِلْتُما | لَيْتَمَا فُعِلْتُم | لَيْتَمَا فُعِلْتِ | لَيْتَمَا فُعِلْتُما | لَيْتَمَا فُعِلْتُنَّ | لَيْتَمَا فُعِلْتُ | لَيْتَمَا فُعِلْنَا |

ترجمه- کاش چه هغه وے کړے- اخیره اپورے-

دغه شان ګردان د ماضی تمنائ معروف منفی-

| | | |
|---|---|---|
| لَيْتَمَامَا فَعَلَ | لَيْتَمَامَا فَعَلَا | لَيْتَمَامَا فَعَلُوا |

ترجمه- کاش چه هغه نوے کړے- اخیره اپورے-

دغه شان ګردان د ماضی تمنائ مجهول منفی-

| | | |
|---|---|---|
| لَيْتَمَامَافُعِلَ | لَيْتَمَامَافُعِلَا | لَيْتَمَامَا فُعِلُوا |

ترجمه- کاش چه هغه نوے کړے شوے- اخیره اپورے-

# دیرشم سبق

**د اسم فاعل بیان-** اسم فاعل هغه اسم دے چه کارکؤنکے خائ – لکه ضَارِبٌ وخونکے- کَاتِبٌ لیکونکے – ذَاكِرٌ ذکرکؤنکے – صَائِمٌ روژتی-

د جوړولو قاعده- چه کله ماضی درے حرفزی وی د اسم فاعل صیغه به د فاعل په وزن جوړیږی-

ګردان د اسم فاعل-

| | | |
|---|---|---|
| فَاعِلٌ | کؤونکے یو سړے | صیغه واحد مذکر |
| فَاعِلَانِ | کؤونکی دوه سړی | صیغه تثنیه مذکر |
| فَاعِلُوْنَ | کؤونکی ټول سړی | صیغه جمع مذکر |
| فَاعِلَةٌ | کؤونکے یوه ښځه | صیغه واحد مؤنث |
| فَاعِلَتَانِ | کؤونکی دوه ښځے | صیغه تثنیه مؤنث |
| فَاعِلَاتٌ | کؤونکی ټولی ښځے | صیغه جمع مؤنث |

ضَارِبٌ – كَاتِبٌ – سَاجِدٌ – رَاكِعٌ – نَائِمٌ - تَارِكٌ – صَادِرٌ – وَاعِدٌ – جَابِرٌ – وَافِرٌ – شَاتِمٌ – قَائِمٌ – قَاعِدٌ – نَاصِرٌ – كَاشِفٌ – وَالِدٌ – ګردان اوکئ-

# اسم مفعول

اسم مفعول هغه اسم دے چه هغه شی ښائئ چه په هغه باندی کار واقع شوے ئ – لکه مَضْرُوْبٌ وهلے شوے او مَكْتُوْبٌ ليکلے شوے-

د جوړولو قاعده- چه کله ماضی درے حرفزی وی نو د اسم مفعول صيغه واحد مذکر د مفعول په وزن رازی-

**ګردان د اسم مفعول-**

| | | |
|---|---|---|
| مَفْعُوْلٌ | کړے شوے هغه يو | صيغه واحد مذکر |
| مَفْعُوْلَانِ | کړے شوی هغوی دوه | صيغه تثنيه مذکر |
| مَفْعُوْلُوْنَ | کړے شوی هغه ټول | صيغه جمع مذکر |
| مَفْعُوْلَةٌ | کړے شوے هغه يوه | صيغه واحد مؤنث |
| مَفْعُوْلَتَانِ | کړے شوی هغے دواړه | صيغه تثنيه مؤنث |
| مَفْعُوْلَاتٌ | کړے شوی هغے ټولی | صيغه جمع مؤنث |

**د اسم ظرف بيان-**

اسم ظرف هغه اسم دے چه د کار ځائے يا وخت ښائئ- لکه مَكْتَبٌ د ليکلو ځائے- مَطْبَخٌ د پخلی ځائے – مَطْعَمٌ د خوراک ځائے - مَدْرَسَةٌ د درس ځائے-

د جوړولو قاعده- د ماضی درے حرفيزے نه د اسم ظرف دوه وزنونه دی مَفْعَلٌ- مَفْعِلٌ که د مضارع د عين په کلمه باندی پيښ وی يا زير وی نو اسم ظرف به مَفْعَلٌ رازی- لکه د يَنْصُرُ نه مَنْصَرٌ - يَفْتَحُ نه مَفْتَحٌ – يَسْجُدُ نه مَسْجَدٌ – يَعْبُدُ نه مَعْبَدٌ – يَشْرَبَ نه مَشْرَبٌ – يَطْبَخَ نه مَطْبَخٌ او د يَرْكُزُ نه مَرْكَزٌ وغيره-

او که د مضارع په عين بانديزيروی نو مَفْعِلٌ به رازی – لکه ديَضْرِبُ نه مَضْرِبٌ – يَنْزِلُ نه مَنْزِلٌ او د يَجْلِسُ نه مَجْلِسٌ-

خلاف قیاس مشهور مَسْجِدْ دے مَسْجَدْ نه وائ او مشهور مَجْلَسْ دے مَجْلِسْ ښوک نه وائ-

د اسم ظرف ګردان-

| | | |
|---|---|---|
| مَفْعِلٌ مَفْعَلٌ | د کار کولو یو ځاے یا یو وخت | صیغه واحد |
| مَفْعِلَانِ مَفْعَلَانِ | د کار کولو دوه ځایونه یا دوه وختونه | صیغه تثنیه |
| مَفَاعِلُ | د کار کولو ټول ځایونه یا ټول وختونه | صیغه جمع |

**داسم آله بیان-**

اسم آله هغه اسم دے چه دکارکولو اوزار، مشین یا آله خائ- لکه مِفْتَاحٌ کُنجی او مِکْنَسَةٌ جارو- د اسم آله درے وزنونه دی- مِفْعَلْ – مِفْعَلَةٌ – مِفْعَالٌ-

د اسم آله ګردانونه-

| | | |
|---|---|---|
| مِفْعَلٌ | دکارکولو یوه آله | صیغه واحد |
| مَفْعَلَانِ | دکارکولو دوه آلے | صیغه تثنیه |
| مَفَاعِلُ | دکارکولو ټولے آلے | صیغه جمع |
| مِفْعَلَةٌ | دکارکولو یوه آله | صیغه واحد |
| مِفْعَلَتَانِ | دکارکولو دوه آلے | صیغه تثنیه |
| مَفَاعِلٌ | دکارکولو ټولے آلے | صیغه جمع |
| مِفْعَالٌ | دکارکولو یوه آله | صیغه واحد |
| مِفْعَالَانِ | دکارکولو دوه آلے | صیغه تثنیه |
| مَفَاعِیْلُ | دکارکولو ټولے آلے | صیغه جمع |

مَفَاعِلٌ مشترک جمع داسم ظرف او اسم آله دواړوده-

# یو دیرشم سبق

**د اسم تفضیل بیان-**

اسم تفضیل هغه اسم دے چه د بل په مقابله کښ زیات والےخائ- لکه اَکْبَرُ – اَصْغَرُ -

د جوړولو قاعده- ماضي درےحرفيزی نه اسم تفضيل واحد مذکر اَفْعَلُ په وزن او واحد مؤنث د فُعْلٰی په وزن رازی- او په کوم ماضی کښ چه د دريؤحرفونونه زيات حرفونه وی نو د هغے اسم تفضيل نه رازی-

**ګردان د اسم تفضيل-**

| | | |
|---|---|---|
| أَفْعَلُ | زيات کوؤنکے يو سړے | صيغه واحد مذکر |
| أَفْعَلَانِ | زيات کوؤنکے دوه سړی | صيغه تثنيه مذکر |
| أَفْعَلُوْنَ | زيات کوؤنکے ټول سړی | صيغه جمع مذکر |
| أَفَاعِلُ | زيات کوؤنکے ټول سړی | صيغه جمع مذکر |
| فُعْلٰی | زيات کوؤنکے يوه ښځه | صيغه واحد مؤنث |
| فُعْلَيَانِ | زيات کوؤنکے دوه ښځے | صيغه تثنيه مؤنث |
| فُعْلَيَاتٌ | زيات کوؤنکے ټولے ښځے | صيغه جمع مؤنث |
| فُعَلٌ | زيات کوؤنکے ټولے ښځے | صيغه جمع مؤنث |

سوالات۔ درج ذيل نه داسم تفضيل ګردان وکړ!

اَسْمَعُ، اَنصَرُ،اَضْرَبُ،اَعْلَمُ، اَفْضَلُ، اَکْبَرُ، اَشْرَفُ۔

# دوه ديرشم سبق

وزن- د لفظونو تلَلَو (وزن کولو) دپاره علم الصرف ف- ع- ل تله مقرر کړيده چه ديته وزن وائی-

**فا کلمه** هغه حرف دے چه د ف په مقابله کښ واقع وی-

**عين کلمه** هغه حرف دے چه د ع په مقابله کښ واقع وی-

**لام کلمه** هغه حرف دے چه د ل په مقابله کښ واقع وی- لکه ضَرَبَ د فَعَلَ په وزن دے- ض د **ف** کلمه ،ر د **ع** کلمه او ب د **ل** کلمه- دغه شان سَمِعَ د فَعِلَ په وزن دے- س د **ف** کلمه ،م د **ع** کلمه او ع د **ل** کلمه-

**حروف اصلی-** هغه حروف دی چه په وزن کولو کښې ف- ع – ل مقابل وی- لکه نَصَرَ د فَعَلَ په وزن نو دی کښې ټول حروف اصلی دی- نون هم اصلی دے د ف مقابل دے- ص هم اصلی دے د ع مقابل دے او ر هم اصلی ده دل مقابل ده-

**حروف زائد-** هغه حروف دی چه په وزن کولو کښې ف- ع – ل مقابل نه وی- لکه أَكْرَمَ د أَفْعَلَ په وزن دے خو دی کښې أ زائد دے یا لکه اِسْتَغْفَرَ د اِسْتَفْعَلَ په وزن دے خو دی کښې اِس او ت زائد دی او غَفَرَ غ – ف – ر اصلی دی-

د حروف اصلی په اعتبار سره فعل په دوه قسمه دے – ثلاثی او رباعی-

ثلاثی- دا هغه فعل دے چه په هغې کښې اصلی حروف درےوی او دا پته به ئې د ماضی د اولنۍ صیغې نه لګی – لکه نَصَرَ – حَمِدَ او غَفَرَ –

رباعی- دا هغه فعل دے چه په هغې کښې اصلی حروف څلوروی- لکه دَحرَجَ- بَعْثَرَ او فَعْلَلَ په وزن-

او بیا د حروف اصلی او حروف زائد په اعتبار سره د ثلاثی او رباعی هر یو دوه دوه قسمه دی-

ثلاثی مجرد- هغه ثلاثی دے چه د ماضۍ صیغه واحد مذکر غائب کښې یو حرف هم زائد نه وی- لکه نَصَرَ- سَمِعَ او کَرُمَ-

ثلاثی مزیدٌ فیه- هغه ثلاثی دے چه د هغې د ماضۍ صیغه واحد مذکر غائب کښې څه حروف زائد هم وی- لکه اَکْرَمَ د أَفْعَلَ په وزن او اِجْتَنَبَ د اِفْتَعَلَ په وزن-

**رباعی مجرد-** هغه رباعی دے چه د ماضۍ صیغه واحد مذکر غائب کښې یو حرف هم زائد نه وی- لکه دَحرَجَ – بَعْثَرَ –

رباعی مزیدٌ فیه- هغه رباعی دے چه د هغې د ماضۍ صیغه واحد مذکر غائب کښې څه حروف زائد هم وی- لکه تَدَحرَجَ د تَفْعَلَلَ په وزن دے کښې ت زائده ده-

**بیا د ثلاثی مجرد دوه قسمه دی مُطَّرِد او شَاذ-**

مُطَّرِد- هغه ثلاثی مجرد دے چه استعمال ئې ډیر وی-

شَاذ - هغه ثلاثی مجرد دے چه استعمال ئې کم وی-

**الحاق-** په ثلاثی مجرد یو حرف دی دپاره سیوا کول چه د رباعی هَم وزن شی دیته الحاق وائې- لکه جَلَبَ نه جَلْبَبَ دا د دَحْرَجَ په وزن شو او دیته ملحق به رباعی وائې نو جَلْبَبَ ته ملحق وائې او دَحْرَجَ ته ملحق بهٖ وائې-

# درے دیرشم سبق

۱- ثلاثی مجرد مطرد- ددی پنځه بابه دی- نَصَرَ – ضَرَبَ – سَمِعَ – فَتَحَ – كَرُمَ-

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۱ | نَصَرَ يَنْصُرُ | په وزن د فَعَلَ يَفْعُلُ | اَلنَّصْرُ مدد کول |
| ۲ | ضَرَبَ يَضْرِبُ | په وزن د فَعَلَ يَفْعِلُ | اَلضَّرْبُ وهل |
| ۳ | سَمِعَ يَسْمَعُ | په وزن د فَعِلَ يَفْعَلُ | اَلسَّمْعُ اوریدل |
| ۴ | فَتَحَ يَفْتَحُ | په وزن د فَعَلَ يَفْعَلُ | اَلفَتْحُ کولا ؤل |
| ۵ | كَرُمَ يَكْرُمُ | په وزن د فَعُلَ يَفْعُلُ | اَلكَرَامَةُ بزرګ کیدل |

**۲- ثلاثی مجردشاذ-**

ددی دری بابه دی – حَسِبَ – فَضِلَ او كَادَ-

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۱ | حَسِبَ يَحْسِبُ | په وزن د فَعِلَ يَفْعِلُ | الحسب والحسبانُ ګمان کول |
| ۲ | فَضِلَ يَفْضُلُ | په وزن د فَعِلَ يَفْعُلُ | الفضلُ زیات کیدل |
| ۳ | كَادَ يَكَادُ كَوُدَ يَكْوَدُ | په وزن د فَعُلَ يَفْعَلُ | الكودوالكيدودةُ نزدے کیدل |

# خلور دیرشم سبق

۳- ثلاثی مزيدٌ فيه باهمزه وصل- ددی نهه بابونه دی-

اِجتِناب است ودیگر اِسْتِنْصَارُ     اِنفِطَار وِاحْمِرَار واِحمِيرَار

باز اِخْشِيْشَان است و اِجْلِوَّاذُ     در آخر اِثَّاقُلْ و اِطَّهُّرُ ازبردار

اجتناب دے او بل استنصار دے اِنفِطَار وِاحْمِرَار واِحمِيرَار

بیا اِخْشِيْشَان دے هم اِجلوّاذ  آخر د اثّاقُل و اِطَّهُّرُ شه په لار-

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۱ | باب اِفْتِعَال | لکه اجتناب | یچ کیدل |
| ۲ | باب اِسْتِفْعَال | لکه اَلْاِسْتِنْصَارُ | مدد طلب کول |
| ۳ | باب اِنْفِعَال | لکه اَلْاِنفَطَارُ | شلیدل /څرے کیدل |
| ۴ | باب اِفْعِلَال | لکه اَلْاِحْمِرَارُ | سرخ کیدل |
| ۵ | باب اِفْعِیْلَال | لکه اَلْاِحْمِیرارُ | سرخ کیدل |
| ۶ | باب اِفْعِیْعَال | لکه اَلْاِخْشِیْشانُ | سخت زِګ کیدل |
| ۷ | باب اِفْعِوَّال | لکه اَلْاِجْلِوَّاذُ | د اُښ منډه وهل |
| ۸ | باب اِفَّاعُل | لکه اَلْاِثَّاقُلْ | دروند کیدل |
| ۹ | باب اِفَّعُّلْ | لکه اَلْاِطَّهُّرُ | خه پاک کیدل |

# پنځه دیرشم سبق-

۴- ثلاثی مزیدٌ فیه بے همزه وصل – ددی پنځه بابه دی-

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۱ | باب اِفْعَال | اَلْاِکْرَام | عرت کول |
| ۲ | باب تَفْعِیْل | اَلتَّصْرِیْف | اړول |
| ۳ | باب تَفَعُّلْ | اَلتَّقَبُّلْ | قبلول |
| ۴ | باب مُفَاعَلة | اَلْمُقَاتَلَةُ | باهم مقابله کول |
| ۵ | باب تَفَاعُلْ | اَلتَّعَارُفْ | یو بل پیژندل |

۵- رباعی مجرد- دا یو باب دے- فَعْلَلَةٌ لکه دَحْرَجَةٌ –

۶- رباعی مزید فیه با همزه وصل- دا دوه بابه دی-

۱-باب اِفْعِنْلَال – لکه اَلْاِبرِنْشَاقُ ( خوشحالیدل)-

۲- باب اِفْعِلَّال – لکه اَلْاِقْشِعْرَارُ (ویخته اودریدل)

۷- رباعی مزید فیه بے همزه وصل- ددےیو باب دے تَفَعْلُلٌ-

# شپږدیرشم سبق

**<u>۸- ثلاثی مزید فیه ،ملحق برباعی مجرد</u>**- دد ے اووه بابه دی-

جَلْبَبَ، قَلنَسَ پس جَوْرَبَ داں

سَرْوَلَ، خَیعَلَ پس شَرْیَفَ خواں

هفتمین باب قَلْساة است بے گماں-

۱-باب فَعْلَلَةٌ لکه اَلْجَلْبَبَةٌ څادر یا قمیص اغوستل دغه وزن د رباعی مجرد هم دے فرق دادے چه رباعی مجرد کښ دواړه لامونه اصل دی او په دے باب کښ دوئم لام زائد دے-

۲- باب فَعْلَلَةٌ لکه اَلْقَلْنَسَةُ ټوپئ پسرول-

۳- باب فَوْعَلَة لکه اَلْجوْرَبَةُ ګورپا (جوراب)پخپوکول-

۴- باب فَعْوَلة لکه اَلسَّرْوَلَةُ پرتوګ اغوستل-

۵- باب فَيْعَلَةُ لکه اَلْخَيْعَلَةُ بے نستونړو قمیص اغوستل-

۶- باب فعْيَلَة لکه اَلشَّرْيَفَة لوئ شو ے فصل سرسر رودل یا ریبل-

۷- باب فَعْلَاة لکه اَلْقَلْسَاة ټوپئ پسرول-

# اووه دیرشم سبق

۹- ثلاثی مزید فیه ،ملحق به تدحرج- دد ے اته بابونه دی-

اَلتَّجَلْبُب ،تَقَلْنُس ، تَمَسْكُن ،تَعَفْرُت ، تَجَوْرُب تَسَرُوُل تَخَيْعُل ،تَقَلسٍ –

۱-باب تَفَعْلُل لکه اَلتَّجَلْبُبْ څادر یا قمیص اغوستل- مخکښ جلببه تیرشوهغه اغوستؤل ؤو دا اغوستل دے-

۲- باب تَفَعْنُل لکه اَلتَّقَلْنُسُ ټوپۍ پسرول پخپله- مخکښ قلنسه تیر شو هغه بل ته پسرول-

۳- باب تَمَفْعُل لکه اَلتَّمَسْکُنُ مسکین غریب کیدل-

۴- باب تَفَعلُة لکه اَلتَّعَفْرُةُ (بهوت) پیرے جوړیدل-

۵- باب تَفَوْعُل لکه اَلتَّجَوْرُبُ ګورپا(جورابه) اغوستل-

۶- باب تَفَعْوُل لکه اَلتَّسَرْوُلُ پرتوګ اغوستل-

۷- باب تَفَیْعُل لکه اَلتَّخَیْعُلُ بےنستونړو قمیص اغوستل-

۸- باب تَفَعْلٍ لکه تَقَلْسٍ ټوپۍ اغوستل-

**۱۰- ثلاثي مزید فیه ،ملحق به اِحْرَنْجَمَ- دد ے دوه بابه دی-**

۱-باب اِفْعِنْلَال لکه اَلْاِقْعِنْسَاسٌ سینه راوتل او ګیډه دننه ننوتل-

۲- باب اِفْعِنْلَاءٍ لکه اَلْاِسْلِنْقَاءُ  ستونی ستغ سملاستل-

قَلْسَاةٌ اصل کښ قَلْسَیَةٌ ؤو- ی متحرک ما قبل فتحه وښبدل شوه په الف سره-

تَقَلْسٍ اصل کښ تَقَلْسُيٌ ؤواو تَفْعْلٍ هم اصل کښ تَفَعْلُيٌ ؤو- ی ما قبل کسره غواړی نو تَقَلّسِيٌ  تَفَعْلِيٌ شو- ضمه په ی ثقیله وه لرے خو کړه تَقَلْسِیْنٌ پاتے شو- اجتماع راغله دی ساکن او نون تنوین ساکن کوم چه په یٌ کښ ؤو نو ی ساکن حذف کړه او نْ د تنوین هو سِینْ له ورکو نو تَقَلْسٍ شو-

اِفْعَنْلَلَ اِقْعَنْسَسَ او رباعی مزید فیه با همزه وصل اِبْرَنْشَقَ یو شان دی خو فرق صرف دادے چه اِبْرَنْشَقَ کښ دوه حروف زائد دی- همزه وصل اونون برشق اصلی دے یعنی دوئم لام اصلی دے- او اِقْعَنْسَسَ کښ در ے حروف زائد دی-۱-همزه وصل -۲- نون -۳- اخر ے س او اصلی قَعِسَ د ے-

# اته دیرشم سبق

**د هفت اقسام-** د هفت اقسامو اؤوه قسمونه دی- **١- صحیح -٢- مهموز- ٣- معتل فا(مثال) -۴- معتل عین(اجوف) - ۵- معتل لام (ناقص)- ۶- لفیف مفروق، مقرون – ٧- مضاعف ثالثی ورباعی-**

شعر- صحیح است ومثال است ومضاعف    لفیف و ناقص ومهموز واجوف

**١-صحیح**- دا هغه کلمه ده چه حروف اصلی ئے د همزه ،حرف علت نه او دوه حرف یوشان کیدلو نه خالی وی- لکه ضَرَبَ ، بَعْثَرَ ، رَجُلٌ ، جَعْفَرٌ- دی کښ همزه هم نشته، حرف علت هم نشته او دوه یو شان هم نشته

**٢- مهموز-** دا هغه کلمه ده چه په حروفواصلی کښ ئۓ همزه راغلےوی- لکه أَمَرَ دیته مهموزالفاء وائۓ – سَأَلَ دیته مهموزالعین وائی – قَرَأَ دیته مهموزاللام وائی-

**٣- معتل فا**- دا هغه کلمه ده چه حروف اصلی کښ ئی د فاء کلمه په ځائ حرف علت وی- لکه وَعَدَ دیته معتل الفاء یا مثال وائی یا لکه وَرْدٌ-

**۴- معتل عین-** دا هغه کلمه ده چه د عین کلمه په ځاۓ ئۓ حرف علت وی- لکه قَالَ ، لَیْلٌ دیته معتل العین یا اجوف وائۓ-

**۵- معتل لام-** دا هغه کلمه ده چه د لام کلمه په ځاۓ ئۓ حرف علت وی- لکه رّمی، ظَبیٌ- دیته معتل لام یا ناقص ویئل شی-

**۶- لفیف-** دا هغه کلمه ده چه دوه حروف علت په کښ ئۓ- او ددی دوه قسمه دی-

**لفیف مفروق**- داهغه کلمه ده چه دوه حروف علت په کښ وی خو جداجدا ئۓ- لکه وَلْیٍ، وَحْیٌ-

**لفیف مقرون-** داهغه کلمه ده چه دوه حروف علت په کښ وی خو یو ځاۓ وی- لکه طَوٰی ، یَوْمٌ-

**٧- مضاعف**- دا هغه کلمه ده چه یو حرف پکښ دوه پیرے راغلے ئۓ-

مضاعف ثلاثی لکه مَدَّ ، سَبَبٌ –

مضاعف رباعی لکه زَلْزَلَةٌ ، وَسْوَسَ-

# یوکم خلویښتم سبق

**د اسمائے مشتقا تو بیان-** دا اسم درے قسمه دے-۱- مصدر -۲- مشتق -۳- جامد-

**اسم مصدر-** دا هغه اسم دے چه د هغے نه نور افعال او اسمائے مشتقه جوړیږی- لکه ضَرْبٌ نه ضَرَبَ – یَضْرِبُ – ضَارِبٌ – مَضْرُوْبٌ وغیره کلمات جوړیوی نو ضَرْبٌ مصدر شو مصدر اسم ظرف دے ځائے د راوتلو-

**۲- اسم مشتق**- دا هغه اسم دے چه د مصدر نه راؤوزی – لکه ضَارِبٌ – مَضْروبٌ وغیره- اشتقاق چولو ته وائ چولی شوی اسمونه یعنی ډکے – لرگے ئ چولے دے دړی ئ تری جدا کړی

دی- دهغ شان مصدر ئ چولے دے دا کلمات ترے راوستلی شوی-

**۳- اسم مشتق-** دا هغه اسم دے چه نه پخپله د څه شی نه جوړ وی او نه یو لفظ د ده نه جوړوی- لکه رَجُلٌ – فَرَسٌ وغیره-

طالبان بخیل ته جامد وائ شوم دے اشتقاق ترینه نه کیږی- کوټلے لرگے چول گران وی دړه تری نه جدا کیدل مشکل وی- فلانے گټه ده یعنی شوم دے څه تری جدا کیږی نه-

د اسم مشتق د فعل سره جور تعلق دے- دے ته ضمیمه د فعل وائ نو ځکه د افعال نه بعد داسم مشتق بیان کولے شی-

مشهور اسمائے مشتقه اته دی- ۱- اسم فاعل -۲- اسم مفعول -۳- اسم ظرف -۴- اسم آله -۵- اسم تفضیل -۶- اسم مبالغه -۷- صفت مشبه -۸- اسم مصدر-

**د اسم فاعل بیان-**

۱-اسم فاعل- دا هغه اسم مشتق د ے چه هغه ذات خائ چه د هغه نه کوم فعل صادر شوے ئ –یا په هغه پورے چه کوم فعل قائم وی-

لکه ضَارِبٌ هغه کس خائ چه د هغه ضَرْبٌ وهل صادر(راوتی)ئ- او جَالِسٌ هغه کس خائ چه د هغه پورے کیناستل قائم وی-

**د اسم فاعل د جوړولو قاعده-**

۱-ثلاثی مجرد بابونو نه اسم فاعل د فَاعِلٌ په وزن د ے-

۲- د کَرُمَ بَاب نه اسم فاعل د فَعِيْلٌ په وزن دے- کَرِيْمٌ –

۳- مزید فیه او رباعی د ټولو بابونونه اسم فاعل هم ددغه باب د مضارع نه جوړ دے- طریقه ئ دا ده علامت د مضارع حذف که یعنی اوغورزوه او د هغے په ځاے م مضموم راؤړه او آخر نه مخکښ حرف له کسره ورکه – که کسره نه وه نو د لام کلمه تنوین ورکه نو اسم فاعل واحد مذکر به جوړ شی-

لکه يَجْتَنِبُ نه مُجْتَنِبٌ – يُقَاتِلُ نه مُقَاتِلٌ – يَسْتَنْصِرُ نه مُسْتَنْصِرٌ- يَسْتَغْفِرُ نه مُسْتَغْفِرٌ-

ګردانونه ئ دادی -

| | | | |
|---|---|---|---|
| ۱ | فَاعِلٌ | فَا عِلَانِ | فَاعِلُوْنَ |

اخر پورے-

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| ۲ | فَعِيْلٌ | فَعِيْلَانِ | فَعِيْلُوْنَ | فَعِيْلَةٌ | فَعِيْلَتَانِ | فَعِيْلَاتٌ |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| ۳ | مُجْتَنِبٌ | مُجْتَنِبَانِ | مُجْتَنِبُوْنَ | مُجْتَنِبَةٌ | مُجْتَنِبَتَانِ | مُجْتَنِبَاتٌ |

غائب حاضر متکلم فرق په اسم فاعل کښ نشته دا فرق به دضمیر په ذریعه کولے شی- لکه هُوَضَارِبٌ – اَنْتَ ضَارِبٌ – اَنَا ضَارِبٌ-

**سوالات-**

س۱-لاندنی افعالو نه اسم فاعل جوړ که او ګردان ئ اوکه-

| | |
|---|---|
| مَنَعَ  يَمْنَعُ  مُنْعًا  مَانِعٌ | كَبُرَ  يَكْبُرُ  كِبْرًا  وَكُبْرًا  كَبِيْرٌ لوي مرتبې والا کيدل |
| أَمَنَ يَأْمَنُ أَمَانَةً  مُوءمِنٌ | تَقَبَّلَ  يَتَقَبَّلَ  تَقَبُّلاً  قبولول |
| اِسْتَنْصَرَ  يَسْتَنْصِرَ اِسْتِنْصَارً  مدد کول | اِجْتَنِبَ  يَجْتَنِبُ  اِجْتِنَابًا  بچ کيدل |
| أَكْرَمَ  يُكْرِمُ  اِكْرَامًا  عزت کول | دَحْرَجَ  يُدَحْرِجُ  دَحْرَجَةً ارغړول |

**د اسم مفعول بيان-**

۲- اسم مفعول- دا هغه اسم مشتق دے چه هغه څوک خائ‍ۍ  چه په چا فعل واقع شوےئ – لکه مَضْرُوْبٌ وهلے شوے هغه څوک خائ‍ۍ چه په چا وهل واقع شوی دی- اسم مفعول دجوړولو قاعده-

۱-ثلاثی مجرد د هر متعدی باب نه د اسم مفعول صيغه واحد مذکر مَفْعُوْلٌ په وزن رازی-

۲- مزيد فيه او رباعی د هر متعدی باب نه اسم مفعول د دغه باب د مضارع مجهول نه جوړيږی- طريقه ئ‍ۍ داده- چه علامت  د مضارع به حذف کړے د هغه په ځاے به م مضموم  راوړی او داخر نه مخکښ حرف له به فتحه ورکړی که فتحه نه وی او د لام کلمه تنوين ورکه نو اسم مفعول وړومبۍ صيغه به جوړه شی- لکه يُکْرَمُ نه مُکْرَمٌ عزت کړےشوے—-يُجْتَنَبُ

نه مُجْتَنَبٌ بچاؤ شوے- يُسْتَنْصَرُ نه مُسْتَنْصَرٌ مدد طلب کړے شوے-

**<u>فائده</u>**-اسم مفعول صرف د فعل متعدی نه جوړيږی- د فعل لازم نه اسم مفعول نه وی- فعل متعدی هغه فعل دے چه په فاعل نه تماميږی خو د مفعول تقاضه کوی- لازمی فعل په فاعل تمام شی لکه جَلَسَ ،  قَعَدَ ، ذَهَبَ

**<u>فائده</u>**- اسم مفعول کښ هم د غائب، حاضر، متکلم فرق د ضميرونو په ذريعه وی - لکه

| | | |
|---|---|---|
| هُوَ مَضْرُوْبٌ | اَنْت مَضْرُوْبٌ | اَنَا مَضْرُوْبٌ |
| هُمَا مَضْرُوْبَانِ | اَنْتُمَا مَضْرُوْبَانِ | نَحْنُ مَضْرُوْبَانِ  ومَضْرُوْبُوْنَ |

| | | |
|---|---|---|
| هُمْ مَضْرُوْبُوْنَ | اَنْتُمْ مَضْرُوْبُوْنَ | نَحْنُ مَضْرُوْبُوْنَ |
| هِيَ مَضْرُوْبَهٌ | اَنْتِ مَضْرُوْبَهٌ | أَنَا مَضْرُوْبَهٌ |
| هُمَا مَضْرُوْبَتَانِ | اَنْتُمَا مَضْرُوْبَتَانِ | نَحْنُ مَضْرُوْبَتَانِ |
| هُنَّ مَضْرُوْبَاتٌ | أَنْتُنَّ مَضْرُوْبَاتٌ | نَحْنُ مَضْرُوْبَاتٌ |

**اسم مفعول ګردان-**

۱-مَفْعُوْلٌ – مَفْعُوْلَانِ – مَفْعُوْلُوْنَ – اخره اپورے-

۲- مُجْتَنَبٌ- مُجْتَنَبَانِ- مُجْتَنَبُوْنَ- مُجْتَنَبَهٌ- مُجْتَنَبَتَانِ- مُجْتَنَبَاتٌ-

**سوالات-**

س۱-افعالِ ذیل یاد کړئ، اسم مفعول تری جوړ کړئ او د معنی سره ئې ګردان اوکړئ-

| | |
|---|---|
| غَسَلَ يَغْسِلُ غَسْلًا وَغُسْلًا وينځل | كَذَبَ يَكْذِبُ كِذْبًا دروغ ويئل |
| قَتَلَ يَقْتُلُ قَتْلًا وژل فَتَلَ يَفْتُلُ فَتْلًا ؤدل | غَلَبَ يَغْلِبُ غَلْبًا غالب کیدل |
| فَصَلَ يَفْصِلُ فَصْلًا جدا کول | فَصَّلَ يُفَصِّلُ تَفْصِيْلًا جدا جدا کول |
| كَسَّرَ يُكَسِّرُ تَكْسِيْرًا ټکړے ټکړے کول | كَذَّبَ يُكَذِّبُ تَكْذِيْبًا دروغژن ګڼړل |

س۲- صيغې او معنی اوخایه-

| | | | |
|---|---|---|---|
| مُكْرَمٌ | مَقْتُوْلَهٌ | مَشْهُوْدَاتٌ | مَنْصُوْرٌ |
| مَظْلُوْمٌ | مُسْتَنْصَرَاتٌ | مَطْلُوْبَانِ | مَغْلُوْبُوْنَ |

**داسم ظرف بیان-**

**۳- اسم ظرف-** دا هغه اسم مشتق دےچه د يو کار ځاے يا وخت خائ- لکه مَكْتَبٌ د ليکلو ځاے ډسک يا تپايئ ديته ظرف مکان وايئ- مَوْعِدٌ نيټه ديته ظرف زمان وايئ-

**د اسم ظرف د جوړولو قاعده-**

۱-ثلاثی مجرد نه د اسم ظرف د جوړولو طريقه تيره شويده- چه وزن يې مَفْعَلٌ يا مَفْعِلٌ دے- اول چه دمضارع عين کلمه مفتوح يا مضموم وی او دويم وزن چه دمضارِع عين کلمه مکسور وی- مګرمثال نه هميشه مَفْعِلٌ رازی-او د ناقص نه او

مضاعف نه مَفْعَلٌ رازی- لکه يَنْصُرُ نه مَنْصَرٌ د مدد کولو ځاي- يَفْتَحُ نه مَفْتَحٌ د کولاؤلو ځاي- يَجْلِسُ نه مَجْلِسٌ د کيناستلو ځاي- يَوْجَلُ نه مَوْجِلُ د يرے او خوف ځاي- يَرْمِيْ نه مَرْمًى د ويشتلو ځاي-يَمُدُّ نه مَمَّدٌ-

۲- د ثلاثي مجرد نه علاوه اسم ظرف د نورو بابونونه د اسم مفعول په طريقه دے- لکه مُجْتَنَبٌ اسم مفعول هم دے او اسم ظرف هم دے-

**د اسم ظرف ګردان-**

۱-يَدْخُلُ نه مُدْخَلٌ- مُدْخَلَانِ – مُدْخَلُوْنَ-

۲- مَفْعِلٌ – مَفْعِلَانِ- مَفَاعِلُ-

**سوالات-**

س۱-افعالِ ذيل ياد کړئ، اسم ظرف ترې جوړ کړئ او د معنی سره ئ ګردان اوکړئ-

| | |
|---|---|
| حَفِظَ يَحْفَظُ حِفْظًا زباني يادول | فَهِمَ يَفْهَمُ فَهْمًا پوهيدل |
| أَكْرَمَ يُكْرِمُ إِكْرَامًا عزت کول | أَفْهَمَ يُفْهِمُ إِفْهَامًا پوهه کول |
| جَهِلَ يَجْهَلُ جَهْلًا جټ کيدل | عَزَلَ يَعْزِلُ عَزْلًا جدا کول |
| وَجِلَ يَوْجَلُ وَجْلًا يريدل | تَقَبَّلَ يَتَقَبَّلَ تَقَبُّلاً قبولول |

س۲- صيغے او معنی اوخايه-

| | | | |
|---|---|---|---|
| مَعْلَمٌ | مَسْمَعَانِ | مَقَاتِلُ | مَحْذَرٌ |

**داسم آله بيان-**

۴- اسم آله- دا هغه اسم مشتق دے چه د کار کولو آله او اوزار خائ- لکه مِفْتَاحٌ کنجي وغيره-

**د اسم آله د جوړولو قاعده-**

۱-ثلاثي مجرد نه د اسم آله درے وزنه دی- لکه مِفْعَلٌ- مِفْعَلَةٌ- مِفْعَالٌ-

۲- د ثلاثي مجرد نه علاوه د نورو بابونونه اسم آله نه جوړيږي که چرے د اسم آله معنی ادا کولو ضرورت وی نو دغه باب د مصدر په شروع کښ مَا بهٖ راؤړی- لکه مَابِهِ الْاِجْتِنَابُ د بچکيدلو آله-

د اسم آله ګردانونه-

۱- مِفْعَلٌ- مِفْعَلَانِ- مَفَاعِلُ-

۲- مِفْعَلَةٌ- مِفْعَلَتَانِ- مَفَاعِلُ –

۳- مِفْعَالٌ – مِفْعَالَانِ- مَفَاعِيْلُ-

**سوالات-**

س۱-افعالِ ذيل ياد کړئ، اسم آله ترى جوړ کړئ او د معنی سره ئې ګردان اوکړئ-

| | |
|---|---|
| صَبَغَ يَصْبِغُ صَبْغًا رنګ کول | سَلَخَ يَسْلُخُ سَلْخًا څرمن راخکل |
| اِقْتَرَبَ يَقْتَرِبُ اِقْتِرَابًا نزدے کيدل | اِسْتَمْتَعَ يَسْتَمْتِعُ اِسْتِمْتَاعًا فائده اوچتول |
| خَافَ يُخَافُ خَوْفًا يريدل | حَمَلَ يَحْمِلُ حَمْلًا اوچتول |

س۲- صيغې او معنی اوخايه-

| | | | |
|---|---|---|---|
| مِحْفَظٌ | مِكْتَبٌ | مَضَارِبُ | مَشَاهِيْدُ |
| مِنْصَرَةٌ | مِرْوَحَتَانِ | مَفَاتِيْحُ | مِسْلَخٌ |

**داسم تفضيل بيان-**

**۵- اسم تفضيل-** دا هغه اسم مشتق دے چه د بل په نسبت معنی فاعلی کښ زيادتی خائۍ- معنی فاعلی معنی مصدری ته وائۍ لکه ضَارِبٌ (وخونکے)او أَضْرَبُ (زيات وخونکے) دواړوکښ ضَرْبٌ (وخل) معنی ده- البته اسم فاعل مطلق معنی مصدری باندی دلالت کۍ او اسم تفضيل د بل په نسبت معنی مصدری په زيات والی دلالت کۍ- معنی فاعلی ته معنی حدثي او معنی وصفی هم وائۍ-

أَكْبَرُ (لوی) أَفْضَلُ (غوره) په هغه کس باندی دلالت کئ چه په هغه کښ د بل په نسبت لوئ او غوره والے زیات وی- اسم تفضیل ته أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ هم وائ-

**د اسم تفضیل د جوړولو قاعده-**

۱- اسم تفضیل صرف د ثلاثی مجرد نه جوړیږی په دی شرط چه په هغے کښ رنګ،عیب او حلیه په معنی نه وی- اسم تفضیل واحد مذکر وزن اَفْعَلُ دےاو د واحد مؤنث وزن ئ فُعْلٰی دے- اومذکر جمع مکسر اَفَاعِلُ په وزن رازی او د مؤنث جمع مکسر فُعَلٌ په وزن او د تثنیه او جمع سالم د پاره به د هغے علامات لګولے کیږی-

۲- چه د کوموبابونونه اسم تفضیل نه رازی او د اسم تفضیل معنی ادا کولو اراده وی نو اَشَدُّ- اَکْبَرُ- اَزْيَدُ وغیره راؤړه د هغے نه وروستو د دغه باب مصدر منصوب راؤړےشی د کرُم باب نه چه د اسم تفضیل معنی ظاهر کول مقصود وی- لکه اَشَدُّ سَوَادًا – اَکْثَرُ حُمْرَةً – اَزْيَدُ اِکْرَامًا- اَکْبَرُاِسْتِخْرَاجًا- اَکْثَرُاِسْتِغْفَارًا-

فائده- اسم تفضیل کله د معنی مفعولی په زیات والی هم دلالت کئ- لکه اَشْهَرُ د زیات

مشهور په معنی سره – اَشْغَلُ د زیات مشغول په معنی سره-

فائده- اسم تفضیل کله د بل شی د لحاظ کولو نه بغیر فی نفسه معنی وصفی په زیات والی باندی هم دلالت کئ- لکه صفات باری تعالٰی اَعْلَمُ – اَکْبَرُ- اَرْحَمُ –

**د اسم تفضیل ګردانونه-**

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| اَفْعَلُ | اَفْعَلَانِ | اَفْعَلُوْنَ | اَفَاعِلُ | فُعْلٰی | فُعْلَيَانِ | فُعْلَيَاتٌ | فُعَلٌ |

**سوالات-**

س۱-افعالِ ذیل یاد کړئ، اسم آله تری جوړ کړئ او د معنی سره ئ ګردان اوکړئ-

| | |
|---|---|
| طَالَ يَطُوْلُ طُوْلاً اوږدیدل | نَالَ يَنَالُ نَيْلًا حاصلول |
| بَاعَ يَبِيْعُ بَيْعًا خرڅول | کَثُرَ يَکْثُرُ کَثْرَةً ډیریدل |

| | |
|---|---|
| حَسُنَ يَحْسُنُ حُسْنًا خکلے کیدل | لَطَفَ يَلْطُفُ لُطْفًا مهربانی کول |
| اِحْتَمَلَ يَحْتَمِلُ اِحْتِمَالًا برداشت کول | اِسْتَمَعَ يَسْتَمِعُ اِسْتِمَاعًا غوږ کیخودل |
| ثَقُلَ يَثْقُلُ ثِقْلًا دروند کیدل | طَهُرَ يَطْهُرُ طُهْرًا وَطَهَارَةً پاکیدل |

**س۲- صیغې او معنی اوخایه-**

| | | | |
|---|---|---|---|
| سُمْعٰى | أَضَارِبُ | أَسْمَعَانِ | ضُرْبٰى |
| أَعْلَمُوْنَ | أَنَاصِرُ | كُرْمَيَاتٌ | سُعَدٌ |

**د اسم مبالغه بیان-**

۴- اسم مبالغه- دا هغه اسم مشتق دے چه د دے نه فی نفسه معنیٰ فاعلی وصفی زیاتیدل معلوم شی- لکه ضَرَّابٌ (ډیر وخونکے) په هغه کس دلالت کوی چه معنی مصدری ضَرْبٌ کښ زیات والے اوموندل شی- په اسم مبالغه او په اسم تفضیل کښ فرق دا دے چه اسم تفضیل کښ معنی فاعلی د بل په نسبت زیاته وی او داسم مبالغه معنی وصفی فی نفسه د بل د نسبت د لحاظ نه بغیر زیاته وی- دا صرف د ثلاثی مجرد نه جوړیږی او دد ے اوزان سماعی دی یعنی د دی د جوړولو څه قاعده نشته خو صرف د اهل لسان نه په اوریدلو موقوف دی-

**یوځو ډیر استعمالیدونکی اوزان د اسم مبالغه دادی-**

| | | |
|---|---|---|
| ۱ | فَعَّالٌ لکه عَلَّامٌ | ډیرو معلومات والا |
| ۲ | فَعَّالَةٌ لکه عَلَّامَةٌ | ډیرو معلومات والا |
| ۳ | فَعِيْلٌ لکه عَلِيْمٌ | ډیرو معلومات والا |
| ۴ | فَعِّيْلٌ لکه صَدِيْقٌ | ډیر زیات رشتینے ډیر تصدیق والا |
| ۵ | فَعُّوْلٌ لکه قَيُّوْمٌ | ډیر سنهبالؤنکے ډیره نګرانۍ والا |
| ۶ | فُعُّوْلٌ لکه قُدُّوسٌ | ډیر پاکیزه |
| ۷ | مِفْعَالٌ لکه مِنعَامٌ | ډیر انعام والا |
| ۸ | مِفْعِيْلٌ لکه مِنْطِيْقٌ | خبرلوس ،خلَوَر |

| | | |
|---|---|---|
| ۹ | فَاعُوْلٌ لکه فَارُوْقٌ | ډیر فرق کؤنکے بین الحق ولباطل |
| ۱۰ | فَعُوْلٌ لکه أَکُوْلٌ | ډیر خوراکی |

**د صفت مشبه بیان-**

۷- د مشبه معنی ده تشبیه ورکړے شوے- صفت مشبه د اسم فاعل سره تشبیه ورکړے شوے ده- دواړو کښ فرق دا دے چه اسم فاعل کښ معنی مصدری عارضی طور وی اوپه صفت مشبه کښ دائمی طورباندی وی او صفت مشبه همیشه د لازمی فعل نه وی او د اسم فاعل لازمی او متعدی دواړو نه رازی لکه جَالِسٌ او أٰكِلٌ-

پس سَامِعٌ او سَمِيْعٌ کښ فرق دا دے چه سَامِعٌ اسم غاعل په داسی ذات دلالت کوی چه بالفصل اوریدو سره موصوف وی دد ے وروستو مفعول هم راتلے شی – لکه سَامِعٌ كَلَامَکَ-

او سَمِيْعٌ صفت مشبه په داسی ذات دلالت کوی چه د اوریدو صفت سره بطوردوام موصوف وی او د څه شی سره ئې تعلق ملحوظ نه وی- پس سَمِيْعٌ كَلَامَکَ نه شی ویئلے-

نو صفت مشبه هغه اسم مشتق دے چه هغه ذات خائې چه په هغه کښ معنی مصدری دائمی موندلے شی- لکه شَرِيْفٌ ښه سړے- حَسَنٌ ښکلے -

**صفت مشبه همیشه لازمی وی-** اګر چه د فعل متعدی نه جوړ شی- د صفت مشبه د جوړولو څه قاعده نشته د دے ټول اوزان سماعی دی یو څو قاعدے درجه ذیل دی مګر هغه هم سماعی دی-

۱-ماضی مکسورالعین نه صفت مشبه فَعِلٌ په وزن د ے لکه فَرِحٌ (خوشحاله ) په دے شرط چه په دے کښ د رنګ، عیب، حلیه معنی نه وی ګنی بیا به صفت مشبه د أَفْعَلُ په وزن رازی- او دا قاعده کلیه د سماعی نه ده- او د دے مؤنث به د فَعَلَا په وزن رازی- لکه أَحْمَرُ – حَمْرَآءُ – اَعْوَرُ(کانا سړے) – عَوْرَآءُ (کانئ ښځه)- د فَعَلَاء همزه په تثنیه کښ او په جمع کښ په واؤ بدلیږی- لکه حَمْرَاوَانِ حَمْرَاوَاتٌ ویئل شی-

۲- ماضی مضموم العین نه صفت مشبه د فَعِيْلٌ په وزن دے- لکه کَرُمَ نه کَرِيْمٌ-

٣- ماضی مفتوح العین نه صفت مشبه د فَعَلٌ په وزن دے- لکه حَقَّ نه حَقٌّ په اصل کښې حقِقٌ ؤو-

**يو څو سماعی اوزان دا هم دی-**

| | | | |
|---|---|---|---|
| ١ | فَعْلٌ لکه صَعْبٌ ګران | ٦ | فَعُلٌ لکه جُنُبٌ ناپاک |
| ٢ | فِعْلٌ لکه صِفْرٌ خالی | ٧ | فَعِيْلٌ لکه شَرِيْفٌ شائسته |
| ٣ | فُعْلٌ لکه صُلْبٌ سخت | ٨ | فَاعِلٌ لکه جَاهِلٌ نادان |
| ۴ | فَعَلٌ لکه حَسَنٌ ښکلے | ٩ | فَعَالٌ لکه شُجَاعٌ بهادر |
| ۵ | فَعِلٌ لکه خَشِنٌ زګ | ١٠ | فَعْلَانُ لکه عَطْشَانُ تږے سړے |

فَعْلَانُ مؤنث فَعْلٰی دے- لکه عَطْشَانُ نه مؤنث عَطْشٰی تږې ښځه-

**د مصدر بيان-**

**<u>٨- مصدر-</u>** دا هغه اسم دے چه د يو کار په کيدويا کولو دلالت کوی- فارسی کښې د دے په اخر کښې دَن يا تَن رازی، اردو کښې نا رازی، پښتو کښې لام رازی- لکه اَلضَّرْبُ (زدن ، مارنا ،وهل) اَلْقَتْلُ (کشتن ، مار ڈالنا ، وژل)-

**د ثلاثی مجرد د مصادر څه قاعده نشته ټول اوزان ئې سماعی دی- يو څو ډير استعمالدونکی اوزان دادی-**

| | | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| ١ | فَعْلٌ لکه قَتْلٌ | ٢ | فِعْلٌ لکه فِسْقٌ | ٣ | فُعْلٌ لکه شُغْلٌ | ۴ | فَعْلَةٌ لکه رَحْمَةٌ | ۵ | فِعْلَةٌ لکه نِشْدَةٌ قسم ورکول |
| ٦ | فُعْلَةٌ لکه کُدْرَةٌ | ٧ | فَعَلٌ لکه طَلَبٌ | ٨ | فَعِلٌ لکه خَنِقٌ په مرئ زور کول | ٩ | فَعَلَةٌ لکه غَلَبَةٌ | ١٠ | فَعِلَةٌ لکه سَرِقَةٌ غلا کول |

**سوالات-**

س١-د اسم څو قسمه دی او څه څه دی؟

س٢- اسمائے مشتقه څو دی او کوم کوم دی؟

س٣- افعالو پسے اسمائے مشتقه ولی بيان شو؟

س۴- د اسم فاعل او اسم مفعول تعریف اوکه؟

س۵- دے کښ به د غائب ، حاضر او متکلم فرق څنګه کوے؟

س۶- د اسم فاعل او اسم مفعول د جوړولو قاعدے څه دی؟

س۷- مزید فیه ابواب اسم فاعل او اسم مفعول کښ څه فرق دے؟

س۸- د اسم ظرف تعریف اوکه ؟ مع مثال-

س۹- د اسم ظرف اوزان څه دی؟

س۱۰- ظرف زمان او مکان چاته وائۍ؟

س۱۱- د اسم آله تعریف اوکه؟ مع مثال-

س۱۲- د اسم آله اوزان څه دی؟ د هر یو ګردان اوکه-

س۱۳- د کوم ابواب نه اسم آله نه رازی نو د اسم آله معنی به څنګه ادا کۀ؟

س۱۴- د اسم تفضیل تعریف مع مثال اوکه: اسم تفضیل د کومو بابونو نه جوړیږی-
د اسم تفضیل ګردان اوکه ؟

س۱۵- د کومو ابواب نه چه اسم تفضیل نه رازی نو څنګ به ئۀ ادا کۀ؟

س۱۶- د اسم مبالغه تعریف اوکه او د اسم تفضیل نه ئۀ فرق څه دے؟

س۱۷- د اسم مبالغه مشهور اوزان ذکر که؟

س۱۸- صفت مشبه تعریف مع مثال بیان که؟

س۱۹- د مصدر تعریف مع مثال بیان که؟

س۲۰- د مصدر کثیرالاستعمال اوزان څه دی؟

# ثلوبښتم سبق

**د بابونو بیان-**

باب- ماضی او مضارع د عین کلمه حرکت د اختلاف نه مختلف وزنونه جوړیږی- دیته بابونه وائۍ- د فعل دوه قسمه دی- ۱- ثلاثی او ۲- رباعی فعل خماسی نه شی کیدے او بیا د هر یو دوه دوه قسمونه دی- مجرد او مزید فیه نو ټول ثلور قسمونه شو-

۱-**ثلاثی مجرد-** لکه نَصَرَ او دَخَلَ-

۲- **ثلاثی مزید فیه** لکه أَدْخَلَ-

۳- **رباعی مجرد-** دَحْرَجَ-

۴- **رباعی مزید فیه** تَدَحْرَجَ-

زائد حروف به د ماضی د ړومبۍ صیغې نه پته لګی – که زائد وی نو مزید فیه او که نه وی نو مجرد –

د ثلاثی مجرد دوه قسمه دی- مطرد یعنی کثیرالاستعمال او شاذ یعنی قلیل الاستعمال-

د ثلاثی مجرد مطرد پنځه بابه دی- ۱نَصَرَیَنْصُرُ- ۲ ضَرَبَ یَضْرِبُ- ۳ سَمِعَ یَسْمَعُ- ۴ فَتَحَ یَفْتَحُ- ۵ کَرُمَ یَکْرُمُ-

**د ثلاثی مجرد شاذ درے بابه دی-** ۱ حَسِبَ یَحْسِبُ- ۲ فَضِلَ یَفْضُلُ-۳ کَادَ یَکَادُیا فَعُلَ یَفْعَلُ-

ثلاثی مجرد مطرد پنځه بابه-

**باب اول- فَعَلَ یَفْعُلُ** ماضی مفتوح العین اومضارع مضموم العین لکه أَلنَّصْرُ وَالنُّصْرَةُ مدد کول أَلطَّلَبُ – أَلْقَتْلُ – أَلدُّخُولُ- اَلْخُرُوْجُ- اَلتَّرْکُ- اَلْفَتْلُ-

صرف صغیر- نَصَرَیَنْصُرُ نَصْرًا فَهُوَ نَاصِرٌ وَنُصِرَ یُنْصَرُ نَصْرًا فَهُوَمَنْصُوْرٌ الامرُ مِنْهُ : اُنْصُرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَنْصُرْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَنْصَرٌ مَنْصَرَانِ مَنَاصِرُ وَالْآلَةُ مِنْهُ : مِنْصَرٌ مِنْصَرَانِ مَنَاصِرُ وَمِنْصَرَةٌ مِنْصَرَتَانِ مَنَاصِرُ وَمِنْصَارٌ مِنْصَارَانِ مَنَاصِیْرُ أَفْعَلُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ : اَنْصَرُ اَنْصَرَانِ أَنْصَرُوْنَ أَنَاصِرُ وَ نُصْرٰی نُصْرَیَانِ نُصْرَیَاتٌ نُصَرٌ دغه شان ددی نور مثالونه لکه طَلَبَ یَطْلُبُ طَلَبًا فَهُوَ طَالِبٌ اخر اپورے-

په صرف صغیر مصدر دوه پیرے راغئ- وړومبے مصدر معلوم دوئم ته مصدرمجهول وائئ- معنی کښې ئې فرق دے لفظ کښې ئې نشته- مصدر معلوم ترجمه کول اومصد مجهول کولے کیدل دی-

د نورو بابونو صرف صغیر هم دغه شان دے- فرق به کله امر کښې او د ظرف صیغه

کښې رازی- لکه دلته امر اُنْصُرْ دے- ضَرَبَ او سَمِعَ باب کښې به امر اِضْرِبْ او اِسْمَعْ وی او ظرف به ئې مَفْعِلٌ وی او دلته مَفْعَلٌ

**دویم باب- فَعَلَ یَفْعِلُ** ماضی مفتوح العین اومضارع مکسورالعین- أَلضَّرْبُ وَالضَّرْبَةُ یا لکه اَلْغَسْلُ وَالْغُسْلُ او غَلَبَ یَغْلِبُ غَلْبًا- غَسَلَ یَغْسِلُ غَسْلًا- کَذَبَ یَکْذِبُ کِذْبًا- ظَلَمَ یَظْلِمُ ظُلْمًا- فَصَلَ یَفْصِلُ فَصْلًا- جَلَسَ یَجْلِسُ جُلُوْسًا- نَزَلَ یَنْزِلُ نُزُوْلًا- عَدَلَ یَعْدِلُ عَدْلًا اخر اپورے-

صرف صغیر- ضَرَبَ یَضْرِبُ ضَرْبًا فَهُوَضَارِبٌ وَضُرِبَ یُضْرَبُ ضَرْبًا فَهُوَ مَضْرُوْبٌ اَلاَمْرُ مِنْهُ : أِضْرِبْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَضْرِبْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَضْرِبٌ مَضْرِبَانِ مَضَارِبُ وَالْآلَةُ مِنْهُ : مِضْرَبٌ مِضْرَبَانِ مَضَارِبُ وَمِضْرَبَةٌ مِضْرَبَتَانِ مَضَارِبُ وَمِضْرَابٌ مِضْرَابَانِ مَضَارِیْبُ أَفْعَلُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ : اَضْرَبُ اَضْرَبَانِ اَضْرَبُوْنَ اَضَارِبُ وَ ضُرْبٰی ضُرْبَیَانِ ضُرْبَیَاتٌ ضُرَبٌ-

**باب دریم- فَعِلَ یَفْعَلُ** ماضی مکسورالعین اومضارع مفتوح العین- لکه اَلسَّمْعُ وَالسَّمَاعُ یا لکه اَلْحِفْظُ - حَفِظَ یَحْفَظُ حِفْظًا- یا شَهِدَ یَشْهَدُ شَهَادَةً- یا لکه فَهِمَ یَفْهَمَ فَهْمًا- یا لکه حَمِدَ یَحْمَدُ حَمْدًا- عَلِمَ یَعْلَمُ عِلْمًا- جَهِلَ یَجْهَلُ جَهْلًا- سَلِمَ یَسْلَمُ سَلْمًا- ضَحِکَ یَضْحَکُ ضِحْکًا-بَخِلَ یَبْخَلُ بُخْلًا- حَزِنَ یَحْزَنُ حُزْنًا- شَرِبَ یَشْرَبُ شُرْبًا- دا ټول د بابِ سَمِعَ نه دی-

صرف صغیر- سَمِعَ یَسْمَعُ سَمْعًافَھُوَسَامِعٌ سُمِعَ یُسْمَعُ سَمْعًافَھُوَ مَسْمُوْعٌ الامرُ مِنْہُ : اِسْمَعْ وَالنَّھیُ عَنْہُ : لَا تَسْمَعْ، اَلظَّرْفُ مِنْہُ : مَسْمَعٌ مَسْمَعَانِ مَسَامِعُ والْآلَۃُ مِنْہُ : مِسْمَعٌ مِسْمَعَانِ مَسَامِعُ وَ: مِسْمَعَۃٌ مِسْمَعَتَانِ مَسَامِعُ وَمِسْمَاعٌ مِسْمَاعَانِ مَسَامِیْعُ أَفْعَلُ التَّفْضِیْلِ مِنْہُ : اَسْمَعُ اَسْمَعَانِ اَسْمَعُوْنَ اَسَامِعُ وَسُمْعٰی سُمْعَیَانِ سُمْعَیَاتٌ سُمَعٌ-

دد ے باب خصوصیت دادے چه اکثر لازم رازی او دد ے باب نه اکثر هغه افعال رازی چه رنج، خوشی، بیماری،رن ګ ، عیب یا جسمانی نقص باندی دلالت کوی-

فائده- باب نَصَرَ- ضَرَبَ – سَمِعَ امّهات الابواب دی- اکثر افعال د دی دریو بابونونه رازی-

**باب څلورم- فَعَلَ یَفْعَلُ** ماضی اومضارع دواړه مفتوح العین- لکه فَتَحَ یَفْتَحُ فَتْحًا- مَنَعَ یَمْنَعُ مَنعًا- صَبَغَ یَصْبَغُ صَبْغًا- سَلَخَ یَسْلَخُ سَلْخًا- جَعَلَ یَجْعَلُ جَعْلًا- ګرزول- رَهَنَ یَرْهَنُ رَهنًا ګانړه کول- اَلْجَحْدُ جَحَدَ یَجْحَدُ جَحدًا- انکار کول- جَهَدَ یَجهَدُ جَهدًا- کوشش کول- جَهَرَ یَجْهَرُ جَهْرًا- ظَهَرَ یَظْهَرُ ظَهْرًا-

صرف صغیر- فَتَحَ یَفْتَحُ فَتْحًا فَھُوَفَاتِحٌ فُتِحَ یُفْتَحُ فَتْحًا فَھُوَمَفْتُوْحٌ اَلاَمْرُ مِنْہُ : اِفْتَحْ وَالنَّھیُ عَنْہُ : لَا تَفْتَحْ، اَلظَّرْفُ مِنْہُ : مَفْتَحٌ مَفْتَحَانِ مَفَاتِحُ وَالْآلَۃُ مِنْہُ : مِفْتَحٌ مِفْتَحَانِ مَفَاتِحُ وَمِفْتَحَۃٌ مِفْتَحْتَانِ مَفَاتِحُ وَ مِفْتَاحٌ مِفْتَاحَانِ مَفَاتِیْحُ أَفْعَلُ التَّفْضِیْلِ مِنْہُ : اَفْتَحُ اَفْتَحَانِ اَفْتَحُوْنَ اَفَاتِحُ وَفُتْحٰی فُتْحَیَانِ فُتْحَیَاتٌ فُتَحٌ-

د دے باب خصوصیت دے چه د دے عین یا لام کلمه حرف حلقی وی- حروف حلقی شپږ دی أ ھ – ع ح –غ خ - رَکَنَ یَرْکَنُ-اَبیٰ یَأْبیٰ هم د دے باب نه راغلی دی اګر چی حرف حلقی پکښ نشته-

**پنځم باب- کَرُمَ یَکْرُمُ-** فَعُلَ یَفْعُلُ ماضی اومضارع دواړه مضموم العین- لکه قَرُبَ یَقْرُبُ – بَعُدَ یَبْعُدُ دا دوه قَرُبَ یَقْرُبُ- بَعِدَ یَبْعِدُ هم راغلی دی- کَثُرَ یَکْثُرُ – حَسُنَ یَحْسُنُ – لَطَفَ یَلْطُفُ لَطَافَۃٌ پاکیدل کَبُرَ یَکْبُرُ کُبْرًا-

صرف صغیر- کَرَمَ یَکْرُمُ کَرَمًاوَ کَرَامَۃً فَھُوَکَرِیْمٌ اَلاَمْرُ مِنْہُ : اُکْرُمْ، وَالنَّھیُ عَنْہُ : لَاتَکْرُمْ، اَلظَّرْفُ

مِنْهُ : مَكْرَمٌ مَكْرَمَانِ مَكَارِمُ والاٰلة مِنْهُ : مِكْرَمٌ مِكْرَمَانِ مَكَارِمُ وَمِكْرَمَةٌ مِكْرَمَتَانِ مَكَارِمُ وَمِكْرَامٌ مِكْرَامَانِ مَكَارِيْمُ أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ : اَكْرَمُ اَكْرَمَانِ اَكْرَمُوْنَ اَكَارِمُ وَ كُرْمٰى كُرْمَيَانِ كُرْمَيَاتٌ كُرَمٌ-

دا باب لازم دے مجهول ئۍ نه رازی او اسم مفعول ئۍ هم نه رازی-

**د ثلاثی مجرد شاذ درے بابونه-**

**<u>اول باب- فَعِلَ يَفْعِلُ</u>** ماضی اومضارع دواړه مكسورالعين- لكه اَلْحِسْبَانِ گمان كول-

صرف صغير- حَسِبَ يَحْسِبُ حِسْبَانًا فَهُوَحَاسِبٌ وَحُسِبَ يُحْسَبُ حِسْبَانًا فَهُوَمَحْسُوْبٌ الامرُ مِنْهُ : اِحْسِبْ، وَالنَّهِىُ عَنْهُ : لَا تَحْسِبْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَحْسِبٌ مَحْسِبَانِ مَحَاسِبُ والاٰلة مِنْهُ : مِحْسِبٌ مِحْسِبَانِ مَحَاسِبُ وَمِحسَبَةٌ مِحْسَبَتَانِ مَحَاسِبُ وَ مِحْسَابٌ مِحْسَابَانِ مَحَاسِيْبُ أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ : اَحْسَبُ اَحْسَبَانِ اَحْسَبُوْنَ اَحَاسِبُ وَحُسْبٰى حُسْبَيَانِ حُسْبَيَاتٌ حُسَبٌ-

**<u>دويم باب- فَعِلَ يَفْعُلُ</u>** ماضی مكسور العين او مضارع مضموم العين – لكه اَلْفَضْلُ زياتيدل-

صرف صغير- فَضِلَ يَفْضُلُ فَضْلًا فَهُوَفَاضِلٌ وَ فُضِلَ يُفْضَلُ فَضْلًا فَهُوَمَفْضُوْلٌ الامرُ مِنْهُ : اُفْضُلْ، وَالنَّهِىُ عَنْهُ : لَا تَفْضُلْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَفْضَلٌ مَفْضَلَانِ مَفَاضِلُ والاٰلةُ مِنْهُ : مِفْضَلٌ مِفْضَلَانِ مَفَاضِلُ وَ مِفْضَلَةٌ مِفْضَلَتَانِ مَفَاضِلُ وَمِفْضَالٌ مِفْضَالَانِ مَفَاضِيْلُ أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ : اَفْضَلُ اَفْضَلَانِ اَفْضَلُوْنَ اَفَاضِلُ وَ فُضْلٰى فُضْلَبَانِ فُضْلَيَاتٌ فُضَلٌ-

**<u>دريم باب- فَعُلَ يَفْعَلُ</u>** ماضی مضموم العين او مضارع مفتوح العين- لكه كَادَ يَكَادُ اصل كښ كَوُدَ يَكْوُدُ-

صرف صغير- كَادَ يَكَادُ كَوْدًا فَهُوَكَائِدٌ وَكِيْدَ يُكَادُ كَوْدًا فَهُوَ مَكُوْدٌ الامرُ مِنْهُ : كَدْ، وَالنَّهِىُ عَنْهُ : لَا تَكَدْ، اَلظَّرْفُ مِنْهُ : مَكَادٌ مَكَادَانِ مَكَاوِدُ والاٰلةُ مِنْهُ : مِكْوَدٌ مِكْوَدَانِ مَكَاوِدُ وَ مِكْوَدَةٌ مِكْوَدَتَانِ مَكَاوِدُوَمِكْوَادٌمِكْوَادَانِ مَكَاوِيْدُ أَفْعَلُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ : اَكْوَدُ اَكْوَدَانِ اَكْوَدُوْنَ اَكَاوِدُ وَكُوْدیكُوْدَيَانِ كُوْدَيَاتٌ كُوَدٌ-

**فائده- ظرف يَفْعِلُ مَفْعِلٌ اِلّا از ناقص اے کمال ، وَز غير يَفْعِلُ مَفْعَلٌ اِلّا از ابواب مثال-**

يعنى مضارع مكسورالعين وى او صحيح يا مهموز يا اجوف نو ظرف به ئۍ د مَفْعِلٌ په وزن

رازى- لكه مَضْرِبٌ بكسر العين خو ناقص نه چه لام كلما كښ حرف علت وى- او دغه شان لفيف او مضاعف- د دوئ ظرف به هميشه د مَفْعَلٌ په وزن رازى- (بفتح العين) لكه مطوىً- مَرْمىً- مَمَدٌّ- مَفَرٌّ- خواه كه مضارع مكسورالعين وئ كه مضموم العين وى او كه مفتوح العين وى-

د شعر دويمے جملے مطلب دادےچه يَفْعِلُ مضارع مكسورالعين نه علاوه وى يَفْعَلُ يا يَفْعُلُ وى نو ظرف به مَفْعَلٌ رازى- لكه مَسْمَعٌ- مَنْصَرٌ- بفتح العين-

خو چه كومے صيغے د مثال وى يعنى په كلمه كښ ئۍ حرف علت راغلے وى- لكه وَعَدٌ- وَعَظٌ نو ظرف به ئۍ مَفْعِلٌ رازى لكه مَوْعِدٌ- مَوْعِظٌ-

**فائده- د صيغے د معلومولو طريقه-**

د كوم لفظ چه صيغه معلومول وينو اول ئۍ ف- ع – ل سره وزن كه او ماده ئۍ هم معلومه كه- لكه اِسْتَخْرَجَ دے وزن ئے اِستَفْعَلَ دےوزن سره معلومه شوه چه مزيد دى او اصل حروف ئۍ معلوم شو چه خَرَجَ دے ديته ماده وائۍ- بيا ئۍ علامات سره معلوم كه چه اسم دے كه فعل-

بيا ئے معلوم كه چه ثلاثى دے كه رباعى،مجرد او كه مزيد- بيائے هفت اقسام كښ معلوم كه چه صحيح دے كه معتل،مهموز دےكه لفيف-

نو ان شاءالله په دے طريقه به صيغه معلومول اسان شى- يو څو ورځے مشق كولو نه به اورستو مهارت پيدا شى-

فائده- دعلم الصرف خلاصه درے علوم دى- د افعالو د صيغو علم،د تعليلات و تخفيفات علم او د ابدال علم او دريم د خاصيات د ابواب علم-

دصحيح صيغے كښى تعليلات نه وى- هغه آسانے دى هغه ئے مخكښ كړے-

بیا به د حرف علت والا صیغې او همزه والا صیغې ذکر کویږغه چه تعلیلات به حرف علت والا صیغو کښې وی او ابدال او تخفیفات په همزه والا کلمات کښې وی- اهم علم او مشکل علم د خاصیات دے هغه به آخر کښې ذکر کوی-

د صحیح صیغې ختمې شوے، د مجرد ابواب هم ختم شو، تعلیلات په کښې نشته صرف

خاصیات به ئے ذکر کیږی- **<u>(د خاصیات خلاصه داده)</u>**

۱- نَصَرَ مشهور خاصه ئے غلبه ده چه د مفاعله نه بعد راشی- لکه خَاصَمَنِیْ زَیْدٌ فَخَصَمْتُه زید راسره جنګ اوکه څه پرے زورآور شوم-

۲- ضَرَبَ مشهور خاصه ئے مبالغه ده چه مثال یا اجوف یائئ یا ناقص یائئ وی- لکه بَا یَعَنِیْ زَیْدٌ په اغستلو خرڅولو کښې څه په زید باندی تیز شومه-

۳- د باب سَمِعَ نه خاصیت لازم اکثر د بیمارئ، رنج،عیب،خوشحالئ یا په جسمانی عیب دلالت کئ- لکه مَرِضَ- حَزِنَ- فَرِحَ- کَدِرَ-

۴- فَتَحَ حرف حلقی عین کلمه-

۵- کَرُمَ لازمی خلقی فطری صفات لکه حَسُنَ- صَغُرَ- کَبُرَ-

۶- حَسِبَ شاذ- قلیل استعمال-

# د ثلاثی مزیدٌ فیه بیان

ثلاثی مزیدٌ فیه هغه فعل دے چه د هغې د ماضی أو ړومبئ صیغه کښې د دریو اصلی حروف نه علاوه څه زاید حرف هم وی- لکه اِسْتَنْصَرَ - ثلاثی مزیدٌ فیه په ثلاثی مجرد کښې یو، دوه ،دری حرفه سیوا کولو سره جوړیږی- په کوم فعل کښې چه کوم حرف زاید وی هم هغه د دغه باب علامت وی-

حروف زیادت لس دی- چه مجموعه ئې **<u>(الیوم تنساه)</u>** ده- یعنی حرف زاید د دے مجموعه نه یو وی- د ثلاثی مزیدٌ فیه دوه قسمه دی-

۱-مُلْحَقَ به رباعی نه وی-

۲- مُلْحَقَ به رباعی وی-

د ثلاثی مزیدٌ فیه غیرمُلْحَقَ به رباعی څوارلس بابه دی- نهه همزه وصل سره او پنځه بغیر د همزه وصل-

د ثلاثی مزیدٌ فیه غیرمُلْحَقَ به رباعی باهمزه وصل نهه بابونه-

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| ۱ | اجتنابٌ | ۲ | اِسْتِنْصَارٌ | ۵ | اِحْمِیرارٌ | ۶ | اِخْشِیْشانٌ |
| ۳ | اِنفِطَارٌ | ۴ | اِحْمِرَارٌ | ۷ | اِجْلِوَّاذٌ | ۸ | اِثَّاقُلٌ |
| ۹ | اِطَّهُّرٌ | | | | | | |

**اول باب-**

ثلاثی مزیدٌ فیه غیرمُلْحَقَ به رباعی باهمزه وصل- اِجْتِنَاب

صرف صغیر- اِجْتَنَبَ یَجْتَنِبُ اِجْتِنَابًا فَهُوَ مُجتَنِبٌ وَ اُجْتُنِبَ یُجْتَنَبُ اِجْتِنَابًا فَهُوَ مُجْتَنَبٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِجْتَنِبْ، وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَجْتَنِبْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۀ اوکه-

| | | |
|---|---|---|
| اَلْاِقْتِنَاصُ ښکار کول | اَلْاِعْتِزَالُ یوازی کیدل | اَلْاِحْتِمَالُ برداشت کول |
| اَلْاِسْتِمَاعُ غوږ کیخودل | اَلْاِقْتِرَابُ نزدے کیدل | اَلْاِلْتِمَاسُ طلب کول |
| اَلْاِخْتِطَافُ حمله سره رانیول | اَلْاِجْتِمَاعُ جمع کیدل | اَلْاِحْتِطَابُ لرګی کول |
| اِشْتِمَالُ شاملیدل | اِنْتِظَامُ نظم کول | اِرْتِكَابُ ککړ کیدل،مرتکب کیدل،ذمه دار ګرزیدل |
| اِفْتِرَاقُ جُدا کیدل | اِنْتِصَارُ بدله اغیستل | اِعْتِزَازُ اعزاز واله کیدل |
| | | الاجْتِماعُ راغواندیدل |

**دویم باب- اِسْتِفْعَالٌ-**

صرف صغیر- اِسْتَنْصَرَ یَسْتَنْصِرُ اِسْتِنْصَارًا فَهُوَ مُسْتَنْصِرٌ وَاُسْتُنْصِرَ یُسْتَنْصَرُ اِسْتِنْصَارًا فَهُوَ مُسْتَنْصَرٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِسْتَنْصِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَسْتَنْصِرْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۍ اوکه-

| | | | |
|---|---|---|---|
| **اَلْاِسْتِغْفَارُ مغفرت طلب کول** | **اَلْاِسْتِفْسَارُ تپوس کول** | **اَلْاِسْتِمْتَاعُ فائده اچتول** | **اَلْاِسْتِخْلَافُ خلیفه جوړول** |
| **اَلْاِسْتِنْفَارُ تختیدل** | **اَلْاِسْتِکْبَارُ متکبر کیدل** | **الاِستِبشَارُ خوشحاله کیدل** | **اِستِنْصارُ مدد طلب کول** |

**دریم باب- اِنفِعَالٌ- لکه اِنْفِطَارٌ ماتیدل –** دا باب لازم دے- مجهول او اسم مفعول ئۍ نه رازی-

صرف صغیر- اِنْفَطَرَ یَنْفَطِرَ اِنْفِطَارًا فَهُوَ مُنْفَطِرٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِنْفَطِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَنْفَطِرْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۍ اوکه-

| | |
|---|---|
| اَلْاِنْقِلَابُ اؤختیدل | اَلْاِنْصِرَافُ منع کیدل \| واپس کیدل |
| اَلْاِنْشِعَابُ خاخ در خاخ کیدل | اَلْاِنْخِفَافُ سپکیدل |
| اَلْاِنْخِدَاعُ دوکه خوړل | اَلْاِنْکِسَارُ ماتیدل عاجزئ واله کیدل |

**خلورم باب- اِفْعِلَالٌ- لکه اِحْمِرَارٌ سُور کیدل-**

صرف صغیر- اِحْمَرَّ یَحْمَرَّ اِحْمِرَارًا فَهُوَمَحْمَرٌّ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِحْمَرَّ اِحْمَرِّ اِحْمَرِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَحْمَرَّ لَاتَحْمَرِّ لَاتَحْمَرِرْ-

اِحْمَرّ په اصل کښ اِحْمَرَرَ وه- دوه حرفه یوشان دی اول ئۍ ساکن کړو او په دویم کښ مدغم کړو اِحْمَرّ شو- دغه شان یَحْمَرُّ یَحْمَرِرُ ؤو- او په امر ونهی کښ د وقف په وجه اجتماع ساکنین رازی نو ځکه دویمه را کله فتحه ورکولے شی او کله کسره او کله فَکّ ادغام کولے شی-

مَحْمَرٌّ اسم فاعل دے- مَحْمِرٌّ پکار ؤو- جواب ئے دا دے چه م د اخری حرف نه مخکښ والا حرف نه دے په کوم چه په اسم فاعل کښ کسره پکار ده- ځکه چه دا په اصل کښ مُحْمَرِرٌ ؤو-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۍ اوکه-

| | |
|---|---|
| اَلْاِخْضِرَارُ شنه کیدل | اَلْاِصْفِرَارُ زیړ کیدل |
| اَلْاِبْیِضَاضُ سپینید ل | اَلْاِغْبِرَارُ دوړجن کیدل |
| اَلْاِبْلِقَاقُ سپین تور داغونو والا کیدل برګ کیدل | اَلْاِسْوِدَادُ توریدل |

**پنځم باب- اِفْعِیْلَالٌ- لکه اِحْمِیْرَارٌ په قلاره قلاره ډیر سُر کیدل**-د دے په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ، دهمزه عین کلمه نه ؤروستو، الف او لام کلمه نه ؤروستو دویم لام زاید دے او دا الف مصدر کښ په ی سره بدلیږی-

صرف صغیر- اِحْمَارَّ یَحْمَارُّ اِحْمِیْرَارًا فَهُوَ مُحْمَارٌّ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِحْمَارَّ اِحْمَارِّ اِحْمَارِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَحْمَارَّ لَاتَحْمَارِّ لَاتَحْمَارِرْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۍ اوکه-

| | |
|---|---|
| اَلْاِدْهِیْمَامُ سخت توریدل | اَلْاِسْمِیْرَارُ غنم رنګے کیدل |
| اَلْاِکْمِیْتَاتُ سور رنګ چی د زیات سر والی نه تور ښکاری | اَلْاِصْحِیْرَارُ واخه وچیدل |

دا دواړه بابونه لازم دی- د دے نه زیات هغه افعال رازی په کومو کښ چه درنګ او عیب

معنی وی-

**<u>شپږم باب</u>-اِفْعِیْعَالٌ**- لکه اِخشِیْشَانٌ سخت زیګ کیدل- د دے په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ، دهمزه عین کلمه نه ؤروستو واؤ او د لام کلمه نه مخکښ د عین کلمه هم جنس حرف زاید وی- او دا واؤ مصدر کښ ی سره بدلیږی-

صرف صغیر- اِخْشَوْشَنَ یَخشَوْشِنُ اِخْشِیْشَانًا فَهُوَمُخْشَوْشِنٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِخْشَوْشِنْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَخشَوْشِنْ اَلظَّرْفُ مِنْه : مُخْشَوْشَنٌ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۍ اوکه-

| | |
|---|---|
| اَلْاِمْلِیْلَاحُ اوبه ترویدل | اَلْاِحْدِیْدَابُ کبړا کیدل |
| اَلْاِخْرِیْرَاقُ جامے شلیدل | اَلْاِخْلِیْلَاقُ جامے زړیدل |

فایده- دا باب اکثر لازم رازی او کله متعدی هم رازی- لکه اِحْلَوْ لَیْتُه ما دا شے خوږ کړو-

**اوؤم باب-اِفْعِوَّالٌ**- لکه اِجْلِوَّاذٌ د اس منډا وهل- د دے په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ همزه، د لام کلمه نه مخکښ واؤ مشدد (ډبل و) درے حرفه زاید دی- دا باب لازم دے او په قرآن مجید کښ نه دے راغلے-

صرف صغیر- اِجْلَوَّذَ يَجْلَوِّذُ اِجْلِوَّاذًا فَهُوَمُجْلَوِّذٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِجْلَوِّذْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتَجْلَوِّذْ اَلظَّرْفُ مِنْه : مُجْلَوَّذٌ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۓ اوکه-

| | |
|---|---|
| اَلْاِعْلِوَّاطُ اوخ ته د ستۍ د غاړے سوریدل | اَلْاِخْرِوَّاطُ سفر اوږدیدل |

باب اتم- اِفَّاعُلٌ- لکه اِثَّاقُلٌ بوجهل کیدل- د دے په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ همزه، د

فا کلمه نه مخکښ د فا کلمه ډومبے مدغم حرف او د فا کلمه نه روستو الف زاید دے-

صرف صغیر- اِثَّاقَلَ يَثَّاقَلُ اِثَّاقُلًا فَهُوَ مُثَّآقِلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِثَّاقِلْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَا تَثَّاقُلْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۓ اوکه-

| | | |
|---|---|---|
| اَلْاِسَّاقُطُ د ونے نه میوه غورزیدل | اَلْاِشَّابُهُ یوشان کیدل | اَلْاِصَّالُحُ باهم روغه کول |

نهم باب- اِفَّعُّلٌ- لکه اِطَّهُّرٌ پاک کیدل- د دے په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ همزه، د فا

کلمه ډومبے مدغم حرف اود عین نه بعد د هغه هم جنس حرف زاید دے-

صرف صغیر- اِطَّهَّرَ يَطَّهَّرُ اِطَّهُّرًا فَهُوَ مُطَّهِّرٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِطَّهَّرْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَا تَطَّهَّرْ-

لاندی مصادر یاد که او صرف صغیر ئۓ اوکه-

| | |
|---|---|
| اَلْاِزَّمُّلُ جامے په سر راښکل | اَلْاَضَّرُّعُ زاری کول |

| | |
|---|---|
| اَلْاِجَّنُّبُ لرے کیدل | اَلْاِذَّکُّرُ نصیحت قبلول |

فایده- باب اِفَّاعُلٌ او باب اِفَّعُّلٌ دواړه مستقل بابونه نه دی بلکه د باب تَفَاعُلٌ اوتَفَعُّلٌ فرع دی- د دےوجه نه بعض حضرات د باهمزه وصل اووه بابونه بیانوی-

تَثَاقَلَ- تَطَهَّرَ (ت) ئی فا کلمه سره بدل کړه او ادغام ئی ؤکه او د مدغم ړومبے حرف چونکه ساکن دے د دے وجه نه په شروع کښ همزه وصل راؤړو نو دوه بابونه نور جوړ شو-

ثلاثی مزید فیه غیر ملحق برباعی، بے همزه وصل پنځه بابه-

**اِکْرَام، تَکْرِیْم، تَقَبُّلْ نام مُقَاتَلَه و تَقَابُل شدتمام**

اول باب- اِفْعَالٌ لکه اِکْرَامٌ- د دے باب په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ همزه قطعی زاید دے-

صرف صغیر- اَکْرَمَ یُکْرِمُ اِکْرَامًا فَهُوَ مُکْرِمٌ وَاُکْرِمَ یُکْرَمُ اِکْرَامًا فَهُوَ مُکْرَمٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اَکْرِمْ وَالنَّهْیُ

عَنْهُ : لَاتُکْرِمْ-

فائده- د دے باب په امر حاضر کښ همزه قطعی دے او په مضارع کښ دا همزه غورزیدل دے- ځکه چه په واحد متکلم کښ دوه همزه یو ځائے کیږی- چه باعث د ثقل دی په دی وجه ئۓ ړومبے د واحد متکلم نه همزه حذف که او بیا ئۓ د باقی صیغو نه هم حذف که چه ټولے صیغے یوشان راشی- امر حاضر کښ همزه واپس رازی نو د واحد غائب مضارع اصل کښ یُاَکْرِمُ ؤو او واحد متکلم ے اصل کښ أُأَکْرِمُ ؤو-

نور مصادر د دی باب دا دی-

| | |
|---|---|
| اَلْاِسْلَامُ مسلمان کیدل | اَلْاِذْهَابُ بوؤستل |
| اَلْاِعْلَانُ ښکاره کول | اَلْاِخْرَاجُ ویستل |
| اَلْاِطْعَامُ خوروَل | اَلْاِصْلَاحُ سمَول ټیک کول |

**<u>دویم باب-</u>** تَفْعِیْلٌ- لکه تَصْرِیْفٌ اړول- د دے باب د ماضی عین کلمه هم جنس حرف زاید دے-

صرف صغیر- صَرَّفَ یُصَّرِفُ تَصْرِیْفًا فَهُوَ مُصَرِّفٌ وَصُرِّفَ یُصَرَّفُ تَصْرِیْفًا فَهُوَ مُصَرَّفٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : صَرِّفْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُصَرِّفْ-

**<u>فائده- د باب تفعیل مصدر فِعَالٌ، فِعَّالٌ، تَفْعَالٌ اوتَفْعِلَةٌ هم رازی- لکه کِذَابٌ، کِذَّابٌ، تَکْرَارٌ او تَجْرِبَةٌ</u>-**

نور مصادر د دی باب دا دی-

| | | |
|---|---|---|
| **اَلتَّکْذِیْبُ دروغژنول** | **اَلتَّقْدِیمُ مخکښ کول** | **اَلتَّعْجِیلُ تادی کول** |
| **اَلتَّعْظِیمُ عزت کول** | **اَلتَّبْلِیغُ رسوَل** | **اَلتَّذْکِیْرُ بل ته یادول** |

تفسیر- تعلیم- تدریس- تنظیم- تدبیر- تبشیر- تکریم- تفعیل- تأویل- تقدیر- تقبیل- تنویر- تضحیک-

دریم باب- تَفَعُّلٌ- لکه تَقَبُّلٌ قبلول- د دے باب په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ ت او د عین کلمه نه اوروستود هغې هم جنس حرف زاید وی-

صرف صغیر- تَقَبَّلَ یَتَقَبَّلُ تَقَبُّلًا فَهُوَمُتَقَبِّلٌ وَ تُقُبِّلَ یُتَقَبَّلُ تَقَبُّلًا فَهُوَمُتَقَبَّلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ :

تَقَبَّلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَقَبَّلْ-

فائده- د باب تَفَعُّلٌ،تَفَاعُلٌ، تَفَعْلُلٌ او د دے ملحقات کښ چرته اول کښ دوه ت جمع شی نو یوه حذف کول جائز دی- لکه تَتَقَبَّلُ کښ تَقَبَّلُ وئیل جائز دی- صیغه واحد فعل مضارع مؤنث غائب او مذکرحاضر-

د دے باب نور مصادر لکه

| | | |
|---|---|---|
| تَبَسُّمٌ مسکے کیدل | تَفَکُّهٌ میوه خوړل | تَلَبُّثٌ ناوخته کول |
| تَعَجُّلٌ تادی کول | تَدَبُّرٌ غور کول | تَنَزُّلٌ نازلیدل |
| تَفَکُّرٌ | تَصَرُّفٌ | تَشَکُّرٌ |
| تَمَدُّنٌ | تَحَفُّظ | تَرَنُّمٌ |

| | | |
|---|---|---|
| تَفَهُّمٌ | تَرَدُّدٌ | تَعَلُّمٌ علم حاصلول |

او د تفعیل نه تعلیم بل ته علم خودل- دے وجه نه استاذ ته معلم او طالب ته متعلم وائ-

خلورم باب- مُفَاعَلَةٌ- لکه مُقَاتَلَةٌ آپس کښې جنګ کول- د دے په ماضی کښې د فا کلمه نه بعد الف زاید دے-

صرف صغیر- قَاتَلَ يُقَاتِلُ مُقَاتَلَةً وَقِتَالًا فَهُوَمُقَاتِلٌ وَقُوْتِلَ يُقَاتَلُ مُقَاتَلَةً وَقِتَالًا فَهُومُقَاتَلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : قَاتِلْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتُقَاتِلْ-

نور مصادر د دی باب دا دی-

| | | | |
|---|---|---|---|
| مُقَابَلَةٌ | مُخَادَعَةٌ خِدَاعٌ | مُعَائَنَةٌ | مُذَاكَرَةٌ |
| مُشَاوَرَةٌ | مُجَادَلَةٌ جِدَالٌ | مُوَازَنَةٌ | مُفَاهَمَةٌ |
| مُضَارَبَةٌ | اَلْمُعَاقَبَةُ عِقَابُ سزاورکول | مُنَافَقَةٌ نِفَاق | مُفَاخَرَةٌ |
| مُكَالَمَةٌ | مُلَازَمَةٌ یوبل سره لازم کیدل | مُحَاوَرَةٌ | **قرآن کښې دی وَهُوَ يُحَاوِرُه** |

پنځم باب- تَفَاعُلٌ- لکه تَقَابُلٌ یوبل سره مخامخ کیدل- د دے په ماضی کښې د فا کلمه نه

مخکښې ت او د فا کلمه نه اوروستو الف زاید وی-

صرف صغیر-تَقَابَلَ يَتَقَابَلُ تَقَابُلًا فَهُوَمُتَقَابِلٌ وَتُقُوْبِلَ يَتَقَابَلُ تَقَابُلًا فَهُوَمُتَقَابَلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : تَقَابَلْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتَقَابَلْ-

نور مصادر د دی باب دا دی-

| | | | |
|---|---|---|---|
| تَعَارُفٌ | تَذاكُرٌ | تَفَاخُرٌ | تَخَافُةٌ پټے خبرے کول |
| تَقَاتُلٌ | تدابُرٌ | تناصُرٌ | تَضَارُبٌ |
| تَقَابُلٌ | تَمَاثُلٌ | تَوَاعُدٌ | تَوَالُدٌ |
| تَشَاوُرٌ | تَنَاسُلٌ | تَضَاعُفٌ | تَلَازُمٌ |
| تَجَاهُلٌ | تَبَاعُدٌ | تَقَارُبٌ | |

**نوټ-** ثلاثي مزید فیه ملحق برباعی به د رباعی د بیان نه اورستو رازی-

**فائده-** همزه قطعی چه په درج کلام کښ نه غورزیږی اوهمزه وصل چه په درج کلام کښ غورزیږی – لکه اِضْرِبْ دے وَاضْرِبْ به ړائ- همزه فطعی لکه أَکْرِمْ دے نو وَاکْرِمْ به نه وائ وَاَکْرِمْ به وائ-

**همزه قطعی اته زایه رازی**-۱-باب افعال لکه اَکْرَمَ- ۲- د متکلم همزه لکه اَفْعَلُ، اَضْرِبُ، اَفْتَحُ، اَنْصَرُ- ۳- د جمع همزه لکه اَصْحَابٌ، اَقْوَالٌ- ۴- همزه اسم تفضیل لکه اَکْبَرُ، اَکْثَرُ،اَفْصَلُ- ۵-اعلامو همزه لکه ابراهیم، اسحٰق،اسمٰعیل-۶- د مبنی کلماتو همزه لکه اِنْ،اَنْ، اَنْتَ- ۷- فعل تعجب همزه مَا اَحْسَنَه وَاَحْسِنْ بِهِ ۸- همزه استفهام لکه أأَنْتَ قُلْتَ لِلْنَّاسْ -

# د فعل رباعی بیان

رباعی هغه فعل دے چه په کوم کښ څلور حرفه اصلی وی-رباعی په دوه قسمه دی رباعی مجرد او رباعی مزید فیه-

۱-رباعی مجرد- دا هغه رباعی دے چه د هغے په ماضی کښ صرف څلور خپل اصلی حروف

وی زاید په کښ نه وی- د رباعی مجرد صرف یو باب دےچه لازم او متعدی دواړه ئ رازی-

**۲- رباعی مزید فیه-** دا هغه رباعی دے چه د هغے په ماضی کښ د څلور حروف اصلیؤ نه علاوه یو حرف زاید هم وی- د دی دوه قسمه دی- ۱-باهمزه وصل- ۲- بے همزه وصل-

۱-باهمزه وصل- د دے دوه بابونه دی او دواړه لازم دی-

۲- بے همزه وصل- د دے صرف یو باب دے او هغه هم لازم دے-

**د رباعی مجرد یو باب دے**-رباعی مجرد فَعْلَلَةٌ لکه دَحْرَجَةٌ ارغړول- د دے باب مصدر دفِعْلَالٌ په وزن رازی- لکه زِلْزَالٌ **(**پخلا کول)- قَهْقَرٰی (پشا تلل)

صرف صغیر- دَحْرَجَ يُدَحْرِجُ دَحْرَجَةً فَهُوَ مُدَحْرِجٌ وَدُحْرِجَ يُدَحْرَجُ دَحْرَجَةً فَهُوَ مُدَحْرَجٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : دَحْرِجْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُدَحْرِجْ-

د دے باب نور مصادر دا دی-

| | | |
|---|---|---|
| بَعْثَرَةٌ راپورته کول | اَلْعَسْکَرَةُ لښکر جوړول | اَلْقَنْطَرَةُ پل جوړول |
| اَلزَّعْفَرَةُ زعفران رنګ کول | اَلزَّلْزَلَةُ خوزول | اَلوسْوَسَةُ یوسوس فی صدورالناس |
| اَلْحَصْحَصَةُ اَلْاٰنَ حَصْحَصَ الحَقّ ظاهر کیدل | | |

د رباعی مزید فیه با همزه وصل دوه بابه دی-

اول باب- اِفْعِنْلَال- لکه اِحْرِنْجَام جمع کیدل- دد ے باب په ماضی کښ د فا کلمه نه مخکښ همزه وصلی او د عین کلمه نه اوروستو ن زاید وی-

صرف صغیر- اِحْرَنْجَمَ يَحْرَنْجِمُ اِحْرِنْجَامًا فَهُوَ مُحْرَنْجِمٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِحْرَنْجِمْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَحْرَنْجِمْ-

د دے باب نور مصادر دا دی-

| | |
|---|---|
| اَلْاِبْرِنْشَاقُ خوشحالیدل | اَلْاِبْلِنْدَاحُ زائ ارت کیدل |
| اَلْاِسْلِنْطَاحُ سیدهاسملاستل | اَلْاِعْرِنْگَاسُ ویخته توریدل |

دویم باب-اِفْعِلّال- لکه اِقْشِعْرَارْ رپیدل- دد ے باب د ماضی په شروع کښ همزه وصلی او په آخر کښ د دویم لام یوشان حرف زاید وی-

صرف صغیر- اِقْشَعَرَّ يَقْشَعِرُّ اِقْشِعرَارًا فَهُوَ مُقْشَعِرٌّ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : اِقْشَعِرَّ اِقْشَعِرِّ اِقْشَعْرِرْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَقْشَعِرَّ لَاتَقْشَعِرِّ لَاتَقْشَعْرِرْ-

د دے باب نور مصادر دا دی-

| | |
|---|---|
| اَلْاِقْمِطْرَارُ خوریدل | اَلْاِشْتِفْرَارُ تِتَّرِبِتَّر کیدل |
| اَلْاِزْمِهْرَارُ سترګے سر ے کیدل، زوره وره سر زی | اَلْاِشْمِخْرَارُ دنګیدل |

**درباعی ې همزه وصل یو باب دے-**

رباعی مزید فیه ې همزه وصل تَفَعْلُلٌ- لکه تَدَحْرُجٌ ارغختل- د دے باب د ماضی په اول کښ ت زایده ده-

صرف صغیر- تَدَحْرَجَ یَتَدَحْرَجُ تَدَحرُجًا فَهُوَ مُتَدَحْرِجٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : تَدَحْرَجْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَتَدَحْرَجْ-

د دے باب نور مصادر دا دی-

| | | |
|---|---|---|
| اَلتَّبَرْقُعُ برقع اچول | تَبَختُرٌ ناز سره تلل | تَزَنْدُقٌ بد دین کیدل |

**ثلاثی مزید فیه ملحق به رباعی بیان-**

ثلاثی مزید فیه ملحق به رباعی هغه ثلاثی مجرد دے چه په هغې کښ یو حرف په دی غرض زائد وی چه رباعی هم وزن شی- لکه جَلَبَ کښ ب زائده کړه جَلْبَبَ چه د دَحْرَجَ په وزن شی- دیته الحاق وائۍ-

**الحاق د پاره شرط دا دے** چه د دواړوبابونو مصدر به هم وزن وی- دے وجه نه اَکْرَمَ ته ملحق بر رباعی نه وائۍ ځکه چه مصدر ئۍ اِکْرَامٌ دے د رباعی د مصدر هم وزن نه دے او د جَلْبَبَ مصدر جَلْبَبَةٌ د دَحْرَجَةٌ په وزن دے نو دا ملحق بر رباعی دے-

د کوم فعل چه الحاق ؤ شی دیته ملحق وائۍ او چه د چا سره ئې الحاق ؤشی هغه ته ملحق به وائۍ- لکه جَلْبَبَ ملحق دے او دَحْرَجَ ملحق بهٖ دے-

**د الحاق فائده-**

دا ده چه په ملحق هم هغه خاصیت پیدا شی چه کوم په ملحق به کښ دے- او د خاصیات بیان به ؤروستو رازی-

د ثلاثی مزید فیه ملحق به رباعی مجرد اووه بابه دی-

۱ جَلبَبَ، ۲ قَلْنَسَ ۳ جَوْرَبَ دان

۴ سَرْوَلَ، ۵ خَیْعَلَ، ۶شَرْیَفَ خوان

هفتمین باب قَلْسَاة است ے گمان

فائده- دا اووه بابونه متعدی دی نو ځکه به د دی په گردانونو کښ مجهول او اسم مفعول رازی-

اول باب- فَعْلَلَةٌ لکه جَلْبَبَةٌ څادر یا قمیص اغوستل- د دے په ماضی کښ دلام کلمه نه ؤروستو د دے هم جنس حرف زائد دے- یعنی دلته دویم لام زائد دے او ملحق به دَحْرَجَ کښ دویم لام اصلی دے-

صرف صغیر- جَلْبَبَ يُجَلْبِبُ جَلْبَبَةً فَهُوَ مُجَلْبِبٌ وَجُلْبِبَ يُجَلْبَبُ جَلْبَبَةً فَهُوَ مُجَلْبَبٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : جَلْبِبْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتُجَلْبِبْ-

دویم باب- فَعْنَلَةٌ لکه قَلْنَسَةٌ ټوپۍ بل ته پسرول- د دے په ماضی کښ د عین کلمه نه ؤروستو نون زائد دے-

صرف صغیر- قَلْنَسَ يُقَلْنِسُ قَلْنَسَةً فَهُوَ مُقَلْنِسٌ وَقُلْنِسَ يُقَلْنَسُ قَلْنَسَةً فَهُوَ مُقَلْنَسٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : قُلْنِسْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتُقُلْنِسْ-

دریم باب- فَوْعَلَةٌ لکه جَوْرَبَةٌ گورگابه اغوستل- د دے په ماضی کښ د ف کلمه نه ؤروستو واؤ زائد دے-

صرف صغیر- جَوْرَبَ يُجَوْرِبُ جَوْرَبَةً فَهُوَ مُجَوْرِبٌ وَجُوْرِبَ يُجَوْرَبُ جَوْرَبَةً فَهُوَ مُجَوْرَبٌ اَلْاَمْرُ

مِنْهُ : جَوْرِبْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتُجَوْرِبْ-

څلورم باب- فَعْوَلَةٌ لکه سَرْوَلَةٌ پرتوگ اغستول- د دے په ماضی کښ د عین کلمه نه ؤروستو واؤ زائد دے-

صرف صغیر- سَرْوَلَ يُسَرْوِلُ سَرْوَلَةً فَهُوَ مُسَرْوِلٌ وَ سُرْوِلَ يُسَرْوَلُ سَرْوَلَةً فَهُوَ مُسَرْوَلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : سَرْوِلْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ : لَاتُسَرْوِلْ-

پنځم باب- فَيْعَلَةٌ لکه خَيْعَلَةٌ ے نستونړو کرته اغوستول- د دے په ماضی کښ د ف کلمه نه ؤروستو ی زائده ده- او صرف دا باب په قرآن کښ شته- سورة الغاشیه ایة نمبر ۲۲ اَلصَّيْطَرَةُ محافظ کیدل-

صرف صغیر- خَیْعَلَ یُخَیْعِلُ خَیْعَلَةً فَهُوَ مُخَیْعِلٌ وَخُوْعِل یُخَیْعَلُ خَیْعَلَةً فَهُوَ مُخَیْعَلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : خَیْعِلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُخَیْعِلْ-

خُوْعِلَ په اصل کښ خُیْعِلَ ؤود ی ساکن نه مخکښ پیښ ؤو نو ی په واؤ سره بدله شوه-

شپږم باب- فَعْیَلَةٌ لکه شَرْیَفَةٌ د فصل لوئے شوے پاڼړے وړے کول یا ریبل- د دے په ماضی کښ د عین کلمه نه ؤروستو ی زائده ده-

صرف صغیر- شَرْیَفَ یُشَرْیِفُ شَرْیَفَةً فَهُوَ مُشَرْیِفٌ وَشُرْیِفَ یُشَرْیَفُ شَرْیَفَةً فَهُوَ مُشَرْیَفٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : شَرْیِفْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُشَرْیِفْ-

اووم باب- فَعْلَاةٌ لکه قَلْسَاةٌ ټوپئ پسرَوَل بل ته- سر ته ټوپئ پسرول- د دے باب په ماضی کښ د لام کلمه نه ؤروستو الف زائد دے چه په ی سره بدل شوےدے- ځکه چه قَلْسَاةٌ په اصل کښ قَلْسَیَةٌ دے- ی متحرکه ده او مخکښ ترینه زور دے نو په الف سره بدله شوه-

صرف صغیر- قَلْسٰی یُقَلْسِیْ قَلْسَاةً فَهُوَ مُقَلْسٍ وَ قُلْسِیَ یُقَلْسٰی قَلْسَاةً فَهُوَ مُقَلْسًا اَلْاَمْرُ مِنْهُ : قَلْسِ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتُقَلْسِ-

د دے باب په اکثرو صیغو کښ تعلیل شوے دے بیان به ئۓ ؤروستو رازی- اووه بابونه د ثلاثی مزید فیه ملحق بر رباعی ختم شو-

دثلاثی مزید فیه ملحق به تَدَحْرَجَ اته بابونه دی

**رباعی مزید فیه سره ملحق بابونه ټول لازمی دی-** ځکه چه ملحق به لازم دے یعنی تَدَحْرَجَ چه په ده پورے الحاق کړے شوے دے او دے لازم دے نو ملحق به هم لازم وی- نو بیا به د دی بابونو نه مجهول او اسم مفعول نه رازی- ملحق به تَدَحْرَجَ په اته واړو بابونو کښ دوه دوه حرفه زائد دی- یوه ت او دویم بل حرف چه په هر باب کښ مختلف دے او دغه علامت د باب دےدا ټول بابونه په قرآن مجید کښ نه دی راغلی- او د دی په مضارع او نهی کښ چرته چه دوه ت جمع شی نو د یوی ت غورزول جائز دی- دغه اته بابونه دا دی-

اَلتَّجَلبُبْ د کر تَقَلْنُسْ خوان پس تَمَسْكِنْ دی کر تَعَفْرُتْ دان

پس تَجَوْرُبْ هم از تَسَرُوْلْ ګو پس تَخَيْعُلْ، تَقَلْسٍ اے خوش خو

د دی اته واړه بابونو صرف صغير د تَدَحرَجَ په شان دے- د ت نه علاوه چه کوم حرف زائد دے هغه د دی باب علامت دے-

**اول باب-** تَفَعْلُلٌ لکه تَجَلْبُبٌ شادر يا قميص اغوستل- د دے په ماضی کښ د ت نه علاوه ل ثانی زائد دے-

صرف صغير- تَجَلْبَبَ يَتَجَلْبَبُ تَجَلْبُبًا فَهُوَ مُتَجَلْبِبٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : تَجَلْبَبْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَجَلْبَبْ-

**دويم باب-** تَفَعْنُلٌ لکه تَقَلْنُسٌ ټوپۍ پسرَوَل- د دے په ماضی کښ د ت نه علاوه د عين نه ؤروستو ن زائد دے-

صرف صغير- تَقَلْنَسَ يَتَقَلْنَسُ تَقَلْنُسًا فَهُوَ مُتَقَلْنِسٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَقَلْنَسْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَقَلْنَسْ-

**دريم باب-** تَمَفْعُلٌ لکه تَمَسْکُنٌ مسکين کيدل- د دے په ماضی کښ اول کښ ت او م زائد دی-

صاحب ميزان دی باب ته شاذ بلکه غلط ويئلے دے- تفصيل به ئۀ راشی-

صرف صغير- تَمَسْکَنَ يَتَمَسْکَنُ تَمَسْکُنًا فَهُوَ مُتَمَسْکِنٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَمّسْکَنْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَمَسْکَنْ-

**څلورم باب**- تَفَعْلُةٌ لکه تَفَعْرُةٌ بهوت جوړيدل، ديو کيدل، خبيث کيدل- د دے باب د ماضی په شروع کښ يوه ت او په آخر کښ هم يوه ت زائده ده-

صرف صغير- تَفَعْرَتَ يَتَفَعْرَتُ تَفَعْرُتًا فَهُوَ مُتَفَعْرِتٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَفَعْرَتْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَا تَفَعْرَتْ-

**پنځم باب-** تَفَوْعُلٌ لکه تَجَوْرُبٌ ګورګابه اغوستل- د دے باب په ماضی کښ د ت نه علاوه د عين کلمه نه ؤروستو واؤ زائد دے-

صرف صغیر- تَجَوْرَبَ یَتَجَوْرَبُ تَجَوْرُبًا فَهُوَ مُتَجَوْرِبٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَجَوْرَبْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَتَجَوْرَبْ-

**شپږم باب-** تَفَعْوُلٌ لکه تَسَرْوُلٌ پرتوګ اغستول- د دے په ماضی کښ د ت نه علاوه د عین کلمه نه ؤروستو واؤ زائد دے-

صرف صغیر- تَسَرْوَلَ یَتَسَرْوَلُ تَسَرْوُلًا فَهُوَ مُتَسَرْوِلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَسَرْوَلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَتَسَرْوَلْ-

**اووم باب-** تَفَیْعُلٌ لکه تَخَیْعُلٌ ے نستونړو کرته اغوستول- د دے په ماضی کښ دت او ف کلمه نه ؤروستو ی زائده ده-

صرف صغیر- تَخَیْعَلَ یَتَخَیْعَلُ تَخَیْعُلًا فَهُوَ مُتَخَیْعِلٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: تَخَیْعَلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَتَخَیْعَلْ-

**اتم باب-** تَفَعلِ لکه تَقَلْسٍ ټوپۍ پسرَوَل- د دے باب په ماضی کښ د ت او لام کلمه نه ؤروستو ی زائده ده چه په الف سره بدل شوےده- تَفَعلٍ په اصل کښ تَفَعلُیٌ ؤو لکه تَقَلْسٍ په اصل کښ تَقَلْسُیٌ ؤو ی ما قبل کسره غواړی تَقَلْسِیٌ شو- بیا په ی باندی ضمه درنه وه ضمه حذف شوه تَقَلْسِیْن پاتی شو یعنی ی ساکنه پاتی شوه او نون د تنوین د مخکښ نه ساکن ؤو یٌ چه وئیلے شی یُنْ- د ی نه ضمه لرے که یْنْ به پاتی شی ی هم ساکنه او نون هم ساکن نو دوه ساکنین یو ځائے راغله دیته اجتماع د ساکنین وائۍ نو تَقَلْسِیْن وئیل نه شی نو ی حذف شوه تَقَلْسِنْ شو چه لیکلے تَقَلْسٍ شی یعنی نون د تنوین س له راغے-

نو په اصل کښ ضمه منوّنه وه یعنی تنوین والا وه اوس په آخر کښ کسره منوّنه تنوین والا شوه-

یا داسی اووایه چه په اصل کښ په آخره کښ ی زائده باندی تنوین ؤو نو ی زائده حذف شوه او تنوین لام کلمه له ورکړو نو مصدر ئۍ تَقَلْسٍ شو-

صرف صغیر تَقَلْسی دا ماضی ده چه په دی کښ د ت نه علاوه بل په آخر کښ د لام کلمه نه

بعد ی زائده ده تَقَلْسَیَ خو وئیلے تَقَلْسٰی شی یا په الف سره بدله شویده لکه بَیَعَ چه بَاعَ وئیلے شی-

صرف صغیر- تَقَلْسٰی یَتَقَلْسٰی تَقَلْسِیًا فَهُوَ مُتَقَلْسٍ اَلْاَمْرُ مِنْهُ : تَقَلْسَ وَالنَّهْیُ عَنْهُ : لَاتَتَقَلْسَ-

فائده- په وزن د فَعَلَ سره د کلماتو د معلومولو طریقه- که په وزن کښ یو لام وی نو ثلاثی، که حروف د وزن سره پوره وی نو ثلاثی مجرد او که یو حرف د وزن نه زائد وی نو ثلاثی مزید فیه نو اَکْرَمَ ته به رباعی نه شی وئیلے اګرچه په ماضی کښ ئ څلور حروف دی ځکه چه وزن ئ اَفْعَلَ دے او په وزن کښ ئ یو لام دے-

ثلاثی مزید فیه ملحق به اِحْرَنْجَمَ دوه بابه دی-

اول باب- اِفْعِنْلَالٌ لکه اِقْعِنْسَاسٌ سینه راوتل/ملا ننوتل-(یعنی د اِحدِیْدَابٌ ضد دے/ملا ټیټے)- د دے په ماضی کښ د ف کلمه نه مخکښ همزه، د عین کلمه نه ؤروستو ن او د لام کلمه نه ؤروستو د هغے هم جنس حرف زائد دے-

صرف صغیر- اِقْعَنْسَسَ یَقْعَنْسِسُ اِقْعِنْسَاسًا فَهُوَ مُقْعَنْسِسٌ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: اِقْعَنْسِسْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَقْعَنْسِسْ-

دویم باب- اِفْعِنْلَاءٌ لکه اِسْلِنْقَاءٌ ستونی ستغ سملاستل- د دے په ماضی کښ د ف کلمه نه مخکښ همزه، د عین کلمه نه ؤروستو ن او د لام کلمه نه ؤروستو ی زائده ده چه په الف سره بدله شویده- او مصدر ئ په اصل کښ اِفْعِنْلَایٌ یعنی اِسْلِنْقَایٌ ؤو- ی د کلمه په طرف کښ د الف زائد نه ؤروستو واقع دے نو ی په همزه سره بدل کړے شوه- اِسْلَنْقٰی ماضی په اصل کښ دا اِسْلَنْقَیَ ؤو نو ی په الف سره بدل شوه-

صرف صغیر- اِسْلَنْقٰی یَسْلَنْقِیْ اِسْلِنْقَاءً فَهُوَ مُسْلَنْقٍ اَلْاَمْرُ مِنْهُ: اِسْلَنْقِ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَاتَسْلَنْقِ-

**نکته- کلمات د عرب د وزن کولو دپاره درے حروف مقرر دی- ف، ع او ل چه مجموعه ئ فَعَلَ ده- دا ځکه چه اصول د مخارج هم درے دی-**

۱ شونډی، ۲ ژبه او ۳ مرئ (حلق)-

ف کلمه د شونډو نه ادا کیږی، ل کلمه د ژبے نه ادا کیږی او ع کلمه چه په مرئ کښ ادا کیږی-

نو د اصول د مخرج نه ئې یو یو حرف راواخیستو اود کلمات د عرب د پاره ئې د وزن کولو تله

جوړه کړه-

# د ثلاثی مزید فیه خاصیات

اول خو صحیح کلمات او صیغه جات ذکرکیږی پسے تعلیلات د معتل او تخفیفات د مهموز ذکر کیږی او خاصیات په آخر کښ ذکر کیږی- دثلاثی مجرد خاصیات چه څنګه ذکر شو دغه شان د مزیدو د خاصیاتو خلاصه ذکر کولے شی- آخر ته طالب اکثر تختی او د ملا مزغ مات وی نو خاصیات چه اهم دی غیر اهم اوګرزولے شی-

**د باب اِفعال خاصیات-**

د دے باب خاصیات تر پنځلس پوری دی خو مشهور دوه دی-

۱ تعدیه- متعدی کیدل- کوم باب چه مجرد لازم وی هغه افعال کښ متعدی شی- او که مجرد کښ یو مفعول غواړی نو افعال کښ داسی متعدی شی چه بیا دوه مفعوله غواړی- او که په مجردعو کښی دوه مفعوله غواړی نو باب افعال کښ درے مفعولو ته متعدی شی-

لکه خَرَجَ زَیْدٌ زید اووت- دا لازمی دے په فاعل تام شویدے-

اَخْرَجَ زَیْدٌ عَمْرواً زید عمرو اوو یستو- اوس متعدی شولو مفعول ته-

یا لکه عَلِمْتُ زَیْدًا فَاضِلًا عَلِمْتُ متعدی دے، مجرد دے او دوه مفعوله غواړی نو اَعْلَمْتُ زَیْدًا وَ عَمْرواً فَاضِلًا اِفعال کښ دریو مفعولو ته متعدی شو- -

۲ سلب ماخذ- یعنی مصدری معنی منفی کول- لکه اَقْسَطَ زَیْدٌ زید د خپل ځان نه ظلم لرے کړو- یا اَفْلَسَ زَیْدٌ زید د خپل ځان نه فلوس لرے کړو- (مفلس شو/ غریب شویدے)-

یا لکه شَکٰی زَیْدٌ فَاَشْکَیْتُهُ زید شکایت اوکړو ما د هغه شکایت لرے کړو- اَشْکَیْتُهُ اِشْکَاءٌ باب اِفعال دے یعنی شکایت لرے کول-

۳ صَیْرُوْرَتْ- لکه اَحْمَدَ زَیْدٌ اَیْ صَارَ زَیْدٌ ذَا حَمْدٍ زید کښ صیرورت اوشو حمد والا شو-

**د باب تفعیل خاصیات-**

د دے باب دیارلس خاصیتونه دی- ضروری څلور پکښ دا دی-

۱ تعدیه- نَزَلَ لازمی دے نَزَّلَ متعدی شو نَزَلَ معنی کوزیدل او نَزَّلَ معنی کوزول-

۲ سلب- قَذَّیْتُ عَیْنَهُ ما د هغه د سترګی نه خسنړکے سلب که-(لرے کړو خسنړکے)- قَذْیٌ خسنړکی ته وائۍ دا ماخذ شولو نو دلته سلب ماخذ دے-

۳ مبالغه- دا خاصه ډیره رازی- د مبالغے درے قسمه دی-

۱ یوه مبالغه په فعل کښ لکه صَرَّحَ ښه ظاهر شو-

۲ دویمه مبالغه په فاعل کښ لکه مَوَّتَ الْاِبِلُ اوخانو کښ مرګ ډیر خور شو-

۳ دریمه مبالغه په مفعول کښ قَطَّعْتُ الْثِّیَابَ ما ډیری کپړے کټ کړے-

۴ قَصَرْ- د اوګود کلام نه لنړ تعبیر کول لکه لَااِلَهَ اِلَااللّٰه نه تعبیر په هَلَّلَ سره-

**د باب تَفَعُّلْ خاصیات-**

دد ے باب یوؤلس خاصیتونه دی په دی کښ مشهور پنځه دی-

۱ تَکَلُّفْ- بناوټ ځان خوؤل- تَمَرُّضْ ځان ناجوړه خوول-

۲ تَحَوُّلْ- لکه تَنَصُّرْ ځان عیسائۍ کول- تَبَحُّرْ ځان د دریاب په شان کول-

د یو شی عین جوړیدل یا د هغے مثل جوړیدل دیته تَحَوُّلْ وائۍ- بل شی ته بدلیدل یا د بل شی مثل جوړیدل هغه بل شے به د مادے د صیغے نه معلوم وی لکه تَنَصُّرْ ماده نَصْرَانیَتْ او تَبَحُّرْ ماده بحر ده-

۳ صَيْرُوْرَتْ د مادے ماخذ والا کیدل- لکه تَمَوَّلَ زَيْدٌ زید مالدار شو-

۴ تدریج- یو شے په قلاره قلاره لږلږ کول- تَجَرُّعٌ ګوټ ګوټ کول- تَعَلُّمٌ مصدر لږلږ علم حاصلول- متعلم طالب ته وائۍ په قلاره قلاره عالم جوړیدونکے وی- تَحَفَّظَ عَمْرٌوٌ عمرو لږ لږ حفظ اوکړو-

۵ تَجَنُّبْ- د مادے د ماخذ نه پرهیز کول- لکه تَحَوُّبٌ د ګناه نه پرهیز کول- حوب ئۍ ماده ماخذ دے د حُوْب د ماخذ نه پرهیز حُوْبًا کَبِیْرًا قرآن کښ دی ګناه کبیره ئۍ ترجمه ده- دا باب لازم رازی-

**د باب مُفَاعَلَةٌ خاصیات-**

د دے باب اووه خاصیتونه دی- مشهور په کښ دوه دی-

۱ مُشَارَكَةْ- دوه کسان کار کوی د یو کار په بل واقع وی یعنی فاعل او مفعول کښ هم واحد هر فاعل جوړیږی او هم مفعول- لکه قَاتَلَ زَيْدٌ عَمْرواً زید او عمرو د یو بل سره یعنی زید د عمرو سره او عمرو د زید سره جنګ وکو-

۲ تَصْيِيْرٌ- د یو شی ماده ماخذ والا جوړول- لکه عَافَا كَ اللهُ یعنی الله پاک د تا عافیت والا جوړ کړی-ګویا که دا د صیرورة تعدیه ده۔

**د باب تَفَاعُلْ خاصیات-**

د دے باب هم اووه خاصیتونه دی- مشهور په کښ دوه دی-

۱ تَشَارُكْ- د دے مطلب او مُشَارَكَةْ مطلب یو دے خو فرق په کښ دا دے چه مُفَاعَلَةٌ کښ یو فاعل دویم مفعول راؤړے شی او دلته دواړه په صورت د فاعل کښ ذکر کیږی- لکه تَشَاتَمَ زَيْدٌ عَمْرواً-

۲ تَخْيِيْل- فاعل خپل ځان د ماده ماخذ صورت خائۍ او حقیقت نه وی- لکه تَمَارَضَ زَيْدٌ زید د خودو د پاره خپل ځان بیمار جوړکړو- دا باب لازمی او متعدی دواړه رازی-

**د باب اِنفِعَال خاصیات-**

د دے باب اووه خاصیتونه دی- مشهور په کښ دوه دی-

۱ لُزُوْم- لُزُوْم معنی د باب متعدی نه رازی همیشه لازم وی-

۲ اِبْتِدَاءْ- د یو فعل ابتداء د دی باب سره کیدل- لکه اِنْطَلَقَ روان شو-

**د باب اِفْتِعَال خاصیات-**

د دے باب شپږ خاصیتونه دی- مشهور په کښ پنځه دی-

۱ تَصَرُّفْ- کوشش صرف کول- اِکْتَسَبَ کسب کښ ئې کوشش اوکو- اِسْتَمَعَ اوریدلو کښ کوشش کړے دے- سَمِعَ اوریدل ئې کړی دی-

۲ اِتِّخَاذْ- یعنی ماده او ماخذ نیول / جوړول- اِجْتَحِارْ سوراخ جوړول- اِغْتَذَ الشَّاةَ بیزه ئې غذا جوړه کړه- اِجْتَنَبَ جانب ډډه ئې اونیوه- اِعْتَضَدَ هغه ئې په ترخ کښ اونیوؤ-

۳ تَخْیِیْر- د فاعل خپل ځان له کوشش کول- اِکْتَالَ ځان له ئې کیل اوکو/ناپ وکو-

۴ طلب- ماخذ او مادے لره طلب کول یعنی غوختل- لکه اِکْتَدَّ د مشقّت طلب ئې اوکو-

۵ اِبْتِدَاءْ- اِسْتَلَمَ بوسه ئې ورکړه-

**د باب اِسْتِفْعَال خاصیات-**

د دے باب لس خاصیتونه دی- مشهور په کښ پنځه دی-

۱ طلب- اِسْتَغْفَرَ مغفرت ئې طلب کړو- ماخذ ئې طلب کړو-

۲ وِجْدَانْ- اِسْتَکْرَمْتُهُ ما هغه کریم وجدان کړو یعنی اومے موندو-

۳ قَصرْ- لکه اِنَّا للهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْن نه مختصر تعبیر اِسْتَرْجَعَ هغه دا کلمات اووئیل-

۴ تَکَلُّفْ- لکه اِسْتَجْرَأَ بناؤټ ئې د جرأت او بهادرئ اوخوؤ-

۵ تَحَوُّلْ- اِسْتَحْجَرَالطِّیْن خټه (ماخذ )یعنی حجر کاڼړے جوړ شو-

**د باب اِفْعِيْعَال خاصيات-**

د دے باب څلور خاصيتونه دی- مشهور په کښې دوه دی-

١ لُزُوْمْ- دا باب اکثر لازم رازی او کله متعدی هم رازی- لکه اِحْلَوْلَيْتُهُ د دی شی می خوږ خيال ؤکه-

٢ مبالغه- اِعْشَوْشَبَ الْاَرْضُ زمکه زياته وخو والا شوه-

**د باب اِفْعِلَال او اِفْعِيْلَال خاصيات-**

د دے دواړوبابونو څلورڅلور خاصيتونه دی- مشهور په کښې يويو دے-

١ مبالغه- لکه اِسْوَدَّالَّيْلُ شپه تکه توره شوه- اِحْمَارَّالْمَاءُ اوبه تکے سرے شوے- اکثر دا باب د رنګونو او عيبونو د معنی د پاره رازی-

**د باب اِفْعِوَّال خاصيت-**

د دے باب صرف يو خاصيت دے- مبالغه- لکه: اِجْلِوَّاذ د اس ډيره تيزه منډه کول-

**د باب فَعْلَلٌ خاصيات-**

د دے باب ډير خاصيتونه دی- مشهور په کښې دوه دی-

١ قَصَرْ- لکه بَسْمَلَةٌ د بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ نه مخفف دے-

٢ اِلْبَاسْ- د مادے او د ماخذ اغوستل- لکه بَرْقَعْتُهُ ما هغه ته برقعه واغوستوله- برقعه ئۓ ماده ده- د دے باب نه مضاعف رباعی اکثر رازی-لکه زَلْزَلَ، وَسْوَسَ او خَضْخَضَ-

اَلْحَمْدُلِلّٰه حصه اول د روژے په وؤمه ورځ اختتام ته اورسیده- یوه هفته کښ د دے د تکمیل توفیق خدائے راکړو-

د الله پاک نه سوال دے چه قبولیت ورله ورکړی،نافع ئۀ اوګرزوی او د دویمی حصے د تکمیل توفیق راکړی- آمین یا رب العا لمین-

۷ رمضان المبارک یوم الجمعه-

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

**د علم الصرف خلاصه درے مضامین دی-** تصریفات، تعلیلات او خاصیات- او دقت او مشکل حل آسانولو دپاره ترتیب هم دا دے-

اسان تر د صحیح گردانونه دی، د دے نه گران د هفت اقسام گردانونه دی او د دے نه گران بیا په هفت اقسام کښ د تبدیلئ قواعد او د هغه اجراء ده یعنی تعلیلات دی او بیا ډیر گران د خاصیات علم دے- او د اهمیت په اعتبار سره ترتیب بالعکس دے یعنی د ټولو نه اهم د خاصیات علم دے خو په تعلیم کښ تدریج ضروری دے نو په دے وجه تعلیلاتو او خاصیاتو په دوئم کال کښ لوستلے شی- دلته هم زیات کوشش د دے کیږی چه د تدریج خاطر ؤشی چه د حصول د علم د پاره ضروری دے-

اوله حصه کښ د صحیح گردانونه ؤو اوس دویمه حصه کښ به د هفت اقسام د گردانونو کوشش کیږی- ځائے پځائے به لږلږ تعلیلات او قواعد ته اشاره هم کیږی اگرچه تعلیلات او خاصیات علم د دوئم کال سبق دے-

تصریفات گردانونه- په هفت اقسام کښ اول قسم د صحیح دے د صحیح گردانونه تیر شوی دی- دویم مهموز دے-

# د مهموز بیان

د مهموز په گردان کښ تبدیلی ډیره کمه وی او کومه تبدیلی چه وی هغه د لاندینو قاعدو تحت وی-

۱-قاعده- په کلمه کښ همزه یا به یو وی یا دوه ړومبی صورت کښ تخفیف د پاره تبدیلی کول جائز دی واجب نه دی- داسی قاعده ته جوازی وائۍ- وائۍ دا قاعده جوازی ده وجوبی نه ده او که دوه همزه وی په کلمه کښ نو بیا تخفیف کول واجب دی-

۲- قاعده- که چری کلمه کښ یو همزه وی او هغه ساکن وی او د د ے ماقبل متحرک وی وی نو دغه همزه په حرف علت سره بدلول جائز وی کوم حرف علت چه د همزه ماقبل حرکت موافق وی- لکه رَأْسٌ رَاسٌ وئیلے شی (سر)،بُؤْسٌ نه بُوْسٌ (خسته حالی) او ذِئْبٌ ذِیْبٌ (شرمخ) بدلول جائز دی-

۳- قاعده- او کچرے په کلمه کښ دوه همزه وی او ړومبے متحرک او دویم ساکن وی نو دویم همزه به د ړومبی همزه حرکت موافق حرف علت سره بدلول واجب دی- لکه أَمِنْ نه چه باب افعال جوړ کړ أَفْعَلَ په وزن أَأْمَنَ جوړیږی خو وئیل آمَنْ شی-

مجهول ئے أُأْمِنَ جوړیږی خو وئیل اُوْمِنَ شی او مصدر ئے اِءْمَان جوړیږی خو اِیْمَان وئیل شی- د دغه ۳ نمبر قاعده د وجه نه دا قاعده وجوبی ده-

فائده- کُلْ (اوخره)، خُذْ (واخله) او مُرْ (حکم ورکه) د دے قاعده نه مستثنٰی دی-

یعنی تَأْکُلُ نه امر جوړئ نو د قاعده موافق اُؤْکُلْ پکار دے خو وئیل کُلْ شی-دواړه همزه خلاف قیاس حذف شویدی-

دغه شان تَأْمُرُ نه د امر صیغه جوړئ نو أُأْمُرْ جوړیږی د ۳ نمبر قاعده موافق اُؤْمُرْ پکار دے خو مُرْ وئیل شی- دلته هم دواړه همزه خلاف قیاس حذف دی-

۴- قاعده- او که دواړه همزه متحرک وی او یو پکښ مکسور ؤو نو دویم همزه په ی سره بدلول واجب دی- لکه جَاءٍ

جَاءٍ اسم فاعل اصل کښ جَايِءٌ د دے فعل جَاءَ (جَیَءَ) اجوف یا مهموز لام دے په جَايِءٌ ي د الف زائده نه روستو واقع ده- دا ي په همزه بدل شوه جَاءِءٌ شو- بیا ئے د څلورمی قاعده په وجه دویم همزه په یا بدل شو جَاءِیٌ شو- بیا ضمه په یا درنه وه لرے شوه ي ساکنه پاتے شوه او نون د تنوین هم ساکن ؤو جَاءِیْ نْ شو ځکه چه جَاءِیٌ لیکل په اصل کښ داسی دی جَاءِیُنْ- ضمه لرے شوه نو جَاءِیْنْ شو نو اجتماع د ساکنین راغله ي ساکنه او نون ساکن د تنوین- نو ي ئې اوغورزوله چه اجتماع د ساکنین ختمه شی او نون د تنوین د جَاءِ د همزی سره اولګیده نوجَاءِنْ شو چه لیکلے جَاءٍ شی- (دوئم مثال اَءِمَّةٌ دے چی اصل ئی اَءْمِمَةٌ دے بیا اَءِمَّةٌ شو،جمع د امام ده نو د دے قاعدے مطابق به اَیِمَّةٌ وئیلے شی خو ددی قاعدے نه اَءِمَّةٌ مستثنیٰ دے ځکه چه په قرآن پاک کښ اَءِمَّةٌ راغلے دے- سوره توبه آیت نمبر ۱۲-)

۵- قاعده- که دواړه همزه متحرک وی او یو هم مکسور نه ؤو نو دوئم همزه په واؤ بدلول واجب دی- لکه آءَدِمُ نه أَوَادِمُ د آدم جمع او أَءَمِّلُ نه أُوَمِّلُ ( ځه امید لرم صیغه واحد متکلم مضارع)

**فائده-** أُكْرِمُ مضارع صيغه واحد متكلم از باب افعال په اصل كښ أُءَكْرِمُ ؤو، خلاف قياس

دوئم همزه حذف كه نو بيا باقى صيغو نه هم د موافقت د پاره همزه حذف كه-

گردان مهموزالفاء ازباب نَصَرَ: اَلْاَمْرُ حكم وركول-

صرف صغير- أَمَرَ يَأْمُرُ أَمْرًا فَهُوَآمِرٌ اُمِرَ يُؤْمَرُ اَمْرًا فَهُوَمَأْمُوْرٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: مُرْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ: لَا تَأْمُرْ اَلظَّرْفُ مِنْهُ: مَاْمَرٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مِئْمَرٌ وَمِئْمَرَةٌ وَ مِئْمَارٌ وَاِسْمُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ: آمَرُ وَالْمُؤَنَّثُ مِنْهُ: أُمْرى-

د دے باب صرف كبير د صحيح پشان دے-

١-مضارع معروف و مجهول، اسم مفعول، فعل نهى، اسم ظرف او اسم آله همزه ساكن ماقبل حركت موافق حرف علت سره بدل كول جائز دى- يَامُرُ يُوْمَرُ مَامُوْرٌ لَا تَامُرُ مَامَرٌ او مِيْمَرٌ وئيل هم جائز دى-

٢- مُرْ خلاف قياس دواړه همزه حذف شويدى- اَمَرَ او سَأَلَ نه فعل أمر چه كله په شروع د كلام كښ واقع شى نو همزه حذف كولے شى- لكه مُرُوْا اَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ وَهُمْ اَبْنَاءُ سَبْعِ سِنِين- الحديث {سَلْ بَنِي اِسْرَآءِيْلَ} القران-

او كه په درميان د كلام كښ راشى نو حذف كول د همزه او باقى پاتى كول دواړه جائز دى- لكه قِيْلَ لَهُ: وَاْمُرْ اَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا- القرآن، وَاسْئَلْ- القرآن او فَاسئَلُوْا اَهْلَ الذِّكْرِ- القرآن-

٣- اسم تفضيل أَأْمَرُ كښ دوئم همزه په الف سره بدلول واجب دى- آمَرُ به وئيل شى-

**تمرين**

١-اَسَرَ يَأْسِرُ اَسْرًا قيد كول باب ضَرَبَ نه گردان ؤكئ (امر: اِيْسِرْ او نهى لَاتَأْسِرْ)

٢- اَذِنَ يَأْذَنُ اِذْنًا اجازت وركول/حكم كول- لكه فِيْ بُيُوْتٍ اَذِنَ الله اَنْ تُرْفَعَ- القرآن- دلته آذِنَ معنى الله پاک حكم كړے دے- اَذِنَ يَأْذَنُ اِذْنًا سَمِعَ يَسْمَعُ نه گردان ؤكئ-(امر اِيْذَنْ)

۳- اَمُنَ يَأْمُنُ اَمَانَةً امانت دار کيدل باب کَرُمَ نه ګردان وکئ-(امر أُوْمُنْ)

۴- اَمِنَ يَأْمَنُ أَمْنًا د باب سَمِعَ نه هم راغلے- په امن کيدل-

**ګردان مهموزالفاء ازباب أِفعال: اَلْأِيْمَانُ يقين کول-**

صرف صغير- اٰمَنَ يؤْمِنُ اِيْمَانًا فَهُوَمؤْمِنٌ اُوْمِنَ يُؤْمَنُ اِيْمَانًا فَهُوَمُؤْمَنٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: اٰمِنْ وَالنَّهْىُ عَنْهُ: لَا تُؤْمِنْ اَلْظَّرْفُ مِنْهُ: مُؤْمَنٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مَابِهِ الْأِيْمَانُ وَاِسْمُ التَّفْضِيْلِ مِنْهُ: اَشَدُّ أِيْمَانًا-

آمَنَ په اصل کښ اَءْمَنَ اَفْعَلَ په وزن- دوه همزه يو ځائے شو ړومبے متحرک دوئم ساکن نو دوئم همزه ئې د ړومبے همزه د حرکت موافق حرف علت سره بدل که- هم دا تعليل به د دے باب په امر اٰمِنْ کښ هم کيږی-

يُوْمِنُ په اصل کښ يُؤْمِنُ ؤو- همزه ساکن ماقبل مضموم نو همزه په واؤ بدل که- (ماضی مجهول، مضارع مجهول، اسم فاعل، اسم مفعول او نهی کښ به هم دا تعليل کيږی)-

اِيْمَانًا په اصل کښ اِءْمَانًا ؤو- دوه همزه يوځائے شول ړومبے متحرک او دوئم ساکن وو نو دوئم همزه ئې د ړومبی همزه د حرکت موافق حرف علت ی سره بدل کړو-

**تمرين**

۱-اِيْتَمَرَ يَأْتَمِرُ اِيْتِمَارًا په حکم عمل کول/فرمانبرداری کول- د باب افتعال نه ګردان وکه-(اَلْاَمْرُمِنْهُ اِيْتَمِرَ)-

لکه د قصيده بردے شعر دے-

اَمَرْتُکَ الْخَيْرَ وَلٰکِنْ مَاأْ تَمَرْتُ بِهِ   وَمَا اسْتَقَمْتُ فَمَا قَوْلِیْ لَکَ اِسْتَقِمي-

ترجمه- تاته د نيکئ حکم کوم او پخپله م پری عمل نه دے کړے څه پخپله سم نه يم نو ځما د وينا به څه وزن ئې چه تاته وائم چه سم شه-

۲- اِسْتَأْذَنَ يَسْتَأْذِنُ اِسْتِأْذَانًا اجازت غوښتل/طلب کول- د باب استفعال نه ګردان وکه-(امر: اِسْتَأْذِنْ)

۳- اَدَّبَ یُؤَدِّبُ تَأْدِیْبًا بل ته ادب خودل- د باب تفعیل نه ګردان ؤکه-( اَلْاَمْرُمِنْهُ أَدِّبْ)

۴- اٰخَذَ یُؤَاخِذُمُؤَاخَذَةً نیول کول- د باب مفاعله نه ګردان ؤکه-( اَلْاَمْرُمِنْهُ اٰخِذْ)

۵- تَأَدَّبَ یَتَأَدَّبُ تَأَدُّبًا ادب حاصلول- د باب تفعُّل نه ګردان ؤکه-( اَلْاَمْرُمِنْهُ تَأَدَّبْ)

ګردان مهموزالعین ازباب فتح:اَلسُّؤَالُ تپوس کول-

صرف صغیر- سَأَلَ یَسْأَلُ سُؤَالًا فَهُوَسَائِلٌ سُئِلَ یُسْأَلُ سُؤَالًا فَهُوَمَسْؤُوْلٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: سَلْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَا تَسْأَلْ اَلْظَّرْفُ مِنْهُ: مَسْأَلٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مِسْأَلٌ وَمِسْأَلَةٌ وَمِسْآلٌ وَاِسْمُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ: اَسْأَلُ وَالْمُؤَنَّثُ مِنْهُ: سُؤْلٰی-

**تمرین**

سَئِمَ یَسْأَمُ سَأْمًا د باب سمع نه ګردان ؤکه سَأَمٌ خفه کیدل (امر اِسْاَمٌ)

**ګردان مهموزاللام ازباب فتح: اَلْبَدْءُ(شروع کول)**

بَدَأَ یَبْدَأُ بَدْأً فَهُوَ بَادِئٌ بُدِئَ یُبْدَأُ بَدْءًا فَهُوَمَبْدُوْءٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: اِبْدَأْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَا تَبْدَأْ اَلْظَّرْفُ مِنْهُ: مَبْدَأٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مِبْدَأٌ وَمِبْدَأَةٌ وَمِبْدَاْءٌ وَاِسْمُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ: اَبْدَأُ وَالْمُؤَنَّثُ مِنْهُ: بُدْئٰ-

مَبْدُوْءٌ اسم مفعول مَبْدُوٌّ هم وئیلے شے-ځکه چه همزه متحرک دے مخکښې ترینه واو ساکن په یوه کلمه کښې جمع شو- همزه په واؤبدلول او واو په واؤ کښې مدغم کولے شی-

<u>**تمرین**</u>

دد ے مصادرو نه ګردان ؤکه

| | |
|---|---|
| اَلْقِرَاءَةُ لوستل د باب فتح نه | اِقْرَأْ، لَاتَقْرَأْ |
| اَلْجُرْأَةُ بهادر کیدل د باب کرم نه رازی | جَرِیْءٌ، اُجْرُؤْ، لَاتَجْرُؤْ |

ګردان مهموزاللام از باب افتعال: اَلْاِجْتِرَاءُ (زړه ور توب خودل)

صرف صغیر **اِجْتَرَأَ یَجْتَرِئُ اِجْتِرَاءً فَهُوَ مُجْتَرِئٌ اُجْتُرِئَ یُجْتَرَأُ اِجْتِرَاءً فَهُوَ مُجْتَرَئٌ** اَلْاَمْرُمِنْهُ: اِجْتَرِئْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَا تَجْتَرِئْ-

**د مهموز بيان ختم شو**

مهموزالفا،مهموزالعين، مهموزاللام،ثلاثی مجرد او ثلاثی مزید فیه ذکر شول-

# د معتل بيان

په کومه کلمه کښ چه حرف علت وی هغه ته معتل وائی-معتل په دوه قسمه دی- یو حرفی

اودوه حرفی- بیا د یو حرفی درے قسمه دی-

۱-معتل الفاء یعنی مثال، ۲- معتل العین یعنی اجوف او ۳-معتل اللام یعنی ناقص-

۱-معتل الفاء یعنی مثال- مثال معتل الفاء ته وائی چه په فا کلمه کښ حرف علت وی-بیا حرف علت که واؤ ؤو فا کلمه کښ مثال واوی، که یا وه نو مثال یائی ورته وائی-

مثال واوی یا معتل الفاء واوی مثال وَعَدَ، وَعَظَ، وَفَرَ او وَجَزَ-

مثال یائی یا معتل الفاء یائی مثال یَسَرَ، یَنَعَ-

او دیته (معتل الفاء) ته مثال ځکه وائی چه ګردان یۓ د صحیح پشان دے په ماضی کښ څه تعلیل نه دے شوے البته په مضارع معروف کښ تعلیل شوے دے-

# د مثال د تعلیل قواعد

قاعده ۱- که چرته واؤ د حرف مضارعت (اتین) مفتوح او عین کلمه مکسور درمیان واقع شی نو دا واؤ به حذف کولے شی- لکه وَعَدَ یَوْعِدُ نه یَعِدُ ویئلے شی او که عین کلمه مکسور نه وی مګر عین یا لام کلمه حرف حلقی وی نو بیا به هم واؤ حذف کیږی- لکه یَوْهَبُ نه یَهَبُ او یَوْضَعُ نه یَضَعُ- خو د دے قاعدے نه یو څو فعله مستثنیٰ دی- لکه وَسِخَ یَوْسَخُ او وَجِعَ یَوْجَعُ-

قاعده ۲- که د مثال واوی مصدر فَعَلٌ په وزن يِۓ او د دی د مضارع نه واؤ حذف کړے شوے وی نو دا واؤ به د مصدر نه هم حذف کولے شی- بیا به د واؤ په بدل کښ ګول ة په آخر کښې اضافه شی او عین کلمه لره به کسره ورکړے شی د پاره د دی چه ابتداء بالسکون لازم نه شی- لکه وَعْدٌ نه عِدَةٌ-

قاعده ۳- چه کوم واؤ ساکن غیر مدغم وی او د هغه ما قبل مکسور وی نو دغه واؤ به په یا سره بدلیږی- لکه مِوْزَانٌ نه مِیْزَانٌ او مِوْلَادٌ نه مِیْلَادٌ نوپه اِجْلِوَّاذٌ دا قاعده نه جاری کیږی ځکه چه په دی کښ ړومبے واؤ ساکن مدغم دے-

قاعده ۴- کومه یا چه ساکن غیر مدغم وی او ماقبل يِۓ مضموم وی نو دغه یا به په واؤ سره بدلیږی- لکه مُیْقِنٌ نه مُوْقِنٌ مُیِّزَ کښ دا قاعده نه جاری کیږی ځکه چه ړومبے یا ساکنه مدغمه ده-

قاعده ۵- کله چه د باب اِفْتِعَال فا کلمه په مقابله کښ و یا ی راشی او دا په همزه سره نه وی بدل شوی نو دا *و* او* ی* به په *ت* سره بدلیږی او *ت* به په *ت* کښ مدغم کیږی- لکه اِوْتَقَدَ نه اِتَّقَدَ او اِیْتَسَرَ نه اِتَّسَرَ په اِیْتَمَرَ کښ دا قاعده نه جاری کیږی ځکه چه دا ی دا همزه نه بدله ده- ځکه چه په اصل کښ اِءْتَمَرَ دے-

# د مثال واوی بیان

مثال واوی ثلاثی مجرد نه پنځه بابونه رازی- ضَرَبَ، سَمِعَ، فَتَحَ، کَرُمَ او حَسِبَ-

مثال واوی ازباب ضَرَبَ: اَلْوَعْدُ (وعده کول)

صرف صغیر- وَعَدَ یَعِدُ وَعْداً وَعِدَةً فَهُوَ وَاعِدٌ وُعِدَ یُوْعَدُ وَعْداً وَعِدَةً فَهُوَمَوْعُوْدٌ اَلْاَمْرُمِنْهُ: عِدْ وَالنَّهْیُ عَنْهُ: لَا تَعِدْ اَلظَّرْفُ مِنْهُ: مَوْعِدٌ وَالْآلَةُ مِنْهُ: مِیْعَدٌ وَمِیْعَدَةٌ وَمِیْعَادٌ وَاِسْمُ التَّفْضِیْلِ مِنْهُ: اَوْعَدُ وَالْمُؤَنَّثُ مِنْهُ: وُعْدٰی-

**صرف کبیر**

**فعل ماضی مثبت معروف**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| وَعَدَ | وَعَدَا | وَعَدُوْ | وَعَدَتْ | وَعَدَتَا | وَعَدْنَ | وَعَدْتَّ |
| وَعَدْتُّمَا | وَعَدْتُّمْ | وَعَدْتِّ | وَعَدْتُّمَا | وَعَدْتُّنَّ | وَعَدْتُّ | وَعَدْنَا |

فعل ماضی مثبت مجهول

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| وُعِدَ | وُعِدَا | وُعِدُوْ | وُعِدَتْ | وُعِدَتَا | وُعِدْنَ | وُعِدْتَّ |
| وُعِدْتُّمَا | وُعِدْتُّمْ | وُعِدْتِّ | وُعِدْتُّمَا | وُعِدْتُّنَّ | وُعِدْتُّ | وُعِدْنَا |

**فعل ماضی منفی معروف**- مَا اولَا وَعَدَ آخر پورے-

**فعل ماضی منفی مجهول**- مَا اولَا وُعِدَ آخر پورے- ټول ګردانونه سره د ترجمه ضروری دی-

ماضی مثبت په ما او لا دواړو سره منفی ګرزی خو د لا استعمال ډیر کم دے- لکه په قرآن کښ دی فَلَاصَدَّ+قَ وَلَاصَلّٰی-

**فعل مضارع مثبت معروف**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| يَعِدُ | يَعِدَانِ | يَعِدُوْنَ | تَعِدُ | تَعِدَانِ | يَعِدْنَ | تَعِدُ |
| تَعِدَانِ | تَعِدُوْنَ | تَعِدِيْنَ | تَعِدَانِ | تَعِدْنَ | اَعِدُ | نَعِدُ |

يَعِدُ د وَعَدَ يَعِدُ نه او د ضَرَبَ يَضْرِبُ نه دے نو يَعِدُ په اصل کښ يَوْعِدُ پکار وؤ بروزن يَضْرِبُ و واقع د علامت مضارع مفتوح او د عين کلمه مکسور په مينځ کښ نو حذف شو نو يَعِدُ پاتی شو- دغه تعليل په باقی صيغو کښ هم شوے دے-

فعل مضارع مثبت مجهول

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| يُوْعَدُ | يُوْعَدَانِ | يُوْعَدُوْنَ | تُوْعَدُ | تُوْعَدَانِ | يُوْعَدْنَ | تُوْعَدُ |
| تُوْعَدَانِ | تُوْعَدُوْنَ | تُوْعَدِيْنَ | تُوْعَدَانِ | تُوْعَدْنَ | اُوْعَدُ | نُوْعَدُ |

دے کښ څه تعليل تبديلی نه ده شوے ټول ګردان د يُضْرَبُ په شان اوکه-

فعل مضارع منفی معروف و مجهول

بره دواړو ګردانونو شروع کښ لَا لګوه نو فعل مضارع مثبت معروف نه به فعل مضارع منفی معروف جوړ شی او فعل مضارع مثبت مجهول نه به فعل مضارع منفی مجهول جوړ شی ګردانونه ئ اوکه-

نفی تاکيد به لَنْ درفعل مضارع معروف

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يَّعِدَ | لَنْ يَّعِدَا | لَنْ يَّعِدُوْا | لَنْ تَعِدَ | لَنْ تَعِدَا | لَنْ يَّعِدْنَ | لَنْ تَعِدَ |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ تَعِدَا | لَنْ تَعِدُوْا | لَنْ تَعِدِیْ | لَنْ تَعِدَا | لَنْ تَعِدْنَ | لَنْ اَعِدَ | لَنْ نَّعِدَ |

دے ټولو صیغو کښ د یَوْعِدُ نه یَعِدُ په شان تعلیل شوے دے- د لَنْ په وجه پنځه صیغې منصوب ویئلے شی- یَعِدَ، تَعِدَ، تَعِدَ، اَعِدَ او نَعِدَ او د اوؤه صیغو نه د لَنْ په وجه نون اعرابی اوغورزیدو،څلوروارہ تثنیه او یَعِدونَ او تَعِدونَ دوه جمع مذکر غائب او حاضر نه او اوؤم د تَعِدینَ نه واحد مؤنث حاضر نه او دوه صیغې یَفْعِلْنَ یَعِدْنَ او تَفعِلْنَ تَعِدْنَ کښې نون فاعلی نون د جمع مؤنث باقی پاتی شوے دے دا دوه صیغې فعل مضارع کښې مبنی دی لَنْ پکښې

څه لفظی تبدیلی په آخر کښې نده کړی۔

**<u>نفی تاکید بلَنْ در فعل مضارع مجهول:</u>**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ یوعَدَ | لَنْ یوعَدَا | لَنْ یُّوعَدوا | لَنْ توعَدَ | لَنْ توعَدَا | لَنْ یوعَدْنَ | لَنْ توعَدَ |
| لَنْ توعَدَا | لَنْ توعَدُوا | لَنْ توعَدِی | لَنْ توعَدَا | لَنْ توعَدْنَ | لَنْ اُوْعَدَ | لَنْ نُوْعَدَ |

**<u>نفی جحد بلَمْ درفعل مضارع معروف:</u>**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ یَعِدْ | لَمْ یَعِدَا | لَمْ یَعِدُوا | لَمْ تَعِدْ | لَمْ تَعِدَا | لَمْ یَعِدْنَ | لَمْ تَعِدْ |
| لَمْ تَعِدَا | لَمْ تَعِدُوا | لَمْ تَعِدِی | لَمْ تَعِدَا | لَمْ تَعِدْنَ | لَمْ اَعِدْ | لَمْ نَعِدْ |

دلته هم ټولو صیغو کښې د یَعِدُ پشان تعلیل شوے دے او د ټولو صیغو ترجمه د ما وَعَدَ فعل ماضی منفی معلوم ترجمه ده۔

دلَمْ په وجه پنځه صیغو کښې جزم راغلے دے لَمْ یَعِدْ، لَمْ تَعِدْ، لَمْ تَعِدْ، لَمْ اَعِدْ، لَمْ نَعِدْ۔

اوؤه صیغو نه د لَمْ په وجه نون اعرابی اوغورزیدو،څلوروارہ تثنیه او یَعِدونَ او تَعِدونَ دوه جمع مذکر غائب او حاضر نه او اوؤم د تَعِدینَ نه واحد مؤنث حاضر نه او دوه صیغې یَفْعِلْنَ یَعِدْنَ او تَفعِلْنَ تَعِدْنَ کښې نون فاعلی نون د جمع مؤنث باقی پاتی شوے دے دا دوه صیغې فعل مضارع کښې مبنی دی لَمْ پکښې څه لفظی تبدیلی په آخر کښې نده کړی۔

**<u>نفی جحد بلم فعل مضارع مجهول۔</u>**لَمْ یُوعَدْ، لَمْ یُوعَدا، لَمْ یُوعَدُوا الخ د لَمْ یُضرَبْ پشان۔

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله درفعل مستقبل معروف۔**

| | | | |
|---|---|---|---|
| لَیَعِدَنَّ | لَیَعِدَانِّ | لَیَعِدُنَّ | لَتَعِدَنَّ |
| لَتَعِدَانِّ | لَیَعِدْنَانِّ | لَتَعِدِنَّ | لَتَعِدَانِّ |
| لَتَعِدُنَّ | لَتَعِدِنَّ | لَتَعِدَانِّ | لَتَعِدْنَانِّ |
| | لَاَعِدَنَّ | لَنَعِدَنَّ | |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله درفعل مستقبل مجهول۔**

لَیُوعَدَنَّ ، لَیُوعَدَانِّ، لَیُوعَدُنَّ :الخ د لَیُضْرَبَنَّ پشان۔

لام تاکید بانون تاکید خفیفه درفعل مستقبل معروف۔

| | | | |
|---|---|---|---|
| لَیَعِدَنْ | لَیَعِدُنْ | لَتَعِدَنْ | لَتَعِدَنْ |
| لَتَعِدُنْ | لَتَعِدِنْ | لَاَعِدَنْ | لَنَعِدَنْ |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه درفعل مستقبل مجهول۔**

لَیُوعدَنْ  لَیُوعَدُنْ الخ دلَیُضْرَبَنْ پشان۔

**امر حاضر معروف**

| | | |
|---|---|---|
| عِدْ | عِدَا | عِدُوا |
| عِدِی | عِدَا | عِدْنَ |

عِدْ د تَعِدُ نه جوړدے حرف مضارعت لرے شو اول حرف متحرک وو د همزه وصل ضرورت نه وو او آخر مجزوم شو۔ عِدْ شو۔

**امرغائب و متکلم :**

| | | | |
|---|---|---|---|
| لِیَعِدْ | لِیَعِدَا | لِیَعِدُوا | لِتَعِدْ |
| لِتَعِدَا | لِیَعِدْنَ | لِاَعِدْ | لِنَعِدْ |

**امر مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لِیُوعَدْ | لِیُوعَدَا | لِیُوعَدُوا |

| | | |
|---|---|---|
| لِتُوعَدْ | لِتُوعَدَا | لِيُوعَدْنَ |
| لِتُوعَدْ | لِتُوعَدَا | لِتُوعَدُوا |
| لِتُوعَدِی | لِتُوعَدَا | لِتُوعَدْنَ |
| لِأُوعَدْ | لِنُوعَدْ | |

فائده:لام امر ہمیشہ مکسور وی ۔

**امر حاضر معروف بانون ثقیله :**

| | | |
|---|---|---|
| عِدَنَّ | عِدَانِّ | عِدُنَّ |
| عِدِنَّ | عِدَانِّ | عِدْنَانِّ |

**امرغائب و متکلم بانون ثقیله:**

| | | | |
|---|---|---|---|
| لِيَعِدَنَّ | لِيَعِدَانِّ | لِيَعِدُنَّ | لِتَعِدَنَّ |
| لِتَعِدَانِّ | لِيَعِدْنَانِّ | لِأَعِدَنَّ | لِنَعِدَنَّ |

**امر مجهول بانون ثقیله :**

| | | |
|---|---|---|
| لِيُوعَدَنَّ | لِيُوعَدَانِّ | لِيُوعَدُنَّ |
| لِتُوعَدَنَّ | لِتُوعَدَانِّ | لِيُوعَدْنَانِّ |
| لِتُوعَدَنَّ | لِتُوعَدَانِّ | لِتُوعَدُنَّ |
| لِتُوعَدِنَّ | لِتُوعَدَانِّ | لِتُوعَدْنانِّ |
| لِأُوعَدَنَّ | لِنُوعَدَنَّ | |

**امر حاضر معروف بانون خفیفه:**

| | | |
|---|---|---|
| عِدَنْ | عِدُنْ | عِدِنْ |

**امرغائب و متکلم بانون خفیفه:**

| | | | |
|---|---|---|---|
| لِيَعِدَنْ | | لِيَعِدُنْ | لِتَعِدَنْ |
| | | لِأَعِدَنْ | لِنَعِدَنْ |

**امر مجهول بانون خفیفه :**

| | | |
|---|---|---|
| لِيُوعَدَنْ | | لِيُوعَدُنْ |
| لِتُوعَدَنْ | | |

| | | |
|---|---|---|
| لِتُوعَدَنْ | | لِتُوعَدُنْ |
| لِتُوعَدِنْ | | |
| لِأُوعَدَنْ | لِنُوعَدَنْ | |

**نهی معروف:**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| لَا يَعِدْ | لَا يَعِدَا | لَا يَعِدُوا | لَا تَعِدْ | لَا تَعِدَا | لَا يَعِدْنَ |
| لَا تَعِدْ | لَا تَعِدَا | لَا تَعِدُوا | لَا تَعِدِی | لَا تَعِدَا | لَاتَعِدْنَ |
| | | لَا اَعِدْ | لَانَعِدْ | | |

په مثل د لَمْ يَعِدْ الخ۔

**نهی مجهول:**

لايُوعَدْ لا يُوعَدَا لا يُوعَدوا الخ لا يُضْرَبْ په مثل۔

**نهی معروف بانون ثقیله :**

لا يَعِدَنَّ لا يَعِدانِّ لا يَعِدُنَّ الخ اخیره پورے ۔

**نهی مجهول بانون ثقیله :**

لايُوعَدَنَّ لا يُوعَدَا نِّ لا يُوعَدُنَّ الخ۔

**نهی معروف بانون خفیفه :**

| | | | |
|---|---|---|---|
| لَايَعِدَنْ | لايَعِدُنْ | لَاتَعِدَنْ | لَاتَعِدَنْ |
| لَاتَعِدُنْ | لَاتَعِدِنْ | لَااَعِدَنْ | لَانَعِدَنْ |

**نهی مجهول بانون خفیفه :**

| | | | |
|---|---|---|---|
| لَايُوعدَنْ | لَايُوعَدُنْ | لا تُوعَدَنْ | لا تُوعَدَنْ |
| لا تُوعَدُنْ | لا تُوعَدِنْ | لا اُوعَدَنْ | لا نُوعَدَنْ |

**اسم فاعل :**

| | | |
|---|---|---|
| وَاعِدٌ | وَاعِدانِ | وَاعِدُونَ |
| وَاعِدَةٌ | وَاعِدَتانِ | وَاعِدَاتٌ |

**اسم مفعول :**

| | | |
|---|---|---|
| مَوعُودٌ | مَوعُودَانِ | مَوعُودُونَ |
| مَوعُودَةٌ | مَوعُودَتانِ | مَوعُودَاتٌ |

**اسم ظرف:**

| | | |
|---|---|---|
| مَوْعِدٌ | مَوْعِدَانِ | مَوَاعِدُ |

**اسم ٱله :**

| | | |
|---|---|---|
| مِيْعَدٌ | مِيْعَدَانِ | مَواعِدُ |
| مِيْعَدَةٌ | مِيْعَدَتانِ | مَوَاعَدُ |
| مِيعادٌ | مِيعادَانِ | مَواعيْدُ |

**اسم تفضيل :**

| | | | |
|---|---|---|---|
| اَوْعَدُ | اَوْعَدَانِ | اَوْعَدُونَ | اَوَاعِدُ |
| وُعْدىٰ | وُعْديانِ | وُعْدياتٌ | وُعَدٌ |

**فائده:** اَوْعَدُونَ جمع مذکر سالم ده اَوَاعِدُ جمع مکسر ده ـ

وُعْدياتٌ جمع مؤنث سالم ده او وُعَدٌ جمع مکسر ده ـ

**تمرين:**

افعال ذيل نه ګردان وکه !

1ـ وَثَبَ يَثِبُ وَثبًا ووَثبَة ټوپ وهل ،دانګل ـ

2ـ وَثِقَ يَثِقُ وثوقًا وثقة اعتماد کول بهروسه کول ـ

3ـ وَجَدَ يَجِدُ وجدًا ووِجدانًا موندل حاصلول۔

4ـ وَرَدَ يَرِدُ وَردًا ووُرُودًا راتلل۔

5ـ وَصَفَ يَصِفُ وصفًا وصفةً ديو شی حالت بيانول تعريف کول ـ

6ـ وَجَبَ يَجِبُ وُجُوبًا لازم کيدل۔

7-وَضَحَ يَضِحُ وُضُوحًا   واضح کیدل۔

8-وَعَظَ يَعِظُ وَعْظًا وَ عِظَةً  نصیحت کول ،انجام مخے ته کول ۔

9-وَقَفَ يَقِفُ وَقْفًا و وُ قُوفًا    اودریدل ،بس کول ۔

10-وَلَجَ يَلِجُ وُلُوجًا   داخل کیدل دننه کیدل ۔

مثال واوی  ازباب سَمِعَ يَسمَعُ : الوَجْلُ  يَره راتلل

صرف صغير:

وَجِلَ يَوْجَلُ وَجْلاً، فَهُوَوَاجِلٌ، وَوُجِلَ بِهٖ يُوْجَلُ بِهٖ وَجْلاً، فَذَاکَ مَوْجُوْلٌ بِهٖ، لَمْ يَوْجَلْ لَمْ يُوْجَلْ بِهٖ، لَايَوْجَلُ لَايُوْجَلُ بِهٖ، لَنْ يَّوْجَلَ لَنْ يُّوْجَلَ بِهٖ، لَيَوْجَلَنَّ لَيُوْجَلَنَّ بِهٖ، لَيَوْجَلَنْ لَيُوْجَلَنْ بِهٖ۔

الامرمنه:اِيْجَلْ لِيُوْجَلْ بِکَ، لِيَوْجَلْ لِيُوْجَلْ بِهٖ۔

والنهی عنه:لاتَوْجَلْ لاتُوْجَلْ بِکَ، لايَوْجَلْ لايُوْجَلْ بِهٖ۔

والظرف منه:مَوْجِلٌ مَوْجِلانِ مَوَاجِلُ وَمُوَيْجِلٌ۔

والاٰلة منه:مِيْجَلٌ مِيْجَلانِ مَوَاجِلُ وَمُوَيْجِلٌ، مِيْجَلَةٌ مِيْجَلَتَانِ مَوَاجِلُ وَمُوَيْجِلَةٌ، مِيْجَالٌ مِيْجَالانِ مَوَاجِيْلُ وَمُوَيْجِيْلٌ وَمُوَيْجِيْلَةٌ۔

افعل التفضيل المذكرمنه:اَوْجَلُ اَوْجَلانِ اَوْجَلُوْنَ اَوَاجِلُ وَاُوَيْجِلٌ۔

والمؤنث منه:وُجْلٰى وُجْلَيَانِ وُجْلَيَاتٌ وُجَلٌ وَوُجَيْلٰى۔

فعل التعجب منه:مَااَوْجَلَهٗ، وَاَوْجِلْ بِهٖ، وَوَجُلَ۔

يَوجَلُ کښي د يَوْ عِدُ پشان تعليل ندے شوے يعنی واو ندے غورزيدلے ،علامت د مضارع اگر چې مفتوح دے خو عين كلمه مكسوره نده او عين يا لسم حرف حلقی هم ندی ۔

سوال: الوجلُ خو لازم دے د لازم خو مجهول نه رازی دلته مجهول هم ذكر شو ؟

جواب: دا خبره صحیح ده خو ګردان ددی دپاره ذکر شو چی ګردان کښی خلل رانشي ، او بله داچه کله د باء په ذریعه متعدی کولے شی نو بیا هلته مجهول رازی لکه ذُهِبَ بِهٖ نو دلته به وُجِلَ بِهٖ وائی ۔

صرف کبیر:

وَجِلَ وَجِلَا وَجِلُوا وَجِلَتْ الخ سَمِعَ په طرز۔

يَوْجَلُ يَوْجَلَانِ يَوْجَلُونَ الخ يَسْمَعُ په طرز۔

وُجِلَ وُجِلَا وُجِلُوا وُجِلَتْ الخ سُمِعَ په طرز۔

يُوْجَلُ يُوْجَلَانِ يُوْجَلُونَ الخ يُسْمَعُ په طرز۔

په یوه صیغه کښی تعلیلی تبدیلی نده شوی ۔

امر حاضر معروف:

اِيْجَلْ اِيْجَلَا اِيْجَلُوا اِيْجَلِي اِيْجَلَا اِيْجَلْنَ۔

امر دتَوْجَلُ نه جوړدے اِوْجَلْ وو خو وئیل شی اِيجَلْ ۔ځکه دا قائده تیره شوے ده چی واو ساکن غیر مدغم دے او ماقبل مکسور نو بدل شو په یاء باندی دغه شان تعلیل اسم اٰله کښ هم شوے دے ۔

اسم اٰله :

مِيْجَلٌ مِيْجَلانِ مَوَاجِلُ وَمُوَيْجِلٌ، مِيْجَلَةٌ مِيْجَلَتَانِ مَوَاجِلُ وَمُوَيْجِلَةٌ، مِيْجَالٌ مِيْجَالانِ مَوَاجِيْلُ وَمُوَيْجِيْلٌ وَمُوَيْجِيْلَةٌ۔

تمرین:

افعال ذیل ګردان ؤکه!

1۔وَسِعَ يَسَعُ سعةً فراخه کیدل۔

2۔وَجِعَ يَوجَعُ وَجَعًا تکلیف کیدل ۔

3-وَبِقَ يَوْبَقُ وَبَقًا هلاكيدل۔

4-وَلِعَ يَولَعُ وَلَعًا  دلداده كيدل،ز ړه وركول،عاشق كيدل۔

5-وَسِخَ يَوسَخُ وَسَخًا  خيرنيدل۔

**فائده:** يَوجَعُ يَولَعُ يَوسَخُ دى كښى اګر چى لام كلمه حرف حلقى دے خو بيا هم مضارع نه واو ندے غورزيدلے ځكه چى دا درے افعال د قاعدے نه مستثنیٰ دى ۔

دد ے افعالو امر : اِيسَغْ،اِيجَعْ،اِيبَقْ، اِيلَعْ ،اِيسَغْ۔

**مثال واوى ازباب فَتَحَ يَفتَحُ الوهبُ والهِبَةُ وركول بَخَل۔صرف صغير:**

وَهَبَ يَهَبُ هِبَةً، فَهُوَوَاهِبٌ، وَوُهِبَ يُوْهَبُ هِبَةً، فَذَاکَ مَوْهُوْبٌ، لَمْ يَهَبْ لَمْ يُوْهَبْ، لَايَهَبُ لَايُوْهَبُ، لَنْ يَّهَبَ لَنْ يُّوْهَبَ، لَيَهَبَنَّ لَيُوْهَبَنَّ، لَيَهَبَنْ لَيُوْهَبَنْ۔

الامرمنه:هَبْ لِتُوْهَبْ، لِيَهَبْ لِيُوْهَبْ۔

والنهى عنه:لاتَهَبْ لاتُوْهَبْ، لايَهَبْ لايُوْهَبْ۔

والظرف منه:مَوْهَبٌ مَوْهَبَانِ مَوَاهِبُ وَمُوَيْهِبٌ۔

والاٰلة منه:مِيْهَبٌ مِيْهَبَانِ مَوَاهِبُ وَمُوَيْهِبٌ، مِيْهَبَةٌ مِيْهَبَتَانِ مَوَاهِبُ وَمُوَيْهِبَةٌ، مِيْهَابٌ مِيْهَابَانِ مَوَاهِيْبُ وَمُوَيْهِيْبٌ وَمُوَيْهِيْبَةٌ۔

افعل التفضيل المذكر منه:اَوْهَبُ اَوْهَبَانِ اَوْهَبُوْنَ اَوَاهِبُ وَاُوَيْهِبٌ۔

والمؤنث منه:وُهْبٰى وُهْبَيَانِ وُهْبَيَاتٌ وُهَبٌ وَوُهَيْبٰى۔

فعل التعجب منه:مَااَوْهَبَه،، وَاَوْهِبْ بِهٖ، وَوَهُبَ۔

ددى فعل ماضى د صحيح پشان ده هيڅ تبديلى پکښى نده شوى ،

او په مضارع كښى يَهَبُ يَوهَبُ وو ۔واو د علامت مضارع مفتوح او دداسى فعل د فتحے درميان راغې چى د هغې عين كلمه حرف حلقى ده ،نو عين اوغورزيدو د مضارع معروف باقى صيغو كښى هم داسى تعليل شوے دے،

او مضارع مجهول يُوهَبُ د صحيح په مثل ده۔

او امر حاضر معروف هَبْ د تَهَبُ نه جوړ دے ،علامت مضارع حذف كه او آخر ساكن كه هَبْ شو ۔

او اسم أله مِيهَب مِوْ هَب وو د ميعد په مثل تعليل پكښى شوے دے۔

**صرف كبير: ماضى معروف مثبت:**

| | | |
|---|---|---|
| وَهَبَ | وَهَبَا | وَهَبُوا |
| وَهَبَتْ | وَهَبَتَا | وَهَبْنَ |
| وَهَبْتَ | وَهَبْتُما | وَهَبْتُم |
| وَهَبْتِ | وَهَبْتُما | وَهَبْتُنَّ |
| وَهَبْتُ | وَهَبْنَا | |

ماضى مجهول: وُهِبَ وُهِبَا وُهِبُوا الخ (يعنى د آخيره پورى)مثل فُتِحَ۔

**مضارع معروف:**

| | | |
|---|---|---|
| يَهَبُ | يَهَبَانِ | يَهَبُونَ |
| تَهَبُ | تَهَبَانِ | يَهَبْنَ |
| تَهَبُ | تَهَبَانِ | تَهَبُونَ |
| تَهَبِينَ | تَهَبَانِ | تَهَبْنَ |
| اَهَبُ | نَهَبُ | |

مضارع مجهول:

يُوهَبُ يُوهَبَانَ يُوهَبُونَ الخ يُفْتَحُ پشان۔

**نفى تاكيد بلن درفعل مستقبل معروف:**

| | | |
|---|---|---|
| لَنْ يَهَبَ | لَنْ يَهَبَا | لَنْ يَهَبُوا |
| لَنْ تَهَبَ | لَنْ تَهَبَا | لَنْ يَهَبْنَ |
| لَنْ تَهَبَ | لَنْ تَهَبَا | لَنْ تَهَبُوا |
| لَنْ تَهَبِى | لَنْ تَهَبَا | لَنْ تَهَبْنَ |

| | | |
|---|---|---|
| لَنْ اَهَبَ | لَنْ نَهَبَ | |

**نفی تاکید بلن درفعل مستقبل مجهول : لَنْ یُوهَبَ، لَنْ یُوهَبَا، لَنْ یُوهَبُوا الخ لَنْ یُفْتَحَ پشان۔**

**نفی جحد بلم معروف :**

| | | |
|---|---|---|
| لَمْ یَهَبْ | لَمْ یَهَبَا | لَمْ یَهَبُو |
| لَمْ تَهَبْ | لَمْ تَهَبَا | لَمْ یَهَبْنَ |
| لَمْ تَهَبْ | لَمْ تَهَبَا | لَمْ تَهَبُو |
| لَمْ تَهَبِی | لَمْ تَهَبَا | لَمْ تَهَبْنَ |
| لَمْ اَهَبْ | لَمْ نَهَبْ | |

**نفی جحد بلم مجهول:**

لَمْ یُوهَبْ، لَمْ یُوهَبَا، لَمْ یُوهَبُو الخ لَمْ یُفْتَحْ پشان۔

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله:**

| | | |
|---|---|---|
| لَیَهَبَنَّ | لَیَهَبَانِّ | لَیَهَبُنَّ |
| لَتَهَبَنَّ | لَتَهَبَانِّ | لَیَهَبْنَانِّ |
| لَتَهَبَنَّ | لَتَهَبَانِّ | لَتَهَبُنَّ |
| لَتَهَبِنَّ | لَتَهَبَانِّ | لَتَهَبْنَانِّ |
| لَاَهَبَنَّ | لَنَهَبَنَّ | |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه:**

| | | |
|---|---|---|
| لَیُوهَبَنَّ | لَیُوهَبَانِّ | لَیُوهَبُنَّ |
| لَتُوهَبَنَّ | لَتُوهَبَانِّ | لَیُوهَبْنَانِّ |
| لَتُوهَبَنَّ | لَتُوهَبَانِّ | لَتُوهَبُنَّ |
| لَتُوهَبِنَّ | لَتُوهَبَانِّ | لَتُوهَبْنَانِّ |
| لَاُوهَبَنَّ | لَنُوهَبَنَّ | |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | |
|---|---|---|
| لَیَهَبَنْ | | لَیَهَبُنْ |

| | | |
|---|---|---|
| لَتَهَبَنْ | | |
| لَتَهَبَنْ | | لَتَهَبُنْ |
| لَتَهَبِنْ | | |
| لَأَهَبَنْ | لَنَهَبَنْ | |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لَیُوهَبَنْ | | لَیُوهَبُنْ |
| لَتُوهَبَنْ | | |
| لَتُوهَبَنْ | | لَتُوهَبُنْ |
| لَتُوهَبِنْ | | |
| لَأُوهَبَنْ | لَنُوهَبَنْ | |

**امر حاضر معروف:**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| هَبْ | هَبَا | هَبُوا | هَبِی | هَبَا | هَبْنَ |

**امر غائب و متکلم معروف:**

| | | | |
|---|---|---|---|
| لِیَهَبْ | لِیَهَبَا | لِیَهَبُوا | لِتَهَبْ |
| لِتَهَبَا | لِیَهَبْنَ | لِأَهَبْ | لِنَهَبْ |

لِیَهَبْ اصل کښې یَوهَبْ وو او هَبْ اصل کښې تَهَبُ وو د یَهَبُ پشان تعلیل پکښې شوے دے۔

**امر مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لِیُوهَبْ | لِیُوهَبَا | لِیُوهَبُوا |
| لِتُوهَبْ | لِتُوهَبَا | لِیُوهَبْنَ |
| لِتُوهَبْ | لِتُوهَبَا | لِتُوهَبُوا |
| لِتُوهَبِی | لِتُوهَبا | لِتُوهَبْنَ |
| لِأُوهَبْ | لِنُوهَبْ | |

**امر حاضر معروف بانون ثقیله:**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| هَبَنَّ | هَبَانِّ | هَبُنَّ | هَبِنَّ | هَبَانِّ | هَبْنَانِّ |

امر غائب و متکلم معروف بانون ثقیله:

| | | | |
|---|---|---|---|
| لِيَهَبَنَّ | لِيَهَبَانِّ | لِيَهَبُنَّ | لِتَهَبَنَّ |
| لِتَهَبَانِّ | لِيَهَبْنَانِّ | لِاَهَبَنَّ | لِنَهَبَنَّ |

**امر مجهول بانون ثقیله:**

| | | |
|---|---|---|
| لِيُوهَبَنَّ | لِيُوهَبَانِّ | لِيُوهَبُنَّ |
| لِتُوهَبَنَّ | لِتُوهَبَانِّ | لِيُوهَبْنانِّ |
| لِتُوهَبَنَّ | لِتُوهَبَانِّ | لِتُوهَبُنَّ |
| لِتُوهَبِنَّ | لِتُوهَبانِّ | لِتُوهَبْنَانِّ |
| لِاُوهَبَنَّ | لِنُوهَبَنَّ | |

**امر حاضر معروف بانون خفیفه:**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| هَبَنْ | | هَبُنْ | هَبِنْ | | |

**امر غائب و متکلم معروف بانون خفیفه:**

| | | | |
|---|---|---|---|
| لِيَهَبَنْ | | لِيَهَبُنْ | لِتَهَبَنْ |
| | | لِاَهَبَنْ | لِنَهَبَنْ |

**امر مجهول بانون خفیفه:**

| | | |
|---|---|---|
| لِيُوهَبَنْ | | لِيُوهَبُنْ |
| لِتُوهَبَنْ | | |
| لِتُوهَبَنْ | | لِتُوهَبُنْ |
| لِتُوهَبِنْ | | |
| لِاُوهَبَنْ | لِنُوهَبَنْ | |

**نہی حاضر معروف:**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| لاتهَبْ | لاتهَبَا | لاتهَبُوا | لاتهَبی | لاتهَبَا | لاتهَبْنَ |

**نہی غائب و متکلم معروف:**

| | | | |
|---|---|---|---|
| لايَهَبْ | لايَهَبَا | لايَهَبُوا | لاتَهَبْ |
| لاتَهَبَا | لايَهَبْنَ | لااَهَبْ | لانَهَبْ |

## نہی مجہول:

| | | |
|---|---|---|
| لایُوهَبْ | لایُوهَبَا | لایُوهَبُوا |
| لاتُوهَبْ | لاتُوهَبَا | لایُوهَبْنَ |
| لاتُوهَبْ | لاتُوهَبَا | لاتُوهَبُوا |
| لاتُوهَبِی | لاتُوهَبا | لاتُوهَبْنَ |
| لاأُوهَبْ | لانُوهَبْ | |

## نہی حاضر معروف بانون ثقیلہ:

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| لاتهَبَنَّ | لاتهَبَانِّ | لاتهَبُنَّ | لاتهَبِنَّ | لاتهَبَانِّ | لاتهَبْنَانِّ |

## نہی غائب و متکلم معروف بانون ثقیلہ:

| | | | |
|---|---|---|---|
| لایَهَبَنَّ | لایَهَبَانِّ | لایَهَبُنَّ | لاتَهَبَنَّ |
| لاتَهَبَانِّ | لایَهَبْنَانِّ | لاآهَبنَّ | لانَهَبَنَّ |

## نہی مجہول بانون ثقیلہ:

| | | |
|---|---|---|
| لایُوهَبَنَّ | لایُوهَبَانِّ | لایُوهَبُنَّ |
| لاتُوهَبَنَّ | لاتُوهَبَانِّ | لایُوهَبْنَانِّ |
| لاتُوهَبَنَّ | لاتُوهَبَانِّ | لاتُوهَبُنَّ |
| لاتُوهَبِنَّ | لاتُوهَبانِّ | لاتُوهَبْنَانِّ |
| لاأُوهَبَنَّ | لانُوهَبَنَّ | |

## نہی حاضر معروف بانون خفیفہ:

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| لاتهَبَنْ | | لاتهَبُنْ | لاتهَبِنْ | | |

## نہی غائب و متکلم معروف بانون خفیفہ:

| | | | |
|---|---|---|---|
| لایَهَبَنْ | | لایَهَبُنْ | لاتَهَبَنْ |
| | | لاآهَبنْ | لانَهَبَنْ |

## نہی مجہول بانون خفیفہ:

| | | |
|---|---|---|
| لایُوهَبَنْ | | لایُوهَبُنْ |
| لاتُوهَبَنْ | | |

| | | |
|---|---|---|
| لاتُوهَبْ | | لاتُوهَبُنْ |
| لاتُوهَبِنْ | | |
| لاأُوهَبَنْ | لانُوهَبَنْ | |

**اسم فاعل:**

| | | |
|---|---|---|
| وَاهِبٌ | وَاهِبَانِ | وَاهِبُونَ |
| وَاهِبَةٌ | وَاهِبَتانِ | وَاهِبَاتٌ |

**اسم مفعول:**

| | | |
|---|---|---|
| مَوْهُوبٌ | مَوْهُوبَانِ | مَوْهُوبُونَ |
| مَوْهُوبَةٌ | مَوْهُوبَتانِ | مَوْهُوبَاتٌ |

**اسم تفضيل:**

افعل التفضيل المذكر :اَوْهَبُ اَوْهَبَانِ اَوْهَبُوْنَ اَوَاهِبُ وَاُوَيْهِبٌ۔

والمؤنث :وُهْبٰى وُهْبَيَانِ وُهْبَيَاتٌ وُهَبٌ وَوُهَيْبٰى۔

**تمرين:**

افعال ذيل نه مختلف گردانونه وكه:

1۔وَضعَ يَضَعُ وضعًا كيخودل۔

2۔وَدَعَ يَدَعُ دَعَةً پريخودل۔

3۔وقَعَ يقَعُ وقعًا و وقوعًا واقع كيدل۔

4۔وَلَغَ يَلَغُ ولوغًا ددرنده ځناور ځتل۔

**مثال واوى از باب كرُمَ يكرُمُ الوسمُ والوسامةُ خوبصورت كيدل :**

صرف صغير:

وَسُمَ يَوْسُمُ وَسْمًا، فَهُوَ وَاسِمٌ، وَوُسِمَ يُوْسَمُ وَسْمًا، فَذَاکَ مَوْسُوْمٌ، لَمْ يَوْسُمْ لَمْ يُوْسَمْ، لايَوْسُمُ لايُوْسَمُ، لَنْ يَّوْسُمَ لَنْ يُّوْسَمَ، لَيَوْسُمَنَّ لَيُوْسَمَنَّ، لَيَوْسُمَنْ لَيُوْسَمَنْ۔

الامرمنه:اُوْسُمْ لِتُوْسَمْ، لِيَوْسُمْ لِيُوْسَمْ۔

والنهی عنه:لاتَوْسُمْ لاتُوْسَمْ، لايَوْسُمْ لايُوْسَمْ۔

والظرف منه:مَوْسِمٌ مَوْسِمَانِ مَوَاسِمُ وَمُوَيْسِمٌ۔

والاٰلة منه:مِيْسَمٌ مِيْسَمَانِ مَوَاسِمُ وَمُوَيْسِمٌ، مِيْسَمَةٌ مِيْسَمَتَانِ مَوَاسِمُ وَمُوَيْسِمَةٌ، مِيْسَامٌ مِيْسَامَانِ مَوَاسِيْمُ وَمُوَيْسِيْمٌ۔

افعل التفضيل المذکر منه:اَوْسَمُ اَوْسَمَانِ اَوْسَمُوْنَ اَوَاسِمُ وَاُوَيْسِمٌ۔

والمؤنث منه:وُسْمٰی وُسْمَيَانِ وُسْمَيَاتٌ وُسَمٌ وَوُسَيْمٰی۔

فعل التعجب منه:مَااَوْسَمَه،، وَاَوْسِمْ بِهٖ، وَوَسُمَ۔

ددی صرف کبير د کَرُمَ په مثل دے تعليل پکښی نشته ۔

مِيْسَمٌ اصلًا مِوْسَمٌ وو واو ساکن غير مدغم ما قبل مکسور وو نو واو په ياء بدل شو۔

تمرين:

درج ذيل افعالو نه ګردانونه وکه!

1۔وَثُقَ يَوثُقُ وثاقَةً پائيدار ،مضبوط کيدل۔

2۔وَشُکَ يَوشُکُ وشگا ووشاکةً نزدے کيدل۔

**مثال واوی ازباب حَسِبَ يَحسَبُ الورمُ ( سوجنا) پړسيدل۔**

صرف صغير:

وَرِمَ يَرِمُ وَرْمًا، فَهُوَ وَارِمٌ، وَوُرِمَ بِهٖ يُوْرَمُ بِهٖ وَرْمًا، فَذَاکَ مَوْرُوْمٌ بِهٖ، لَمْ يَرِمْ لَمْ يُوْرَمْ بِهٖ، لايَرِمُ لايُوْرَمُ بِهٖ، لَنْ يَّرِمَ لَنْ يُّوْرَمَ بِهٖ، لَيَرِمَنَّ لَيُوْرَمَنَّ به، لِيَرِمَنْ لَيُوْرَمَنْ۔

الامرمنه:رِمْ لِتُوْرَمْ بِکَ، لِيَرِمْ لِيُوْرَمْ بِهٖ۔

والنهی عنه:لاتَرِمْ لاتُوْرَمْ بِکَ، لايَرِمْ لايُوْرَمْ بِهٖ۔

والظرف منه:مَوْرِمٌ مَوْرِمَانِ مَوَارِمُ وَمُوَيْرِمٌ۔

والاٰلة منه:مِيْرَمٌ مِيْرَمَانِ مَوَارِمُ وَمُوَيْرِمٌ، مِيْرَمَةٌ مِيْرَمَتَانِ مَوَارِمُ وَمُوَيْرِمَةٌ، مِيْرَامٌ مِيْرَامَانِ مَوَارِيْمُ وَمُوَيْرِيْمٌ۔

افعل التفضيل المذكر منه:اَوْرَمُ اَوْرَمَانِ اَوْرَمُوْنَ اَوَارِمُ وَاُوَيْرِمٌ۔

والمؤنث منه:وُرْمٰى وُرْمَيَانِ وُرْمَيَاتٌ وُرَمٌ وَوُرَيْمٰى۔

فعل التعجب منه:مَااَوْرَمَه،، وَاَوْرِمْ بِهٖ، وَوَرُمَ۔

ددی باب صرف کبیر د وَعَدَ يَعِدُ په مثل دے ، ګردان کولو په وخت د عین کلمے د حرکت خیال ساته!۔

يَرِمُ په اصل کښی يورِمُ وو واو ساکن درميان علامت مضارع مفتوح او عین کلمه مکسور

واقع شو نو واو حذف شو ۔

رِمْ د تَرِمُ نه جوړدے علامت مضارع حذف که او آخر ساکن که رِمْ شو۔

مِيْرَمٌ اصلًا مِوْرَمٌ وو واو ساکن غير مدغم ماقبل مکسور وو واو په ياء بدل شو۔

تمرين:

**<u>درج ذيل افعالو نه ګردانونه وکه!</u>**

1۔وَبِقَ يَبِقُ وبقًا هلاکيدل۔

2۔وَثِقَ يثِقُ ثِقَةً په چا باور کول۔

3۔وَرِثَ يَرِثُ وِرثًا وارث کيدل۔

4۔وَرِعَ يَرِعُ ورعًا پرهيز کول۔

# ثلاثی مزید فیه

## 1۔صرف صغیر ثلاثی مزید فیه مثال واوی از باب اِفْعَالٌ۔ جیسے: اِیْعَادٌ (یرول)

اَوْعَدَ یُوْعِدُ اِیْعَادًا، فَہُوَ مُوْعِدٌ، وَاُوْعِدَ یُوْعَدُ اِیْعَادًا، فَذَاکَ مُوْعَدٌ، لَمْ یُوْعِدْ لَمْ یُوْعَدْ، لایُوْعِدُ لایُوْعَدُ، لَنْ یُّوْعِدَ لَنْ یُّوْعَدَ، لَیُوْعِدَنَّ لَیُوْعَدَنَّ، لَیُوْعِدَنْ لَیُوْعَدَنْ۔

الامرمنه:اَوْعِدْ لِتُوْعَدْ، لِیُوْعِدْ لِیُوْعَدْ۔

و النہی عنه:لاتُوْعِدْ لاتُوْعَدْ، لایُوْعِدْ لایُوْعَدْ۔

الظرف منه:مُوْعَدٌ مُوْعَدَانِ مُوْعَدَاتٌ۔ والاٰلة منه:مَابِہٖ الْاِیْعَادُ۔

افعل التفضیل منه:اَشَدُّ اِیْعَاداً۔

فعل التعجب منه: مَااَشَدَّ اِیْعَاداً، وَاَشْدِدْ بِاِیْعَادِہٖ۔

اِیعاد اصلًا اِوعاد وو ،واو ساکن غیر مدغم ماقبل مکسور وو واو په یاء سره بدل شو،باقی تعلیل ندے شوے۔

## 2۔باب تفعیل ۔التوحیدُ د یو والی عقیده ساتل۔

صرف صغیر:

وَحَّدَ یُوَحِّدَ تَوحِیدًا فهو مُوَحِّدٌ و وُحِّدَ یُوَحَّدُ تَوحِیدًا مُوَحَّدٌ

الامرُ منهُ وَحِّدْ والنهی عنهُ لاتُوَحِّدْ والظرف منهُ مُوَحَّدٌ والاٰلة منهُ ما بهٖ التوحیدُ

اسم التفضیل منهُ ما اشَدُّ توحیدًا۔

## 3۔باب تفاعُل التوافقُ (باهم متفق کیدل)

صرف صغیر: توافَقَ یَتوافَقُ تَوافُقًا فهو مُتَوافِقٌ و تُووفِقَ یُتَوافَقُ تَوافُقًا فذاک مُتَوافَقٌ

الامرُ منهُ تَوافَقْ النهی عنهُ لا تَوافَقْ الظرف منهُ مُتَوافَقٌ۔

**4۔باب مفاعله المواظبةُ (پابندی کول)**

وَاظَبَ يُواظِبُ مُواظبةً فهو مُواظِبٌ و وُوظِبَ يُواظَبُ مواظبةً فذاکَ مُواظَبٌ

الامرُ منهُ وَاظِبْ النهی عنهُ لا تُواظِبْ والظرف منهُ مُواظَبٌ۔

ددی بابونو گردانونه د صحیح په مثل دی ۔

**5۔باب افتعال الاتِّقاد (د اور بليدل) الوقدُ وُقُودًا۔**

اِتَّقَدَ يَتَّقِدُ اِتَّقادًا فهو مُتَّقِدٌ و اُتُّقِدَ يُتَّقَدُ اِتِّقادًا فذاک مُتَّقَدٌ

الامرُ منهُ اِتَّقِدْ والنهی عنهُ لا تَتَّقِدْ والظرف منهُ مُتَّقَدٌ۔

والاٰلة منهُ مابهٖ الاِتَّقادُ افعل التفضيل ما اشَدُّ اِتَّقادًا۔

اِتَّقاد اصلًا اِوْتقاد وو واو په تاء بدل شوه او تاء په تاء کښې مدغم شوه۔

قاعده : کله چې واو د فاء د افتعال په مقام راشی نو په تاء بدليږی ۔

**6۔باب استفعال الاستيجابُ (د يو شی مستحق کيدل) اصلًا الاستِوجاب مجرد وَجَبَ۔**

صرف صغير:

اِسْتَوْجَبَ يَسْتَوْجِبُ استيجابًا فهو مُسْتَوجِبٌ و اُستُوجِبَ يُستَوجَبُ استيجابًا فذاک مُسْتَوجَبٌ

الامرُ منهُ اِسْتَوْجِبْ والنهی عنهُ لاتَسْتَوْجِبْ الظرف منهُ مُسْتَوجَبٌ والاٰلةُ منهُ ما بهٖ الاستيجاب افعلُ التفضيل ما اَشَدُّ استيجابًا۔

دی باب کښي هيڅ تعليل ندے شوے سوا د مصدر نه استيجابًا اصلًا اِستِوجابًا وو واو ساکن غير مدغم ما قبل کسره ده ۔واو بدل شو په ياء باندی۔

**7۔باب تفَعُّل التَّوقُّد (اور بليدل)**

صرف صغير:

تَوَقَّدَ یَتَوَقَّدُ تَوَقُّدًا فهو مُتَوَقِّدٌ و تُوُقِّدَ یُتَوَقَّدُ تَوَقُّدًا فهو مُتَوَقَّدٌ

الامرُ منهُ تَوَقَّدْ والنهی عنهُ لاتَتَوَقَّدْ الظرف منهُ مُتَوَقَّدٌ والاٰلة منهُ مابهٖ التَوَقُّد افعل التفضیل اشَدُّ تَوَقُّدًا ۔

درج ذیل نه ګردانونه وکړٔ!

| | |
|---|---|
| 1۔اوجَزَ ایجازًا بلیغ اختصار کول۔ | 2۔اوقَدَ ایقادًا اور بلوَل۔ |
| 2۔ودَّعَ تودیعًا رخصت کول۔ | 4۔ورَّثَ توریثًا وارث کیدل۔ |
| 5۔تواتَرَ تواتُرًا پرله پسے کول۔ | 6۔تَوَا صَلَ تَواصُلًا یو بل سره میلاویدل۔ |
| 7۔وافَقَ مُوافَقَةً مَحبت کول۔ | 8 ۔واعَدَ مُواعَدَةً وعده کول۔ |
| 9۔اِتَّعَظَ اِتِّعاظًا نصیحت کول۔ | 10۔اِتَّفَقَ اِتِّفاقًا اتفاق کول۔ |
| 11۔اِسْتَوعَبَ استِیعابًا را ګیرول۔ | 12۔اِستَوهَبَ اِستیهابًا بخشش غوختل۔ |
| 13۔تَوَسَّخَ تَوَسُّخًا خیرن کیدل۔ | 14۔تَوَجَّدَ تَوَجُّدًا غم ګین کیدل۔ |

# د مثال یایی بیان

مثال یایی صرف د څلورو بابونو نه رازی ۔1۔ضربَ 2۔سمِعَ 3۔فَتحَ 4۔کَرُمَ

**1۔مثال یایی ازباب ضرب الیسرُ ۔جواری کول۔**

صرف صغیر: یَسَرَ یَیْسِرُ یُسْرًا، فَهُوَ یَاسِرٌ، وَیُسِرَبِهٖ یُوْسَرُبِهٖ یُسْرًا، فَذٰاکَ مَیْسُوْرٌ بِهٖ، لَمْ یَیْسِرْ لَمْ یُوْسَرْبِهٖ، لایَیْسِرُ لایُوْسَرُبِهٖ، لَنْ یَّیْسِرَ لَنْ یُّوْسَرَبِهٖ، لَیَیْسِرَنَّ لَیُوْسَرَنَّ بِهٖ، لَیَیْسِرَنْ لَیُوْسَرَنْ بِهٖ۔

الامرمنه:اِیْسِرْ لِتُوْسَرْ بِکَ، لِیَیْسِرْ لِیُوْسَرْ بِهٖ۔

والنهی عنه:لاتَیْسِرْ لاتُوْسَرْبِک

والظرف منهُ مَیسِرٌ والاٰلةُ منهُ مِیسَرٌ و میسرة و میسارٌ و اسم التفضیل منهُ اَیسَرُ اَیسَرَانِ اَیسَرُونَ ایاسِرُ والمؤنث منهُ یُسریٰ یُسریانِ یُسریاتٌ یُسَرٌ ۔

دی باب کښی تعلیل ندے شوے۔

## مثال یاپی ازباب سمِعَ یسمَعُ الیُبسُ و الیبوسةُ وچیدل۔

صرف صغیر: ددی باب مجهول مستعمل ندے او لکه د سمِعَ یسمعُ پشان دے تعلیل پکښی ندے شوے۔

یَبِسَ یَیْبَسُ یُبسًا و یبوسةً الامرُ منهُ اِیبَسْ والنهی عنهُ لا تَیْبَسْ الظرف منهُ مَیبَسٌ والاٰلة منهُ مِیبَسٌ مِیبَسةٌ و مِیبَاسٌ اسم التفضیل اَیبَسُ ولمؤنث منهُ یُبْسیٰ۔

**مثال یاپی ازباب فَتَحَ یَفتَحُ الیَنعُ میوه پخیدل چی د شوکَولو قابله شی ۔**

صرف صغیر:

یَنَعَ یَیْنَعُ ینعًا فهو یانِعٌ و یُنِعَ یُونَعُ ینعًا فذاک مَینُوعٌ ،اِینَعْ ،لا تَینَعْ ،مَینَعٌ ،مِینَعٌ مِینَعَةٌ مِینَاعٌ، اَینَعُ یُنعیٰ۔

**مثال یاپی ازباب کَرُمَ یَکرُمُ الیَقْظُ ویخیدل(د خوب نه پاسیدل)**

یَقُظَ یَیْقُظُ یُقْظاً، فَهُوَ یَقِیظٌ، وَیُقِظَ بِهٖ یُوْقَظُ بِهٖ یُقْظاً، فَذَاکَ مَیْقُوْظٌ بِهٖ، لَمْ یَیْقُظْ لَمْ یُوْقَظْ بِهٖ، لایَیْقُظُ لایُوْقَظُ بِهٖ، لَنْ یَّیْقُظَ لَنْ یُّوْقَظَ بِهٖ، لَیَیْقُظَنَّ لَیُوْقَظَنَّ بِهٖ، لَیَیْقُظَنْ لَیُوْقَظَنْ بِهٖ۔

الامر منه:اُوْقُظْ لِتُوْقَظْ بِکَ، لِیَیْقُظْ لِیُوْقَظْ بِهٖ۔

والنهی عنه:لاتَیْقُظْ لاتُوْقَظْ بِکَ، لایَیْقُظْ لایُوْقَظْ بِهٖ۔

الظرف منه:مَیْقِظٌ مَیْقِظَانِ مَیَاقِظُ وَمُیَیْقِظٌ۔

والاٰلة منه:مِیْقَظٌ مِیْقَظَانِ مَیَاقِظُ وَمُیَیْقِظٌ، مِیْقَظَةٌ مِیْقَظَتَانِ مَیَاقِظُ وَمُیَیْقِظَةٌ، مِیْقَاظٌ مِیْقَاظَانِ مَیَاقِیْظُ وَمُیَیْقِیْظٌ۔

افعل التفضیل المذکر منه:اَیْقَظُ اَیْقَظَانِ اَیْقَظُوْنَ اَیَاقِظُ وَاُیَیْقِظٌ۔

والمؤنث منه:يُقْظىٰ يُقْظَيَانِ يُقْظَيَاتٌ يُقَظٌ وَيُقَيْظى۔

فعل التعجب منه:مَاآَيْقَظَه،، وَآيْقِظْ بِهٖ، وَيَقُظَ۔

اُوْقُظْ اصلًا اُيْقُظ وو ياء ساكن غير مدغم ما قبل مضموم بدل شوه په واو باندى ۔

# مثال يائي از ابواب ثلاثي مزيدٌ فيهٖ

**1۔ مثال يائي ازباب افعال الايسارُ مالداره كيدل۔**

صرف صغير:

آيْسَرَ يُوسِرُ ايسارًا فهو مُوسِرٌ و اُوسِرَ يُوسَرُ ايسارًا فهو مُوسَرٌ

الامرُ منهُ آيْسِرْ والنهىُ عنهُ لا تُوسِرْ الظرف منهُ مُوسَرٌ ولاٰلةُ منهُ ما بهٖ الايسار

اسم التفضيل اشَدُّ ايسارًا۔

يُوسِرُ يُوسَرُ اصلًا يُيسِرُ او يُيسَرُ وو خو يا ساكن ماقبل مضموم ياء په واو بدل شوه دا تعليل په نورو مشتقاتو كښې هم دے لكه نفى تاكيد وغيره۔

**2۔باب تفعيل التيسيرُ اسانول۔**

صرف صغير:

يَسَّرَ يُيَسِّرُ تَيسِيْرًا، فَهُوَمُيَسِّرٌ، وَيُسِّرَ يُيَسَّرُ تَيسِيْرًا، فَذَاكَ مُيَسَّرٌ، لَمْ يُيَسِّرْ لَمْ يُيَسَّرْ،لايُيَسِّرُلايُيَسَّرُ، لَنْ يُّيَسِّرَ لَنْ يُّيَسَّرَ، لَيُيَسِّرَنَّ لَيُيَسَّرَنَّ، لَيُيَسِّرَنْ لَيُيَسَّرَنْ۔

الامرمنه:يَسِّرْ لِتُيَسَّرْ، لِيُيَسِّرْ لِيُيَسَّرْ۔

والنهى عنه:لاتُيَسِّرْ لاتُيَسَّرْ، لايُيَسِّرْ لايُيَسَّرْ۔

الظرف منه:مُيَسَّرٌ مُيَسَّرَانِ مُيَسَّرَاتٌ۔والاٰلة منه:مَابِهٖ التَّيْسِيْرُ۔

افعل التفضيل منه:اَشَدُّ تَيْسِيْراً۔

فعل التعجب: مَااَشَدَّ تَيْسِيْراً، وَاَشْدِدْ بِتَيْسِيْرِهٖ۔

**3۔ صرف صغیر ثلاثی مزید فیه مثال یائی از باب اِفْتِعَالٌ: اِتِّسَار (آسان کیدل)**

اِتَّسَرَ یَتَّسِرُ اِتِّسَاراً، فَهُوَ مُتَّسِرٌ، وَاُتُّسِرَبِهٖ یُتَّسَرُبِهٖ اِتِّسَاراً، فَذَاکَ مُتَّسَرٌبِهٖ، لَمْ یَتَّسِرْ لَمْ یُتَّسَرْبِهٖ، لایَتَّسِرُ لایُتَّسَرُبِهٖ، لَنْ یَّتَّسِرَ لَنْ یُّتَّسَرَبِهٖ،

لَیَتَّسِرَنَّ لَیُتَّسَرَنَّ بِهٖ، لَیَتَّسِرَنْ لَیُتَّسَرَنْ بِهٖ۔

الامرمنه:اِتَّسِرْ لِیُتَّسَرْبِکَ، لِیَتَّسِرْ لِیُتَّسَرْبِهٖ۔

والنهی عنه:لاتَتَّسِرْ لایُتَّسَرْبِکَ، لایَتَّسِرْ لایُتَّسَرْبِهٖ۔

والظرف منه:مُتَّسَرٌ مُتَّسَرَانِ مُتَّسَرَاتٌ۔والاٰلة منه:مَابِهٖ الْاِتِّسَارُ۔

افعل التفضیل منه: اَشَدُّ اِتِّسَاراً۔

فعل التعجب: مَااَشَدَّ اِتِّسَاراً، وَاَشْدِدْ بِاِتِّسَارِهٖ۔

اِتَّسَرَ اصلًا اِیْتَسَرَ دے یاء د باب افتعال فاء کلمه کښی راغله نو په تاء بدله شوه۔بیا د تاء ادغام په تاء کښی وشو۔

**4۔ صرف صغیر ثلاثی مزیدفیه مثال یائی از باب اِسْتِفْعَالٌ: اِسْتِیْسَارٌ (آسانی طلب کول)**

اِسْتَیْسَرَ یَسْتَیْسِرُ اِسْتِیْسَارًا، فَهُوَ مُسْتَیْسِرٌ، وَاُسْتُوْسِرَ یُسْتَیْسَرُ اِسْتِیْسَارًا، فَذَاکَ مُسْتَیْسَرٌ، لَمْ یَسْتَیْسِرْ لَمْ یُسْتَیْسَرْ، لایَسْتَیْسِرُ لایُسْتَیْسَرُ، لَنْ یَّسْتَیْسِرَ لَنْ یُّسْتَیْسَرَ، لَیَسْتَیْسِرَنَّ لَیُسْتَیْسَرَنَّ، لَیَسْتَیْسِرَنْ لَیُسْتَیْسَرَنْ۔

الامرمنه:اِسْتَیْسِرْ لِتُسْتَیْسَرْ، لِیَسْتَیْسِرْ لِیُسْتَیْسَرْ۔

والنهی عنه:لاتَسْتَیْسِرْ لاتُسْتَیْسَرْ، لایَسْتَیْسِرْ لایُسْتَیْسَرْ۔

والظرف منه:مُسْتَیْسَرٌ مُسْتَیْسَرَانِ مُسْتَیْسَرَاتٌ۔ والاٰلة منه:مَابِهٖ الْاِسْتِیْسَارُ۔

افعل التفضیل منه:اَشَدُّ اِسْتِیْسَاراً۔

فعل التعجب منه: مَااَشَدَّ اِسْتِیْسَاراً، وَاَشْدِدْ بِاِسْتِیْسَارِهٖ۔

اُسْتُوْسِرَ اصلًا اُستُيْسِرَ وو یاء ساکن غیر مدغم ماقبل ضمه وه په واو بدل شوه۔

**5۔باب تَفَعُّل تَیَسُّرٌ اسان کیدل۔**

تَیَسَّرَ یَتَیَسَّرُ تَیَسُّرًا فهو مُتَیَسِّرٌ و تُیُسِّرَ یُتَیَسَّرُ تَیَسُّرًا فهو مُتَیَسَّرٌ الامر منهُ تَیَسَّرَ والنهی عنهُ لاتَتَیَسَّرَ الظرف منهُ مُتَیَسَّرٌ۔

تمرین :

افعال ذیل نه ګردان وکه!

1۔ اَیقَظَ ائقاظًا بیدارول۔

2۔تَیَقَّظَ تَیَقُّظًا بیداریدل۔

3۔تَیَمَّمَ تَیَمُّمًا تیمم کول۔

4۔اِسْتَیسَرَ اِستِیسارًا آسانیدل۔

د مثال بحث ختم شو ۔

# د اجوف بیان

اجوف یعنی معتل العین چی په عین کلمه کښی یی حرف علت راغلے وی :اجوف یایی او اجوف واوی ۔اجوف الفی اصلی نشته۔

اجوف په لغت کښی ډډْ والی ته وایی او ددی نه هم کله کله د مینځ حرف اوغورزیږی نو کلمهډډه پاتی شی۔

**داجوف د تعلیل قاعدے:**

<u>**قاعده 1۔:**</u> کوم واو او یاء چی متحرک وی او ماقبل تری فتحه وی نو په الف سره به دغه واو او یاء بدلیږی ۔لکه: قَوَلَ نه قَالَ او بَیَعَ نه بَاعَ خو که واو یا ساکن وی نو هغه به نه بدلیږی۔لکه :یَوْمٌ لَیْلٌ، قومٌ، بَیعٌ

دغه شان که دواړه متحرک وی خو ماقبل تری فتحه نوی نو بیا به هم نه بدلیږی۔ لکه :صُوَرٌ۔

او ددی قاعدے جاری کیدو دپاره نهه شرطونه دی په علم الصیغه کښی به راشی ۔

**قاعده 2۔** کچرے د ثلاثی مجرد عین کلمه واو وی او دغه واو په الف بدل شی او بیا د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شی او ماقبل یې مکسور العین نه وی نو فاء کلمے له به ضمه ورکولے شی لکه: قَوَلْنَ نه قُلْنَ شو۔

او که ماضی مکسور العین وی نو فاء کلمے له به کسره ورکولے شی لکه: خَوِفْنَ نه خِفْنَ۔

قَوَلْنَ کښی واو متحرک ماقبل فتحه په الف سره بدل شو قَالْنَ شو بیا الف د التقاء ساکنین د وجے حذف شو قَلْنَ شو بیا قاف له ضمه ورکړه چی دلالت وکی په حذف د واو نو قُلْنَ شو۔

خَوِفْنَ واو متحرک ماقبل مفتوح واو په الف باندی بدل شو خَافْنَ شو بیا الف د التقاء ساکنین د وجے حذف شو نو خَفْنَ شو بیا خ له کسره ورکړه چی دلالت وکی چی عین کلمه مکسور وه نو خِفْنَ شو،

**قاعده 3:** کچرے ثلاثی مجرد عین کلمه یاء وی او په الف سره بدل وی او الف د التقاء ساکنین د وجے حذف شی نو فاء کلمے له به کسره ورکولے شی لکه: بَيَعْنَ نه بِعْنَ۔

دلته یاء متحرک ما قبل مفتوح بدل شوه په الف بَاعْنَ شو،بیا الف د التقاء ساکنین د وجے نه حذف شو بَعْنَ شو ،بیا یې باء له کسره ورکړه چی دلالت وکی په حذف د یاء باندی بِعْنَ شو۔

**قاعده 4:** اجوف واوی او یایی که چرے د ماضی مجهول عین کلمه کښی واو یا یاء وی مکسور وی او ماضی معروف کښی تعلیل شوے وی نو د دواړو کسره ماقبل له ورکولے شی یعنی د ماقبل حرکت لرے کولو نه بعد بیا په اجوف واوی کښی واو په یاء باندی بدلوی لکه: قُوِلَ نه قِيْلَ او اجوف یایی کښی یاء قائم وی لکه: بُيِعَ نه بِيْعَ۔

**قاعده 5:** په واو کلمه کښې  واو یا یاء متحرک وی او ماقبل حرف صحیح ساکن وی نو د واو او یاء حرکت ماقبل له ورکوی لکه: یَقْوُلُ  نه یَقُولُ،یَبْیِعُ نه یَبِیْعُ۔

**قاعده 6:** کچرے واو او یاء مفتوح وی او ماقبل حرف صحیح ساکن وی نو د هغې فتحه ماقبل له ورکې او دا په الف سره بدل کی ۔یُقْوَلُ نه یُقَالُ ۔یُبْیَعُ نه یُبَاعُ۔

**قاعده 7:** کوم واو او یاء چې د الف زائده یعنې د اسم فاعل د الف نه روستو راشی نو دی واو او یاء لره به په همزه سره بدلوی۔لکه: بَایِعٌ نه بائِعٌ  او قاوِلٌ نه قَائِلٌ۔

**قاعده 8:** مصدر کښې واو د کسرے نه بعد راشی او د هغې په فعل کښې تعلیل شوے وی ۔نو داواو په یاء سره بدلوی لکه: د قَامَ مصدر  قِوَامًا نه قِیَامًا وئیل۔

**قاعده 9:** د باب افعال یا استفعال په عین کلمه کښې کچرے واو یا یاء وی نو په مصدر کښې دا په الف سره بدل کړی او الف حذف کړی او ددی په بدل کښې په آخر کښې د تاء زیادت وکړی۔لکه: اِقوَامٌ نه اِقامَةٌ  او اِستِقْوامٌ نه  اِستِقَامةٌ ۔

**نوټ:** یاد ساتل پکار دی کله کله د یو لفظ په تعلیل کښې متعددے قاعدے هم جمع کیږی مثلًا: مَبِیعٌ  اصلًا  مَبْیُوعٌ وو۔

پدی کښې یٓ متحرک او ماقبل ساکن وؤ نو د یٓ حرکت ئُ ماقبل له ورکو اوس دوه ساکنان جمع شو مَبُیْوْعٌ  بیا یٓ حذف شو نو بیا  مَبُوعٌ شو ۔

بیا د بٓ  ضمه ئې په کسرے سره بدل کړه تاکه په حذف یاء باندی دلالت وکی  نو مَبِوْعٌ شو۔

بیا واو ساکن ماقبل مکسور شو نو واو په یاء سره بدل شو مَبِیعٌ شو ۔

**د اجوف واوی بیان**

اجوف واوی ثلاثی مجرد د دریو بابونو نه رازی ،نَصَرَ ،ضَرَبَ ، سَمِعَ۔

**اجوف واوی ازباب نصر :القولُ  وئیل ۔**

صرف صغیر (وړوکے گردان)

قَالَ يَقُولُ قَولًا فهو قَائِلٌ و قِيلَ يُقَالُ قَولًا فذاکَ مَقُولٌ الامر منهُ قُلْ والنهی عنهُ لاتَقُلْ الظرف منهُ مَقَالٌ والاٰلةُ منهُ مِقْوَلٌ مِقْوَلَةٌ مِقْوالٌ اسم التفضیل اَقْوَلُ والمؤنث منهُ قُولیٰ۔

صرف کبیر:

قَالَ قَالَا قَالُوا قَالَتْ قَالَتَا قُلْنَ قُلْتَ قُلْتُما قُلْتُم قُلْتِ قُلْتُما قُلْتُنَّ قُلْتُ قُلْنا۔

قال په اصل کښې قَوَلَ بروزن نَصَرَ وؤ ،واو ما قبل مفتوح وو بدل شو په الف باندی د قالَتا پورے دغه تعلیل شوے دے۔

قُلْنَ په اصل کښې قَوَلْنَ وو بروزن نَصرنَ واؤ ماقبل مفتوح بدل شو په الف سره قَالْنَ شو الف التقاء ساکنین د وجے نه حذف شو نو قَلْنَ شو ،بیا ئی فتحه په ضمه سره بدل کړو تاکه په واو محذوف باندی دلالت وکی قُلْنَ شو ،

هم دغه تعلیل د قُلْنا پورے شویدے۔

<u>**ماضی مثبت مجهول:**</u>

قِیلَ قِیلا قِیلُوا قِیلَتْ قِیلَتا قُلْنَ قُلْتَ قُلْتُما قُلْتُم قُلْتِ قُلْتُما قُلْتُنَّ قُلْتُ قُلْنا۔

قِیلَ په اصل کښې قُوِلَ وؤ بروزن نُصِرَ دواو کسره نقل که ماقبل له ئی ورکه د ماقبل دحرکت لرے کولو نه بعد قِوْلَ شو ، اُس واو ساکن ماقبل مکسور شو نو واو په یاء بدل شو قِیْلَ شو ۔

هم دغه تعلیل د قِیْلَتا پورے دے۔

قُلْنَ په اصل کښې قُوِلْنَ وؤ د نْصِرْنَ په وزن دواو کسره نقل که ماقبل له ئی ورکه د ماقبل دحرکت لرے کولو نه بعد قِوْلْنَ شو ۔

بیا واو ساکن ماقبل کسره په وجه واو په یاء بدل شو قِیْلْنَ شو بیا دوه ساکنه جمع شول نو یاء حذف شو قِلْنَ شو ۔

بیا ئی د قَ کسره په ضمه سره بدل کړو تاکه په واو محذوف باندی دلالت وکی قُلْنَ شو ، هم دغه تعلیل د قُلْنا پورے شویدے۔

(او په دی دوؤ ګردانونو کښی د قُلْنَ نه تر آخره پوری د معرف او مجهول صیغے ظاهرًا یوشان دی د ما ضی مثبت معروف او مجهول په شروع کښی ما لګوه او د منفی ګردانونه تری وکه!۔

## مضارع مثبت معروف:

| | | |
|---|---|---|
| یَقُوْلُ | یَقُوْلانِ | یَقُوْلُونَ |
| تَقُوْل | تَقُوْلانِ | یَقُلْنَ |
| تَقُوْلُ | تَقُوْلانِ | تَقُوْلونَ |
| تَقُوْلِینَ | تَقُوْلانِ | تَقُلْنَ |
| اَقُوْلُ | نَقُــــــوْلُ | |

یَقُولُ په اصل کښی یَقْوُلُ وؤ بروزن یَنْصُرُ واو متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو یَقُولُ شو ،

دا تعلیل د دوؤ(یَقُلْنَ ، تَقُلْنَ )صیغو نه علاوه په ټولو صیغو کښی دے ۔

یَقُلْنَ په اصل کښی یَقْوُلْنَ بروزن یَنْصُرْنَ وؤ ،واو متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو،یَقُوْلْنَ شو دوه ساکنان جمع شو واو حذف شو یَقُلْنَ پاتی شو ۔هم دغه تعلیل په تَقُلْنَ کښی دے۔

## مضارع مثبت مجهول:

| | | |
|---|---|---|
| یُقَالُ | یُقَالانِ | یُقَالُونَ |
| تُقَالُ | تُقَالانِ | یُقَلْنَ |
| تُقَالُ | تُقَالانِ | تُقَالُونَ |
| تُقَالِینَ | تُقَالانِ | تُقَلْنَ |
| اُقَالُ | نُقَالُ | |

**یُقَالُ** په اصل کښی یُقْوَلُ وو بروزن یُنْصَرُ واو متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو یُقَوْلُ شو نو بله قاعده مخامخ شوه ،چی واو اصلاً متحرک وو او ماقبل ئې متحرک شو نو واو په الف سره بدل شو یُقَالُ شو هم دغه

تعلیل د دوؤ صیغو(یُقَلْنَ،تُقَلْنَ) نه علاوه په ټولو کښې شوے دے۔ **یُقَلْنَ** په اصل کښې یُقْوَلنَ وو ، واو متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو ، نو بله قاعده مخامخ شوه ،چی واو اصلاً متحرک وو او ماقبل ئی متحرک شو نو واو په الف سره بدل شو نو یُقالْنَ شو ،

دوه ساکنین جمع شول نو الف وغرزیدو یُقَلْنَ شو ،هم دغه تعلیل په تُقَلْنَ کښې شوے دے۔

## نفی تاکید بلَن معروف :

| | | |
|---|---|---|
| لَنْ یَقُوْلَ | لَنْ یَقُوْلا | لَنْ یَقُوْلُوا |
| لَنْ تَقُوْلَ | لَنْ تَقُوْلا | لَنْ یَقُلْنَ |
| لَنْ تَقُوْلَ | لَنْ تَقُوْلا | لَنْ تَقُوْلوا |
| لَنْ تَقُوْلِی | لَنْ تَقُوْلا | لَنْ تَقُلْنَ |
| لَنْ اَقُوْلَ | لَنْ نَقُـــــــــوْلَ | |

## نفی تاکید بلَن مجهول:

| | | |
|---|---|---|
| لَنْ یُقَالَ | لَنْ یُقَالا | لَنْ یُقَالُوا |
| لَنْ تُقَالَ | لَنْ تُقَالا | لَنْ یُقَلْنَ |
| لَنْ تُقَالَ | لَنْ تُقَالا | لَنْ تُقَالُوا |
| لَنْ تُقَالی | لَنْ تُقَالا | لَنْ تُقَلْنَ |
| لَنْ اُقَالَ | لَنْ نُقَالَ | |

پدی دوؤ ګردانونو کښې د مضارع معروف او مجهول پشان تعلیل شوے دے ـد لَنْ عمل یاد ساتۍ!۔

## نفی جحد بَلَمْ معروف:

| | | |
|---|---|---|
| لَمْ یَقُلْ | لَمْ یَقُوْلا | لَمْ یَقُوْلُو |
| لَمْ تَقُلْ | لَمْ تَقُوْلا | لَمْ یَقُلْنَ |
| لَمْ تَقُلْ | لَمْ تَقُوْلا | لَمْ تَقُوْلوا |
| لَمْ تَقُوْلِی | لَمْ تَقُوْلا | لَمْ تَقُلْنَ |
| لَمْ اَقُلْ | لَمْ نَقُـــــــلْ | |

په کومو صیغو کښې چې د عین کلمه نه واو حذف شوے دے په هغوی کښې د يَقُلْنَ پشان تعلیل شوے دے او په کومو صیغو کښې چې واو موجود دے په هغوی کښې د يَقُولُ په مثل تعلیل شوے دے۔

**نفی جحد بَلَمْ مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لَمْ يُقَلْ | لَمْ يُقَالا | لَمْ يُقَالُوا |
| لَمْ تُقَلْ | لَمْ تُقَالا | لَمْ يُقَلْنَ |
| لَمْ تُقَلْ | لَمْ تُقَالا | لَمْ تُقَالُوا |
| لَمْ تُقَالِى | لَمْ تُقَالا | لَمْ تُقَلْنَ |
| لَمْ أُقَلْ | لَمْ نُقَلْ | |

په کومو صیغو کښې چې الف حذف شوے دے په هغوی کښې د يُقَلنَ پشان تعلیل شوے دے،

او په کومو صیغو کښې چې الف موجود دے په هغوی کښې د يُقَالُ په مثل تعلیل شوے دے

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | |
|---|---|---|
| لَيَقُوْلَنَّ | لَيَقُوْلانِّ | لَيَقُوْلُنَّ |
| لَتَقُوْلَنَّ | لَتَقُوْلانِّ | لَيَقُلْنَانِّ |
| لَتَقُوْلَنَّ | لَتَقُوْلانِّ | لَتَقُوْلُنَّ |
| لَتَقُوْلِنَّ | لَتَقُوْلانِّ | لَتَقُلْنَانِّ |
| لَأَقُوْلَنَّ | لَنَقُــــــــوْلَنَّ | |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لَيُقَالَنَّ | لَيُقَالانِّ | لَيُقَالُنَّ |
| لَتُقَالَنَّ | لَتُقَالانِّ | لَيُقَلْنَانِّ |
| لَتُقَالَنَّ | لَتُقَالانِّ | لَتُقَالُنَّ |
| لَتُقَالِنَّ | لَتُقَالانِّ | لَتُقَلْنَانِّ |
| لَأُقَالَنَّ | لَنُقَالَنَّ | |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | |
|---|---|---|
| لَيَقُوْلَنْ | | لَيَقُوْلُنْ |
| لَتَقُوْلَنْ | | |
| لَتَقُوْلَنْ | | لَتَقُوْلُنْ |
| لَتَقُوْلِنْ | | |
| لَاَقُوْلَنْ | لَنَقُـــــــوْلَنْ | |

**لامِ تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لَيُقَالَنْ | | لَيُقَالُنْ |
| لَتُقَالَنْ | | |
| لَتُقَالَنْ | | لَتُقَالُنْ |
| لَتُقَالِنْ | | |
| لَاُقَالَنْ | لَنُقَالَنْ | |

**امر معروف:**

| | | |
|---|---|---|
| لِيَقُلْ | لِيَقُوْلا | لِيَقُوْلُو |
| لِتَقُلْ | لِتَقُوْلا | لِيَقُلْنَ |
| قُلْ | قُوْلا | قُوْلوا |
| قُوْلِی | قُوْلا | قُلْنَ |
| لِاَقُلْ | لِنَقُـــــــلْ | |

په کومو صیغو کښی چی د عین کلمه نه واو حذف شوے دے په هغوی کښی د يَقُلْنَ پشان تعلیل شوے دے او په کومو صیغو کښی چی واو موجود دے په هغوی کښی د يَقُولُ په مثل تعلیل شوے دے۔

قُلْ په اصل کښی اُقْوُلْ وو د اُنْصُرْ پشان د يَقُلْنَ په مثل تعلیل نه بعد قّ کلمه متحرک شوه نو د همزه وصل ضرورت رانغے۔

**امر مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لِيُقَلْ | لِيُقَالا | لِيُقَالُوا |
| لِتُقَلْ | لِتُقَالا | لِيُقَلْنَ |
| لِتُقَلْ | لِتُقَالا | لِتُقَالُوا |

| | | |
|---|---|---|
| لِتُقَالی | لِتُقَالا | لِتُقَلْنَ |
| لِأُقَلْ | لِنُقَلْ | |

په کومو صیغو کښې چې الف حذف شوے دے په هغوی کښې د یُقَلنَ پشان تعلیل شوے دے ،

او په کومو صیغو کښې چې الف موجود دے په هغوی کښې د یُقَالُ په مثل تعلیل شوے دے

**امر معروف بانون ثقیله:**

| | | |
|---|---|---|
| لِیَقُوْلَنَّ | لِیقُوْلانِّ | لِیَقُوْلُونَّ |
| لِتَقُوْلَنَّ | لِتَقُوْلانِّ | لِیَقُلْنَانِّ |
| قُوْلَنَّ | قُوْلانِّ | قُوْلُنَّ |
| قُوْلِنَّ | قُوْلانِّ | قُلْنَانِّ |
| لِاَقُوْلَنَّ | لِنَقُـــــــــوْلَنَّ | |

فائده: قُولَنَّ اصل کښې اُقْوُلَنَّ وؤ د یَقُولُ په مثل تعلیل سره دهمزه وصل ضرورت پاتې نه شو

قُلنانِّ په اصل کښې قُوْلنانِّ وو واو د اجتماع ساکنین د وجې نه حذف شو۔

**امر مجهول بانون ثقیله :**

| | | |
|---|---|---|
| لِیُقَالَنَّ | لِیُقَالانِّ | لِیُقَالُنَّ |
| لِتُقَالَنَّ | لِتُقَالانِّ | لِیُقَلْنَانِّ |
| لِتُقَالَنَّ | لِتُقَالانِّ | لِتُقَالُنَّ |
| لِتُقَالِنَّ | لِتُقَالانِّ | لِتُقَلْنَانِّ |
| لِأُقَالَنَّ | لِنُقَالَنَّ | |

**امر معروف بانون خفیفه:**

| | | |
|---|---|---|
| لِیَقُوْلَنْ | | لِیَقُوْلُنْ |
| لِتَقُوْلَنْ | | |
| قُوْلَنْ | | قُوْلُنْ |

| | | |
|---|---|---|
| قُوْلنْ | | |
| لِاَقُوْلَنْ | لِنَقُــــــــوْلَنْ | |

**امر مجهول بانون خفيفه:**

| | | |
|---|---|---|
| لِيُقَالَنْ | | لِيُقَالُنْ |
| لِتُقَالَنْ | | |
| لِتُقَالَنْ | | لِتُقَالُنْ |
| لِتُقَالِنْ | | |
| لِأُقَالَنْ | لِنُقَالَنْ | |

**نهی معروف:**

| | | |
|---|---|---|
| لَايَقُلْ | لَا يَقُوْلا | لَا يَقُوْلُو |
| لَا تَقُلْ | لَا تَقُوْلا | لَايَقُلْنَ |
| لَا تَقُلْ | لَا تَقُوْلا | لَاتَقُوْلوا |
| لَاتَقُوْلِى | لَاتَقُوْلا | لَا تَقُلْنَ |
| لَا اَقُلْ | لَا نَقُــــــــلْ | |

پدی کښې د نفی جحد بلم په مثل تعلیل شوے دے۔

**نهی مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لَا يُقَلْ | لَا يُقَالا | لَا يُقَالُوا |
| لَا تُقَلْ | لَا تُقَالا | لَايُقَلْنَ |
| لَا تُقَلْ | لَاتُقَالا | لَا تُقَالُوا |
| لَا تُقَالِى | لَا تُقَالا | لَا تُقَلْنَ |
| لَاأُقَلْ | لَا نُقَلْ | |

**نهی بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | |
|---|---|---|
| لَايَقُوْلَنَّ | لَايَقُوْلانِّ | لَايَقُوْلُنَّ |
| لَاتَقُوْلنَّ | لَاتَقُوْلانِّ | لَايَقُلْنَانِّ |
| لَاتَقُوْلَنَّ | لَاتَقُوْلانِّ | لَاتَقُوْلُنَّ |
| لَاتَقُوْلِنَّ | لاتَقُوْلانِّ | لَاتَقُلْنَانِّ |

| | | |
|---|---|---|
| لَااَقُوْلَنَّ | لَانَقُــــــوْلَنَّ | |

پدی گردان کښی د لام بانون ثقیله معروف په مثل تعلیل شوے دے۔

**نهی بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لَایُقَالَنَّ | لَایُقَالانِّ | لَایُقَالُنَّ |
| لَاتُقَالَنَّ | لَاتُقَالانِّ | لَایُقَلْنَانِّ |
| لَاتُقَالَنَّ | لاتُقَالانِّ | لَاتُقَالُنَّ |
| لَاتُقَالِنَّ | لَاتُقَالانِّ | لَاتُقَلْنَانِّ |
| لَااُقَالَنَّ | لَانُقَالَنَّ | |

**نهی بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | |
|---|---|---|
| لَایَقُوْلَنْ | | لَایَقُوْلُنْ |
| لَاتَقُوْلَنْ | | |
| لَاتَقُوْلَنْ | | لَاتَقُوْلُنْ |
| لَاتَقُوْلِنْ | | |
| لَااَقُوْلَنْ | لَانَقُــــــوْلَنْ | |

**نهی بانون تاکید خفیفه مجهول:**

| | | |
|---|---|---|
| لَایُقَالَنْ | | لَایُقَالُنْ |
| لَاتُقَالَنْ | | |
| لَاتُقَالَنْ | | لَاتُقَالُنْ |
| لَاتُقَالِنْ | | |
| لَااُقَالَنْ | لَانُقَالَنْ | |

**اسم فاعل :**

| | | |
|---|---|---|
| قَائِلٌ | قائِلانِ | قائِلونَ |
| قَائِلَةٌ | قائِلتانِ | قائِلاتٌ |

قائِلٌ اصل کښی قاوِلٌ وو ،واو د الف زائد نه بعد راغے په همزه بدل شو ۔

**اسم مفعول :**

| | | |
|---|---|---|
| مَقُولٌ | مَقُولانِ | مَقُولونَ |
| مَقُولَةٌ | مَقُولَتانِ | مَقُولَاتٌ |

مَقُولٌ اصل کښې مَقْوُولٌ وو ،د يَقولُ پشان تعليل پکښې وشو بيادوه ساکنان جمع شول دے وجے نه يو واو حذف شو ۔

**اسم آله:**

| | | |
|---|---|---|
| مِقْوَلٌ | مِقْوَلانِ | مَقَاوِلُ |
| مِقْوَلةٌ | مِقْوَلَتانِ | مَقَاوِلُ |
| مِقْوالٌ | مِقوالانِ | مَقاوِيلُ |

**اسم تفضيل :**

| | | | |
|---|---|---|---|
| اَقْوَلُ | اَقْوَلانِ | اَقْوَلُونَ | اَقاوِلُ |
| قُولٰى | قُولَيانِ | قُولَياتٌ | قُوَلٌ |

**تمرين:**

درج ذيل مصادرو نه گردانونه وکئ!

1: البولُ بول کول: بائِلٌ بُلْ لاتَبُلْ۔۔

2:التوبةُ توبه کول تائبٌ تُبْ لاتَتُبْ

3:الجُوعُ وږي کيدل جائعٌ جُعْ لاتَجُعْ

4: الذوقُ څکنه کول ذائقٌ ذُقْ لاتذُقْ

5: العودُ واپس کيدل عائدٌ عُدْ لاتَعُد

6: القيامُ ودريدل قائمٌ قُمْ لاتَقُم ۔

**اجوف واوى د باب نصرَ نه ختم شو ،وس اجوف واوى د باب ضربَ نه شروع کيږى ۔**

**طَاحَ يَطِيحُ ضَرَ بَ يضرِبُ:**

طَاحَ د الطوح نه ماضی ده طَوَحَ وو واؤ متحرک ماقبل مفتوح واؤ په الف سره بدل شو د قالَ پشان۔

طَاحَ يَطِيحُ طوحًا فهو طائحٌ و طِيحَ يُطاحُ طوحًا فهو مطوحٌ الامر منهُ طِحْ

والنهیُ عنهُ لاتَطِحْ والظرف منهٗ مَطِيحٌ مَطيحانِ مطاوِحُ والاٰلةُ منهُ مِطْوَحٌ مِطوَحانِ مَطاوِحُ مِطوحةٌ مِطوَحتانِ مَطاوِحُ مِطواحٌ مِطواحانِ مَطاوِيحُ۔

اسم التفضيل منهُ اَطْوَحُ اطوَحانِ اطاوِحُ و المؤنث منهُ طُوحیٰ طوحيانِ طُوحياتٌ طُوَحٌ۔

يَطِيحُ اصل کښې يَطْوِحُ وؤ د يضربُ په وزن باندی واو متحرک ما قبل حرف صحيح ساکن نو د واو حرکت ماقبل له ورکو ،نو وس واو ساکن ماقبل مکسور شو واو په ياء سره بدل شو ۔

طائحٌ : در اصل طاوِحٌ وو ، واو د الف زائد نه بعد راغې په همزه بدل شو ۔

طِيحَ: دراصل طُوِحَ وو بروزن ضُرِبَ دواو کسره نقل که ماقبل له ئی ورکه د ماقبل دحرکت لرے کولو نه بعد طِوحَ شو ، اُس واو ساکن ماقبل مکسور شو نو واو په ياء بدل شو ۔

مطوحٌ: دراصل مَطوُوحٌ وؤ بروزن مضروبٌ ړومبے واو متحرک ماقبل حرف صحيح ساکن حرکت دواو ماقبل له ورکو نو وس دوه ساکنان جمع شول نو يو واو حذف شو ۔

طِحْ: دراصل اطْوَحْ بروزن اِضْرِبْ وو ،د واو حرکت ماقبل له ورکو نو وس دوه ساکنه جمع شول واو حذف شو او دهمزه وصل ضرورت پاتی نشو هغه هم حذف شو طِحْ شو۔

لَا تَطِحْ : دراصل لا تَطوِح وؤ بروزنِ لا تَضْرِبْ واو حرکت ماقبل له ورکو بيا دوه ساکنان جمع شول واو حذف شو۔

مَطِيحٌ: دراصل مَطوِحٌ وو بروزنِ مَضْرِبٌ په دی کښې د يَطِيحُ په مثل تعليل شوے دے۔

صرف کبیر:

## ماضی مثبت معروف:

| | | |
|---|---|---|
| طَاحَ | طَاحَا | طَاحُوا |
| طَاحَتْ | طَاحَتا | طُحْنَ |
| طُحْتَ | طُحْتُما | طُحْتُم |
| طُحْتِ | طُحْتُما | طُحْتُنَّ |
| طُحْتُ | طُحْنا | |

طَاحَ د الطوح نه ماضی ده طَوَحَ وو واؤ متحرک ماقبل مفتوح واؤ په الف سره بدل شو د قالَ پشان۔

طُحْنَ دراصل طَوَحْنَ وو بروزن ضَرَبْنَ وؤ، واو متحرک ماقبل مفتوح واو په الف بدل شو ،بیا دوی ساکنه جمع شول ،اکف حذف شو طؔ له ئی ضمه ورکه چی دلالت وکی د واو په حذف باندی هم دغه تعلیل تر آخره پورے دے۔

## ماضی مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| طِیحَ | طِیحَا | طِیحُوا | طِیحَتْ | طِیحَتَا | طُحْنَ | طُحْتَ |
| طُحْتُما | طُحْتُم | طُحْتِ | طُحْتُما | طُحْتُنَّ | طُحْتُ | طُحْنا |

پدی گردانکښی هم د قِیلَ او قُلنَ پشان تعلیل شوے دے۔ دلته هم طُحنَ نه تر آخره پورے د معروف او مجهول صیغے یو شان دی۔

## مضارع مثبت معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| یَطِیحُ | یَطیحانِ | یَطیحونَ | تَطِیحُ | تَطِیحَانَ | یَطِحنَ | تَطِیحُ |
| تَطِیحَانِ | تَطِیحُونَ | تَطِیحِینَ | تَطِیحانِ | تَطِحنَ | اَطِیحُ | نَطِیحُ |

یَطِحنَ دراصل یَطْوِحنَ وو بروزن یضرِبنَ دواو حرکت ما قبل ته ورکو او بیا واو په یؔ سره بدل شو بیا د اجتماع ساکنین د وجے نه یؔ حذف شوه۔

## مضارع مجهول :

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| یُطَاحُ | یُطَاحَانِ | یُطَاحُونَ | تُطَاحُ | تُطَاحَانِ | یُطَحنَ | تُطَاحُ |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| تُطَاحانِ | تُطَاحُونَ | تُطَاحِينَ | تُطَاحَانِ | تُطْحَنَ | اُطَاحُ | نُطَاحُ |

**نفی تاکید بلَنْ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يَطِيحَ | لَنْ يَطيحا | لَنْ يَطيحوا | لَنْ تَطِيحَ | لَنْ تَطِيحَا | لَنْ يَطِحْنَ | لَنْ تَطِيحَ |
| لَنْ تَطِيحَا | لَنْ تَطِيحُوا | لَنْ تَطِيحِى | لَنْ تَطِيحا | لَنْ تَطِحنَ | لَنْ اَطِيحَ | لَنْ نَطِيحَ |

**نفی تاکید بلَنْ مجهول :**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يُطَاحَ | لَنْ يُطَاحَا | لَنْ يُطَاحُوا | لَنْ تُطَاحَ | لَنْ تُطَاحَا | لَنْ يُطَحنَ | لَنْ تُطَاحَ |
| لَنْ تُطَاحا | لَنْ تُطَاحُوا | تُطَاحِى | لَنْ تُطَاحَا | لَنْ تُطَحنَ | لَنْ اُطَاحَ | لَنْ نُطَاحَ |

**نفی جحد بلَمْ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لمْ يَطِحْ | لمْ يَطيحا | لمْ يَطيحوا | لمْ تَطِحْ | لمْ تَطِيحَا | لمْ يَطِحنَ | لمْ تَطِحْ |
| لمْ تَطِيحَا | لمْ تَطِيحُوا | لمْ تَطِيحِى | لمْ تَطِيحا | لمْ تَطِحنَ | لمْ اَطِحْ | لمْ نَطِحْ |

**نفی جحد بلَمْ مجهول :**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لمْ يُطَحْ | لمْ يُطَاحَا | لمْ يُطَاحُوا | لمْ تُطَحْ | لمْ تُطَاحَا | لمْ يُطَحنَ | لمْ تُطَحْ |
| لمْ تُطَاحا | لمْ تُطَاحُوا | لمْ تُطَاحِى | لمْ تُطَاحَا | لمْ تُطَحنَ | لمْ اُطَحْ | لمْ نُطَحْ |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| ليَطِيحَنَّ | لَيَطيحانِّ | لَيَطيحُنَّ | لَتَطِيحَنَّ | لَتَطِيحَانِّ | لَيَطِحنَانِّ | لَتَطِيحَنَّ |
| لَتَطِيحَانِّ | لَتَطِيحُنَّ | لَتَطِيحِنَّ | لَتَطِيحانِّ | لَتَطِحنَانِّ | لَاَطِيحَنَّ | لَنَطِيحَنَّ |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول :**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| ليُطَاحَنَّ | ليُطَاحَانِّ | ليُطَاحُنَّ | لتُطَاحَنَّ | لتُطَاحَانِّ | ليُطَحنَانِّ | لتُطَاحَنَّ |
| لتُطَاحانِّ | لتُطَاحُنَّ | لتُطَاحِنَّ | لتُطَاحَانِّ | لتُطَحنَانِّ | لاُطَاحَنَّ | لنُطَاحَنَّ |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| ليَطِيحَنْ | | لَيَطيحُنْ | لَتَطِيحَنْ | | | لَتَطِيحَنْ |
| | لَتَطِيحُنَّ | لَتَطِيحِنْ | | | لَاَطِيحَنْ | لَنَطِيحَنْ |

## لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول :

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لیُطَاحَنْ | | لیُطَاحُنْ | لتُطَاحَنْ | | | لتُطَاحَنْ |
| | لتُطَاحُنْ | لتُطَاحِنَ | | | لأُطَاحَنْ | لنُطَاحَنْ |

## امر معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَطِحْ | لِیَطیحا | لِیَطیحوا | لِتَطِحْ | لِتَطِیحَا | لِیَطِحنَ | طِحْ |
| طِیحَا | طِیحُوا | طِیحِی | طِیحا | طِحنَ | لِاَطِحْ | لِنَطِحْ |

## امر مجهول :

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیُطَحْ | لِیُطَاحَا | لِیُطَاحُوا | لِتُطَحْ | لِتُطَاحَا | لِیُطَحنَ | لِتُطَحْ |
| لِتُطَاحا | لِتُطَاحُوا | لِتُطَاحِی | لِتُطَاحَا | لِتُطَحنَ | لِاُطَحْ | لِنُطَحْ |

## امر معروف بانون ثقیله:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَطِیحَنَّ | لِیَطیحانِّ | لِیَطیحُنَّ | لِتَطِیحَنَّ | لِتَطِیحَانِّ | لِیَطِحنَانِّ | طِیحَنَّ |
| طِیحَانِّ | طِیحُنَّ | طِیحِنَّ | طِیحانِّ | طِحنَانِّ | لِاَطِیحَنَّ | لِنَطِیحَنَّ |

## امر مجهول بانون ثقیله:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیُطَاحَنَّ | لِیُطَاحَانِّ | لِیُطَاحُنَّ | لِتُطَاحَنَّ | لِتُطَاحَانِّ | لِیُطَحنَانِّ | لِتُطَاحَنَّ |
| لِتُطَاحانِّ | لِتُطَاحُنَّ | لِتُطَاحِنَّ | لِتُطَاحَانِّ | لِتُطَحنَانِّ | لِاُطَاحَنَّ | لِنُطَاحَنَّ |

## امر معروف بانون خفیفه:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَطِیحَنْ | | لِیَطیحُنْ | لِتَطِیحَنْ | | | طِیحَنْ |
| | طِیحُنْ | طِیحِنْ | | | لِاَطِیحَنْ | لِنَطِیحَنْ |

## امر مجهول بانون خفیفه:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیُطَاحَنْ | | لِیُطَاحُنْ | لِتُطَاحَنْ | | | لِتُطَاحَنْ |
| | لِتُطَاحُنْ | لِتُطَاحِنْ | | | لِاُطَاحَنْ | لِنُطَاحَنْ |

## نهی معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایَطِحْ | لایَطیحا | لایَطیحوا | لاتَطِحْ | لاتَطِیحَا | لایَطِحنَ | لاتَطِحْ |
| لاتطِیحَا | لاتطِیحُوا | لاتطِیحِی | لاتطِیحا | لاتطِحنَ | لااَطِحْ | لانَطِحْ |

## نهی مجهول :

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُطَحْ | لایُطَاحَا | لایُطَاحُوا | لاتُطَحْ | لاتُطَاحَا | لایُطَحنَ | لاتُطَحْ |
| لاتُطَاحا | لاتُطَاحُوا | لاتُطَاحِی | لاتُطَاحَا | لاتُطَحنَ | لااُطَحْ | لانُطَحْ |

**نهی معروف بانون ثقیله:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایَطِیحَنَّ | لایَطِیحانِّ | لایَطِیحُنَّ | لاتَطِیحَنَّ | لاتَطِیحَانِّ | لایَطِحنَانِّ | لاتطِیحَنَّ |
| لاتطِیحَانِّ | لاتطِیحُنَّ | لاتطِیحِنَّ | لاتطِیحانِّ | لاتطِحنَانِّ | لااَطِیحَنَّ | لانَطِیحَنَّ |

**نهی مجهول بانون ثقیله:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُطَاحَنَّ | لایُطَاحَانِّ | لایُطَاحُنَّ | لاتُطَاحَنَّ | لاتُطَاحَانِّ | لایُطَحنَانِّ | لاتُطَاحَنَّ |
| لاتُطَاحانِّ | لاتُطَاحُنَّ | لاتُطَاحِنَّ | لاتُطَاحَانِّ | لاتُطَحنَانِّ | لااُطَاحَنَّ | لانُطَاحَنَّ |

**نهی معروف بانون خفیفه:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایَطِیحَنْ | | لایَطِیحُنْ | لاتَطِیحَنْ | | | لاتطِیحَنْ |
| | لاتطِیحُنْ | لاتطِیحِنْ | | | لااَطِیحَنْ | لانَطِیحَنْ |

**نهی مجهول بانون خفیفه:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُطَاحَنْ | | لایُطَاحُنْ | لاتُطَاحَنْ | | | لاتُطَاحَنْ |
| | لاتُطَاحُنْ | لاتُطَاحِنْ | | | لااُطَاحَنْ | لانُطَاحَنْ |

**اجوف واوی از نصر ختم شو ۔**

تمرین

درج ذیل مصادرو نه صرف کبیر ګردان وکئ!

1۔عاد یعودُ عودًا عُدْ لا تعُدْ واپس کیدل۔

2۔طافَ یطوفُ طوافًا طُفْ لا تطفْ چاپیره ګرزیدل۔

3۔ذاقَ یذوقُ ذوقًا ذُقْ لا تَذُقْ خکه کول۔

4۔قالَ یقولُ قولًا قُلْ لاتقُل وینا کول۔

5۔بال یبولُ بولًا بُلْ لاتبُلْ بول کول۔

6۔دام یدومُ دوامًا دُم لاتدُمْ دوام کول۔

7-قامَ يقومُ قِيامًا قُمْ لاتقُمْ قيام كول۔

8-صامَ يصومُ صومًا صُمْ لا تصُمْ روژه نيول۔

9-فاز يفوز فوزًا فُزْ لاتفُز كامياب كيدل۔

10-عاذ يعوذُ عوذًا عُذْ لا تعُذْ پناه غوختل۔

11-كان يكونُ كونًا كُنْ لاتكُنْ كيدل۔

12-ذابَ يذوبُ ذوبًا ذُبْ لاتذبْ ويلى كيدل۔

13-ساقَ يسوقُ سوقًا سُقْ لاتسُقْ شړل۔

14-تَابَ يتوبُ توبةً تُبْ لاتَتُبْ رجوع كول۔

**اجوف واوى از سَمِعَ شروع شو۔ لكه: الخَوفُ يريدل:**

خَوِفَ يَخْوَفُ خو وئيل خَافَ يَخافُ شى۔

صرف صغير :

خَافَ يَخَافُ خَوفًا فهو خَائِفٌ و خِيفَ يُخافُ خوفًا فهو مخوفٌ الامر منهُ خَفْ والنهى عنهُ لاتَخَفْ الظرف منهُ مَخَافٌ مخافانِ مَخاوِفُ والاٰلة منهُ مِخوَفٌ مِخوَفانِ مَخاوِفُ مِخوفةٌ مِخوفتانِ مَخاوفُ مِخوافٌ مِخوافانِ مَخاوِيفُ و اسم التفضيل منهُ اَخوَفُ اخوفانِ اخوفونَ اَخاوِفُ والمؤنث منهُ خُوفىٰ خُوفيانِ خُوفياتٌ خُوَفٌ ۔

**<u>خافَ</u>** دراصل خَوِفَ وو بروزن سَمِعَ واؤ متحرک ماقبل مفتوح نو بدل شو په الف باندى ۔

**<u>يَخَافُ</u>** دراصل يَخْوَفُ وو بر وزن يَسمَعُ واؤ متحرک ما قبل حرف صحيح ساكن وؤ نو د واؤ حركت ماقبل له وركو ،نو وس بله قاعده راله :چى واؤ دراصل متحرک وو او وس ئى ماقبل مفتوح شو نو بدل شو په الف باندى ۔

**<u>خِيفَ</u>** دراصل خُوِفَ وو بروزن سُمِعَ، كسره په واو ثقيله وه نو ماقبل له ئى وركه نو خِوْفَ شو ،وس واؤ ساكن ماقبل مكسور شو نو په ياء سره بدل شو ،خِيفَ شو ۔

**خائفٌ** کښې د قائلٌ تعلیل شوے دے ۔

**مَخوفٌ** کښې د مَقولٌ تعلیل شوے دے۔

**خَفْ** دراصل اِخْوَفْ بروزن اِسْمَعْ وو، واؤ متحرک ما قبل حرف صحیح ساکن وؤ نو د واؤ حرکت ماقبل له ورکو نو اِخَوْفْ پاتی شو واو د التقاۓ ساکنین د وجے نه حذف شو او د همزه وصل ضرورت پاتی نه شو۔

**مَخَافٌ** د مقالٌ پشان دے۔

**صرف کبیر :**

**فعل ماضی معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| خَافَ | خَافَا | خَافُوا | خَافَتْ | خَافَتَا | خِفْنَ | خِفْتَ |
| خِفْتُما | خِفْتُم | خِفْتِ | خِفْتُما | خِفْتُنَّ | خِفْتُ | خِفْنَا |

خِفْنَ دراصل خَوِفنَ وو، بروزن سَمِعنَ د قَالَ په مثل تعلیل نه بعد الف د اجتماع ساکنین د وجے حذف شو خَفْنَ پاتی شو خَ له مو کسره ورکړه چی دلالت وکی چی عین کلمه مکسوره وه۔ سَمِعَ وو۔

**فعل ماضی مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| خِيفَ | خِيفَا | خِيفُوا | خِيفَتْ | خِيفَتَا | خِفْنَ | خِفْتَ |
| خِفْتُما | خِفْتُم | خِفْتِ | خِفْتُما | خِفْتُنَّ | خِفْتُ | خِفْنَا |

دلته خِفْنَ بروزن سُمِعنَ وو ،دی کښې هم دغه تعلیل شوے دے کوم چی په معروف کښیشوے دے۔

**مضارع معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| يَخافُ | يَخافانِ | يَخافُونَ | تَخافُ | تَخافانِ | يَخفْنَ | تَخافُ |
| تَخافَانِ | تَخافُونِ | تَخافِينَ | تَخافَانِ | تَخفْنَ | اَخافُ | نَخافُ |

**يَخفْنَ** دراصل يَخْوَفْنَ وو بروزن يَسمَعنَ ، د يُقَالُ په مثل تعليل وشو نو بيا الف د التقاۓ ساکنين د وجے نه حذف شو ۔او يَخَافُ او يُخافُ کښې د يُقالُ په مثل تعليل شوے دے۔

**مضارع مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| يُخافُ | يُخافانِ | يُخافُونَ | تُخافُ | تُخافانِ | يُخفْنَ | تُخافُ |
| تُخافَانِ | تُخافُونَ | تُخافِينَ | تُخافَانِ | تُخفْنَ | اُخافُ | نُخافُ |

**نفی تاکید بَلن معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يَخافَ | لَنْ يَخافا | لَنْ يَخافُوا | لَنْ تَخافَ | لَنْ تَخافا | لَنْ يَخفْنَ | لَنْ تَخافَ |
| لَنْ تَخافَا | لَنْ تَخافُوا | لَنْ تَخافِي | لَنْ تَخافَا | لَنْ تَخفْنَ | لَنْ اَخافَ | لَنْ نَخافَ |

**نفی تاکید بَلن مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يُخافَ | لَنْ يُخافا | لَنْ يُخافُوا | لَنْ تُخافَ | لَنْ تُخافا | لَنْ يُخفْنَ | لَنْ تُخافَ |
| لَنْ تُخافَا | لَنْ تُخافُوا | لَنْ تُخافِي | لَنْ تُخافَا | لَنْ تُخفْنَ | لَنْ اُخافَ | لَنْ نُخافَ |

**نفی جحد بلمْ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ يَخفْ | لَمْ يَخافا | لَمْ يَخافُوا | لَمْ تَخفْ | لَمْ تَخافا | لَمْ يَخفْنَ | لَمْ تَخفْ |
| لَمْ تَخافَا | لَمْ تَخافُوا | لَمْ تَخافِي | لَمْ تَخافَا | لَمْ تَخفْنَ | لَمْ اَخفْ | لَمْ نَخفْ |

**نفی جحد بلمْ مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ يُخفْ | لَمْ يُخافا | لَمْ يُخافُوا | لَمْ تُخفْ | لَمْ تُخافا | لَمْ يُخفْنَ | لَمْ تُخفْ |
| لَمْ تُخافَا | لَمْ تُخافُوا | لَمْ تُخافِي | لَمْ تُخافَا | لَمْ تُخفْنَ | لَمْ اُخفْ | لَمْ نُخفْ |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيَخافَنَّ | لَيَخافانِّ | لَيَخافُنَّ | لَتَخافَنَّ | لَتَخافانِّ | لَيَخفْنَانِّ | لَتَخافَنَّ |
| لَتَخافَانِّ | لَتَخافُنَّ | لَتَخافِنَّ | لَتَخافَانِّ | لَتَخفْنَانِّ | لَاَخافَنَّ | لَنَخافَنَّ |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيُخافَنَّ | لَيُخافانِّ | لَيُخافُنَّ | لَتُخافَنَّ | لَتُخافانِّ | لَيُخفْنَانِّ | لَتُخافَنَّ |
| لَتُخافَانِّ | لَتُخافُنَّ | لَتُخافِنَّ | لَتُخافَانِّ | لَتُخفْنَانِّ | لَاُخافَنَّ | لَنُخافَنَّ |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيَخافَنْ | | لَيَخافُنْ | لَتَخافَنْ | | | لَتَخافَنْ |
| | لَتَخافُنْ | لَتَخافِنْ | | | لَاَخافَنْ | لَنَخافَنْ |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفہ مجہول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیُخافَنْ | | لَیُخافُنْ | لَتُخافَنْ | | | لَتُخافَنْ |
| | لَتُخافُنْ | لَتُخافِنْ | | | لَاُخافَنْ | لَنُخافَنْ |

**امر معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَخفْ | لِیَخافا | لِیَخافُوا | لِتَخفْ | لِتَخافا | لِیَخفْنَ | خَفْ |
| خافَا | خافُوا | خافِی | خافَا | خَفْنَ | لِاَخفْ | لِنَخفْ |

**امر مجہول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیُخفْ | لِیُخافا | لِیُخافُوا | لِتُخفْ | لِتُخافا | لِیُخفْنَ | لِتُخفْ |
| لِتُخافَا | لِتُخافُوا | لِتُخافِی | لِتُخافَا | لِتُخفْنَ | لِاُخفْ | لِنُخفْ |

**امر بانون تاکید ثقیلہ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَخافَنَّ | لِیَخافانِّ | لِیَخافُنَّ | لِتَخافَنَّ | لِتَخافانِّ | لِیَخفْنَانِّ | خافَنَّ |
| خافَانِّ | خافُنَّ | خافِنَّ | خافَانِّ | خَفْنَانِّ | لِاَخافَنَّ | لِنَخافَنَّ |

**امر بانون تاکید ثقیلہ مجہول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیُخافَنَّ | لِیُخافانِّ | لِیُخافُنَّ | لِتُخافَنَّ | لِتُخافانِّ | لِیُخفْنَانِّ | لِتُخافَنَّ |
| لِتُخافَانِّ | لِتُخافُنَّ | لِتُخافِنَّ | لِتُخافَانِّ | لِتُخفْنَانِّ | لِاُخافَنَّ | لِنُخافَنَّ |

**امر بانون تاکید خفیفہ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَخافَنْ | | لِیَخافُنْ | لِتَخافَنْ | | | لِتَخافَنْ |
| | لِتَخافُنْ | لِتَخافِنْ | | | لِاَخافَنْ | لِنَخافَنْ |

**امر بانون تاکید خفیفہ مجہول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیُخافَنْ | | لِیُخافُنْ | لِتُخافَنْ | | | لِتُخافَنْ |
| | لِتُخافُنْ | لِتُخافِنْ | | | لِاُخافَنْ | لِنُخافَنْ |

**نہی معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایَخفْ | لایَخافا | لایَخافُوا | لاتَخفْ | لاتَخافا | لایَخفْنَ | لاتخَفْ |
| لاتخافَا | لاتخافُوا | لاتخافِی | لاتخافَا | لاتخَفْنَ | لااَخفْ | لانَخفْ |

**نہی مجہول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايُخفْ | لايُخافا | لايُخافُوا | لاتُخفْ | لاتُخافا | لايُخفْنَ | لاتُخفْ |
| لاتُخافَا | لاتُخافُوا | لاتُخافِي | لاتُخافَا | لاتُخفْنَ | لااُخفْ | لانُخفْ |

**نهی بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايَخافَنَّ | لايَخافانِّ | لايَخافُنَّ | لاتَخافَنَّ | لاتَخافانِّ | لايَخفْنَانِّ | لاتخافَنَّ |
| لاتخافَانِّ | لاتَخافُنَّ | لاتَخافِنَّ | لاتَخافَانِّ | لاتَخَفْنَانِّ | لااَخافَنَّ | لانَخافَنَّ |

**نهی بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايُخافَنَّ | لايُخافانِّ | لايُخافُنَّ | لاتُخافَنَّ | لاتُخافانِّ | لايُخفْنَانِّ | لاتُخافَنَّ |
| لاتُخافَانِّ | لاتُخافُنَّ | لاتُخافِنَّ | لاتُخافَانِّ | لاتُخفْنَانِّ | لااُخافَنَّ | لانُخافَنَّ |

**نهی بانون تاکیدخفیفه معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايَخافَنْ | | لايَخافُنْ | لاتَخافَنْ | | | لاتَخافَنْ |
| | لاتَخافُنْ | لاتَخافِنْ | | | لااَخافنْ | لانَخافنْ |

**نهی بانون تاکیدخفیفه مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايُخافَنْ | | لايُخافُنْ | لاتُخافَنْ | | | لاتُخافَنْ |
| | لاتُخافُنْ | لاتُخافِنْ | | | لااُخافَنْ | لانُخافَنْ |

**اجوف واوی معتل العین از باب سَمِعَ ختم شول ۔**

**تمرین:**

صرف کبیر وکئ!

1۔نَامَ ینامُ نومًا اوده کیدل۔

**اجوف واوی از ثلاثی مزیدٌ فیه:**

**1۔باب افعال: الاقامة ودریدل۔**

اَقَامَ یُقِیمُ اِقَامةً فهو مُقیمٌ و اُقِیمَ یُقَامُ اِقامةً فذاکَ مُقامٌ الامر منه اَقِمْ والنهی عنهُ لاتُقِمْ والظرف منه مُقامٌ۔

اَقَامَ دراصل اقوَمَ وؤ بروزن اَفعَلَ، د یُقَالُ تعلیل پکښې شوے دے۔

يُقِيمُ دراصل يُقْوِمُ وو بروزن يُفعِلُ ،واو حركت ماقبل له ورکو نو واو ساکن ما قبل مکسور واو په یاء سره بدل شو۔

اِقامةٌ دراصل اِقوامٌ وو بروزن اِفعالٌ ،دواو حرکت ماقبل له ورکو بیا واو الف سره بدل شو بیا یو الف حذف شو د هغې په عوض آخر کښې ةٌ راوړے شوه اِقامةٌ شو۔

اُقِيمَ دراصل اُقْوِمُ وؤ اُكْرِمَ په مثل پدی کښی د يُقِيمُ تعلیل شوے دے۔

يُقَامُ دراصل يُقوَمُ وؤ بروزن يُكرَمُ دلته هم د يُقالُ تعلیل شوے دے۔

مُقامٌ دراصل مُقوَمٌ وؤ بروزن مُكرَمٌ ، دلته هم د يُقالُ تعلیل شوے دے۔

اَقِمْ د امر صیغه ده دراصل اَقْوِمْ وو د يُقِيمُ په مثل تعلیل کولو نه بعد یٓ د التقائے ساکنین د وجے حذف شو۔

لاتُقِمْ دراصل لاتُقوِمْ وو بروزن لاتُكرِمْ دی کښی د يُقِيمُ په مثل تعلیل شوے دے۔

**2۔باب تفعیل التصویر (صورت جوړول)یا لکه: تکویر راغونډول:**

صرف صغیر:

صَوَّرَ يُصَوِّرُ تصويرًا فهو مصوِّرٌ و صُوِّر يُصَوَّرُ تصويرًا فهو مصَوَّرٌ الامر منهُ صَوِّرْ والنهى عنهُ لاتُصَوِّر والظرف منهُ مصَوَّرٌ ۔

دلته چرته تعلیل ندے شوے ،د صحیح په مثل دے۔

**3۔باب افتعال الِاجتيابُ (صحراء ځنګل کښي لار وهل سفر کول)**

اِجتابَ يَجتَابُ اجتيابًا فهو مُجتَابٌ و اُجتِيْبَ يُجتابُ اجتيابًا فهو مُجتَابٌ الامر منهُ اِجْتَبْ والنهى عنهُ لاتَجتَبْ والظرف منهُ مُجتَابٌ۔

اِجتابَ اصلًا اِجتَوَبَ وؤ بروزن اجتَنَبَ د قال په مثل تعلیل شوے دے۔

يَجتَابُ دراصل يَجْتَوِبُ وؤ بروزن يَجتَنِبُ دلته هم د قال په مثل تعلیل شوے دے۔

اجتیابًا دراصل اجتوابٌ وو مصدر کښې واو د کسرے نه بعد واقع شو او په فعل کښې ئې تعلیل شوے دے نو واو ئے په یاء سره بدل کو۔

مُجتَابٌ اسم فاعل دراصل مُجتَوِبٌ او اسم مفعول مُجْتَوَبٌ وو دواړو کښې د قالَ په مثل تعلیل وشو۔

یعنی واو متحرک ماقبل مفتوح واو په الف سره بدل شو ،او دواړه اسم فاعل او اسم مفعول هَم شکل شول۔

اُجتِیْبَ دراصل اُجْتُوِبَ وؤ په دی کښې د قِیْلَ په مثل تعلیل شوے دے۔

اِجْتَبْ دراصل اِجتَوِبْ وو د قالَ په مثل تعلیل نه بعد الف التقاۓ ساکنین د وجے نه حذف شو۔

لاتَجْتَبْ دراصل لاتَجْتَوِبْ وو ،پدی کښې هم د امر یعنی اجْتوِبْ پشان تعلیل شوے دے -

## 4۔باب استفعال الاستقامةُ (سیدهاکیدل)

صرف صغیر:

اِسْتَقَامَ یَسْتَقِیمُ اِستِقامةً فهو مستَقِیمٌ و اُسْتُقِیمَ یُستَقامُ اِستِقامةً فهو مُستَقامٌ الامر منهُ اِسْتَقِمْ والنهی عنهُ لا تَسْتَقِمْ والاٰلةُ منهُ مابهٖ الاستِقامةُ و اسم التفضیل اَشَدُّ استِقامةً۔

اِسْتَقَامَ دراصل اِسْتَقْوَمَ وؤ د یُقَالُ په مثل تعلیل پکښې وشو ۔

یَسْتَقِیمُ دراصل یَستَقْوِمُ وؤ ۔دواو حرکت ما قبل له ورکو بیا واؤ ماقبل کسره شو نو واؤ په یاء سره بدل شو۔

اِستِقامةً دراصل اِسْتِقْوامٌ د یُقالُ په مثل تعلیل کولو نه بعد کوم واو چی په الف سره بدل کړے وؤ هغه ئې حذف کو او د هغې په عوض کښې آخر کښې ةٓ زیاته شوه۔

مستَقِیمٌ دراصل مُسْتَقْوِمٌ وؤ دواو حرکت ماقبل ته ورکه مُسْتَقِوْمٌ شو ،بیا واو ما قبل کسره واو په یاء سره بدل که۔

اُسْتُقِيمَ دراصل اُسْتُقْوِمَ وؤ د د مُستَقِيمٌ په مثل تعليل دلته هم شوے دے۔

يُسْتقَامُ دراصل يُسْتقْوَمُ وؤ او مُستَقامٌ دراصل مُسْتَقْوَمٌ وؤ ،دی دواړو کښی د يُقالُ په مثل تعليل شوے دے۔

**5۔باب انفعال الاِنقِياد فرمانبر دار کيدل:**

صرف صغير: اِنقادَ يَنقادُ انقيادًا فهوَ مُنقادٌ اُنقِيدَ يُنقادُ انقيادًا فذاک مُنقادٌ الامر منهُ اِنقَدْ والنهی عنهُ لاتَنقِدْ والظرف منهُ مُنقادٌ والاٰلةُ منهُ ما بهٖ الانقياد اسم التفضيل اَشَدُّ انقيادًا۔

اِنقَادَ دراصل اِنْقَوَدَ وو يَنقادُ دراصل يَنقَوِدُ وو،مُنقادٌ اسم فاعلل دراصل مُنقَوِدٌوو،مُنقادٌ اسم مفعول دراصل مُنقَوَدٌ وو۔ په تمامو کښی د قالَ په مثل تعليل شوے دے۔

يعنی واو متحرک ما قبل مفتوح واو په الف سره بدل شو ۔

اُنْقِيدَ دراصل اُنْقُوِدَ وو د قيلَ په مثل تعليل پکښی شوے دے۔

اِنْقِياد دراصل اِنقِوَاد وو ،مصدر کښی واو د کسرے نه بعد واقع شو ،او په فعل کښی ئی تعليل شوے دے نو واو ئی په ياء سره بدل شو۔

اِنْقَدْ دراصل اِنقَوِدْ وو د قالَ په مثل تعليل نه بعد الف کوم چی د واو نه بدل کښی راغلے وو دغه الف د اجتماع ساکنين د وجے نه حذف شو۔

هم دغه تعليل به په لاتَنْقَدْ فعل نهی کښی وی چی اصل ئی لاتَنْقَوِدْ وؤ۔

**6۔باب مفاعله المطاوعةُ همنوا کيدل/ اطاعت کول۔**

صرف صغير: طاوَعَ يُطاوِعُ مطاوَعةً فهو مطاوِعٌ و طووِعَ يُطاوَعُ مطاوعةً فهو مطاوَعٌ الامر منهُ طاوِعْ والنهی عنهُ لا تُطاوِعْ الظرف منهُ مطاوَعٌ۔

**7۔باب تفاعُل التَّشاوُرُ باهم مشوره کول۔**

صرف صغير:تَشاوَرَ يَتَشاوَرُ تشاوُرًا فهو مُتَشاوِرٌ و تُشووِرَ يُتشاوَرُ تشاوُرًا فهو مُتَشاوَرٌ الامر منهُ تَشاوَرْ والنهی عنهُ لا تَتَشاوَرْ الظرف منهُ مُتَشاوَرٌ۔

**8۔باب تفَعُّل التَّزوُّج نکاح کول ۔**

صرف صغیر:تزوَّجَ يَتَزوَّجُ تزوَّجًا فهو مترِوِّجٌ تُزوِّجَ يُتَزوَّجُ تزوَّجًا فهو متزوَّجٌ الامر منهُ تزوَّجْ والنهى عنهُ لاتتزوَّجْ الظرف منهُ مُتَزَوَّجٌ۔

آخری درے بابونو صرف صغیر د صحیح په مثل دے۔

**د اجوف يائی بیان:**

کچرے د عین کلمے په ځائے یاء وی نو دیته اجوف یائی وائی ،اجوف یائی د دریو بابونو نه رازی ۔(ضَرَبَ، نصرَ، سَمِعَ)

**1۔اجوف یائی ازباب ضَرَبَ البَيعُ (خرڅول)**

صرف صغیر:باعَ يَبِيعُ بَيعًا فهو بائعٌ و بِيعَ يُباعُ بَيعًا فذاكَ مَبِيعٌ الامر منهُ بِعْ والنهى عنهُ لاتَبِعْ الظرف منهُ مَبِيعٌ مَبِيعَانَ مَبَايِعُ ،والاٰلةُ منهُ مِبْيَعٌ مِبْيَعانِ مَبَايِعُ مِبْيَعةٌ مِبْيَعتانِ مَبَايِعُ مِبْياعٌ مِبْياعانِ مَبَايِيْعُ، اَبيَعُ اَبيَعانِ اَبيَعونَ اَبايِعُ بُوعىٰ بُوعيانِ بُوعياتٌ بُيَعٌ۔

بَاعَ دراصل بَيَعَ وؤ بروزن ضَرَبَ یاء متحرک ما قبل مفتوح یاء په الف باندی بدل شوه۔

يَبِيعُ دراصل يَبْيِعُ وؤ بروزن يَضْرِبُ یاء متحرک ماقبل حرف صحیح ساکن وؤ د یاء حرکت ماقبل له ورکو ۔۔۔

بَائِعٌ دراصل بايِعٌ وؤ ئ د الف زائده نه بعد واقع شوه په همزه سره بدل شوه۔

بِيعَ دراصل بُيِعَ وؤ بروزن ضُرِبَ یاء کسره ماقبل له ورکه بِيعَ شد۔

يُباعُ دراصل يُبْيَعُ وؤ بروزن يُضْرَبُ یاء متحرک ماقبل حرف صحیح ساکن وؤ د یاء حرکت ماقبل له ورکو نو وس بله قاعده راله :چی یاء دراصل متحرک وه او وس ئی ماقبل مفتوح شو نو بدل شوه په الف باندی ۔

مَبِيعٌ دراصل مَبْيُوعٌ وؤ د مضروبٌ په وزن یاء متحرک ماقبل حرف صحیح ساکن وؤ د یاء حرکت ماقبل له ورکو بیا ئ د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شوه مَبُوعٌ شو

،بیا ضمه په کسرے سره بدله شوه تاکه دلالت وکی په حذف د یاء باندی ،مَبِوعٌ شو بیا واو ما قبل کسره راغے یاء سره بدل شو مَبِیعٌ شو۔

بِعْ دراصل اِبْیِعْ وو د اِضْرِبْ په وزن باندی یَبِیعُ په مثل تعلیل کولو نه بعد همزه وصل ته ضرورت پاتی نه شو۔او یاء د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شوه ۔

لَاتَبِعْ دراصل لاتَبْیِعْ وو د لاتَضرِبْ په وزن د یاء حرکت باء له ورکو بیا یاء د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شوه ۔

مَبِیعٌ دراصل مَبْیِعٌ وؤ د یَبِیعُ په مثل تعلیل وشو او په جمع کښی تعلیل ندے شوے ۔

اسم آله او اسم تفضیل مذکر کښی تعلیل ندے شوے ۔

بُوعیٰ دراصل بُیْعیٰ وؤ یاء ساکن غیر مدغم ماقبل مضموم وو یاء په واو سره بدل شوه۔

صرف کبیر:

## ماضی مثبت معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| بَاعَ | بَاعَا | بَاعُوا | بَاعَتْ | بَاعَتا | بِعْنَ | بِعْتَ |
| بِعْتُما | بِعْتُم | بِعْتِ | بِعْتُما | بِعْتُنَّ | بِعْتُ | بِعْنا |

## ماضی مثبت مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| بِیعَ | بِیعَا | بِیعُوا | بِیعَتْ | بِیعَتا | بِعْنَ | بِعْتَ |
| بِعْتُما | بِعْتُم | بِعْتِ | بِعْتُما | بِعْتُنَّ | بِعْتُ | بِعْنا |

## مضارع مثبت معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| یَبِیعُ | یَبِیعَانِ | یَبِیعُونَ | تَبِیعُ | تَبِیعانِ | یَبِعنَ | تَبِیعُ |
| تَبِیعانِ | تَبِیعونَ | تَبِیعینَ | تَبِیعانِ | تَبِعنَ | اَبِیع | نَبِیعُ |

## مضارع مثبت مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| یُباعُ | یُباعَانِ | یُباعُونَ | تُباعُ | تُباعانِ | یُبَعنَ | تُباعُ |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| تُباعانِ | تُباعونَ | تُباعينَ | تُباعانِ | تُبعَنَ | اُباعُ | نُباعُ |

**نفی تاکید بَلن معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يَبِيعَ | لَنْ يَبِيعَا | لَنْ يَبِيعُوا | لَنْ تَبِيعَ | لَنْ تَبِيعا | لَنْ يَبِعنَ | لَنْ تَبِيعَ |
| لَنْ تَبِيعا | لَنْ تَبِيعو | لَنْ تَبِيعى | لَنْ تَبِيعا | لَنْ تَبِعنَ | لَنْ اَبِيعَ | لَنْ نَبِيعَ |

**نفی تاکید بَلن مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يُباعَ | لَنْ يُباعَا | لَنْ يُباعُوا | لَنْ تُباعَ | لَنْ تُباعا | لَنْ يُبَعنَ | لَنْ تُباعَ |
| لَنْ تُباعا | لَنْ تُباعو | لَنْ تُباعى | لَنْ تُباعا | لَنْ تُبَعنَ | لَنْ اُباعَ | لَنْ نُبَاعَ |

**نفی جحد بَلمْ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ يَبِعْ | لَمْ يَبِيعَا | لَمْ يَبِيعُوا | لَمْ تَبِعْ | لَمْ تَبِيعا | لَمْ يَبِعنَ | لَمْ تَبِعْ |
| لَمْ تَبِيعا | لَمْ تَبِيعو | لَمْ تَبِيعى | لَمْ تَبِيعا | لَمْ تَبِعنَ | لَمْ اَبِعْ | لَمْ نَبِعْ |

**نفی جحد بَلمْ مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ يُبعْ | لَمْ يُباعَا | لَمْ يُباعُوا | لَمْ تُبعْ | لَمْ تُباعا | لَمْ يُبَعنَ | لَمْ تُبعْ |
| لَمْ تُباعا | لَمْ تُباعو | لَمْ تُباعى | لَمْ تُباعا | لَمْ تُبَعنَ | لَمْ اُبَعْ | لَمْ نُبَعْ |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيَبِيعَنَّ | لَيَبِيعَانِّ | لَيَبِيعُنَّ | لَتَبِيعَنَّ | لَتَبِيعانِّ | لَيَبِعنَانِّ | لَتَبِيعَنَّ |
| لَتَبِيعانِّ | لَتَبِيعنَّ | لَتَبِيعِنَّ | لَتَبِيعانِّ | لَتَبِعنَانِّ | لَاَبِيعنَّ | لَنَبِيعَنَّ |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيُباعَنَّ | لَيُباعَانِّ | لَيُباعُنَّ | لَتُباعَنَّ | لَتُباعانِّ | لَيُبَعنَانِّ | لَتُباعَنَّ |
| لَتُباعانِّ | لَتُباعُنَّ | لَتُباعِنَّ | لَتُباعانِّ | لَتُبَعنَانِّ | لَاُباعَنَّ | لَنُبَاعَنَّ |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيَبِيعَنْ | | لَيَبِيعُنْ | لَتَبِيعَنَّ | | | لَتَبِيعَنْ |
| | لَتَبِيعُنْ | لَتَبِيعِنَّ | | | لَاَبِيعنْ | لَنَبِيعَنْ |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيُباعَنْ | | لَيُباعُنَّ | لَتُباعَنْ | | | لَتُباعَنْ |
| | لَتُباعُنْ | لَتُباعِنْ | | | لَاُباعَنْ | لَنُبَاعَنْ |

## امر معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَبِعْ | لِيَبِيعَا | لَيَبِيعُوا | لِتَبِعْ | لِتَبِيعا | لِيَبِعنَ | بِعْ |
| بِيعا | بِيعوا | بِيعى | بِيعا | بِعنَ | لِاَبِعْ | لِنَبِعْ |

## امر مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُبَعْ | لِيُباعَا | لِيُباعُوا | لِتُبعْ | لِتُباعا | لِيُبَعنَ | لِتُبعْ |
| لِتُباعا | لِتُباعو | لِتُباعى | لِتُباعا | لِتُبَعنَ | لِاُبَعْ | لِنُبَعْ |

## امر بانون تاكيد ثقيله معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَبِيعَنَّ | لِيَبِيعَانِّ | لِيَبِيعُنَّ | لِتَبِيعَنَّ | لِتَبِيعانِّ | لِيَبِعنَانِّ | بِيعَنَّ |
| بِيعانِّ | بِيعَنَّ | بِيعِنَّ | بِيعانِّ | بِعنَانِّ | لِاَبِيعنَّ | لِنَبِيعَنَّ |

## امر بانون تاكيد ثقيله مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُباعَنَّ | لِيُباعَانِّ | لِيُباعُنَّ | لِتُباعَنَّ | لِتُباعانِّ | لِيُبَعنَانِّ | لِتُباعَنَّ |
| لِتُباعانِّ | لِتُباعُنَّ | لِتُباعِنَّ | لِتُباعانِّ | لِتُبَعنَانِّ | لِاُباعَنَّ | لِنُبَاعَنَّ |

## امر بانون تاكيد خفيفه معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَبِيعَنْ | | لِيَبِيعُنْ | لِتَبِيعَنْ | | | بِيعَنْ |
| | بِيعُنْ | بِيعِنْ | | | لِاَبِيعنْ | لِنَبِيعَنْ |

## امر بانون تاكيد خفيفه مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُباعَنْ | | لِيُباعُنْ | لِتُباعَنْ | | | لِتُباعَنْ |
| | لِتُباعُنْ | لِتُباعِنْ | | | لِاُباعَنْ | لِنُبَاعَنْ |

## نهى معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايَبِعْ | لايَبِيعَا | لايَبِيعُوا | لاتَبِعْ | لاتَبِيعا | لايَبِعنَ | لاتبِعْ |
| لاتبِيعا | لاتبِيعوا | لاتبِيعى | لاتبِيعا | لاتبِعنَ | لااَبِعْ | لانَبِعْ |

## نهى مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايُبَعْ | لايُباعَا | لايُباعُوا | لاتُبعْ | لاتُباعا | لايُبَعنَ | لاتُبعْ |
| لاتُباعا | لاتُباعوا | لاتُباعى | لاتُباعا | لاتُبَعنَ | لااُبَعْ | لانُبَعْ |

**نهی بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايَبِيعَنَّ | لايَبِيعَانِّ | لايَبِيعُنَّ | لاتَبِيعَنَّ | لاتَبِيعانِّ | لايَبِعنَانِّ | لاتبِيعَنَّ |
| لاتبِيعانِّ | لاتبِيعنَّ | لاتبِيعِنَّ | لاتبِيعانِّ | لاتبِعنَانِّ | لاأَبِيعنَّ | لانَبِيعَنَّ |

**نهی بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايُباعَنَّ | لايُباعَانِّ | لايُباعُنَّ | لاتُباعَنَّ | لاتُباعانِّ | لايُبَعنَانِّ | لاتُباعَنَّ |
| لاتُباعانِّ | لاتُباعُنَّ | لاتُباعِنَّ | لاتُباعانِّ | لاتُبَعنَانِّ | لاأُباعَنَّ | لانُبَاعَنَّ |

**نهی بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايَبِيعَنْ | | لايَبِيعُنْ | لاتَبِيعَنْ | | | لاتبِيعَنْ |
| | لاتبِيعُنْ | لاتبِيعِنْ | | | لاأَبِيعنْ | لاأَبِيعَنْ |

**نهی بانون تاکید خفیفه مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايُباعَنْ | | لايُباعُنَّ | لاتُباعَنْ | | | لاتُباعَنْ |
| | لاتُباعُنْ | لاتُباعِنْ | | | لاأُباعَنْ | لانُبَاعَنْ |

**تمرین:**

درج ذیل مصادرو نه ګردانونه وکړئ!

1ـالبيتوتةُ شپه تيرول بائتٌ بِتْ لاتبِتْ۔

2ـالخِياطةُ خائطٌ مَخِيطٌ خِط لاتَخِط۔

3ـالسير مزل کول سائرٌ سِرْ لاتَسِرْ۔

4ـالعيشُ ژوند کول عائشٌ عِشْ لاتعِشْ۔

5ـالغيبُ غائبٌ غِبْ لاتغِبْ۔

6ـالميلُ مائله کيدل مائلٌ مِلْ لاتَمِلْ۔

**اجوف یائی ازباب سَمِعَ النَيلُ حاصلول:**

صرف صغیر: نَالَ یَنالُ نَیلًا فھو نائلٌ نِیلَ یُنَالُ نَیلًا فھو مَنِیلٌ الامر منهُ نَلْ والانھی عنهُ لاتَنَلْ الظرف منهُ مَنالٌ مَنالانِ مَنائلُ ولاٰلةُ منهُ مِنْیَلٌ مِنیلانِ مَنائلُ مِنْیَلةٌ مِنیَلتانِ مَنائلُ مِنْیَالٌ مِنیالانِ مَنایِیلُ اسم التفضیل منهُ اَنیَلُ انیلانِ انیلونَ انائلُ والمؤنث منهُ نُولیٰ نولیانِ نولَیاتٌ نُیَلٌ۔

**تمرین: گردان وکئ!**

الھیبَةُ خوفزده کیدل ھائِبٌ ھَبْ لاتَھَبْ

ماضی معروف او مجھول صرف کبیر باعَ او بِیعَ په مثل دی۔

او باقی گردانونه د سَمِعَ یَسمَعُ د اجوف واوی خافَ یخافُ په مثل دی او تعلیل هم یو دے ۔فرق صرف دادے چی اجوف واوی کښی واو ، او یائی کښی په یاء کښی تعلیل شوے دے۔

نُولیٰ دراصل نُیلیٰ وو یاء ساکن ما قبل مضموم وو یٓ په واو بدل شوه ۔

**اجوف یائی از باب نصرَ الغَیطُ جوَری ته کوزیدل:**

صرف صغیر: غَاطَ یَغُوطُ غَیطًا فھو غائطٌ و غِیطَ یُغَاطُ غَیطًا فھو مَغِیطٌ الامر منهُ غُطْ والنھی عنهُ لاتَغُطْ الظرف منهُ مَغَاطٌ مَغاطانِ مغائطُ الاٰلةُ منهُ مِغْیَطٌ مِغطةٌ مِغیاطٌ اسم التفضیل اَغْیَطُ غُوطیٰ۔

غَاطَ دراصل غَیَطَ وو بروزن نَصَرَ د بَاعَ تعلیل دلته هم شوے دے۔

یَغُوطُ دراصل یَغْیُطُ وو بروزن یَنصُرُ د یاءحرکت ماقبل له ورکو او ،اس یاء ساکن ماقبل ضمه شوه یاء په واو بدل شوه۔

غِیطَ دراصل غُیِطَ وو بروزن نُصِرَ د بُیِعَ تعلیل کښی شوے دے۔

یُغَاطُ دراصل یُغْیَطُ بروزن یُنصَرُ وو د یُبَاعُ تعلیل په کښی شوے دے۔

مَغِیطٌ اسم مفعول دراصل مَغْیُوطٌ وو د مَبِیعٌ تعلیل شوے دے ۔

غُطْ دراصل اُغْیُطْ بروزن اُنصُرْ وو د یٓ حرکت ماقبل ته ورکه یٓ د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف که اودھمزه ضرورت پاتے نشو۔

لاتَغُطْ دراصل لاتَغْيُطْ وو بروزن لاتَنْصُرْ د يَغُوطُ په مثل تعليل وشو۔بيا واو د اجتماع ساکنين د وجې حذف شو۔

مَغَاطٌ دراصل مَغْيَطٌ وو د مضارع مجهول تعليل شوے د ے۔

غُوطىٰ دراصل غُيْطىٰ وو بروزن نُصرىٰ د بُوعىٰ په مثل تعليل شوے دے۔

د ماضى گردان غَاطَ د باعَ په مثل دے،او د مضارع (يَغُوطُ) نه تر اسم ظرف پورے د قَالَ (اجوف واوى از نَصَرَ)په وزن دے فرق صرف دادے چې اجوف واوى کښى واو ، او يائى کښى په ياء کښى تعليل شوے دے۔

**اجوف يائى از ثلاثى مزيد فيهِ**

**<u>1۔باب افعال الاطارةُ الوزول ہوائى کول۔</u>**صرف صغير:اَطارَ يُطِيرُ اِطارةً مُطِيرٌ اُطِيرَ يُطارُ اِطارةً فذاکَ مُطارٌ الامر منهُ اَطِرْ والنهى لاتُطِرْ الظرف مُطارٌ۔

اطارَ دراصل اَطْيَرَ وو صرف ئى د اَقامَ په مثل دے ۔ فرق صرف دادے چې اجوف واوى کښى واو ، او يائى کښى په ياء کښى تعليل شوے دے۔

مُطارٌ د الوَتَکِ د الوَتو ځائے ته مُطار وائى او د مجردو نه مَطارٌ رازى ۔

(مجرد ئى طارَ يَطيرُ دے د ضربَ نه فهو طائرٌ مرغۍ ته طايرةٌ وائى او جهاز ته طيّارة /طائره وائى ۔

**<u>2۔باب تفعيل التقييد پابندکول،قيد کول،بندول۔</u>**

صرف صغير:قَيَّدَ يُقَيِّدُ تقييدًا فهو مقَيِّدٌ قُيِّدَ يُقَيَّدُ تقييدًا فذاک مُقَيَّدٌ الامر منهُ قَيِّدْ والنهى عنهُ لاتُقَيِّدْ والظرف منهُ مُقَيَّدٌ۔

ددى باب صرف کبير د صحيح په مثل دے۔

**<u>3۔باب مفاعله المُطايَرةُ الوزول۔</u>**

طَايَرَ يُطايِرُ مُطايَرةً فهو مُطايِرٌ طُويِرَ يُطايَرُ مطايَرةً فذاکَ مطايَرٌ الامر منهُ طَايِرْ والنهى عنهُ لاتُطايِرْ الظرف منهُ مُطايَرٌ۔

**4۔باب تَفَعُّل التَّخَيُّر**

صرف صغیر: تَخَيَّرَ يَتَخَيَّرُ تَخَيُّرًا فهو متَخَيِّرٌ تُخُيِّرَ يُتَخَيَّرُ تَخَيُّرًا فذاك مُتَخَيَّرٌ الامر منهُ تَخَيَّرْ والنهى عنهُ لاتتَخَيَّرْ الظرف منهُ مُتَخَيَّرٌ۔

**5۔تَفاعُلٌ تَمايُزٌ ديو بل نه جدا كول۔**

صرف صغیر: تَمَايَزَ يَتَمَايَزُ تَمَايُزًا فهو مُتَمَايِزٌ تُمُويِزَ يُتَمَايَزُ تَمَايُزًا فذاك مُتَمَايَزٌ الامر منهُ تَمَايَزْ والنهى عنهُ لاتَتَمَايَزْ الظرف منهُ مُتَمَايَزٌ۔

**6۔باب افتعال الاختيار پسند كول۔**صرف صغير:اِختَارَ يَختارُ اختيارًا فهو مُختارٌ اُخْتِيرَ يُختارُ اختيارًا فذاكَ مُختارٌ الامر منهُ اِخْتَرْ والنهى لاتَخْتَرْ الظرف منهُ مُختارٌ۔

اِختارَ دراصل اختَيَرَ وو بروزن افتعل، يَختارُ دراصل يَختَيِرُ وو بروزن يَفتعِلُ ،مُختارٌ اسم فاعل دراصل مُخْتَيِرٌ ووبروزن مُفتعِلٌ ،يُختارُ دراصل يُخْتَيَرُ وو بروزن يُفتعَلُ ،مُختارٌ دراصل مُخْتَيَرٌ وو بروزن مُفتعَلٌ۔

تمامو كښى د یّ متحرک ماقبل مفتوح یّ په الف سره بدل شوه۔

اِختَرْ دراصل اِخْتَيِرْ وو بروزن اِفتعِل ،او لاتَختَرْ لاتَخْتَيِرْ یّ متحرک ماقبل مفتوح یّ په الف سره بدل شوه بيا الف التقاء ساكنين دوجے نه حذف شو۔

**7۔باب استفعال الاستخارةُ خير طلب كول۔**

صرف صغیر: اِسْتَخارَ يَسْخِيرُ اِستِخارةً فهو مُستَخِيرٌ اُسْتُخِيرَ يُستَخارُ اِستِخارةً فهو مُسْتَخارٌ اِسْتَخِرْ لا تَسْتَخِرْ۔

اِسْتَخارَ اِسْتَخْيَرَ يَسْتَخْيِرُ مُستَخْيِرٌ وؤ تمامو كښى د يبيع پشان تعليل شوے دے۔

اِسْتِخَارةٌ دراصل اِسْتِخيارٌ وؤ د ياء حركت ئى ماقبل ته وركه بيا یّ اصلًا متحركه وه په الف سره بدل شوه،بيا الف حذف شو او د هغے په بدل كښى آخر له ةّ راغله ۔

مُستَخارٌ دراصل مُستَخْيَرٌ وو د ياء حركت ئى ماقبل ته وركه بيا یّ اصلًا متحركه وه په الف سره بدل شوه۔

**8-باب انفعال الانقِیاض دیوال غورزیدل-**

صرف صغیر:اِنقاضَ یَنقَاضَ اِنقِیاضًا فھو مُنقاضٌ اِنقَضْ لاتَنْقَضْ---

د اِنْقَاضَ او اختارَ اعلال یوشان دے-

# د ناقص(معتل اللام) بیان

که چرے دلام کلمے په ځائے حرف علت راغلے وی نو دیته ناقص وائی معنیٰ ئی ده نیمګړے چی کمیدو واله وی چونکه حرف علت د آخر نه اکثر حذف شی نو کلمه کمه شی ،نو داسے کلمے ته ناقص وائی -بیا ناقص واوی او یائی -

**دناقص د تعلیل قاعدے :**

1-کوم واو چی په آخر کښی وی او ماقبل ئی مکسور وی نو دغه واو په یاء سره بدل که-لکه: دُعِوَ نه دُعِیَ رَضِوَ نه رَضِیَ-

2-کوم واو چی په ماضی کښی په دریم ځا ئے وی چی کله خلورم ځا ئے ته شی یا ددی نه هم زیات مخکښی لاړشی او ماقبل حرکت ئی د هغه نه مخالف وی نو دغه واو په یاء سره بدلیږی بیا یاء د ماقبل فتحے په وجه په الف سره بدل شی -لکه یُدعَوُ یُدعَیُ او بیا یُدعیٰ ،یَرضَوُ نه یَرضَیُ او بیا یرضیٰ-

3-په ناقص کښی حرف علت د جزم په حالت کښی حذف کیږی-یَخشیٰ نه لم یخشَ،لم یرمِ ، لم یَدعُ -

4-کوم واو چی د کلمے په آخر کښی وی او مخکښی تری کسره وی ،نو دغه واو د قاعده نمبر1 په وجه اول په یٓ سره بدل شی ،بیا په یاء ضمه بهاری وی نو ساکن شی ،بیا د اجتماع ساکنین (یاء او نون تنوین) په وجه یاء حذف شی او تنوین ماقبل حرف له ورکی-لکه: داعِوٌ نه داعِیٌ بیا داعین بیا داعٍ شو-

5-چی کله واو او یاء یوځا ئے شی او اول ساکن وی نو واو به په یاء سره بدل شی او یاء به په یاء کښی مدغم شی او د یاء ماقبل په مکسور شی د یاء د مناسبت د پاره -لکه: مَرْموىٌ نه مَرمُی یٌ بیا مَرمُیٌّ بیا مَرمِیٌّ -

6-چی کوم الف زائده د تثنیه او جمع د الف نه مخکښی راشی نو هغه په یاء سره بدل شی ـلکه: فُعلیٰ فُعلیانِ فُعلیاتٌ۔

7-کوم واو چی د اسم په آخر کښی د الف زائده نه بعد راشی نو هغه به په همزه سره بدل شی لکه:دعاوٌ نه دعاءٌ۔

**<u>ناقص واوی ثلاثی مجرد پنځه بابونو نه رازی ،نصر،سمع،فتح،کرُمَ، او ضرب خو د ضربَ</u>**

**<u>نه کم رازی ـ</u>**

**<u>از باب نَصرَ۔ الدعاءُ والدعوةُ (رابلل)(بلنه)</u>**

دَعا یدعُو دُعاءً فهو داعٍ دُعِیَ یُدعیٰ دُعاءً فذاکَ مَدعوٌّ اُدعُ لاتَدْعُ مَدعًی مَدعیانِ مَداعٍ مِدعًا مِدعَیانِ مَداعٍ مِدعاةٌ مِدعاتانِ مِداعٍ مِدعاءٌ مِدعاءانِ مَداعِیٌّ اَدعیٰ ادعیانِ اَدعَونَ اَداعٍ والمؤنث دُعْیٰ دُعیَیَانِ دُعیَیَاتٌ دُعیً۔

دَعا دراصل دَعَوَ وو بروزن نصر واؤ متحرک ماقبل مفتوح بدل شو په الف باندی ـ

یَدْعُو دراصل یدْعُوُ وو ضمه په واو بهاری (بوجهـ) وه ساکن شو۔

دُعاءً دراصل دعاوًا وو ،واو د اسم په اخر کښی د الف زائده نه بعد راغی په همزه بدل شو۔

داعٍ دراصل داعِوٌ وو واو په آخر کښی راغی ماقبل مکسور وو بدل شو په یاء باندی ،داعِیٌ شو بیا ضمه په یاء بوجهـ وه یاء ساکنه شو ه،بیا نون تنوین او یاء ساکن جمع شول یعنی(داعِیْنْ) شو ،یاء د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شوه داعِنْ شو چی لیکلے داعٍ شی ـ

دُعِیَ دراصل دُعِوَ واو په طرف کښی راغی ماقبل تری کسره وه په یٓ بدل شو۔

یُدعیٰ دراصل یُدْعَوُ وو،واو په ماضی کښی په دریم ځائے وو اوس څلورم ځائے ته شو او ماقبل حرکت ئی مخالف وو نو واو په یاء سره بدل شو۔یُدْعَیُ شو ،بیا یٓ متحرک ماقبل مفتوح په الف سره بدل شوه ـ

مَدْعُوٌّ دراصل مَدْعُوْوٌ وو واو په واو کښې مدغَم شو ـ

اُدعُ دراصل اُدْعُوْ وو د امر صیغه کښې اخر ته جزم وی او په جزم سره د ناقص نه اخری حرف حذف کیږی ـ دغه شان نهی لاتَدْعُ لاتدعُوْ وو ـ

مَدعیً دراصل مَدعَوٌ وو ، واو اوس څلورم ځائے ته شو او ماقبل حرکت ئې مخالف وو نو واو په یاء سره بدل شو، بیا یٌ متحرک ماقبل مفتوح په الف سره بدل شوه،بیا الف

ساکن او نون تنوین ساکن جمع شول نو الف حذف شو ـ مَدْعَنْ شو مَدعًی لیکلے شی ـ

مَداعٍ دراصل مَداعِوٌ وو د داعٍ په مثل تعلیل شوے دے ـ

مِدعًی مِدعَوٌ وو د مَدعًی په مثل تعلیل شوے دے ـ

مِدعاةٌ دراصل مِدعَوَةٌ وو ،واو متحرک ماقبل مفتوح بدل شو په الف سره ـ

مِدعاءٌ دراصل مِدعاوٌ وو واو د الف زائده نه بعد راغے په همزه سره بدل شو ـ

مَداعِیٌّ دراصل مداعِیوٌ وو واو او یاء جمع شول نو واو یاء شوه او یاء په یاء کښې مدغم شوه ـ

اَدْعیٰ دراصل اَدْعَوُ وو دیُدعیٰ په مثل تعلیل شوے دے ـ

اَداعٍ دراصل اداعِوُ وو واو په طرف کښې راغے بعد الکسره نو په یاء سره بدل شو ،اداعِیُ شو بیا ضمه په یاء بوجهِ وه ساکنه شوه او حذف شوه او عوض کښې ئې تنوین راغے نو اداعٍ شو ـ

دُعًی دراصل دُعَوٌ وو فُعَلٌ وو واو متحرک ماقبل مفتوح بدل شو په الف سره نو دُعَانْ شو اجتماع ساکنین د وجے نه الف حذف شو دُعَنْ شو لیکلے دُعًی شی ـ

**صرف کبیر: ماضی مثبت معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| دَعَا | دَعَوَا | دَعَوْا | دَعَتْ | دَعَتَا | دَعَونَ | دَعَوتَ |
| دَعَوتُما | دَعَوتُم | دَعَوتِ | دَعَوتُما | دَعَوتُنَّ | دَعَوتُ | دَعَونَا |

دَعا دراصل دَعَوَ وو بروزن نَصَرَ واو متحرک ما قبل فتحه په الف بدل شو۔

دعوا دلته د قالَ باعَ قاعده نده جاری شوی شرط ئی نشته ،هغه دادے چی واو د الف د تثنئیے نه مخکښی نه وی او دلته د الف د تثنیه نه مخکښی راغلے دے۔

دعَوْا دَعَوُوْا وو مثل نَصَرُوا واو متحرک ما قبل فتحه په الف بدل شو دَعاوْ شو الف د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شو دَعَو پاتی شو۔

دَعَتْ دَعَوَتْ نَصَرَتْ وو او دَعَتا نصرَتا وؤ واو الف سره بدل شو بیا الف د مؤنث تائے ساکنه سره یو ځائے شو نو حذف شو(کوم الف چی د قالَ په قاعده سره د واو یا یٓ نه بدل راغلے وی ددغه نه روستو چی تائے تانیث راشی نو الف غورزیږی۔

دَعَونَ نَصَرنَ تر آخره پورے تمامی صیغے په خپل حال دی ۔

## ماضی مثبت مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| دُعِیَ | دُعِیا | دُعُوا | دُعِیَتْ | دُعِیَتا | دُعِینَ | دُعِیتَ |
| دُعِیتُما | دُعِیتُم | دُعِیتِ | دُعِیتُما | دُعِیتُنَّ | دُعِیتُ | دُعِینا |

دُعِیَ دُعِوَ نُصِرَ وو کوم واو چی لام کلمه کښی راشی هغه د کسرے نه بعد یاء سره بدل شی دغه تعلیل په ټولو صیغو کښی شوے دے۔

دُعُوا دُعِوُوا نُصِرُوا وو ړومبے واو مذکوره قاعدے په وجه یاء شوه ،بیا د هغے حرکت ماقبل له ورکو یعنی د ماقبل حرکت لرے کولو نه بعد ،بیا یاء د اجتماع ساکنین د وجے وغورزیده۔

## مضارع مثبت معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| یَدعُو | یَدعُوانِ | یَدْعُونَ | تَدْعُو | تَدعُوانِ | یَدْعونَ | تدْعو |
| تَدعوانَ | تَدْعونَ | تدعِینَ | تَدعوانِ | تدعونَ | اَدعُو | نَدْعو |

یَدعُو یَدعُوُ وو یَنصُرُ ضمه په واو دشواره وه واو ساکن شو۔

یَدعُونَ جمع مذکر غائب یَدعُوُونَ یَنصُرونَ وو،اولنے واو ساکن شو بیا یو واو د اجتماع ساکنین دوجے حذف شو۔دغه تعلیل تَدعُونَ جمع مذکر حاضر کښی هم دے۔

يَدْعُونَ جمع مؤنث غائب يَنْصُرنَ او تَدْعُونَ جمع مؤنث حاضر تَنْصُرنَ پديکښي څه تعليل نشته۔

پدی گردان کښی د جمع مؤنث او مذکر حاضر او غائب صيغے يوشان دی ۔

تَدْعِينَ تَدْعُوِينَ وو تَنْصُرِينَ واو کسره ماقبل له ورکه يعنی ماقبل حرکت لرے کولو نه روستو ،ځکه چی کسره په واو بوجهہ وی،بيا واو ساکن ماقبل مکسور واو په ياء سره بدل شو،تَدعِيْيْنَ شو اجتماع ساکنين د وجے يوه ياء حذف شوه۔

## مضارع مثبت مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| يُدعیٰ | يُدعيانِ | يُدعَونَ | تُدعیٰ | تُدعَيانِ | يُدْعَينَ | تُدعیٰ |
| تُدعيانِ | تُدعَونَ | تُدعَينَ | تُدعَيانِ | تُدعَينَ | اُدعیٰ | نُدعیٰ |

يُدْعیٰ يُدْعَوُ وو يُنْصَرُ وو واو په څلورم ځائے راغے او ماقبل حرکت ئی مخالف وو په ياء بدل شو يُدعَیُ شو اُس ياء متحرک ماقبل مفتوح په الف سره بدل شوه۔

واحد مذکر حاضر او واحد مؤنث غائب تُدعیٰ تُدعیٰ کښی او د متکلم دواړو صيغو کښی هم دغه تعليل جاری دے ۔

يُدعيانِ يُدعوانِ وو يُنصرانِ د يُدعیٰ په مثل تعليل وشو،او یٓ ئی په الف بدل نکړه ماقبل ئی مفتوح دے ،ځکه چی روستو ترينه الف د تثنيئے دے ۔

تُدعَيَانِ تُدعَيَانِ تُدعَيَانِ تثنيه مذکر حاضر او تثنيه مؤنث غائب و حاضر دغه تعليل دے۔

يُدعَونَ يُدعَوُونَ وو يُنصَرونَ د يُدعیٰ په مثل تعليل وشو،بيا الف د اجتماع ساکنين د وجے نه حذف شو۔تُدعَونَ هم دغه تعليل دے۔

يُدعَينَ يُدعَونَ وؤ يُنصَرنَ جمع مؤنث غائب د يُدعیٰ په مثل تعليل وشو،البته یٓ چی کومه د واو نه بدل راغليده هغه ساکن ده نو ځکه ئی په الف سره بدل نکړه،تُدعَينَ جمع مؤنث حاضر هم دغه تعليل دے۔

## نفی تاکید بَلنْ معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يَدعُوَ | لَنْ يَدعُوا | لَنْ يَدْعُو | لَنْ تَدْعُوَ | لَنْ تَدعُوَا | لَنْ يَدْعُوْنَ | لَنْ تدْعوَ |
| لَنْ تَدعُوَا | لَنْ تَدْعُوْ | لَنْ تَدعِي | لَنْ تَدعُوَا | لَنْ تدعُوْنَ | لَنْ ادعُوَ | لَنْ نَدْعوَ |

لَنْ يَدعُوا جمع مذكر غائب لَنْ يدعُوُوا وو لن يَنصُرُوا پشان ضمه په واو دشواره وه ،واو ساكن شو دوه ساكنان جمع شول دے وجے نه يو واو لرے شو۔

لَن تَدعُوا جمع مذكر حاضر هم دغه تعليل دے۔

لَنْ تَدعِيْ واحد مؤنث حاضر لَنْ تَدعُوى لَن تَنصُرى وو تَدعِينَ په مثل تعليل شوے دے۔

## نفی تاکید بَلنْ مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يُدعىٰ | لَنْ يُدعيا | لَنْ يُدعَو | لَنْ تُدعىٰ | لَنْ تُدعَيا | لَنْ يُدْعَينَ | لَنْ تُدعىٰ |
| لَنْ تُدعيا | لَنْ تُدعَو | لَنْ تُدعَى | لَنْ تُدعَيا | لَنْ تُدعَينَ | لَنْ اُدعىٰ | لَنْ نُدعىٰ |

پدی گردان كښې د مضارع مجهول په مثل تعليل شوے دے۔

## نفی جحد بلَمْ معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ يَدعُ | لَمْ يَدعُوَا | لَمْ يَدْعُوا | لَمْ تَدْعُ | لَمْ تَدعُوَا | لَمْ يَدْعونَ | لَمْ تدْع |
| تَدعُوَا | لَمْ تَدْعُوْا | لَمْ تدعِي | لَمْ تَدعُوَا | لَمْ تدعُونَ | لَمْ ادعُ | لَمْ نَدْعُ |

## نفی جحد بلَمْ مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ يُدعَ | لَمْ يُدعَيَا | لَمْ يُدعَوَا | لَمْ تُدعَ | لَمْ تُدعَيَا | لَمْ يُدْعَينَ | لَمْ تُدعَ |
| لَمْ تُدعَيَا | لَمْ تُدعَوْا | لَمْ تُدعَى | لَمْ تُدعَيَا | لَمْ تُدعَينَ | لَمْ اُدعَ | لَمْ نُدعَ |

پنځه صيغو كښې د اخر نه حرف علت واو حذف شوے دے،ددى نه علاوه هغه تبديلئ هم شويدى كومې چې د لَمْ په وجه په فعل مضارع كښې كيږى۔

د مضارع مجهول او نفی جحد بلَمْ تعليل يو شان دے ،او د لَمْ په وجه پنځه صيغو كښې د اخر نه حرف علت واو حذف شوے دے۔

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیَدعُوَنَّ | لَیَدعُوَانِّ | لَیَدْعُنَّ | لَتَدْعُوَنَّ | لَتَدعُوَانِّ | لَیَدْعُونَانِّ | لَتدْعُوَنَّ |
| لَتَدعُوَانِّ | لَتَدْعُنَّ | لَتَدْعِنَّ | لَتَدعُوَانِّ | لَتَدْعُوْنَانِّ | لَاَدعُوَنَّ | لَنَدْعُوَنَّ |

لَیَدْعُنَّ دراصل لَیَدْعُوُنَّ وو بروزن لَیَنصُرُنَّ ضمه په واو بوجهِ وه واو ساکن شو،نو دوه ساکنان جمع شول واو ساکن او دنون مشدد اول نون واو حذف شو۔دغه تعلیل په لَتَدعُنَّ کښې شوے دے ۔

لَتَدعِنَّ دراصل لَتَدعُوِنَّ وو لَتَنصُرِنَّ وؤ دتَدعِینَ واحد مؤنث حاضر په مثل تعلیل شوے دے ۔

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیُدعَیَنَّ | لَیُدعَیَانِّ | لَیُدعَوُنَّ | لَتُدعَیَنَّ | لَتُدعَیَانِّ | لَیُدْعَیْنَانِّ | لَتُدعَیَنَّ |
| لَتُدْعَیَانِّ | لَتُدعَوُنَّ | لَتُدعَیِنَّ | لَتُدعَیَانِّ | لَتُدْعَیْنَانِّ | لَاُدْعَیَنَّ | لَنُدْعَیَنَّ |

لَیُدعَیَنَّ(واحد مذکر غائب) دراصل لَیُدعیٰ وو چی کله نون ثقیله ولګوو نو هغے خپل ماقبل له فتحه غوخته دی وجے نه یٓ د الف اصل وه واپس راغله ،دغه تعلیل لَتُدعَیَنَّ لَاُدعَیَنَّ لَنُدعَیَنَّ کښې هم دے۔باقی صیغو کښې د مضارع مجهول په مثل تعلیل شوے دے ۔

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیَدعُوَنْ | | لَیَدْعُنْ | لَتَدْعُوَنْ | | | لَتدْعُوَنْ |
| | لَتَدْعُنْ | لَتدعِنْ | | | لَاَدْعُوَنْ | لَنَدْعُوَنْ |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیُدعَیَنْ | | لَیُدْعَوُنْ | لَتُدْعَیَنْ | | | لَتُدْعَیَنْ |
| | لَتُدعَوُنْ | لَتُدعَیِنْ | | | لَاُدعَیَنْ | لَنُدعَیَنْ |

لَیَدْعُنْ دراصل لَیَدعُوُنْ وو لَیَنصُرُنْ جمع مذکر معلوم ضمه واو باندی بوجهِ وه ساکن شو،دوه ساکنه جمع شول پس واو حذف شو،هم دغه تعلیل په لَتَدعُنْ جمع مذکر حاضر کښې شوے دے ۔

لَتَدعِنْ دراصل لَتَدعُوِنْ وو لَتَنصُرِنْ واحد مؤنث غائب معلوم واو باندی کسره بوجهـ وه ماقبل له ئی ورکه وس واو ساکن ماقبل مکسور واو په یاء باندی بدل شو،لَتَدعِيِنْ شو ،دوه ساکنه جمع شول یٓ حزف شوه لَتَدعِنْ شو-باقی نورو صیغو کښی تعلیل ندے شوے۔

**امر معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَدْعُ | لِيَدعُوَا | لِيَدْعُوْا | لِتَدْعُ | لِتَدْعُوَا | لِيَدْعُوْنَ | اُدْعُ |
| اُدْعُوْا | اُدْعُوْا | اُدْعِی | اُدْعُوْا | اُدْعُونَ | لِاَدْعُ | لِنَدْعُ |

**امر مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُدْعَ | لِيُدْعَيَا | لِيُدْعَوْا | لِتُدْعَ | لِتُدعَيَا | لِيُدْعَيْنَ | لِتُدْعَ |
| لِتُدعَيَا | لِتُدعَوْا | لِتُدعَی | لِتُدعَيَا | لِتُدْعَيْنَ | لِاُدْعَ | لِنُدْعَ |

د غائب او د متکلم صیغو کښی د نفی جحد بَلَمْ په مثل عمل شوے دے۔

اُدْعُ دآخر نه واو حذف شوے دے ۔

اُدعِی اُدعُوِی وو ،دواو کسره ماقبل له ورکه بیا واو ساکن ماقبل مکسور شو نو واو ئی په یاء بدل که بیا دوه یٓ جمع شوی اولنئ حذف که ۔

لِنُدعَ کښی د د نفی جحد بَلَمْ په مثل عمل شوے دے ۔

**امر بانون تاکید ثقیله  معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَدعُوَنَّ | لِيَدعُوَانِّ | لِيَدْعُنَّ | لِتَدْعُوَنَّ | لِتَدعُوانِّ | لِيَدْعونَانِّ | اُدْعوَنَّ |
| اُدعوانِّ | اُدْعُنَّ | اُدعِنَّ | اُدعوَانِّ | اُدعُوْنَانِّ | لِاَدعُوَنَّ | لِنَدْعُوَنَّ |

**امر بانون تاکید ثقیله  مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُدعَيَنَّ | لِيُدعَيَانِّ | لِيُدعَوُنَّ | لِتُدْعَيَنَّ | لِتُدعَيانِّ | لِيُدْعَينَانِّ | لِتُدعَيَنَّ |
| لِتُدعيانِّ | لِتُدعَوُنَّ | لِتُدعَيِنَّ | لِتُدعَيانِّ | لِتُدعَينَانِّ | لِاُدعَيَنَّ | لِنُدعَيَنَّ |

اُدْعُنّ دراصل اُدعُوُنَّ وو ضمه په واو بوجهـ وه ساکن شو بیا واو د اجتماع ساکنین دوجے اغورزیدو۔

اُدْعِنَّ واحد مؤنث حاضر دراصل اُدعُوِنَّ اُنصُرِنَّ وو واو کسره ماقبل ته نقل که بیا واو ساکن ماقبل مکسور شو واو په یاء بدل شو،بیا د اجتماع ساکنین په وجه یٓ لرے شوه۔

غائب متکلم په صیغو کښې د لام تاکید بانون ثقیله په مثل تعلیل شویدے۔

لِنُدعَيَنَّ کښې د لام تاکید بانون ثقیله په مثل تعلیل شویدے،

**امر بانون تاکیدخفیفه  معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَدعُوَنْ | | لِيَدْعُنْ | لِتَدْعُوَنْ | | | اُدْعوَنْ |
| | اُدْعُنْ | اُدعِنْ | | | لِاَدعُوَنْ | لِنَدْعونْ |

لِيَدْعُنْ دراصل لِيَدعُوُنْ وو لَيَنصُرُنْ پشان ضمه په واو بوجهہ وه ساکن شو بیا واو د اجتماع ساکنین دوجے اغورزیدو۔

اُدعُنْ دراصل اُدعُوُنْ وو اُنصُرُنْ دغه تعلیل دے۔

اُدْعِنْ اُدعُوِنْ وو اُنصُرِنْ دواو کسره ماقبل له ورکه بیا واو ساکن ماقبل مکسور شو نو واو ئی په یاء بدل که بیا دوه یٓ جمع شوی اولنۍ حذف که ۔

**امر بانون تاکیدخفیفه مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُدعَيَنْ | | لِيُدعَوُنْ | لِتُدعيَنْ | | | لِتُدعيَنْ |
| | لِتُدعَوُنْ | لِتُدعَيَنْ | | | لِاُدعيَنْ | لِنُدعيَنْ |

په مجهول کښې دلام تاکید بانون تاکید ثقیله په مثل تعلیل شوے دے ۔

**نهی معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايَدعُ | لايدعُوَا | لايَدْعُوْا | لاتَدْعُ | لاتَدعُوَا | لايَدْعُوْنَ | لاتدْعُ |
| لاتدعُوَا | لاتدْعُوْا | لاتدعِی | لاتَدْعُوَا | لاتَدْعُوْنَ | لااَدْعُ | لَانَدْعُ |

نفی جحد بلَمْ معروف پشان تعلیل شوے دے۔

**نهی مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايُدعَ | لايُدعَيَا | لايُدعَوْا | لاتُدعَ | لاتُدعَيَا | لايُدْعَينَ | لاتُدْعَ |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لاتُدعَيَا | لاتُدْعَوْا | لاتُدعَى | لاتُدعَيَا | لاتُدعَيْنَ | لااُدْعَ | لانُدْعَ |

**نفی جحد بلَمْ مجهول پشان تعلیل شو ے دے۔**

**نهی بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایَدعُوَنَّ | لایَدعُوانِّ | لایَدْعُنَّ | لاتَدْعُوَنَّ | لاتَدعُوانِّ | لایَدْعونَانِّ | لاتدْعوَنَّ |
| لاتدعوانِّ | لاتدْعُنَّ | لاتدعِنَّ | لاتدعوانِّ | لاتدعونَانِّ | لاَادعُوَنَّ | لانَدْعونَّ |

دلام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف پشان تعلیل شو ے دے۔

**نهی بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُدعیَنَّ | لایُدعیانِّ | لایُدعَوُنَّ | لاتُدعیَنَّ | لاتُدعَیانِّ | لایُدْعَینَانِّ | لاتُدعیَنَّ |
| لاتُدعیانِّ | لاتُدعَوُنَّ | لاتُدعَیِنَّ | لاتُدعَیانِّ | لاتُدعَینَانِّ | لااُدعیَنَّ | لانُدعیَنَّ |

دلام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف پشان تعلیل شو ے دے۔

**نهی بانون تاکیدخفیفه معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایَدعُوَنْ | | لایَدْعُنْ | لاتَدْعُوَنْ | | | لاتدْعوَنْ |
| | لاتدْعُنْ | لاتدعِنْ | | | لاَادعُوَنْ | لانَدْعونْ |

دلام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف پشان تعلیل شو ے دے۔

**نهی بانون تاکید خفیفه مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُدعیَنْ | | لایُدعَوُنْ | لاتُدعیَنْ | | | لاتُدعیَنْ |
| | لاتُدعَوُنْ | لاتُدعَیِنْ | | | لااُدعیَنْ | لانُدعیَنْ |

دلام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول پشان تعلیل شو ے دے۔

**اسم فاعل:**

| | | |
|---|---|---|
| داعٍ | داعِیانِ | داعُوْنَ |
| داعِیَةٌ | داعِیَتانِ | داعِیاتٌ |

داعِیةٌ داعِوَةٌ وو داعٍ په مثل تعلیل نه بعد داعِیَةٌ شو۔

داعُوْنَ داعِوُونَ وو د داعٍ د تعلیل نه بعد داعیُونَ شو ضمه په یاء دشواره وه ماقبل ته ئی نقل کړه اوس دوه ساکنه جمع شول نو یاء حذف شوه ۔

**اسم مفعول:**

| | | |
|---|---|---|
| مَدعُوٌّ | مَدعُوَّانِ | مَدعُوُّونَ |
| مَدْعُوَّةٌ | مَدْعُوَّتانِ | مَدعُوَّاتٌ |

دلته د مَدْعُوٌّ چی کوم تعلیل تیر شوے دے هغه دلته هم دے۔

## تمرين

ذیل مصادرو نه ګردانونه وکئ !

1۔الرجآءُ امید ساتل راجٍ اُرجُ لاتَرجُ

2۔السهوُ هیریدل ساهٍ اُسهُ لاتسهُ۔

3۔العدوُ منډه وهل عادٍ اُعدُ لاتَعدُ ۔

4۔العفوُ معاف کول عافٍ اُعفُ لاتَعفُ ۔

5۔النجاةُ خلاصے موندل ناجٍ اُنجُ لاتَنجُ۔

6۔المحوُ ورانول ماحٍ اُمحُ لاتَمحُ۔

**ناقص واوی از سَمِعَ الرضوان خوش کیدل ۔**

صرف صغیر:رَضِیَ یَرضیٰ رِضوانًا فهو راضٍ و رُضِیَ یُرضیٰ رضوانًا فذاکَ مَرضیٌّ اِرضَ لاتَرْضَ مَرضًی مِرضًی مرضةً مِرضاةً آرضیٰ رُضیٰ رُضیانِ رُضَیاتٌ رُضیً ۔

رَضِیَ رَضِوَ وو واو په طرف کښی راغے او ماقبل ئی مکسور وو په یاء سره بدل شو۔

یَرضیٰ د یُدعٰی تعلیل شوے دے۔

راضٍ د داعٍ تعلیل شوے دے۔

مَرضیٌّ مَرضویٌ وو اول واو څلورم ځائے کښی راغے په یاء سره بدل شو مَرضُیْیٌ شو بیا یاء او واو یوځائے راغلل او یو پکښی ساکن وو نو واو په یاء بدل شو او د یاء په یاء کښی ادغام وشو ،بیا د یاء د مناسبت د وجے نه د ضّ ضمه په یاء بدل شوه مَرضِیٌّ شو۔

اِرْضَ اِرضوْ وو بروزن اِسمَعْ واو حرف علت د امر دوجے نه حذف شو،لاترضَ هم دغه شان دے۔

مَرضیً مَرضَوٌ وو اول واو یاء شوه بیا یاء متحرک ماقبل مفتوح بدل شوه په الف باندی بیاد اجماع ساکنین د وجے نه الف حذف شو او تنوین ئی ضَ له ورکو۔

اَرضیٰ اَرضَوُ وو واو په یاء بدل شو بیا یاء په الف بدل شوه ۔

**فعل ماضی معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| رَضِیَ | رَضِیَا | رَضُوا | رَضِیَتْ | رَضِیَتا | رَضِینَ | رَضِیتَ |
| رَضِیتُما | رَضِیتُم | رَضِیتِ | رَضِیتُما | رَضِیتُنَّ | رَضِیتُ | رَضِینَا |

**فعل ماضی مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| رُضِیَ | رُضِیَا | رُضُوا | رُضِیَتْ | رُضِیَتا | رُضِینَ | رُضِیْتَ |
| رُضِیْتُما | رُضِیْتُم | رُضِیْتِ | رُضِیْتُما | رُضِیْتُنَّ | رُضِیْتُ | رُضِیْنَا |

**فعل مضارع معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| یَرْضیٰ | یَرْضَیانِ | یَرضَونَ | ترضیٰ | تَرضَیانِ | یَرضَینَ | تَرضیٰ |
| تَرضَیانِ | تَرضَونَ | تَرضَینَ | ترضَیانِ | تَرضَینَ | اَرضیٰ | نَرضیٰ |

**فعل مضارع مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| یُرْضیٰ | یُرْضَیانِ | یُرضَونَ | تُرضیٰ | تُرضَیانِ | یُرضَینَ | تُرضیٰ |
| تُرضَیانِ | تُرضَونَ | تُرضَینَ | تُرضَیانِ | تُرضَینَ | اُرضیٰ | نُرضیٰ |

**نفی تاکید بلَنْ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ یَرْضیٰ | لَنْ یَرْضَیا | لَنْ یَرضَوا | لَنْ ترضیٰ | لَنْ تَرضَیا | لَنْ یَرضَینَ | لَنْ تَرضیٰ |
| لَنْ تَرضَیا | لَنْ تَرضَو | لَنْ تَرضَی | لَنْ ترضَیا | لَنْ تَرضَینَ | لَنْ اَرضیٰ | لَنْ نَرضیٰ |

**نفی تاکید بلَنْ مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ يُرْضیٰ | لَنْ يُرْضَيا | لَنْ يُرضَو | لَنْ تُرضیٰ | لَنْ تُرضَيا | لَنْ يُرضَينَ | لَنْ تُرضیٰ |
| لَنْ تُرضَيا | لَنْ تُرضَو | لَنْ تُرضَى | لَنْ تُرضَيا | لَنْ تُرضَينَ | لَنْ اُرضیٰ | لَنْ نُرضیٰ |

**نفی جحد بَلَمْ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَم يَرْضَ | لَم يَرْضَيا | لَم يَرضَوا | لَمْ ترضَ | لَمْ تَرضَيا | لَمْ يَرضَينَ | لَمْ تَرضَ |
| لَمْ تَرضَيا | لَمْ تَرضَو | لَمْ تَرضَ | لَمْ ترضَيا | لَمْ تَرضَينَ | لَمْ اَرضَ | لَمْ نَرضَ |

**نفی جحد بَلَمْ مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَمْ يُرْضَ | لَمْ يُرْضَيا | لَمْ يُرضَو | لَمْ تُرضَ | لَم تُرضَيا | لَمْ يُرضَينَ | لَمْ تُرضَ |
| لَمْ تُرضَيا | لَمْ تُرضَو | لمْ تُرضَ | لَمْ تُرضَيا | لَمْ تُرضَينَ | لَمْ اُرضَ | لَمْ نُرضَ |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيَرْضَيَنَّ | لَيَرْضَيانِّ | لَيَرضَوُنَّ | لَترضَيَنَّ | لَتَرضَيانِّ | لَيَرضَينَانِّ | لَتَرضَيَنَّ |
| لَتَرضَيانِّ | لَتَرضَوُنَّ | لَتَرضَيِنَّ | لَترضَيانِّ | لَتَرضَينَانِّ | لَاَرضَيَنَّ | لَنَرضَيَنَّ |

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيُرْضَيَنَّ | لَيُرْضَيانِّ | لَيُرضَوُنَّ | لَتُرضَيَنَّ | لَتُرضَيانِّ | لَيُرضَينَانِّ | لَتُرضَيَنَّ |
| لَتُرضَيانِّ | لَتُرضَوُنَّ | لَتُرضَينَّ | لَتُرضَيانِّ | لَتُرضَينَانِّ | لَاُرضَيَنَّ | لَنُرضَينَّ |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيَرْضَيَنْ | | لَيَرضَوُنْ | لَترضَيَنْ | | | لَتَرضَيَنْ |
| | لَتَرضَوُنْ | لَتَرضَيِنْ | | | لَاَرضَيَنْ | لَنَرضَيَنْ |

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَيُرْضَيَنْ | | لَيُرضَوُنْ | لَتُرضَيَنْ | | | لَتُرضَيَنْ |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | لَتُرضَوُنْ | لَتُرضَینْ | | | لَأُرضَینْ | لَنُرضینْ |

**امر معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَرْضَ | لِیَرْضَیا | لِیَرضَوا | لِترضَ | لِتَرضَیا | لِیَرضَینَ | اِرضَ |
| اِرضَیا | اِرضَو | اِرضَیْ | اِرضَیا | اِرضَینَ | لِاَرضَ | لِنَرضَ |

**امر مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیُرضَ | لِیُرْضَیا | لِیُرضَو | لِتُرضَ | لِتُرضَیَا | لِیُرضَینَ | لِتُرضَ |
| لِتُرضَیا | لِتُرضَو | لِتُرضَ | لِتُرضَیا | لِتُرضَینَ | لِأُرضَ | لِنُرضَ |

**امر بانون تاکید ثقیله معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَرْضَیَنَّ | لِیَرْضَیانِّ | لِیَرضَوُنَّ | لِترضَیَنَّ | لِتَرضَیانِّ | لِیَرضَیْنَانِّ | اِرضَیَنَّ |
| اِرضَیانِّ | اِرضَوُنَّ | اِرضَیِنَّ | اِرضَیانِّ | اِرضَینَانِّ | لِاَرضَیَنَّ | لِنَرضَیَنَّ |

**امر بانون تاکید ثقیله مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیُرْضَیَنَّ | لِیُرْضَیانِّ | لِیُرضَوُنَّ | لِتُرضَیَنَّ | لِتُرضَیانِّ | لِیُرضَینَانِّ | لِتُرضَیَنَّ |
| لِتُرضَیانِّ | لِتُرضَوُنَّ | لِتُرضَیِنَّ | لِتُرضَیانِّ | لِتُرضَینَانِّ | لِأُرضَیَنَّ | لِنُرضَیَنَّ |

**امر بانون تاکید خفیفه معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَرْضَیَنْ | | لِیَرضَوُنْ | لِترضَیَنْ | | | اِرضَیَنْ |
| | اِرضَوُنْ | اِرضَیِنْ | | | لِاَرْضَیَنْ | لِنَرضَیَنْ |

**امر بانون تاکید خفیفه مجهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیُرْضَیَنْ | | لِیُرضَوُنْ | لِتُرضَیَنْ | | | اِرضَیَنْ |
| | اِرضَوُنْ | اِرضَیِنْ | | | لِأُرضَیَنْ | لِنُرضَیَنْ |

لِیَرضَ لِیَرضَوْ وو واو په خلورم خائے شو په یاء بدل شو بیا امر په اخر کښې حرف علت حذف کو۔

اِرْضَینَ اِرضَونَ وو واو په خلورم خائے شو په یاء بدل شو۔

**نہی معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایَرْضَ | لایَرْضَیا | لایَرضَوا | لاترضَ | لاتَرضَیا | لایَرضَینَ | لاترضَ |
| لاترضَیا | لاترضَو | لاترضَی | لاترضَیا | لاترضَینَ | لاآرضَ | لانَرضَ |

**نہی مجہول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُرْضَ | لایُرْضَیا | لایُرضَو | لاتُرضَ | لاتُرضَیا | لایُرضَینَ | لاتُرضَ |
| لاتُرضَیا | لاتُرضَو | لاتُرضَی | لاتُرضَیا | لاتُرضَینَ | لااُرضَ | لانُرضَ |

**نہی بانون تاکید ثقیلہ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایَرْضَیَنَّ | لایَرْضَیانِّ | لایَرضَوُنَّ | لاترضَیَنَّ | لاتَرضَیانِّ | لایَرضَینَانِّ | لاترضَیَنَّ |
| لاترضَیانِّ | لاترضَوُنَّ | لاترضَیِنَّ | لاترضَیانِّ | لاترضَینَانِّ | لاآرضَیَنَّ | لانَرضَیَنَّ |

**نہی بانون تاکید ثقیلہ مجہول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُرْضَیَنَّ | لایُرْضَیانِّ | لایُرضَوُنَّ | لاتُرضَیَنَّ | لاتُرضَیانِّ | لایُرضَینَانِّ | لاتُرضَیَنَّ |
| لاتُرضَیانِّ | لاتُرضَوُنَّ | لاتُرضَیِنَّ | لاتُرضَیانِّ | لاتُرضَینَانِّ | لااُرضَیَنَّ | لانُرضَیَنَّ |

**نہی بانون تاکید خفیفہ معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایَرْضَیَنْ | | لایَرضَوُنْ | لاترضَیَنْ | | | لاترضَیَنْ |
| | لاترضَوُنْ | لاترضَیِنْ | | | لاآرضَیَنْ | لانَرضَیَنْ |

**نہی بانون تاکید خفیفہ مجہول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُرْضَیَنْ | | لایُرضَوُنْ | لاتُرضَیَنْ | | | لاترضَیَنْ |
| | لاترضَوُنْ | لاترضَیِنْ | | | لااُرضَیَنْ | لانُرضَیَنْ |

**اسم فاعل:**

| | | |
|---|---|---|
| راضٍ | راضِیانِ | راضُونَ |
| راضِیَۃٌ | راضِیَتانِ | راضِیاتٌ |

**اسم مفعول:**

| | | |
|---|---|---|
| مَرضِیٌّ | مَرضِیَانِ | مَرضِیُّونَ |

| | | |
|---|---|---|
| مَرضِيَّةٌ | مَرضِيّتانِ | مَرضِيَّاتٌ |

**اسم تفضيل:**

| | | | |
|---|---|---|---|
| اَرضیٰ | اَرضيانِ | اَرضَونَ | اراضِ |
| رُضیٰ | رُضيَيَانِ | رُضيياتٌ | رُضیً |

**اسم آله:**

| | | |
|---|---|---|
| مِرضیً | مِرضيَانِ | مَراضِ |
| مِرضةٌ | مِرضتانِ | مَراضِ |
| مِرضاءٌ | مِرضاءَانِ | مَراضِيٌّ |

راضُونَ راضِوُونَ وو جمع اسم فاعل فاعلونَ وزن دے د راضٍ په مثل تعليل وشو نو واو ياء شوه او ضمه په ياء دشواره وه ماقبل ته ئی ورکه ،بيا یّ د اجتماع ساكنين د وجے نه حذف شو۔

راضِيَةٌ راضِوَةٌ وو اسم فاعل واحد مؤنث فاعلةٌ وزن وو ،دراضٍ په مثل تعليل وشو واو په ياء بدل شوه ۔

مَرْضِیٌّ اسم مفعول مَرضُووٌ وو بروزن مفعولٌ ړومبے واو په څلورم ځائے راغے نو په ياء باندی بدل شو ،مَرضُی وٌ شو ،بيا ياء او واو جمع شول او اوّل ساكن وو ،نو واو ياء شوه او ياء په ياء كښی مدغم شوه ،او ضّ له مو كسره وركړه ځكه ياء ماقبل د كسرے تقاضا كوی ۔

مَرضیً اسم ظرف مسمَعٌ په وزن مَرضَوٌ وو واو ياء شوه ،بيا یّ متحرك ماقبل مفتوح په الف بدل شو بيا الف حذف شو د اجتماع ساكنين په وجه (الف او تنوين) او تنوين ضّ له وركو۔ او په تثنيه كښی واو ياء شوه خو یّ بياپه الف نده بدل شوے

مَراضٍ مَراضِوٌ وو د داعٍ په مثل تعليل شوے دے ۔

مِرضًی د اسم آله تعليل دَعا يَدعُوا د اسم آله تعليل په مثل دے ۔

اَرضَونَ د اسم تفضيل اَسمَعونَ په وزن اَرْضَوُونَ وو ،د اَرضیٰ په مثل تعليل شوے دے،بيا الف د اجتماع ساكنين په وجه حذف شو۔

اَراضِ اراضِوٌ وو آداعٍ په مثل تعليل وشو۔

رُضِیٰ رُضوِیٰ وو بروزن سُمعیٰ د باب د مناسبت په وجه واو یاء شوه۔

رُضِیً رُضَوٌ وؤ د باب د موافقت په وجے واو یاء شوه بیا یاء متحرک ماقبل مفتوح په الف بدل شوه ،بیا دوه ساکنه (الف ،تنوین) جمع شول الف حذف شو ،تنوین ضّ له راغے۔

## ناقص واوی ازباب افتعال الاجتباءُ انتخاب کول،اېرول

صرف صغیر: اِجْتبیٰ یَجْتَبِی اِجْتِباءً فهو مُجتَبٍ اُجْتُبِیَ یُجتَبیٰ اِجتِباءً فهو مُجْتَبیً الامر منهُ اِجْتَبِ لاتَجْتَبِ۔

اِجْتبیٰ اِجتَبَوَ وو بروزن اِجتَنبَ وو،واو څلورم ځائے نه بعد واقع شو ،او ماقبل حرکت ئی مخالف دے ،واو په یٰ بدل شو اِجتَبَیَ شو اس یاء متحرک ماقبل مفتوح یٰ په الف بدل شو ،او یٰ په لیکلو کښې باقي پاتې شوه ۔

یَجْتَبِی یَجتَبِوُ وو بروزن یَجتَنِبُ واو یاء شوه بیا ضمه په یٰ بوجهِ وه ساکن شوه ۔

اِجْتِباءً اِجتِباوٌ وو ،واو الف زائده نه بعد واقع شو په همزه بدل شو ۔

مُجتَبٍ مُجتَبِوٌ وو د مضارع په مثل تعلیل وشو دوه ساکنه (یاء او تنوین) جمع شول ،پس یاء ئی حذف که۔

اُجْتُبِیَ اُجتُبِوَ وو حسب قاعده واو یاء شوه ۔

یُجتَبیٰ یُجتَبَوُ وو واو ئی یٰ کړه بیا یٰ متحرک ماقبل مفتوح په الف سره بدل شوه ۔

مُجْتَبیً اسم مفعول د یُجتَبیٰ په مثل تعلیل کولو نه بعد الف د اجتماع ساکنین د وجے نه ساقط شو تنوین بّ له راغے۔

اِجْتَبِ اِجتَبِو وو بروزن اجتَنِبْ واو یاء شوه د امر د وجے نه حذف شوه ۔

لاتَجْتَبِ د امر تعلیل پکښې شوے دے ۔

# دناقص یائی بیان

ناقص یائی از ضرَبَ الرَّمیُ غشے ویشتل۔

صرف صغیر: رَمیٰ یَرمِی رَمیًا فھو رَامٍ و رُمِیَ یُرمیٰ رَمیًا فذاک مَرمِیٌّ اِرْمِ لاتَرْمِ مَرْمًی و مِرْمیً مِرماۃٌ مِرماءٌ آرمیٰ رُمیٰ۔

رَمیٰ رَمَیَ وو یٓ متحرک ماقبل مفتوح پہ الف بدل شوہ ۔

یَرمِی یَرمِیُ وو ضمہ پہ یاء ثقیلہ وہ ساکنہ شوہ ۔

رامٍ رامِیٌ وو ضمہ پہ یاء ثقیلہ وہ ساکنہ شوہ بیا یاء د اجتماع ساکنین د وجے نہ حذف شوہ ،تنوین مٓ لہ راغے ۔

یُرمیٰ یُرمَیُ وو یاء متحرک ماقبل مفتوح پہ الف بدل شوہ ۔

مَرْمِیٌّ مَرمُویٌ وو واو او یاء جمع شول یو پکښی ساکن وو واو پہ یاء بدل شو او دیاء پہ یاء کښی ادغام وشو ما قبل لہ ئی کسرہ ورکہ د یاء د مناسبت دوجے ۔

اِرْمِ اِرمِیْ وو یاء حرف علت د امر د جزم پہ وجہ حذف شو۔

مَرمیً مَرمَیٌ وو یٓ متحرک ماقبل مفتوح یٓ الف شو بیا د اجتماع ساکنینو د وجے نہ الف ساقط شو۔تنوین مٓ لہ راغے ۔

مِرمًی اسم آلہ مِرمَیٌ وو د اسم ظرف تعلیل دلتہ ھم شوے دے ۔

مِرماۃٌ مِرمَیَۃٌ وو یٓ متحرک ماقبل مفتوح یٓ الف شو ۔

مَرماءٌ مِرمَایٌ وو یٓ د الف زائدہ نہ روستو راغلہ پہ همزہ بدل شوہ ۔

آرمیٰ اسم تفضیل آرمَیُ وو یٓ متحرک ماقبل مفتوح یٓ الف شو۔

**صرف کبیر:**

**ماضی مثبت معروف :**

رَمیٰ رَمَیا رَمَوْا ----پدی کړ دان کښی رَمَوْا په اصل باندی رَمَیُوا وو د رَمیٰ تعلیل وشو بیا الف د اجتماع ساکنین په وجه حذف شو رَمَینَ نه تر آخره پورے تعلیل ندے شوے ۔

**ماضی مثبت مجهول:**

رُمِیَ رُمِیا رُمُوا----رُمُوا رُمِیُوا وو ضمه په یاء دشواره وه نقل شوه ماقبل ته بیا د اجتماع ساکنین په وجه یٰ ساقطه شوه ،بل په یوه صیغه کښی هم تعلیل ندے

شوے۔

**مضارع مثبت معروف:**

یَرمِی یَرمِیانِ یَرمُونَ----دلته یَرمُی یَرمِیُ وو ضمه په یاء دشواره وه یَرمِی شو۔یَرمُوا یَرمِیُونَ وو د رُمُوا په مثل تعلیل شوے دے،تَرمِینَ تَرمِیِینَ وو کسره په یاء سخته وه بیا یاء د اجتماع ساکنین د وجے نه حزف شوه ۔

**مضارع مثبت مجهول:**

یُرمیٰ یُرمَیانِ یُرمَونَ ---یُرمیٰ یُرمَیُ وو یٰ په الف بدل شوه،یُرمَونَ یُرمَیُونَ وو یاء الف شو او الف حزف شو،تُرمَینَ تُرمَیِینَ وو یٰ متحرک ماقبل مفتوح الف شو او الف حذف شو،یُرمَینَ کښی تعلیل ندے شوے لکه چی تَرمِینَ معروف کښی تعلیل ندے شوے ۔

**نفی تاکید بَلن معروف:** لَنْ یَرمِیَ لَنْ یَرمِیا لَنْ یَرمُوا ----

**نفی تاکید بَلن معروف:** لَنْ یُرمیٰ لَنْ یُرمَیا لَنْ یُرمَوا----

**نفی جحد بلَم معروف:** لَمْ یَرمِ لَمْ یَرمِیا لَمْ یَرمُوا---- دلته لَم یَرمِ لَمْ یَرمِیْ وو ،یٰ په جزم سره حذف شوه ،ددے باقی نظائر کښی هم دغه تعلیل شوے دے،د تثنیه او جمع مؤنث غائب او حاضر په صیغو کښی تعلیل ندے شوے ۔جمع مذکر غائب او حاضر او واحد مؤنث حاضر کښی د مضارع معروف په مثل تعلیل شوے دے ۔

**نفی جحد بلَم مجهول:** لَمْ یُرمَ لَمْ یُرمَیا لَمْ یُرمَوا۔۔۔ لَمْ یُرمَ لَم یُرمَیْ د لَم یضرِبْ پشان وو یٓ د لَمْ په وجه حذف شوه ددے باقی نظائر کښی هم دغه تعلیل شوے دے باقی نورو صیغو کښی د مضارع مجهول تعلیل شوے دے ۔

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:** لَیَرمِیَنَّ لَیَرمِیَانِّ لَیَر مِیُنَّ۔۔۔

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:** لَیُرمَیَنَّ لَیُرمَیانِّ لَیُرمَوُنَّ۔۔۔دلته لَیُرْمَوُنَّ دراصل لَیُرْمَیُونَّ وو یٓ متحرک ماقبل مفتوح یٓ په الف بدل شوه ،بیا الف د اجتماع ساکنین د وجے نه حذف شو، بیا د واو او نون درمیان اجتماع ساکنین راغله او واو غیر مدّه زائده دے نو د اجتماع ساکنین ختم کولو دپاره واو له ضمه ورکه۔لَیُرمَوُنَّ شو۔

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:** لَیَرمِیَنْ لَیَرمُن لَتَرمِیَنْ لَتَرمِیَنْ لَتَرمُنْ لَتَرمِنْ لَاَرمِیَنْ لَنَرمِیَنْ۔

لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجهول:لَیُرمَیَنْ لَیُرمَوُنْ۔۔۔دلته د مضارع په مثل تعلیل شوے دے په معروف کښی د معروف او په مجهول کښی د مجهول ۔

**امر معروف:** لِیَرمِ لِیَرمِیا لِیَرمُوا۔۔۔

**امر مجهول:** لِیُرمَ لِیُرمَیَا۔۔۔۔دلته د نفی جحد بلم په مثل تعلیل شوے دے ۔

**امر معروف بانون تاکید ثقیله:** لِیَرمِیَنَّ لِیرمِیانِّ ۔۔۔

**امر مجهول بانون تاکید ثقیله:** لِیُرمَیَنَّ لِیُرمَیانِّ۔۔۔

**امر معروف بانون تاکید خفیفه:** لِیَرمِیَنْ لِیَرمُنْ۔۔۔

**امر مجهول بانون تاکید خفیفه:** لِیُرمَیَنْ لِیُرمَوُنْ۔۔۔دلته د لام تاکید بانون تاکید ثقیله /خفیفه په مثل تعلیل شوے دے ۔

**نهی معروف:** لایَرمِ لایَر مِیا لا یَرمُوا ۔۔۔

**نهی مجهول :** لایُرمَ لایُرمَیا لا یُرمَوا۔۔۔ دلته دنفی جحدبلم په مثل تعلیل شوےدے۔

**نهی معروف بانون تاکید ثقیله:** لایَرمِیَنَّ لا یَرمِیانِّ لایَرمُنَّ۔۔۔

**نهی مجهول بانون تاکید ثقیله:** لا یُرمَیَنَّ لایُرمَیانِّ لایُرمَوُنَّ---

**نهی معروف بانون تاکید خفیفه:** لایَرمِیَنْ لایَرمُنْ ----

**نهی مجهول بانون تاکید خفیفه:** لایُرمَیَنْ لایُرمَوُنْ ----

**اسم فاعل :**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| رامٍ | رامِیانِ | رامُونَ | رامِیَةٌ | رامِیَتانِ | رامِیاتٌ |

رامُونَ رامِیُونَ وو د مضارع جمع مذکر په مثل تعلیل شوے دے۔

**اسم مفعول:**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| مِرمِیٌّ | مِرمِیانِ | مَرمِیُّونَ | مَرمِیَّةٌ | مَرمِیَّتانِ | مَرمِیَّاتٌ |

اسم ظرف:مَرمیً مَرمَیانِ مَرامٍ ، مَرامٍ دراصل مَرامِیٌ وو ضمه په یاء ثقیله وه حذف شوه بیا د اجتماع په وجه حذف شوه ۔او تنوین د میم سره شو۔

**اسم آله:**

| | | |
|---|---|---|
| مِرمیً | مِرمَیانِ | مَرامٍ |
| مِرماةٌ | مِرماتانِ | مرامٍ |
| مِرماء | مِرماءانِ | مَرامِیٌّ |

مِرمًی اسم آله مِرمَیٌ وو د اسم ظرف تعلیل دلته هم شوے دے۔

مِرماةٌ مِرمَیَةٌ وو یٓ متحرک ماقبل مفتوح یٓ الف شو۔

مَرماءٌ مِرمَایٌ وو یٓ د الف زائده نه روستو راغله په همزه بدل شوه۔

**اسم تفضیل :**

| | | | |
|---|---|---|---|
| اَرمیٰ | اَرمَیانِ | اَرمَونَ | اَرامٍ |
| رُمْیٰ | رُمیَتانِ | رُمْیَیَاتٌ | رُمیً |

اَرمَون۔ ارمَیُونَ وو د اَرمیٰ په مثل تعلیل نه بعد الف د اجماع ساکنین دوجے نه حذف شو۔اَرامٍ اَرامِیٌ وو د رامٍ په مثل تعلیل شوے دے۔

## تمرین

درج ذیل مصادرو نه گردانونه وکئ!

1۔البکاءُ ژړل باکٍ اِبکِ لاتَبکِ ۔

2۔الثناءُ تعریف کول ثانٍ اِثنِ لاتَثنِ۔

3۔الحکایة خبره نقل کول حاکٍ اِحکِ لاتحکِ۔

4۔الشفاءُ شفاء ورکول شافٍ اِشفِ لاتشفِ ۔

5۔المَشیُ گرزیدل ماشٍ اِمشِ لاتَمشِ ۔

6۔المعصیة نافرمانی کول عاصٍ اِعصِ لاتعصِ۔

**ناقص یائی ازسَمِعَ الخشیُ والخشیّةُ یره کول**

صرف صغیر: خَشِیَ یَخْشیٰ خشیًا و خشیةً فهو خاشٍ خُشِیَ یُخْشٰی خشیًا و خشیةً فذاکَ مَخشِیٌّ اِخشَ لاتَخشَ مَخشًی مِخشًی مِخشاةً اَخشٰی خُشیٰ۔

یَخشیٰ یَخشَیُ وو بروزن یَسْمَعُ یاء متحرک ماقبل مفتوح په الف بدل شوه ۔

خاشٍ کښې د رامٍ تعلیل شوے دے ۔

مَخشِیٌّ کښې د مَرمِیٌّ تعلیل شوے دے ۔

مَخشًی کښې د مَرمًی تعلیل شوے دے ۔

او په اسم اٰله او اسم تفضیل کښې د الرمیُ د اسم اٰله او اسم تفضیل هغه تعلیل دے ۔

صرف کبیر:

خَشِیَ خَشِیَا خَشُوا ۔۔۔خَشُوا خَشِیُوا وو ضمه په یاء درنه وه ماقبل ته نقل شوه ئ د اجتماع ساکنین د وجے حذف شوه ۔دغه تعلیل په خُشُوا کښې هم دے ۔

خُشِیَ خُشِیَا خُشُوا۔۔۔

يَخشیٰ يَخشَيانِ يَخشَونَ۔۔۔يَخشَونَ يَخشَيُونَ وو ئَ الف شو الف د اجتماع ساكنين دوجے حذف شو،تَخشَينَ تَخشَيِيْنَ وو د يَخشونَ تعليل دے ۔

لَنْ يَخشیٰ۔۔۔لَنْ يُخشیٰ۔۔۔لَمْ يَخشَ۔۔۔۔لَمْ يُخشَ۔۔۔لَيَخشَيَنَّ۔۔۔لَيُخشَيَنَّ۔۔۔لَيَخشَيَنْ۔۔۔۔لَيُخشَيَنْ۔۔۔لِيَخشَ۔۔۔اِخشَ۔۔۔۔اِخشَيْ۔۔۔لِيُخشَ۔۔۔لِيَخشَيَنَّ۔۔۔۔لِيُخشَيَنَّ۔۔۔لِيَخشَيَنْ۔۔۔لِيُخشَيَنْ۔۔۔لايَخشَ۔۔۔۔لايُخشَ۔۔۔لايَخيَنَّ۔۔۔لايُخشَيَنَّ۔۔۔لايَخشَيَنْ ۔۔۔۔لايُخشَيَنْ۔۔۔۔خاشٍ۔۔۔۔۔مَخشِيٌّ۔۔۔۔ مَخشیً۔۔۔۔مِخشیً۔۔۔۔آخشیٰ۔۔۔۔۔

# د لفيف بيان

په كلمه كښې چې دوه حرف علته وى ديته لفيف وائى۔دادوه قسمه دى :

1۔**لفيف مقرون:** چې دوه حرف علته په كلمه كښې پيوست وى لكه وَحْيٌ۔

2۔ **لفيف مفروق** : چې دوه حرف علته په كلمه كښې جدا جدا وى لكه :رَوَىٰ۔

لفيف مفروق كښې د فاء كلمے تعليل د وَعَدَ يَعِدُ پشان دے او لام كلمے تعليل ئى د رَمیٰ يَرمِى پشان دے د ضربَ او د رَضِىَ يَرضیٰ پشان دے د سَمِعَ نه ۔

او په لفيف مقرون كښې په عين كلمه كښې تعليل نه وى، او په لام كلمه كښې ناقص په مثل تعليل وى ۔

**<u>لفيف مفروق ازباب ضرَبَ۔ الوقايةُ حفاظت كول تكليف نه بچ كول۔</u>**

صرف صغير:وَقیٰ يَقِى وِقايَةً فهو واقٍ وُقِىَ يُوقیٰ وِقايَةً فذاك مَوقِيٌّ الامر منهُ قِ لاتَقِ مَوقیً مَوقَيانِ مَواقٍ اٰله مِيقیً مِيقيانِ مواقٍ مِيقاةٌ مِيقاتانِ مَواقٍ مِيقاءٌ مِيقاءانِ مَواقِيُّ اوقیٰ اَوقيانِ اوقَونَ اَواقٍ وُقیٰ وُقيَيانِ وُقيياتٌ وُقیً

وَقیٰ مثل رَمیٰ ۔۔۔۔وُقِىَ مثل رُمِىَ

يَقِى دراصل يَوقِىُ وو واو د علامت مضارع مفتوح او كسرے درميان راغے اوغورزيدو يَقِىُ شو،بيا ضمه په ياء بهارى وى ساكنه شوه يَقِى شو۔

دغه شان په تمامو صیغو کښې واو حذف دے په اخر کښې ئ ده لام کلمه ده په تمامو کښې د یَرمِی تعلیل دے ۔

او مضارع مجهول یُوقیٰ د یُرمیٰ په مثل تعلیل دے البته دلته به فاء کلمه نه حذف کیږی۔

امر قِ دراصل اِوْقِیْ وو تَقِی نه واو حذف شو نو دلته هم حذف شو بیا د همزه وصل ضرورت پاتی نشو قِی شو یاء د امر دوجے نه حذف شو ۔

گردان: قِ قِیا قُوا قِی قِیا قِینَ۔

**<u>تمرین</u>**

گردان وکئ!

1۔الوفاءُ وعده پوره کول وافٍ فِ لاتَفِ۔

2۔الوعیُ یادوَل واعٍ عِ لاتَعِ۔

لفیف مفروق ازباب حسِبَ الولیُ نزدے کیدل۔

صرف صغیر:وَلِیَ یَلِی وَلیًا وَالٍ وُلِیَ یُولٰی وَلیًا فهو مَولِیٌّ الامر منهُ لِ ولاتَلِ ظرف مَولیً مَولَیانِ مَوالٍ اٰله مِیلیً مِیلیانِ مَوالٍ مِیلاۃٌ مِیلاتانِ مَوالٍ مِیلاءٌ مِیلاءانِ مَوالِیُّ اَولٰی اَولَیانِ اولَونَ اوالٍ وُلیٰ وُلیَیَانِ وُلیَیَاتٌ وُلیً۔

دد ے تمامو گردانون تعلیل د وقیٰ یقِی پشان دے ،البته ماضی معروف کښې به عین کلمه مکسور وی ۔

**<u>لفیف مفروق ازباب استفعال الاستیفاءُ د پوره حق حصول کول۔</u>**

اِستَوفیٰ یَستَوفِی اِستِیفاءً فهو مُستَوفٍ اُستُوفِیَ یُستَوفیٰ اِستِیفاءً فذاکَ مُستَوفیً اِستَوفِ لاتَستَوفِ۔

**<u>لفیف مقرون ازباب ضربَ الروایۃُ خبره نقل کول ۔</u>**

صرف صغیر: رَویٰ یَرْوِی رِوایۃً فھو راوٍ و رُوِیَ یُرویٰ رِوایۃً فذاکَ مَروِیٌّ اِروِ لاتَروِ مَروًی مَروًی مَروَیَانِ مَراوٍ اٰله مِرویً مِروَیانِ مَراوٍ مِرواۃٌ مِرواتانِ مِراوٍ مِرواءٌ مِرواءانِ

مَراوِیُّ آرویٰ اروَیانِ آرَوَونَ رُیٰٓ رُوَیَیَانِ رویَیَاتٌ رُویً۔

نوټ رَوِیَ یَرْوٰی د سَمِعَ نه تنده ختمیدو /خړوبیدو ته وائی۔

<u>**تمرین**</u>

ګردان وکئی!

1۔الغَیُّ/الغوایۃُ ګمراه کیدل باب ضَرَبَ غاوٍ مَغویٌّ اِغوِ لاتغوِ۔

2۔الطیُّ انغختل باب ضربَ طاوٍ مَطوِیٌّ اِطوِ لاتَطوِ۔

3۔القوۃُ قوی کیدل باب سَمِعَ قَوِیٌّ اِقوَ لاتَقوَ۔

4۔الایحاءُ وحی کول باب افعال مُوحٍ مُوحیً اَوحِ لاتَوحِ۔

5۔التسویۃُ برابرے راوستل باب تفعیل مُسَوٍّ مُسَویً سَوِّ لاتُسَوِّ ۔

6۔الاستواءُ برابر راتلل سم راتلل باب افتعال مُستَوٍ اِستَوِ لاتَستَوِ۔

7۔الالتواء تاؤ راتاؤُ کیدل پیچیده کیدل مُلتَوٍ مُلتَویً ۔

8۔تَسلیۃٌ تسلّی ورکول باب تفعیل مُسَلٍّ سَلِّ لاتُسَلِّ۔

9۔ تصلیه مُونځ کول ،درود شروف وئیل ۔مُصَلٍّ صَلِّ لاتُصَلِّ۔

**د مُضاعف بیان از باب نَصَرَ المَدُّ راخکل**

مُضاعف هغه کلمے ته وائی چی یو حرف پکښی دوه ځله راغلے وی او دواړه حرفونه اصلی وی

بیا مضاعف په دوه قسمه دے :1۔ثلاثی 2۔رباعی

1۔مضاعف ثلاثی هغه کلمه ده چی عین کلمه او لام کلمه کښې یو شان حرفونه وی جنس ئی یو وی لکه سَرَّ مَدَّ مَدَدَ سَبَبٌ ۔۔۔

د مضاعف ثلاثی آسان تعریف مضاعف مقرون دے دوه حرفونه یو شان په یو ځائے وی پیوست راغلی وی ۔۔

2۔مضاعف رباعی :هغه کلمه چی یو حرف پکښې دوه پیرے راغلے وی خو پیوست نه ویمفروق وی ۔دیته مضاعف مفروق هم وائی ۔یعنی یو حرف فؔ کلمه کښې وی دویم اول لؔ کلمه کښې وی،او بیا بل حرف هم د عؔ کلمه کښې وی دویم ثانی لؔ کلمه کښې وی ۔لکه مَضْمَضَ، زَلْزَلَ۔

قاعده 1۔چرته چی دوه حرفه د یو جنس وی یا دواړه هَم مخرج وی یا قریبُ المخرج وی او مقرون وی (یعنی )مضاعف ثلاثی وی او دواړه حرفونه متحرک وی ۔ اول ساکن که دویم متحرک کښې ئی دننه (جُخت )مُشدد اُوایه۔

اول حرف ته مدغم او دویم ته مُدغم فیه وائی ۔

قاعد 2۔کچرته ادغام نه بعد په دویم حرف باندی وقف کوی ،یا د حرف جازم یا د امر نهی د وجے نه نو دویم حرف له فتحه او کسره جائز دی او فک ادغام هم جائز دے چی ادغام نکوی ۔لکه: فِرَّ فِرِّ اِفرِرْ

او که ماقبل مضموم وی نو موافقت دپاره دویم حرف مُدغم فیه باندی ضمه وئیل هم جائز دی ۔لکه: مُدَّ مُدِّ مُدُّ اُمدُدْ۔

**<u>صرف صغیر:</u>** مَدَّ يَمُدُّ مَدًّا فهو مادٌّ مُدَّ يُمَدُّ مَدًّا فذاک ممدودٌ الامر منهُ مُدَّ مُدِّ مُدُّ اُمْدُدْ نهی لاتَمُدَّ لاتمُدِّ لاتمُدُّ لاتمْدُدْ ظرف مَمَدٌّ مَمَدَّانِ مَمَادٌّ اٰله مِمَدٌّ مِمَدّانِ مَمَادٌّ مِمَدَّةٌ مِمَدَّتانِ مَمَادٌّ مِمْدادٌ مِمداداںِ مَمَادِیدُ اسم تفضیل اَمَدُّ اَمَدّانِ اَمَدُّونَ اَمادٌّ مُدّیٰ مُدَّیانِ مُدَّیاتٌ مُدَدٌ۔

مَدَّ مَدَدَ وو دوه حرفونه یو جنس راغلل او متحرک دی نو اول ساکن که او ساکن لره په دوئم کښې ادغام وکه ۔

يَمُدُّ يَمْدُدُ وو دلته هم ادغام وشو۔

ماڈٌّ مادِدٌ وو دلته هم ادغام وشو۔

مُدَّ مُدِدَ وو دلته هم ادغام وشو۔

يُمَدُّ يُمْدَدُ وو دلته هم ادغام وشو۔

مُدَّ فعل امر اُمدُدْ وو اخر کښې د امر په وجه جزم دے نو ادغام په صورت کښې مُدَّ مُدِّ زبر زير پيش درےواړه جائز دی او که ادغام نه کئ نو هم جائز دی فکّ ادغام اُمْدُدْ وئيل ۔

مَمَدٌّ مَمْدَدٌ وو دلته هم ادغام وشو۔

مَمَادٌّ مَمَادِدٌ وو دلته هم ادغام وشو۔

مُدّیٰ مُدْدیٰ وو دلته هم ادغام وشو۔

مَدَدْتُّ مَدَدْتُ وو دال او تاء قريب المخرج دی دال په تاء کښې مُدغم شو۔

**ماضی مثبت معروف:**

مَدَّ مَدَّا مَدُّوا مَدَّتْ ۔۔۔۔مَدَدنَ مَدَدْتَّ ۔۔۔۔مَدَدْنا۔

مَدَدْنا دلته دويم دال ساکن دے ادغام ونشو۔

**ماضی مثبت مجهول:**

مُدَّ مُدَّا مُدُّوا ۔۔۔۔ مُدَّتْ۔۔۔مُدِدْنَ ۔مُدِدْتَّ۔۔۔۔مُدِدْنا۔

**مضارع مثبت معروف:**

يَمُدُّ يَمُدَّانِ يَمُدُّانَ۔۔۔۔يَمْدُدْنَ۔۔۔تَمُدُّونَ تَمُدِّينَ۔۔۔۔تَمدُدْنَ ۔۔۔اَمُدُّ نَمُدُّ۔

**مضارع مثبت مجهول:**

يُمَدُّ يُمَدَّانِ۔۔۔۔۔

**نفی تاکيد بَلن معروف:**

لَن يَمُدَّ  لَنْ يَمُدّا   لَن يَمُدُّوا ـ ـ ـ ـ

**نفی تاکید بَلن مجهول:**

لَنْ  يُمَدَّ  لن  يُمَدّا ـ ـ ـ ـ ـ

**نفی جحد بلم معروف:**

لَم يَمُدَّ( لم يَمُدُّ  لم يَمُدِّ  لم يَمدُدْ)  لم يَمُدّا  لم يَمُدُّوا ـ ـ ـ ـ

**نفی جحد بلم مجهول:**

لم يُمَدَّ ( لم يُمَدِّ لم يُمَدُّ لم يُمْدَدْ )لم يُمَدّا  لم يُمدّوا ـ ـ ـ ـ ـ

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:**

لَيَمُدَّنَّ  لَيَمُدّانِّ ـ ـ ـ

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:**

لِيُمَدَنَّ  لَيُمَدَّانِّ ـ ـ ـ

**لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:**

لَيَمُدَّنْ  لَيَمُدُّنْ ـ ـ ـ

**لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجهول:**

لَيُمَدَّنْ  لَيُمَدُّنْ ـ ـ ـ

**امر حاضر معروف:**

مُدَّ مُدِّ  مُدُّ اُمْدُدْ مُدّا  مُدّوا  مُدِّی مُدّا  اُمْدُدْنَ ـ

**امر بانون تاکید ثقیله معروف:**

مُدَّنَّ  مُدّانِّ  مُدُّنَّ ـ ـ ـ

**امر بانون تاکید خفیفه معروف:**

مُدَّنْ مُدُّنْ مُدِّنْ۔

**نهی معروف:**

لایَمُدُّ لایَمُدِّ لایَمُدَّ لایَمْدُدْ لایَمُدَّا لایَمُدُّوا ۔۔۔الخ۔

**نهی مجهول:**

لایُمَدَّ لایُمَدِّ لایُمَدُّ لایُمْدَدْ۔۔۔۔الخ۔

**نهی معروف بانون ثقیله :**

لایَمُدَّنَّ لایَمُدّانِّ۔۔۔۔الخ۔

**نهی مجهول بانون ثقیله :**

لایُمَدَّنَّ لایُمَدَّانِّ۔۔۔

**نهی معروف بانون خفیفه :**

لایَمُدَّنْ لایَمُدُّنْ۔۔۔۔الخ۔

**نهی ممجهول بانون خفیفه:**

لایُمَدَّنْ لایُمَدُّنْ۔۔۔۔الخ۔

**اسم فاعل :**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| مادٌّ | مادَّانِ | مادُّونَ | مادَّةٌ | مادَّتانِ | مادَّاتٌ |

**اسم مفعول :**

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| ممدُودٌ | مَمدودانِ | مَمدودونَ | ممدودةٌ | ممدودتانِ | ممدوداتٌ |

## تمرین

**گردان وکئ !**

1۔الجرُّ راخکل جارٌّ مجرورٌ جُرَّ لاتَجُرَّ۔

2ـالذمُّ بدی وئیل ذامٌّ مذمُومٌ ذُمَّ لاتَذُمَّ۔

3ـالردُّ واپس کیدل رادٌّ مَردودٌ رُدَّ لاترُدَّ ۔

4ـالظنُّ ګمان کول ظانٌّ مَظنونٌ ظُنَّ لاتَظُنَّ۔

5ـالعدُّ شمارل عادٌّ معدودٌ عُدَّ لاتَعُدَّ۔

6ـالکفُّ کافٌّ مکفوفٌ کُفَّ لاتکُفَّ۔

7ـ الدلالةُ خودل دالٌّ مَدلولٌ دُلَّ لاتَدُلَّ۔

مضاعف ازباب ضَرَبَ الفرارُ تیخته کول ۔

فَرَّ يَفِرُّ --------فِرَّ فِرِّ اِفرِرْ----

جِفَّ ----جافٌّ ---مجفوفٌ---جِفَّ---لاتجِفَّ---

مضاعف از سَمِعَ المَسُ بَلَسیدل ټچ کول۔

مَسَّ يَمَسُّ---ماسٌّ ---ممسوسٌ---مَسَّ مَسِّ اِمْسَسْ---

تمرین

1ـالبرُّ نیک کیدل بارٌّ مبرورٌ بَرَّ لاتَبَرَّ۔

2ـالوَدُّ دوست نیول وادٌّ مودودٌ وَدَّ لاتوَدَّ۔

3ـالمصُّ چوسل ماصٌّ ممصوصٌ مَصَّ لاتمصَّ۔

مضاعف ثلاثی مزیدٌ فیه از افتعال الاضطرار لاچاره کیدل۔

اِضطرَّ يَضطِرُّ اِضطِرارًا مُضطَرٌّ اسم فاعل اسم مفعول ظاهرًا یو دی ۔

امر اِضطَرَّ اِضطَرِّ اِضطَرِرْ---

## د مرکباتو بیان

**کلمه کښې همزه،حرف علت ،یوقسم دوه حرفه او صحیح جمع کیدو کښې ډیر صورتونه جوړیږی په دیکښې یو ګردان یاد کئ!**

مهموز العین او ناقص یائی از باب فَتَحَ الرَّأیُ لیدل۔

صرف صغیر: رَاٰی یَریٰ رَاْیًا ورُؤْیَةً فهو راءٍ رُاِیَ یُریٰ رَاْیًا ورُؤْیَةً فذاک مَرئِیٌّ الامر منهُ رَ نهی لاتَرَ الظرف مَرئًی مَرئیانِ مَراءٍ ولاٰلة مِرئً مَرئَیانِ مَراءٍ مِرئَةٍ مِرئَتانِ مَراءِیٌّ اسم تفضیل اَریٰٔ اَرئَیانِ اَرْاَونَ اَراءٍ رُؤْیا رُؤیيانِ رُؤْيياتٌ رُئً۔

صرف کبیر:

**ماضی مثبت معروف:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| رَاٰی | رَاَیَا | رَاَوْا | رَاَتْ | رَاَتَا | رَاَیْنَ | رَاَیْتَ |
| رَاَیْتُما | رَاَیْتُم | رَاَیْتِ | رَاَیْتُما | رَاَیْتُنَّ | رَاَیْتُ | رَاَیْنَا |

**ماضی مثبت جهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| رُءِیَ | رُءِیا | رُؤُوْا | رُءِیَتْ | رُاِیَتَا | رُاِیْنَ | رُاِیتَ |
| رُاِیتُما | رُاِیتُم | رُاِیتِ | رُاِیتُما | رُاِیتُنَّ | رُاِیتُ | رُاِینَا |

مضارع مثبت معروف: ----

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| یَریٰ | یَریَانِ | یَرَوْنَ | تَریٰ | تَرَیَانِ | یَرَیْنَ | تَریٰ |
| تَرَیَانِ | تَرَوْنَ | تَرَیْنَ | تَرَیَانِ | تَرَیْنَ | اَریٰ | نَریٰ |

**مضارع مثبت جهول:**

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| یُریٰ | یُریَانِ | یُرونَ | تُریٰ | تُرَیَانِ | یُرینَ | تُریٰ |
| تُریَانِ | تُرونَ | تُرینَ | تُریَانِ | تُرینَ | اُریٰ | نُریٰ |

نفی تاکید تاکید بَلَنْ معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ یَریٰ | لَنْ یَرَیا | لَنْ یَرَوْا | لَنْ تَریٰ | لَنْ تَرَیَا | لَنْ یَرَیْنَ | لَنْ تَریٰ |
| لَنْ تَرَیَا | لَنْ تَرَوْا | لَنْ تَرَیْ | لَنْ تَرَیَا | لَنْ تَرَیْنَ | لَنْ اَریٰ | لَنْ نَریٰ |

نفی تاکید تاکید بَلَنْ مجھول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَنْ یُریٰ | لَنْ یُرَیا | لَنْ یُرَوا | لَنْ تُریٰ | لَنْ تُرَیَا | لَنْ یُرَینَ | لَنْ تُریٰ |
| لَنْ تُرَیا | لَنْ تُرَوا | لَنْ تُرَی | لَنْ تُرَیَا | لَنْ تُرَینَ | لَنْ اُریٰ | لَنْ نُریٰ |

نفی جحد بَلَمْ معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لمْ یَرَ | لمْ یَرَیا | لمْ یَرَوْا | لمْ تَرَ | لمْ تَرَیَا | لمْ یَرَیْنَ | لمْ تَرَ |
| لمْ تَرَیَا | لمْ تَرَوْا | لمْ تَرَیْ | لمْ تَرَیَا | لمْ تَرَیْنَ | لمْ اَرَ | لمْ نَرَ |

نفی جحد بَلَمْ مجھول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لمْ یُرَ | لمْ یُرَیا | لمْ یُرَوا | لمْ تُرَ | لمْ تُرَیَا | لمْ یُرَینَ | لمْ تُرَ |
| لمْ تُرَیا | لمْ تُرَوا | لمْ تُرَیْ | لمْ تُرَیَا | لمْ تُرَینَ | لمْ اُرَ | لمْ نُرَ |

لام تاکید بانون تاکید ثقیله معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیَرَیَنَّ | لَیَرَیانِّ | لَیَرَوُنَّ | لَتَرَینَّ | لَتَرَیَانِّ | لَیَرَیْنَانِّ | لَتَرَینَّ |
| لَتَرَیَانِّ | لَتَرَوُنَ | لَتَرَینَّ | لَتَرَیَانِّ | لَتَرَیْنَانِّ | لَاَرِیَنَّ | لَنَرِینَّ |

لام تاکید بانون تاکید ثقیله مجھول: ---

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیُرَیَنَّ | لَیُرَیانِّ | لَیُرَوُنَّ | لَتُرَینَّ | لَتُرَیَانِّ | لَیُرَینَانِّ | لَتُرِیَنَّ |
| لَتُرَیانِّ | لَتُرَوُنَّ | لَتُرَینَّ | لَتُرَیَانِّ | لَتُرَینَانِّ | لَاُرِیَنَّ | لَنُرِیَنَّ |

لام تاکید بانون تاکید خفیفه معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیَرَیَنْ | | لَیَرَوُنْ | لَتَرَیَنْ | | | لَتَرِیَنْ |
| | لَتَرَوُنْ | لَتَرِینْ | | | لَاَرِیَنْ | لَنَرِینْ |

لام تاکید بانون تاکید خفیفه مجھول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لَیُرَیَنْ | | لَیُرَوُنْ | لَتُرَیَنْ | | | لَتُرِیَنْ |
| | لَتُرَوُنْ | لَتُرِینْ | | | لَاُرِیَنْ | لَنُرِینْ |

امر معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِیَرَ | لِیَرَیا | لِیَرَوْا | لِتَرَ | لِتَرَیَا | لِیَرَیْنَ | رَ |
| رَیَا | رَوْا | رَیْ | رَیَا | رَیْنَ | لِاَرَ | لِنَرَ |

امر مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُرَ | لِيُرَيا | لِيُرَوا | لِتُرَ | لِتُرَيَا | لِيُرَينَ | لِتُرَ |
| لِتُرَيا | لِتُرَوا | لِتُرَیْ | لِتُرَيَا | لِتُرَينَ | لِأُرَ | لِنُرَ |

امر بانون تاكيد ثقيله معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَرَيَنَّ | لِيَرَيانِّ | لِيَرَوُنَّ | لِتَرَيَنَّ | لِتَرَيَانِّ | لِيَرَيْنَانِّ | لِتَرَيَنَّ |
| لِتَرَيَانِّ | لِتَرَوُنَ | لِتَرَيِنَّ | لِتَرَيَانِّ | لِتَرَيْنَانِّ | لِأَرَيَنَّ | لِنَرَيَنَّ |

امر بانون تاكيد ثقيله مجهول: ---

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُرَيَنَّ | لِيُرَيانِّ | لِيُرَوُنَّ | لِتُرَيَنَّ | لِتُرَيَانِّ | لِيُرَينَانِّ | لِتُرَيَنَّ |
| لِتُرَيانِّ | لِتُرَوُنَّ | لِتُرَيِنَّ | لِتُرَيَانِّ | لِتُرَينَانِّ | لِأُرَيَنَّ | لِنُرَيَنَّ |

امر بانون تاكيد خفيفه معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيَرَيَنْ | | لِيَرَوُنْ | لِتَرَيَنْ | | | لِتَرَيَنْ |
| | رَوُنْ | رَينْ | | | لِأَرَيَنْ | لِنَرَينْ |

امر بانون تاكيد خفيفه مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لِيُرَيَنْ | | لِيُرَوُنْ | لِتُرَيَنْ | | | لِتُرَيَنْ |
| | لِتُرَوُنْ | لِتُرَينْ | | | لِأُرَيَنْ | لِنُرَيَنْ |

نهى معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايَرَ | لايَرَيا | لايَرَوْا | لاتَرَ | لاتَرَيَا | لايَرَيْنَ | لاتَرَ |
| لاتَرَيَا | لاتَرَوْا | لاتَرَیْ | لاتَرَيَا | لاتَرَيْنَ | لاأَرَ | لانَرَ |

نهى مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايُرَ | لايُرَيا | لايُرَوا | لاتُرَ | لاتُرَيَا | لايُرَينَ | لاتُرَ |
| لَاتُرَيا | لاتُرَوا | لَاتُرَیْ | لاتُرَيَا | لاتُرَينَ | لاأُرَ | لانُرَ |

نهى بانون تاكيد ثقيله معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لايَرَيَنَّ | لايَرَيانِّ | لايَرَوُنَّ | لاتَرَيَنَّ | لاتَرَيَانِّ | لايَرَيْنَانِّ | لاتَرَيَنَّ |
| لاتَرَيَانِّ | لاتَرَوُنَ | لاتَرَيِنَّ | لاتَرَيَانِّ | لاتَرَيْنَانِّ | لاأَرَيَنَّ | لانَرَيِنَّ |

نهی بانون تاکید ثقیله مجهول: ---

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُرَینَّ | لایُریانِّ | لایُرَوُنَّ | لاتُرینَّ | لاتُرَیانِّ | لایُرَینَانِّ | لاتُرَینَّ |
| لاتُریانِّ | لاتُرَوُنَّ | لاتُرینَّ | لاتُرَیانِّ | لاتُرینَانِّ | لااُرَینَّ | لانُرَینَّ |

نهی بانون تاکید خفیفه معروف:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُرَینْ | | لایُرَوُنْ | لاتَرینْ | | | لاتَرینْ |
| | لَاتَرَوُنْ | لَاتَرینْ | | | لاآرینْ | لانَرینْ |

نهی بانون تاکید خفیفه مجهول:

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| لایُرَینْ | | لایُرَوُنْ | لاتُرینْ | | | لاتُرینْ |
| | لَاتُرَوُنْ | لاتُرینْ | | | لااُرینْ | لانُرینْ |

اسم فاعل :

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| راءٍ | رَائِیَانِ | رَائُونَ | رَائِیَةٌ | رَائِیَتَانِ | رَائِیَاتٌ |

اسم مفعول :

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| مَرءِیٌّ | مَرْئِیَّانِ | مَرْئِیُّونَ | مَرْئِیَّةٌ | مَرْئِیَّتَانِ | مَرْئِیَّاتٌ |

رَءیٰ د رمیٰ پشان دے او رُءِیَ د رُمِیَ پشان دے ـ

یَریٰ یَرْءَیُ وو د همزه حرکت ماقبل ته نقل شو همزه حذف شو، یَرَیُ شو بیا یاء متحرک ماقبل مفتوح یاء په الف بدل شوه ـ

او د تثنیو په صیغو کښې یاء په الف نده بدل شوے،ځکه چې هغه د الف تثنیه نه مخکښې وی او د مانع دے د تبدیلۍ دپاره ـ

یَرَوْنَ تَرَونَ کښې د واو سره التقاء ساکنین په وجه او په تَرَیْنَ کښې د یٓ سره د التقاء ساکنین په وجه الف حذف شوے دے ـ

لَم یَرَ لَم یُرَ دلته الف د جزم په وجه حذف دے ،باقی صیغو کښې لَم هغه عمل کړے دے کوم چې په صحیح کښې کوی ـ

باقي ګردانون کښی د يَرىٰ په شروع کښی لام تاکيد او په آخر کښی نون ثقيله او خفيفه راغے چی د ځان نه مخکښی فتحه غواړی او الف قابل د حرکت نه وو نو دد ے وجے نه هغه ياء واپس راغله کومه چی د الف اصل وه

لَيَرَوُنَّ يَرَوْنَ وو نون خفيفه او ثقيله راتلو سره نون اعرابی حذف شو،او د واو او نون اوّل درميان اجتماع ساکنين شوه واو متحرک شو ځکه چی غير مده دے ۔

لَتَرَيِنَّ واحد مؤنث حاضر کښی نون اعرابی حذف کولو نه بعد یؔ لره کسره ورکه۔

رَ امر حاضر معروف اصل کښي تَرىٰ وو علامت مضارع حذف کولو نه بعد حرف متحرک وو همزه وصل ضرورت نه وو ،او په اخر کښی جزم په وجه الف حذف شو،باقي صيغو کښي نون اعرابی حذف شوے دے ۔

رَيْنَ کښی څه تغير ندے شوے ،

رَيَنَّ رَ وو ۔

لِيَرَ تعليل د لَمْ يَرَ پشان دے ۔

رَءَوُنَّ او رَيِنَّ کښي واو او ياء د اجتماع په وجه حرکت د ضمه او کسره ورکړه۔

# اختتامیه

**خاصیات ابواب**: خاصیات د خاصیَت جمع ده معنیٰ ئی خصوصیت دے ۔یو خاص خبره چی په یو شی کښی اوموندلے شی ۔

په عربئ کښی د خاصّةٌ جمع خواصٌّ او په اردو کښي خاصیات استعمالیږی۔

د مجرد او مزید فیه ابوابو څه خاصیات دی چی هم په دغه باب کښی مندل شی ،او دامشکل علم دے زبان عربئ باندی عبور (مهارت)نه بعد پدی پوهه رازی ۔ دلته یو څو خصوصیات ذکر دی :

1۔سَمِعَ اکثر لازم وی،او ددی نه هغه افعال رازی چی رنج ،خوشی ،بیماری ،رنګ ،عیب،جسمانی نقصان باندی دلالت کوی ۔

2۔نَصَرَ، ضَرَبَ،سَمِعَ اُمهات الابواب دی ځکه چی بکثرت افعال هم ددی ابوابو نه رازی ۔

3۔فَتَحَ عین یا لام کلمه به ئی حرف حلقی وی خو رَکَنَ یَرکَنُ او اَبَی یَأبیٰ ددی نه مستثنیٰ دی ۔ دا مطلب ئی ندے چی حرف حلقی ئی په عین یا لام کښی وی نو هغه به د فَتَحَ نه وی ۔

4۔ کَرُمَ لازم وی اسم فاعل ئی د فَعِیلٌ په وزن وی ،دی باب والا افعال اکثر طبعی ،خلقی صفات باندی دلالت کوی لکه حَسُنَ، صَغُرَ، کَبُرَ۔

5۔که فعل لازم متعدی کول وی نو باب افعال یا تفعیل ته نقل شی لکه:د قَامَ نه اَقَامَ او فَرِحَ نه فَرَّحَ، او په مجرد کښی کوم فاعل وو هغه به باب افعال او تفعیل له مفعول جوړشی لکه: فَرِحَ زیدٌ کښی زید فاعل دے خو فَرَّحَ زیدًا کښی زید مفعول بهٖ دے۔

6۔کچرے د فعل په معنیٰ کښی زیادتی او مُبالغه کولو اراده وی نو دغه فعل باب تفعیل،افتعال ،افعلالکښي حاصلولے شی ۔لکه: جالَ زیدٌ زید چکر اوخو جَوَّلَ ډیر وګرزیدو ،اِقتَدَرَ زیدٌ زید پوره قابو وموندو،اِبیَضَّ الثوبُ جامه ډیره خه سپینه شوه۔

7۔ کچرے د چا نسبت اصل فعل طرفته کول مقصود وی نو دا هم باب تفعیل ته وړی ،لکه: كَفَرَ زيدٌ نه كَفَّرْتُ زيدًا۔

زید انکار وکو ماهغه ته نسبت د کفر وکو۔

8۔ کچرے جمله مختصر کول وی نو هم باب تفعیل او استفعال سره مختصر کیږی۔ لکه: سَبَّحَ،هلَّلَ،كَبَّرَ زيدٌ، استَرجَعَ زيدٌ۔

9۔ کچرے ددؤو یا زیاتو کسانو په مینځ کښې یو کار خودل وی نو باب مُفاعله ،تفاعُل ته ئې وړ ی ۔لکه:ضاربَ زيدٌ و عَمروٌ۔تخاصَمَ زيدٌ وعمروٌ زید او عمرو جنګ وکو۔

10۔ انفعال ہمیشه لازم وی او په داسی معنیٰ باندی دلالت کوی چی د هغے تعلق د ظاهری اندامونو ،بدن سره وی ۔لکه: اِنفطار اِنقِیاد۔

خو چی د فعل فٓ کلمه نٓ وی نو ددی باب نه به نه رازی ،بلکه باب افتعال ته به زی ۔لکه:نَفَعَ اِنْتَفَعَ۔

11۔باب اِفعِلال ہمیشه لازم وی او د رنګ او یا عیب په معنیٰ دلالت کوی لکه: اِعوَرَّ الرجلُ۔

12۔ چی یو کار په محنت او خوارئ سره کړے شوے وی نو باب تفعُّل نه استعمالیږی۔ لکه: تَعَلَّمتُ العلمَ۔

13۔تکلف ،بناوټ د اظهار دپاره باب تفاعُل رازی ۔لکه:تَجاهَلَ زيدٌ زید ځان نا ںګاره کو، تَنَاوَمَ زيدٌ زید ځان اوده کو۔

14۔دیو شی د طلب دپاره باب استفعال استعمالیږی۔ لکه: اِستَغْفَرتُ اللهَ ما د الله نه مغفرت طلب کو۔

# (تمَّت بالخير)

والحمدُ لِلہِ ربِّ العٰلمینَ والصلوٰۃ والسلامُ علیٰ سیدِالمُرسلینَ وعلیٰ اٰلہٖ واصحابہٖ الطیِّبینَ الطاھرینَ۔

د رمضان المبارک دوئمه هفته کښی دنهے(من ګل،پنځمه) ورځ دوئمه

حصه ددی کتاب پوره شوه ،او نن شپه په تراویح کښی

دقُرآن پاک د ختم شپه هم ده ،د شمنال

حافظ صاحب په صحبت کښی

داسعادت نصیب شو۔

الله پاک دی معافی اوکړی (اٰمین)

۶۔۵۔ ۲۰۲۰ ۱۳

رمضان ۱۴۴۱

**یو التماس:دکتاب کاتب او مولف په خپله دعا کښی ضرور یادوئ**

# اَلنَّحْوُ الْمُيَسَّر

## پښتو

**تالیف:استاذ الحدیث حضرت مولانا**


**عبدالحلیم (صاحب حق صاحب** دامت برکاتہم۔

خلیفہ مجاز: شفیق الامۃ محمد عزیزالرحمٰن ھزاروی نور اللہ مرقدہ



مدرسہ امام اعظم ابو حنیفہؒ ملحقہ انغاپور تورورسک بونیر